[illegible]

15613a

To the Reader

TO exhorte euery man to the learninge of Grammar, that intendeth to attayne to the vnderstanding of the tongues (wherein is cõtained a great treasurye of wyledome and knowledge) it shoulde seeme muche vaine and litle needefull: for so much as it is knowen, ỳ nothing can surely be ended, whose beginning is eyther feeble or faultie: & no buildinge be perfecte, when as the foundacion and groundewoorke is readye to fall, and vnable to vpholde the burthen of the frame. Wherefore it were better for the thing it selfe, and more profitable to ỳ learner, to vnderstãde how he may beste come to ỳ which he ought moste necessarily to haue, and to learne the gaineste waye of obtayninge that whiche muste be his beste and certayneste guide bothe of reading and speakinge, then to fall in doubte of ỳ goodneste and necessity thereof. Whiche I doubt whether hee shall more lament that he lacketh, or esteeme that he hath it: and whether he shall oftener stumble in trifles and be deceiued in light matters when he hathe it not, or iudge truelye and faithfully of dyuers waighty thynges when he hathe it. The which hath seemed to many verye harde to compasse aforetyme, bycause that they, who professed this arte of teachinge Grammer, did teache diuers Grammars and not one: and if by chaunce they taught one Grammar, yet they did it diuerslye, and so could not do it all beste, for so much as there is but one besteness not onely in euery thing, but also in the manner of euery thing.

As for the diuersitie of Grammars, it is well & profitably taken away by the Kinges Maiesties wisedome, who foreseing the incõuenience, and fauourably prouiding the remedy, caused one kinde of Grammar by sundry learned men to be diligently drawen, & so to be set out, onely euerywhere to be taught for the vse of learners, and for the hurte in chaungynge of Schoolemaisters.

The varietie of teaching is diuers yet, and alwaies will be,

that euerye Scholemaister lyketh that he knoweth, and seeth not the vse of that he knoweth not, and therefore iudgeth that the most sufficient way, whiche he seeth to be the readiest meane and perfectest kynde to bring a learner to haue a throughknowledge therin.

¶ Wherfore it is not amisse, yf one seynge by triall an easier and readier way, than the common sorte of teachers doth, would saye what he hathe proued, and for the commoditie allowed, that other not knowing the same, might by experience proue the like, & then by proofe reasonable iudge the lyke, not hereby excludinge the better way when it is found, but in ỹ mean season forbidding ỹ worse.

¶ The first and chiefest point is, that the diligent Maister make not the Scholler haste to much, but that he in continuance and diligence of teaching make him rehearse so, that while he hath perfectly that ỹ is behinde, he suffer him not to go forward. For this posting haste ourthroweth and hurteth a great sorte of wittes, & casteth them into an amasednes, when they knowe not howe they shall either go forward or backwarde, but sticketh fast as one plūged, that can not tell what to do, or which waies to turne him: and then the Maister thinketh the Scholler to be a dullard, & the Scholler thinketh the thing to be vneasy and to harde for his wit: and the one hath an yl opiniō in the other, when oftentime it is in neither, but in the kind of teaching. Wherefore, the best and chiefest point throughly to be kept, is, that the Scholler haue in mind so perfectly that ỹ he hath learned, & vnderstand it so, that not only it be not a stoppe for him, but also a light and a helpe to the residue that followeth. This shalbe the Maisters ease & the childes encouraging, when the one shall see his labour take good effect, & thereby in teaching the lesse tourmented: and the other shall thinke the thing easier, and so with more gladnes, ready to go about the same.

¶ In going forward, let them haue of euery declination of noumes and coniugation of verbs, so many seueral examples, as they passe them, that it may seeme to the Scholemaster no worse in the Latine tongue to be so hard for that parte, that the Scholer shall not be able praisably to enter into the fourming therof. And surely ỹ multitude of exaūples, if the easiest and communest be taken first & so come to ỹ straunger and harder, must needes bring this profit withal, that the scholler shall best vnderstand, and soonest conceaue

the

the reason of the rules, and best be acquainted with the fashion of the tongue. Wherein it is profitable, not only that he can orderly decline his noune & his verbe, but euery waye, forward, bakward: by cases, by persons: that neither case of noune, ne person of verbe can be required, that he can not without stop or studie tel. And vnto this tyme I counte not the scholler perfect, nor ready to go any further, tyll he hath this already learned.

¶ This when he can perfectly do, and hath learned euery part, not by rote but by reason, & is cunninger in the vnderstandinge of the thinge, than in rehearsinge of the wordes, (whiche is not past a quarter of a yeares diligence, or verye little more, to a painefull and diligent man, if the scholler haue a mean wit) then let him passe to the Concords, to know the agreement of parts amonge themselues, with like waye and diligence as is afore described.

¶ Wherein plaine and sundry exaumples, and continual rehersal of thinges learned, and specially the dayly declininge of a verb, and turning him into all fashions, shall make the great and heauy labour so easy and so pleasante for the framing of sentences, that it will be rather a delite vnto them that they be able to do wel, then paine in searching of an vnused and vnacquainted thing.

¶ When these Concords be wel knowē vnto them, an easy & pleasant paine, if the foregrounds be well and throughly beaten in, let them not continue in learning of their rules orderly all as they lye in their Syntare, but rather learne some preaty boke, wherin is contained not only the eloquence of the tongue, but also a good plaine lesson of honesty and godlines, and therof take some little sentence as it lieth, and learne to make the same firste out of English into Latine, not seeynge the booke, or construing it therupon. And if there fall any necessarie rule of the Syntare to be knowen, then to learn it, as the occasion of the sentence geueth cause that day. Whiche sentence once made well, and as nigh as can be with ỹ words of the booke, then to take ỹ booke & construe it, & so shal he be lesse troubled wt the parsing of it, & easilyest carry his lesson in minde.

¶ And although it was saide before, that the scholler shoulde learn but a little at once, it is not ment, that when the Master hath heard them a while, he should let them alone (for ỹ wer more negligence for bothe the parte) but I woulde all their time they be at schole, they should neuer be ydle, but alwaies occupied in a continual re-

hersing and loking back again to those things they had learned, & be more bound to kepe well their olde, then to take forth any new.

¶ Thus if the maister occupie them, he shall see a little lesson take a great deale of time: and diligently enquiring and examining of the partes and the rules, not to be done so quickly and spedely as it might be thought to be: within a while, by this vse ỳ scholler shall be brought to a good kynde of readinesse of making, to the which if ther be adioined some vse of speaking, (whiche must necessarily be had) he shalbe brought past ỳ wearisom bitternes of his learninge.

¶ A great helpe to further this readines of making and speakinge shalbe, if the maister giue him an englishe booke, and cause him ordinarily to turne euery daye som parte into Latine. This exercise can not be done without his rules, and therefore dothe establishe them and grounde them surely in his mind for readinesse, and maketh him more able to speake sodainly, whensoeuer any present occasion is offered for the same. And it dothe helpe his learninge more a great deale to tourne out of englysh into Latine, then contrary. Furthermore, we see many can vnderstād Latine, ỳ can not speake it, and when they reade the Latine word in the booke, can tell you the Englishe therof at any tyme: but when they haue laid away their bookes, they can not contrary wise tell you for the English the Latins again, whensoeuer ye will aske them. And therfore this exercise helpeth this fore well, and maketh those wordes which he vnderstandeth, to be ready by vse vnto him, and so perfecteth him in the tongue handsomely.

¶ These preceptes well kept, will bring a man clean passe the vse of this Grammar booke, & make hym as ready as his booke, and so meete to further thinges: whereof it were out of season to geue precepts here. And therefore this may be for this pourpose inough, which to good scholemaisters & skilfull, is not so needfull: to other meaner & lesse practised, it may be not onely worth the labour of readinge, but also of the vsinge.

15613a

The Latine letters are thus written.

Smale. { a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ s t u v x y z &.
{ *a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ s t u v x y z &.*

Capitals. A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Letters are diuided into Uowels and Conſonantes.

A Vowell, *is a letter whiche maketh a full and perfect ſound of himſelfe: and there are fiue in number, namely, a, e, i, o, u: Wherunto is added the Greeke vowell, y.*

A Conſonant, *is a letter whiche needes muſt be ſounded with a vowell: as b with e. And all the letters, except the vowels, are Conſonantes.*

A Syllable, *is the pronouncinge of one letter or mo with one breath: as A-ue.*

A Diphthonge, *is the ſound of ij vowels in one Syllable: and of them there be foure in number, namely, æ, œ, au, eu, Wherunto is added, ei: as Aeneas, cœna, audio, euge, hei.*
Inſtede of æ & œ, we commōly do pronounce, e.

And for bycauſe that the Latine tongue can not be throughly attained without the knowledge of the Greeke tongue, I haue therefore ſette here the Alphabet of the ſame, for to make children to bee acquainted with the ſame letters.

Figuræ.	Voces.	Nomina.
Α α	a	Alpha.
Β β ϐ	u	Vita.
Γ γ ɾ	g	Gamma.
Δ δ ∂	d	Delta.
Ε ε	e	Epſilon
Ζ ζ ʒ	z	Zita.
Η η ɳ	i	Ita.
Θ θ	th	Thita.
Ι ι	i	Iota.
Κ κ	c	Cappa.
Λ λ	l	Lamda.
Μ μ	m	My

Figuræ.	Voces.	Nomina.
Ν ν μ	n	Ny.
Ξ ξ	x	Xy.
Ο ο	o *paruum.*	O micron
Π ϖ π	p	Pi.
Ρ ϱ ῥ	r	Rho.
Σ σ ς	s	Sigma.
Τ τ ƭ	t	Tau.
Υ υ	y	Ypſilon.
Φ φ	ph	Phi.
Χ χ	ch	Chi.
Ψ ↓	pſ	Pſi.
Ω ω	O *magnum.*	O mega.

PRECATIO.

DOMINE Pater cœli ac terræ effector, qui liberaliter tribuis sapientiam omnibus eam cum fiducia abs te petentibus, exorna ingenij mei bonitatem, quam cum cæteris naturæ viribus mihi infudisti, lumine diuinæ gratię tuæ, vt non modò quę ad cognoscendũ te & seruatorem nostrum Dominum IESVM valent intelligam, sed etiam tota mente & voluntate persequar, & indies benignitate tua, tum doctrina tum pietate proficiam, vt qui efficis omnia in omnibus, in me resplendescere dona tua facias, ad gloriam sempiternam immortalis Maiestatis tuæ.

AMEN.

A PRAYER.

O Almightie Lorde and mercifull Father, maker of Heauen and Earth, whiche of thy free liberalitie geuest wisedome abundantly to all that with faith and full assurance aske it of thee, beautifie by the light of thy heauenly grace the towardnesse of my wit, the which with all powers of nature thou hasse poured into mee, that I maie not onely vnderstande those thinges which may effectually bring mee to the true knowledge of the Lord Jesu our Sauiour, but also with my whole hearte and wil constantly folow the same, and receaue dayly increase through thy bountiful goodnes towards mee, aswel in good life as doctrine, so that thou, whiche worke st al things in al creatures, maist make thy gracious benefites shine in me, to the endles glory & honor of thine immortal Maiestie. So be it.

15613a

Jo. Perym

AN INTRODVCTION OF THE EYGHT PARTES OF Latine Speache.

IN Speache be theſe eight partes folowinge.

Noune, Pronoune, Verbe, Participle, } declined. { Aduerbe, Coniunction, Prepoſition, Interiection, } vndeclined.

Of the Noune.

A Noune is the name of a thinge that may be ſeene, felt, heard, or vnderſtande. As the name of my hande in Latine, is Manus: The name of an houſe, is Domꝰ: the name of goodnes, is bonitas.

¶ Of Nounes ſome be Subſtantiues, and ſome be Adiectiues.

¶ A Noune Subſtantiue is that ſtandeth by himſelfe, & requireth not an other worde to be ioyned with him: as, Homo, *a Man*. And it is declined with one article: as, Hic magiſter, *a Maiſter*. Or els with two at the moſte: as, Hic & hæc parens, *a Father or Mother*.

¶ A Noune Adiectiue, is that can not ſtande by himſelfe, but requireth to be ioyned with an other worde: as, Bonus, *good*. Pulcher, *faire*. And it is declined either with three Terminations: as, Bonus, bona, bonum. Or els with three Articles: as, Hic, hæc, & hoc fœlix, *Happy*. Hic & hæc leuis, & hoc leue, *Light*.

¶ A Noune Subſtantiue either is propre to the thinge that it betokeneth: as, Eduardus is my propre name: Or els is commune to mo: as, Homo, is a commune name to all men.

Numbres of Nounes

IN Nounes be two numbres, the Singular & the Plural. The Singular numbre ſpeaketh of one: as, Lapis, *a Stone*. The Plural

numbre speaketh of no then one: as, Lapides, *Stones.*

Cases of Nounes.

NOunes be declined with six cases, Singularly and pluraly: the Nominatiue, the Genitiue, the Datiue, the Accusatiue, the Vocatiue, and the Ablatiue.

¶ The Nominatiue case commeth before the Verbe, and answereth to this question, Who or What: as, Magister docet, *The maister teacheth.*

¶ The Genitiue case is knowen by this token Of, and answereth to this question, Whose or wherof: as, Doctrina magistri, *The learning of the maister.*

¶ The Datiue case is knowen by this token To, and answereth to this question, To whome, or to what: as, Do librum magistro, *I giue a booke to the maister.*

¶ The Accusatiue case foloweth the Verbe, and answereth to thys question, Whom or what: as, Amo magistrum, *I loue the maister.*

¶ The Vocatiue case ys knowen by callinge or speakynge to: as, O magister, *O maister.*

¶ The Ablatiue case ys commonly ioyned wyth Prepositions seruynge to the Ablatiue case: as, De magistro, *Of the maister.* Coram magistro, *Before the maister.*

¶ Also In, with, through, for, from, by and than, after the Comparatiue degree, be signes of the ablatiue case.

Articles.

ARticles are borowed of the Pronoune, and be thus declined.

Singulariter.	Nominatiuo hic, hæc, hoc.	Pluraliter.	Nominatiuo hi, hæ, hæc.
	Genitiuo huius.		Genitiuo horum, harum, horum.
	Datiuo huic.		Datiuo his.
	Accusatiuo hũc, hanc, hoc.		Accusatiuo hos, has, hæc.
	Vocatiuo caret.		Vocatiuo caret.
	Ablatiuo hoc, hac, hoc.		Ablatiuo his.

Gendres of Nounes.

GEndres of Nounes be seuen: The Maskuline, the Feminine, the Neuter, the Commune of two, the commune of three, the Doubtfull,

15613a

Doubtfull, and the Epicene.

¶ The Masculine gendre is declined with this article Hic: as, Hic Vir, *a Man.*

¶ The Feminine Gendre is declined with this article Hæc: as, Hæc mulier, *a Woman.*

¶ The Neuter gendre is declined with this article Hoc: as Hoc Saxum, *a Stone.*

¶ The Commune of two, is declined with Hic and hæc: as, Hic & hæc Parens, *a Father or Mother.*

¶ The Commune of three, is declined with Hic, hæc, and hoc: as, Hic, hæc, & hoc fœlix, *Happy.*

¶ The Doubtfull gendre is declined with Hic or hęc: as, Hic uel hæc dies, *a Daye.*

¶ The Epicene gendre is declined with one article, & vnder that one article bothe kindes be signified: as, Hic passer, *a sparowe.* Hæc aquila, *an Egle.* bothe hee and shee.

There be fiue Declensons of Noumes.

¶ The firste, is when the Genitiue and the Datiue case singular, end in æ diphthong, ỹ Accusatiue in am, the Vocatiue like the nominatiue, the Ablatiue in a. The Nominatiue plural in æ diphthong, the Genitiue in arum, the Datiue in is, the Accusatiue in as, the vocatiue like ỹ Nominatiue, the Ablatiue in is: as in example.

The Declensons of Noumes.

Singulariter.	Nominatiuo hæc musa.	Pluraliter.	Nominatiuo hæ musæ.
	Genitiuo haius musæ.		Genitiuo harum musârum.
	Datiuo huic musæ.		Datiuo his musis.
	Accusatiuo hanc musam.		Accusatiuo has musas.
	Vocatiuo ò musa.		Vocatiuo ò musæ.
	Ablatiuo ab hac musa.		Ablatiuo ab his musis.

¶ Note, that Filia and Nata, doe make the datiue and the ablatiue plurall in is or in abus. Also Dea, mula, equa, liberta, make the datiue and the ablatiue in abus onely.

¶ The second, is when the Genitiue case singular endeth in i, the Datiue in o, the accusatiue in um, the vocatiue for ỹ most part like the nominatiue, the ablatiue in o. The nominatiue plurall in i, the

i, the Genitiue in orum, the Datiue in is, the accusatiue in os, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in is: as in example.

Singulariter.	Nominatiuo hic magíster.	Pluraliter.	Nominatiuo hi magístri.
	Genitiuo huius magístri.		Gen. horum magistrôrum.
	Datiuo huic magistro.		Datiuo his magístris.
	Accusatiuo hunc magístrũ		Accusatiuo hos magístros.
	Vocatiuo ò magíster.		Vocatiuo ò magístri.
	Ablat. ab hoc magistro.		Ablat. ab his magistris.

Here is to be noted, that when the Nominatiue endeth in us, the Vocatiue shal ende in e: as, Nominatiuo hic Dominus, Vocatiuo ò Domine. Except Deus, that maketh ò Deus.

When the Nominatiue endeth in ius, if it be a proper name of a man, the Vocatiue shall end in i: as, Nominatiuo hic Georgius, Vocatiuo ò Georgi. Hereunto is added Filius, that maketh ò fili.

Also these nounes folowing, make their vocatiue in e, or in us: as, Agnus, lucus, vulgus, populus, chorus, fluuius.

Note also, that all Nounes of the neuter gender, of what declension soeuer they be, haue the nominatiue, the accusatiue, and the vocatiue like in both numbers: and in the plurall number they ende all in A. As in example.

Singulariter.	Nominatiuo hoc regnũm.	Pluraliter.	Nominatiuo hæc regnã.
	Genitiuo huius regnī.		Genitiuo horum regnôrum.
	Datiuo huic regnō.		Datiuo his regnīs,
	Accusatiuo hoc regnũm.		Accusatiuo hæc regnã.
	Vocatiuo ò regnũm.		Vocatiuo ò regnã.
	Ablatiuo ab hoc regnō.		Ablatiuo ab his regnīs.

Except Ambo and Duo, whiche make the Neuter gender ino. and be thus declined.

Plurãliter.	Nominatiuo ambŏ, ambæ, ambŏ.
	Genitiuo ambôrum, ambârum, ambôrum.
	Datiuo ambôbus, ambâbus, ambôbus.
	Accusatiuo ambŏs, ambãs, ambŏ.
	Vocatiuo ambŏ, ambæ, ambŏ.
	Ablatiuo ambôbus, ambâbus, ambôbus.

Like wise Duo.

15613a

The third, is when the Genitiue case singular endeth in is, the Datiue in i, the Accusatiue moste commonly in em, and somtime in im, and somctime in bothe: the Vocatiue like the nominatiue, the Ablatiue in e, somtime in i, and somtime bothe in e and i. The Nominatiue plurall in es, the Genitiue sometime in um, & somtime in iũm, the Datiue in bus, the Accusatiue in es, the Vocatiue like the nominatiue, the Ablatiue in bus. as in example.

Singulariter.

Nominatiuo hic lapĭs.
Genitiuo huius lápidis.
Datiuo huic lápidi.
Accusatiuo hunc lápidem.
Vocatiuo ò lapĭs.
Ablat. ab hoc lápide.

Pluraliter.

Nominatiuo hi lápides.
Genitiuo horum lapidum.
Datiuo his lapídibus.
Accusatiuo hos lápides.
Vocatiuo ò lápides.
Ablat. ab his lapídibus.

Singulariter.

Nominat. hic & hæc parẽs.
Genitiuo huius paréntis.
Datiuo huic parénti.
Acc. hunc & hanc paréntem.
Vocatiuo ò parens.
Ab. ab hoc & hac paréntе.

Pluraliter,

Nominat. hi & hæ paréntes.
Ge. horum & harũ paréntum.
Datiuo his paréntibus.
Accusat. hos & has paréntes.
Vocatiuo ò paréntes.
Ablatiuo ab his paréntibus.

The Fourth, is when the genitiue case singular endeth in us, the datiue in ui, the accusatiue in um, the Vocatiue like ỹ nominatiue, the ablatiue in u. The Nominatiue plurall in us, the genitiue in uũm, the Datiue in ibus, the accusatine in us, the Vocatiue lyke the nominatiue, the ablatiue in ibus. as in example.

Singulariter.

Nominatiuo hæc manŭs.
Genitiuo huius manus.
Datiuo huic manui.
Accusatiuo hanc manum.
Vocatiuo ò manŭs.
Ablatiuo ab hac manu.

Pluraliter.

Nominatiuo hæ manũs.
Genitiuo harum mánuum.
Datiuo his mánibus.
Accusatiuo has manũs.
Vocatiuo ò manũs.
Ablatiuo ab his mánibus.

The fift, is when the Genitiue and the Datiue case singular doe end in ei, the Accusatiue in em, the Vocatiue like the nominatiue, the Ablatiue in e. The Nominatiue plurall in es, the Genitiue in erum, the Datiue in ebus, the Accusatiue in es, the Vocatiue

catiue like the nominatiue: the Ablatiue in ebus: as in exaumple.

Singulariter.	Nominatiuo hic meridies.	Pluraliter.	Nominatiuo hi meridies.
	Genitiuo huius meridiêi.		Genitiuo horum meridiêrum.
	Datiuo huic meridiêi.		Datiuo his meridiêbus.
	Accusatiuo hunc meridiem.		Accusatiuo hos meridies.
	Vocatiuo ô meridies.		Vocatiuo ô meridies.
	Ablatiuo ab hoc meridie.		Ablatiuo ab his meridiêbus.

The declininge of Adiectiues.

A Noune Adiectiue of three Terminations is thus declined.

Singulariter.	Nomin. bónus, bona, bonum.	Pluraliter.	Nominatiuo boni, bonæ, bona.
	Genit. boni, bonæ, boni.		Ge. bonôrum, bonarũ, bonorũ.
	Datiuo bono, bonæ, bono.		Datiuo bonis.
	Acc. bonum, bonam, bonum.		Accusatiuo bonos, bonas, bona.
	Vocatiuo bonæ, bona, bonũ.		Vocatiuo boni, bonæ, bona.
	Ablatiuo bono, bona, bono.		Ablatiuo bonis.

¶ There are besides these, certaine noumes Adiectiues of an other manner of declining, which make the genitiue case singular in ius, and the datiue in i: which been these that folow, with their compoundes.

Singulariter.	Nom. unus, una, unum.	Pluraliter.	Nominatiuo uni, unæ, una.
	Genitiuo unius.		Genit. unôrum, unarum, unorum.
	Datiuo uni.		Datiuo unis.
	Acc. unum, unam, unũ.		Accusatiuo unos, unas, una.
	Vocat. une, una, unum.		Vocatiuo uni, unæ, una.
	Ablat. uno, una, uno.		Ablatiuo unis.

¶ Note, that Vnus, a, um, hath not the plurall numbre, but when it is ioyned with a woyde that lacketh the singular numbre: as, Vnæ literæ. Vna mœnia.

¶ In like manner be declined, totus, solus, and also vllus, alius, alter, vter, and neuter, sauing that these foue last rehersed, lacke the vocatiue case.

¶ A Noune Adiectiue of three Articles is thus declined.

Singulariter

Singulariter.

Nominatiuo hic, hæc, & hoc fœlix.
Genitiuo huius fœlicis.
Datiuo huic fœlici.
Acusatiuo hunc, hanc, fœlicem, & hoc fœlix.
Vocatiuo ò fœlix.
Abl. ab hoc, hac, & hoc fœlice, uel fœlici.

Pluraliter.

Nominatiuo hi & hæ fœlices, & hæc fœlicia.
Gen. horum, harum, & horum fœlicium.
Datiuo his fœlicibus.
Accusat. hos & has fœlices, & hæc fœlicia.
Voc. ò fœlices & ò fœlicia.
Ablatiuo ab his fœlicibus.

Singulariter.

Nom. hic & hæc tristis, & hoc triste.
Genitiuo huius tristis.
Datiuo huic tristi.
Accusat. hunc & hanc tristem, & hoc triste.
Voc. ò tristis, & ò triste.
Ablat. ab hoc, hac, & hoc tristi.

Pluraliter.

Nominat. hi & hæ tristes, & hæc tristia.
Genit. horum, harum & horum tristium.
Datiuo his tristibus.
Accusat. hos & has tristes, & hæc tristia.
Vocat. ò tristes & ò tristia.
Ablat. ab his tristibus.

Comparisons of Nounes.

Adiectiues, whose signification may encrease or be diminished, may forme comparison.

There be three degrees of comparison: The Positiue, the Comparatiue, and the Superlatiue.

The Positiue betokeneth the thinge absolutely without excesse: as, Durus, *Harde.*

The Comparatiue somewhat exceedeth his Positiue in signification: as, Durior, *Harder.* And it is fourmed of the first case of his positiue that endeth in i, by putting thereto or and us: as of Duri, hic & hæc durior, & hoc durius. of Tristi, hic & hæc tristior, & hoc tristius. of Dulci, hic & hęc dulcior, & hoc dulcius.

The Superlatiue exceedeth his positiue in the highest degree: as, Durissimus, *Hardest.* & it is fourmed of the first case of his positiue that endeth in i, by putting therto ſ and simus: as of Duri, durissimus. of Tristi, trissimus. of Dulci, dulcissimus.

From

¶From these generall rules be excepted these that followe.

Bonus, melior, optimus. } { Magnus, maior, maximus.
Malus, peior, peisimus, } { Paruus, minor, minimus.
Multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimum.

¶And if the Positiue end in r, the Superlatiue is fourmed of the nominatiue case, by putting to rimus: as, Pulcher, pulcherrimus.

¶Also these nounes endyng in lis, make the Superlatiue, by chaungyng lis into limus: as, Humilis humilimus, similis similimus, facilis facilim⁹, gracilis gracilim⁹, agilis agilim⁹, docilis docilim⁹.

All other nounes endyng in Lis, do follow the generall rule afore going: as, Vtilis vtilissimus.

¶Also, yf a vowell come before us, yt is compared by Magis and Maximè: as, Pius, magis pius, maximè pius. Assiduus, magis assiduus, maximè assiduus.

Of a Pronoune.

A Pronoune is a part of speach much like to a noune, whiche is vsed in shewyng or rehersinge. There be fiftene Pronounes: Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, uester, nostras, uestras. whereof foure haue the vocatiue case: as, Tu, meus, noster, and nostras: and all other lacke the vocatiue case.

¶To these may be added theyr compoundes, Egomet, tute, idem: and also Qui, quæ, quod.

¶These eyght Pronounes, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, and is, be Primitiues, so called, for bycause they be not dersyued of others. And they be also called Demonstratiues, bycause they shew a thyng not spoken of before.

¶And these sixe: Hic, ille, iste, is, idem, and qui, be Relatiues, bycause they rehearse a thynge that was spoken of before.

¶These seuen, Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, uestras, be Derinatiues, for they be dersyued of theyr Primitiues, Mei, tui, sui, nostri and uestri.

¶There belongeth to a Pronoune these fyue thinges: Numbre,

Case

15613a

Case and Gendre, as are in a Noune: Declenson and Person, As here folowth.

The Declensons of Pronounes.

There be foure Declensons of Pronounes.

These three, Ego, tu, sui, be of the firste declenson, and be thus declined.

Singulariter.	Nominatiuo Ego.	Pluraliter.	Nominatiuo nos.
	Genitiuo mei.		Genitiuo nóstrum uel nostri.
	Datiuo mihi.		Datiuo nobis.
	Accusatiuo me.		Accusatiuo nos.
	Vocatiuo caret.		Vocatiuo caret.
	Ablatiuo à me.		Ablatiuo à nobis.

Singulariter.	Nominatiuo Tu.	Pluraliter.	Nominatiuo uos.
	Genitiuo tui.		Genitiuo néstrum, uel uestri.
	Datiuo tibi.		Datiuo uobis.
	Accusatiuo te.		Accusatiuo uos.
	Vocatiuo ò tu.		Vocatiuo ò uos.
	Ablatiuo à te.		Ablatiuo à uobis.

Singulariter, and Pluraliter.	Nominatiuo caret.	Accusatiuo se.
	Genitiuo sui.	Vocatiuo caret.
	Datiuo sibi.	Ablatiuo à se.

These sixe, Ille, ipse, iste, hic, is, and qui, be of the second declenson, and be thus declined.

Singulariter.	Nominatiuo iste, ista, istud.	Pluraliter	Nominatiuo isti, istæ, ista.
	Genitiuo istius.		Genit. istôrum, istârum, istôrum
	Datiuo isti.		Datiuo istis.
	Acc. istum, istam, istud.		Accusatiuo istos, istas, ista.
	Vocatiuo caret.		Vocatiuo caret.
	Ablatiuo isto, ista, isto.		Ablatiuo istis.

Ille, is declined lyke Iste, and also Ipse, sauinge that the Neutre gendre, in the nominatiue case, and in the accusatiue case singular, maketh Ipsum.

Nominatiuo hic, hæc, hoc. Genitiuo huius. Datiuo huic. as afore in the Noune.

Singulariter.
Nominatiuo is, ea, id.
Genitiuo eius.
Datiuo ei.
Accusatiuo eum, eam, id.
Vocatiuo caret.
Ablatiuo eo, ea, eo.

Pluraliter.
Nominatiuo ij, eæ, ea.
Genitiuo eorum, earũ, eorũ.
Datiuo ijs uel eis.
Accusatiuo eos, eas, ea.
Vocatiuo caret.
Ablatiuo ijs uel eis.

Singulariter.
Nominatiuo qui, quæ, quod.
Genitiuo cuius.
Datiuo cui.
Accus. quem, quam, quod.
Vocatiuo caret.
Ablat. quo, qua, quo, uel qui

Pluraliter.
Nominatiuo qui, quæ, quæ,
Ge. quorum, quarum, quorum.
Datiuo quibus uel queis.
Accusatiuo quos, quas, quæ.
Vocatiuo caret.
Ablatiuo quibus uel queis.

Likewise Quis and quid be declined, whether they be Interrogatiues or Indefinites. Also Quisquis is thus declined.

Nominat. { Quisquis. / Quicquid. } Accũ Quicquid. ablt̃o. { Quoquo, / Quaqua, } Quoquo.

Wher note, that Quid is always a substantiue of ỹ neuter gender.

¶ These fyue Meus, tuus, suus, noster, and vester, be of the thirde declension, and be declined as Nounes adiectiues of three terminations, in this wise.

Singulariter.
Nomin. meus, mea, meum.
Genitiuo mei, meæ, mei.
Datiuo meo, meæ, meo.
Acc, meum, meam, meum.
Vocatiuo mi, mea, meum.
Ablatiuo meo, mea, meo.

Pluraliter.
Nominatiuo mei, meæ, mea.
Ge. meorum, mearum, meorum
Datiuo meis.
Accusatiuo meos, meas, mea.
Vocatiuo mei, meæ, mea.
Ablatiuo meis.

¶ So is Noster declined, and Tuus, suus, uester, sauinge that these three laste, do lacke the vocatiue case.

¶ Nostras, vestras, and this noune cuias, be of the fourth declenon, and be thus declined.

Singulariter

15613a

Singulariter.

Nominatiuo hic & hæc noſtras, & hoc noſtrâte.
Genitiuo huius noſtrâtis.
Datiuo huic noſtrâti.
Accu. hunc & hanc noſtrâtem, & hoc noſtrâte.
Voc. ò noſtras & ò noſtrâte.
Ablatiuo ab hoc, hac & hoc noſtrâte uel noſtráti.

Pluraliter.

Nomin. hi & hæ noſtrátes, & hæc noſtrátia.
Genitiuo horum, harum & horum noſtrátium.
Datiuo his noſtrátibus.
Ac. hos & has noſtrátes, & hæc noſtrátia.
Vo. ò noſtrátes & ò noſtrátia.
Ablatiuo ab his noſtrátibus.

¶ Here is to be noted, that Noſtras, veſtras, and this noune Cuias, be called Gentiles, becauſe they properly betoken pertaining to Countries or Nations, to Sectes or Factions.

A Pronoune hathe three perſons.

¶ The Firſte perſo ſpeaketh of him ſelfe: as, Ego, I: Nos, Wee.
¶ The Second perſon is ſpoken to: as, Tu, Thou: Vos, Ye.
And of this perſon is alſo euery vocatiue caſe.
¶ The Third perſon is ſpoken of: as, Ille, He. Illi, They. and therfore all Nounes, Pronounes, & Participles, be of the third perſon.

Of a Verbe.

A Verbe is a parte of ſpeache declined with Mode and tenſe, and betokeneth doing, as Amo, I loue. or ſufferinge: as, Amor, I am loued. or beinge: as, Sum, I am.

¶ Of Verbes ſuch as haue Perſons, be called Perſonalles: as, Ego amo, Tu amas: and ſuch as haue no perſons, be called Impersonals: as, Tædet, It irketh Oportet, It behoueth.
¶ Of Verbes Perſonalles there be fiue kindes: Actiue, Paſſiue, Neuter, Deponent, and Commune.
¶ A Verbe Actiue endeth in o, and betokeneth to do: as, Amo, I loue: and by putting to r, it may be a Paſſiue: as, Amor.
¶ A Verbe Paſſiue endeth in or, & betokeneth to ſuffer: as, Amor. I am loued: and by putting away r, it may be an Actiue: as, Amo.
¶ A Verbe Neuter endeth in o, or m, and can not take r, to make

him a passiue: as, Curro, I runne. Sum, I am. And it is englished sometime actiuely: as, Curro, I runne, And somtime passiuely: as, Ægroto, I am sicke.

¶ A verbe Deponent endeth in r, like a Passiue, and yet in signification is but either Actiue: as, Loquor verbum, I speake a word. or Neuter: as, Glorior, I boast.

¶ A verbe Commune endeth in, r, and in significatiõ is bothe Actiue and Passiue: as, Osculor te, I kisse thee. Osculor à te, I am kissed of thee.

MODES

THere be sixe Modes: the Indicatiue, the Imperatiue, the Optatiue, the Potentiall, the Subiunctiue, and the Infinitiue.

Indicatiue. ¶ The Indicatiue mode sheweth a reason true or false: as, Ego amo, I loue. or els asketh a question: as, Amas tu? Doest thou loue?

Imperatiue. ¶ The Imperatiue biddeth or commaundeth: as, Ama, Loue thou.

Optatiue. ¶ The Optatiue wisheth or desireth, with these signes, Would God, I pray God, or God graunt: as, Vtinam amem, I pray God I loue. & hathe euermore an Aduerbe of wishinge ioyned with him.

Potentiall. ¶ The Potential mode is knowen by these signes, May, can, might, would, should, or ought: as, Amem, I may or can loue. without an Aduerbe ioyned with him.

Subiunctiue. ¶ The Subiunctiue mode hath euermore some Coniunction ioined with him: as, Cum amarem, When I loued. and it is called the Subiunctiue mode, bycause it dependeth of an other Verbe in the same sentence, either going afore, or comming after: as, Cum amarem, eram miser, When I loued, I was a wreatche.

Infinitiue. ¶ The Infinitiue signifieth to do, to suffer, or to be: and hath neyther number nor person, nor nominatiue case before him: & is knowen commonly by this signe To: as, Amare, To loue. Also when two verbes come together, without any nominatiue case betwene them, then the latter shalbe the Infinitiue mode: as, Cupio discere, I desire to learne.

GERVNDES.

THere be moreouer belonging to the Infinitiue mode of verbes, certaine voyces called Gerunds, ending in Di, Do, and Dum, which haue both the actiue an passiue signification: as, Amandi, Of loning, or of being loued. Amando, In loning, or being loued. Amandum, To loue, or to be loued.

SVPINES.

¶ There be also pertaining vnto verbs two Supines, the one ending in um, which is called the First Supine, bicause it hathe the signification of the verb Actiue: as, Eo amatum, I go to loue: And ye other in u, which is called the Latter Supine, bycause it hath for the moste parte the signification Passiue: as, Difficilis amatu, Hard to be loued.

TENSES.

¶ There be fiue Tenses or Times: the Present tense, the Preterimperfect tense, the Preterperfect, the Preterpluperfect, and the Future tense.

¶ The Present tense speaketh of the time that now is: as, Amo, I loue.

¶ The Preterimperfect tense, speaketh of the time not perfectly past: as, Amabam, I loued or did loue.

¶ The Preterperfect tense speaketh of the time perfectly past, with this signe Haue: as. Amaui, I haue loued.

¶ The Preterpluperfect tense speaketh of the time more then perfectly past, with this signe Had: as, Amaueram, I had loued.

¶ The Future tense speaketh of the time to come, with this signe Shall or Will: as, Amabo, I shall or Will loue.

PERSONS.

¶ There be also in verbes three persons, in both nũbres: as, Sing. Ego amo, I loue. Tu amas, Thou loueſt. Ille amat, He loueth. Pl. Nos amamus, We loue. Vos amatis, ye loue. Illi amant, They loue.

CONIVGATIONS.

¶ Verbes haue foure Coniugations, whiche be knowen after this manner.

¶ The Firste coniugation hath ā longe before Re and Ris: as, Amâre, amâris.

¶ The Second coniugation hath ē longe, before Re and Ris: as, Docêre, docêris.

¶ The Thirde coniugation hath ĕ shorte, before Re and Ris: as, Legĕre, legĕris.

¶ The Fourth coniugation hathe ī longe, before Re and Ris: as, Audīre, audīris.

Verbes in O, of the foure Coniugations be declined after these examples.

AMo, amas, amáui, amáre: Amandi, amándo, amándum: Amátum, amátu: Aimáns, amáturus: to loue.

¶ Docéo, docés, docui, docére: Docéndi, docéndo, docendum: Doctum, doctu: Docens: docturus: to teache

¶ Lego, legis, legi, legere: Legendi, legendo, legendum: Lectum, lectu: Legens, lecturus: to reade.

¶ Audio, audis, audiui, audire: Audiendi, audiendo, audiendum: Auditum, auditu: Audiens, auditurus: to heare.

Indicatiue mode present tense singular

I loue. Thou louest. He loueth. We loue. Ye loue. They loue.

AMo,	amás, amát.	Pluraliter.	amamus, amatis, amant.
Docéo,	docés, docét.		docemus, doceris, docent,
Lego,	legis, legit.		legimus, legitis, legunt.
Audio,	audis, audit,		audimus, auditis, audiunt.

Preterim perf. tense singular

Amabam, Docebam, Legebam, Audiebam,

bas, bat. Pl. bamus, batis, bant.

I loued, or did loue.
I taught, or did teache.
I readde, or did reade.
I hearde, or did heare.

Preter perf. tense singular.

Amaui, Docui, Legi, Audiui.

isti, it. Pluralirer. imus, istis, erunt vel ere.

I haue loued.
I haue taught.
I haue reade.
I haue hearde.

Preterplu perf. tense singular.

Amaueram, Docueram, Legéram, Audiueram,

ras, rat, Pluraliter. ramus, ratis, rant,

I had loued.
I had taught.
I had reade.
I had hearde.

Future tense sing.

Amábo, Docébo, Legám, Audiám,

bis, bit. Pluraliter. bimus, bitis, bunt.

I shall or will loue.
I shall or will teache.

es, et, Pluraliter. emus, etis, ent. Reade. heare.

Long

	Loue thou.	Loue he or let him loue.	Loue we or let vs loue.	Loue ye.	Loue thei, or let them loue.
Imperatiue mode pres. tense singular	Ama, / Amato.	amet, / amato.	Plu. amemus.	amate, / amatote.	ament, / amanto.
	Doce, / Doceto.	doceat / doceto	Pl. doceamus.	docete, / doceote.	doceant, / docento.
	Lege, / Legito.	legat, / legito.	Plu. legamus,	legite, / legitote.	legant, / legunto.
	Audi, / Audito.	audiat, / audito.	Pl. audiamus.	audite, / auditote.	audiant, / audiunto

God graunt I loue.

Optatiue mode pres. tense sing. Latin.

Amem, ames, amet. Pluraliter. vtin. amemus, ametis, ament.
Doceam, Teache.
Legam, as, at. Plu. vtinam, amus, atis, ant. Reade.
Audiam, Heare.

Preterim perf. tense sing. Latin.

Amarem, Would God I loued.
Docerem, Would God I taught.
Legerem, res, ret. Plural. vtinam. remus, retis, rent.
Audirem, Would God I reade.
Would God I hearde.

Preterperfect tense sing. Latin.

Amauerim, I praie God I haue loued.
Docuerim, I praie God I haue taught.
Legerim, ris, rit. Pluraliter. vtinam rimus, ritis, rint.
Audiuerim, I praie God I haue reade.
I praie God I haue hearde.

Preterplu perf. tense sing. Latin.

Amauissem, Woulde God I had loued.
Docuissem, Would God I had taught.
Legissem, ses, set. Pluraliter. vtinam semus, setis, sent.
Audiuissem, Wold God I had reade.
Would God I had hearde.

Future tens sing. Vtinam

Amauero, God Graunt I loue heareafter.
Docuero, God graunt I teache hereafter.
Legero, ris, rit. Pluraliter, vtinam rimus, ritis, rint.
Audiuero, God graunt I reade hereafter.
God graunt I heare hereafter.

I may or can Loue.

Potentiall mode pres. tense singular

Amem, ames, amet. Pluraliter. amemus, ametis, ament.
Doceam, Teache.
Legam, as, at. Pluraliter. amus, atis, ant. Reade.
Audiam. Heare.

Preterimperf. tense singular.
Amarem, Docerem, Legerem, Audirem,
I might or could loue. teache. reade. heare.
res, ret. Pluraliter. remus, retis, rent.

Preterperfect tense singular
Amauerim, Docuerim, Legerim, Audiuerim,
I might, would, should, or ought to haue loued. taught. reade. heard.
ris, rit. Pluraliter. rimus, ritis, rint.

Preterpluperf. tense singular
Amauissem, Docuissem, Legissem, Audiuissem,
I might, would, should, or ought to had loued. taught. reade. heard.
ses, set. Pluraliter. semus, setis, sent.

Future tense sing.
Amauero, Docuero, Legero, Audiuero.
I maie or can loue hereafter. teache. reade. heare.
ris, rit. Pluraliter, rimus, ritis, rint.

Subiunctiue mode present tense singular

When I loue.
Amem, ames, amet. Pluralit. cum amemus, ametis, ament.

Cum
Amem, Doceam, Legam, Audiam,
When I teache. When I heare.
as, at. Pluraliter. cum amus, atis, ant. Reade.

Preterimperf. tense sing. Cum
Amarem, Docerem, Legerem, Audirem,
When I loued, or did loue. teache. reade. heare.
res, ret. Pluraliter. cum remus, retis, rent.

Preterperfect tense sing. Cum
Amauerim, Docuerim, Legerim, Audiuerim,
When I haue loued. taught. reade. heard.
ris, rit. Pluraliter. cum rimus, ritis, rint.

Preterpluperf. tense sing. Cum
Amauissem, Docuissem, Legissem, Audiuissem,
When I had loued. taught. reade. heard
ses, set. Pluraliter. cum semus, setis, sent.

15613a

Future tense sing. Cum — Amauero, Docuero, Legero, Audiuero, — When I shall or will loue, teache, reade, heare. — ris, rit. Pluraliter cum rimus, ritis, rint.

Infinitiue mode present tens, and Preterimperfect tense.

Amare, Docere, Legere, Audire, — To — Loue, Teache, Reade, Heare.

Preter perf. & preterpluperfect tense. — Amauisse, Docuisse, Legisse, Audiuisse, — To haue or had — Loued, Taught, Reade, Hearde.

Future tense. — Amaturum, Docturum, Lecturum, Auditurum — esse, To — Loue, Teache, Reade, Heare — hereafter.

Gerunds — Amandi, of louinge, Docendi, of teachynge, Legendi, of readinge, Audiendi, of hearinge. — do, in louinge, do, in teachinge, do, in readinge, do, in hearinge. — dum, to loue, dum, to teache, dum, to reade, dum, to heare.

Supines — Amatum, Doctum, Lectum, Auditum, — To — loue, teache, reade, heare. — Amatu, Doctu, Lectu, Auditu, — To be — loued, taught, reade, heard.

A participle of the pres. tense — Amans, louing. Docens, teaching. Legens, reading. Audiens, hearing. — The participle of the future tense. — Amaturus, to loue, or about to loue. Docturus, to teache, or about to teache. Lecturus, to reade, or about to reade. Auditurus, to heare, or about to heare.

Here, before we decline any Verbes in Or, for suplying of many tenses, hauing in all suche verbes, we muste learne to decline this Verbe Sum, in this wise.

Sum, es, fui, esse: Futurus: To be.

Indicatiue mode preſent tenſe ſingular

SVm, I am. es, eſt. Pluraliter. ſumus, eſtis, ſunt,

Preterim perf. t. ſ. Eram, I was. Eras, erat. Pluralit. eramus, eratis, erant.

Preterperf. tenſ. Fui, I haue been. fuiſti, fuit. Plu. fuimus, fuiſtis, fuerunt vel fuere.

Preterplu perf. t. ſ. Fueram, I had ben. fueras, fuerat. Pl. fueram⁹, fueratis, fuerant.

Future tenſe ſing. Ero, I ſhall or will be. eris, erit. Pluraliter, erimus, eritis, erunt.

Imperatiue mode preſent tenſe ſingular

{Sis, Es, Eſto.} be thou, {Sit, Eſto.} Pl. ſimus, {Sitis, Eſte, Eſtote} {Sint, Sunto.}

Optatiue mode preſent tenſe ſingular Vtinam

Preterim-perf. tenſe ſing. Vtin. Sim, I pray God I be. ſis, ſit. Pluralit. vtinam ſimus, ſitis, ſint.

Eſſem, would God I were. eſſes, eſſet. Pl. vt. eſſem⁹, eſſetis, eſſent.

Preterperfect tenſe ſing. Vtin. Fuerim, I pray God I haue been, fueris, fuerit. Pluraliter, vtinã fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterplu perf. tenſe ſing. Vtin. Fuiſſem, Would God I had been. fuiſſes, fuiſſet. Pluraliter, vtin. fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent.

Future tenſe ſing. Vtinam Fuero, God graunt I be hereafter. fueris, fuerit. Pluraliter. vtin. fuerimus, fueritis, fuerint.

Potentiall mode preſent tenſe ſingular

Preterim-perf. tenſe ſingular. Sim, I may or can bee. ſis, ſit. Pluraliter. ſimus, ſitis, ſint.

Eſſem, I might or could bee. eſſes, eſſet, Pl. eſſemus, eſſetis, eſſent.

Preterperfect tenſe ſingular Fuerim, I might, ſhould or ought to haue been. fueris, fuerit. Plur. fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterplu perf. tenſe ſingular Fuiſſem I might, ſhould, or ought to had ben, Fuiſſes, fuiſſet. Plur. fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent.

Future tenſe ſing. Fuero, I may or can be hereafter. fueris, fuerit. Plural. fuerimus, fueritis, fuerint.

Subiunctiue mode preſent tenſe ſingulat Cum

Preterim perf. tenſe ſing. Cum — Sim, When I am. ſis, ſit. Pluraliter. cum ſimus, ſitis, ſint.

Eſſem, When I was. eſſes, eſſet. Pl. cum eſſemus, eſſetis, eſſent.

Preterperfect tenſe ſing. Cum — Fuerim, When I haue been. fueris, fuerit. Pluraliter cum fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterplu perf. tenſe ſing. Cum — Fuiſſem, When I had been. fuiſſes, fuiſſet. Pluraliter. cum fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent.

Future tenſe ſing. Cum — Fuero, When I ſhall or will bee. fueris, fuerit. Pluraliter. cum fuerimus, fueritis, fuerint

Infinitiue mode preſent, and preterimperfect tenſe

Eſſe, to be. { Preterperfect and Preterpluperfect tenſe } Fuiſſe. { To haue or had been.

Future tenſe — Fore, vel Futurum eſſe, to be hereafter

Verbes in Or, of the foure Conugations,

be declined after theſe Examples.

AMor, *amaris uel amare, amatus ſum uel fui, amari:* Amatus, *amandus.* to be loued.
Doceor, *doceris uel docere, doctus ſum uel fui, doceri:* Doctus, *docẽdus.* to be taught.
Legor, *legeris uel legere, lectus ſum uel fui, legi:* Lectus, *legendus.* to be reade.
Audior, *audiris uel audire, auditus ſum uel fui, audiri:* Auditus, *audiendus.* to be heard.

Indicatiue mode preſent tenſe ſingular

AMor, amaris vel amare, amatur
Doceor, doceris vel docere, docetur
Legor, legeris vel legere, legitur.
Audior, audiris vel audire, auditur.
} Puraliter, mur, mini, tur.
I am loued.
I am taught.
I am reade.
I am heard.

Preterimperf. tenſe ſingular. { Amabar, Docebar, Legebar, Audiebar, } baris vel bare, batur. Plu, bamur, bamini, bãtur.
I was loued.
I was taught.
I was reade.
I was heard.

Amarus

Preter perf. tense singular.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } I haue been loued, Taught, sum vel fui. Reade. Heard. } tus es uel fuisti, tus est vel fuit. Pl. ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis, ti sunt fuerunt uel fuere.

Preterplu perf. tense singular.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } I had been loued. Taught. eram vel fueram, Reade. Heard. } tus eras uel fueras, tus erat vel fuerat. Pl. ti eramus uel fueramꝰ, ti eratis uel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tense sing.

Amabor, Docebory, Legar, Audiar, } I shall or will be loued. beris uel ere, itur. Plural. bimur, bimini, buntur. taught. eris uel ere, etur. Pl. emur, emini, entur. Reade. Heard.

Imperatiue mode

	Be thou loued.	Let him be loued.	Let vs be loued.	Be ye loued.	Let them be loued.
present tense singular.	Amare, Amator.	ametur, amator.	Plu. amemur.	amini, aminor,	amentur, amantor.
	Docere, Docetor.	doceatur, docetor,	Pl. doceamur.	docemini, doceminor.	doceantur, docentor.
	Legere, Legitor.	legatur, legitor.	Plu. legamur.	legimini, legiminor.	legantur, leguntor.
	Audire, Auditor.	audiatur auditor.	Pl. audiamur.	audimini, audiminor	audiantur. audiuntor.

Optatiue mode present tense singular

God graunt I be loued.

Vtinam

Amer, Docear, Legar, Audiar, } eris uel ere, etur. Pluraliter, vtin. emur, emini, entur. taught aris uel are, atur. Pl. vt. amur, amini, antur. Reade. heard.

Preterim perf. tense sing. Vtin.

Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, } Would God I were loued. taught. reris uel rere, retur. Pl. remur, remini, rentur. Reade. heard.

15613a

Preterperfect tense sing. Vtin.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus,

I pray God I haue been loued.
sim uel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Pluraliter. vtinam ti simus uel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint uel fuerint.

Preterplu perf. tense sing. Vtin.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus,

Would God I had been loued.
essem uel fuissem, tus esses uel fuisses, tus esset vel fuisset. Pluraliter. vtinam ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent uel fuissent.

Future tens sing. Vtinam

Amatus, Doctus. Lectus, Auditus,

God graunt I be loued hereafter.
ero uel fuero, tus eris uel fueris, tus erit uel fuerit. Pluraliter. vtinam ti erimus uel fuerimus, ti eritis uel fueritis, ti erunt uel fuerint.

Potentiall mode present tense singular

I may or can be loued.

Amer, eris, vel ere, etur. Pluraliter, emur, emini, entur.

Docear, Legar, Audiar,

taught. Reade. heard.
aris uel are, atur. Pl. amur, amini, antur.

Preterimperf. tense singular.

Amarer, Docerer, Legerer, Audirer,

I would, should, or ought to be loued.
taught. Reade. Heard.
rer is uel rere, retur. Pl. remur, remini, rentur.

Preterperfect tense singular

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus,

I Would, should, or ought to haue been loued.
sim uel fuerim, tus sis uel fueris, tus sit uel fuerit. Pluraliter. ti simus uel fuerimus, ti sitis uel fueritis, ti sint uel fuerint.

Preterplu perf. tense singular

Amatus, Doctus. Lectus, Auditus,

I would, should, or ought to had been loued.
essem vel fuissem, tus esses uel fuisses, tus esset uel fuisset. Pluraliter, ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent uel fuissent.

Future tense sing.

Amatus, Doctus. Lectus, Auditus,

I may, or can be loued hereafter.
ero uel fuero, tus eris uel fueris, tus erit vel fuerit. Pluraliter. ti erimus uel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt uel fuerint.

Subiunctiue mode present tense singular

When I am loued.

Cum
- Amer, eris uel ere, etur. Pluraliter, cum emur, emini, entur.
- Docear, Taught.
- Legar, âris uel are, atur. Pl. cũ amur, amini, antur. Read.
- Audiar, Heard.

Preterimperf. tense sing. Cum
- Amarer, When I was loued:
- Docerer, Taught.
- Legerer, rêris vel rere, retur. Pl. cũ remur, remini, rentur
- Audirer, Reade. Heard

Preterperfect tense sing. Cum
- Amatus, When I haue been loued.
- Doctus, sim uel fuerim, tus sis uel fueris, tus sit uel fuerit.
- Lectus, Pluraliter. cum ti simus uel fuerimus, ti sitis uel
- Auditus fueritis, ti sint uel fuerint.

Preterpluperf. tense sing. Cum
- Amatus, When I had been loued.
- Doctus, essem uel fuissem, tus esses uel fuisses, tus esset uel
- Lectus, fuisset. Pluraliter, cum ti essemus uel fuissemus,
- Auditus, ti essetis uel fuissetis, ti essent uel fuissent.

Future tense sing. Cum
- Amatus, When I shall or will be loued.
- Doctus, ero uel fuero, tus eris uel fueris, tus erit uel fue-
- Lectus, rit. Pluraliter. cum ti erimus uel fuerimus, ti eri-
- Auditus, tis uel fueritis, ti erunt uel fuerint.

Infinitiue mode pret. and Preteimperf. tense
- Amari, To be loued.
- Doceri, To be taught.
- Legi, To be reade.
- Audiri, To be hearde

Preterperf. & Preterpluperfect.
- Amatũ,
- Doctũ,
- Lectum
- Auditũ

To haue or had been loued. Taught. esse uel fuisse. Reade. Hearde.

Future tense.
- Amatum iri uel amandum esse.
- Doctum iri uel docendum esse.
- Lectum iri uel legendum esse.
- Auditum iri uel audiendũ esse.

To be
- loued hereafter.
- taught hereafter.
- reade hereafterr.
- hearde hereafter.

A participle of the pret. tense
- Amatus, Loued.
- Doctus, Taught.
- Lectus, Rade.
- Auditus, Heard.

A participle of the Future in Dus.
- Amandus, to be loued.
- Docendus, to be taughe.
- Legendus, to be read.
- Audiendus, to be hearde

Possum

15613a

POssum, potes, potui, posse, potens: to may or can.

Volo, uis, uolui, uelle: volendi, volendo, volendum: supinis caret, uolens: to will, or to be willing.

Nolo, nonuis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolendum: supinis caret, nolens: to nill, or to be unwillinge.

Malo, mauis, malui, malle: malendi, malendo, malendum: supinis caret, malens: to haue leifer.

Edo, es uel edis, edi, edere uel esse: edendi, edendo, edendum: esum, esu uel estum: estu, edens, esurus: to eate.

Fio, fis, factus sum uel fui, fieri: factus, faciendus: to be made or to be done.

Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendum: Latum, latu: ferens, laturus: to beare or to suffer.

Feror, ferris vel ferre: latus sum uel fui, ferri: Latus, ferendus: to be borne or suffered.

Indicatiue mode present tense singular

POssum, potes, potest. — Possumus, potestis, possunt.
Volo, vis, vult. — Volumus, vultis, volunt.
Nolo, nonuis, nonuult. — Nolumus, non vultis, nolunt.
Malo, mauis, mauult, — Malumus, mauultis, malunt.
Edo, edis uel es, edit uel est — Edimus, editis vel estis, edunt.
Fio, fis, fit. — Fimus, fitis, fiunt.
Fero, fers, fert. — Ferimus, fertis, ferunt.
Feror, ferris uel re, tur. — Ferimur, ferimini, feruntur.

Pluraliter.

Preterim perf. tense singular.

Poteram,
Volebam,
Nolebam,
Malebam,
Edebam,
Fiebam,
Ferebam,
} as, at. Pluraliter. amus, atis, ant.

Ferebar, baris uel bare, batur. Pl. bamur, bamini, bantur.

Preterim-perf. t. s.

Potui, Volui, Nolui, } { Malui, Edi, Tuli, } isti, it. Pl. imus, istis, erunt uel ere.

Factus

Factus, Latus } sum uel fui, tus es uel fuisti, tus est uel fuit. Plur. ti sumus uel fuimus, ti estis uel fuisti, ti sunt, fuerunt uel fuere.

Præterpiu perf. tense singular.

Potueram, Volueram, Nolueram, } Malueram, Ederam, Tuleram, } ras, rat. Pl. ramus, ratis, rant.

Factus, Latus } eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. Pl. ti eramus vel fueramꝰ, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tense sing.

Potero, poteris, poterit. Pluraliter. érimus, ritis, rint.

Volam, Nolam, Malam, } Edam, Fiam, Feram, } es, et. Pluraliter. emus, etis, ent.

Ferar, ferêris vel ferêre, feretur. Pl. feremur, feremini, ferentur

Possum, Volo, Malo, haue none Imperatiue mode.

Imperatiue mode præsent tens singular

Noli, Nolito. } Pluraliter, Nolite, Nolitote.

Es, Esto, Ede, edito. { edat, Esto, edito. }

Fito tu. { Fiat, Fitote. }

Fer, Ferto. { Ferat, Ferto. }

Ferre, Fertor. { Feratur, Fertor. }

Pluraliter.

Edamus, { edite, este. Estote, editote. } edant, edũto.

Fiamus, { Fite, Fitote. } { Fiant, Fiunto.

Feramus, { Ferte, Fertote. } { Ferant, Ferũto,

Feramur, { Ferimini, Feriminor. } ferantur, feruntor,

Optatiue mode præsent tense singular

Vtinam

Possim, Velim, } { Nolim. Malim, } is, it. Pluraliter. vtin. imus, itis, int.

Edam, Fiam, Feram. } as, at. Pluraliter. vtinam amus, atis, ant,

Ferar, ferâris vel ferare, feratur. Plur. vtin. amur, amini, antur.

Possem

Preterim perf. tense sing. Vtin.

Possem, Vellem, Nollem, Mallem, } Ederem vel essem. Fierem, Ferrem, } es, et. Plural. vtin. emus, etis, ent.

Ferer, rêris vel rêre, retur. Plur. vtin. remur, remini, rentur.

Preterper fect tense sing. Vtin.

Potuerim, Voluerim, Noluerim, } Maluerim, Ederim, Tulerim, } ris, rit. Pl. vt. rimus, ritis, rint.

Factus, Latus, } sim uel fuerim, tus sis uel fueris, tus sit uel fuerit. Pluraliter. vtinam ti simus uel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterplu perf. tense sing. Vtin.

Potuissem, Voluissem, Noluissem, } Maluissem, Edissem, Tulissem, } ses, set. Pl. vt. sem⁹, setis, sent.

Factus, Latus, } essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Pluraliter. vtinam ti essem⁹ vel fuissemus, ti essetis uel fuissetis, ti essent uel fuissent.

Future tens sing. Vtinam

Potuero, Voluero, Noluero, } Maluero, Edero, Tulero, } ris, rit. Pl. vtin. rimus, ritis, rint.

Factus, Latus, } ero vel fuero, tus eris uel fueris, tus erit uel fuerit, Pluraliter. vtinam ti erimus uel fuerimus, ti eritis uel fueritis, ti erunt uel fuerint.

¶ The Potentiall and the Subiunctiue mode be formed and coniugated or varied, like the Optatiue in voyce, and do differ onelye in signification, and signe of the mode in all verbes.

Infinitiue mode present tens, and Preterimperfect tense.

Posse, Velle, Nolle, Malle, Edere vel esse, Ferre, Fieri, Ferri, } Preterperfect & Preterpluperfect tense. { Potuisse, Voluisse, Noluisse, Maluisse, Edisse, Tulisse, } Future { esurũ esse. laturũ esse. Factum esse vel fuisse, Latum esse uel fuisse.

Future tense { Factum iri, uel faciendum esse. / Latum iri, uel ferendum esse.

¶ Eo and Queo, make ibam and quibam, in the preterimperfect tense of the Indicatiue mode, and ibo & quibo in the future tense. and in all other modes and tenses are varied like verbes in o, of the fourthe Coniugation, sauinge that they make the Gerundes, Eundi, eundo, eundum. Queundi, queundo, queundum.

Tenses formed of the preterperfecte.

¶ Of the Preterperfect tense of the Indicatiue mode, be fourmed the preterpluperfect tense of the same mode: the preterperfect tense, the preterpluperfect tens, and the future tens of the optatiue mode: the Potentiall mode, and the Subiunctiue mode: the preterperfect and preterpluperfect tense of the Infinitiue mode: as, of Amaui, are fourmed Amaueram, amauerim, amauero, by chaunging, i, into ĕ shorte: as, Amauissem, amauisse, kepinge, i, still.

Impersonalles.

Impersonalles be declined throughout all Modes and Tenses, in the voyce of the thirde person singular onely: as, Delectat, delectabat, delectauit, delectauerat, delectabit. Decet, decebat, decuit, decuerat, decebit, decere. Studetur, studebatur, studitum est vel fuit, studitum erat uel fuerat, studebitur, &c. And they haue commonly before their englishe this signe, it: as, It deliteth me to reade Delectat me legere. It becommeth not the to trifle, Non decet te nugas agere.

Of the Participle.

A Participle is a parte of speache derined of a Verbe, and taketh part of a noune, as gendre, case, and declenson and parte of a Verbe, as tense, and signification. and parte of bothe, as numbre and figure.

4. kindes of Participles.

¶ There be foure mãner of participles: one of the Present tense, an other of the preter tense, and one of the Future in Rus, and an other of the Future in Dus.

Present.

¶ A Participle of the Present tense, hathe his englishe endinge in Ynge, as Louing: and his latine in ans or ens: as, Amans, docens. and it is fourmed of the Preterimperfect tense of the Indicatiue mode, by chaunging the last syllable into ns: as, Amabam, amans. Audiebam, audiens, Auxiliabar, auxilians, Poteram, potens.

15613a

¶ A participle of the future in rus, betokeneth to do, like the Infinitiue mode of the Actiue voyce: as, Amaturus, *to loue*. or *about to loue*. and it is formed of the latter Supine, by putting to rus: as, Doctu, docturus. Future. 1

¶ A participle of the preter tense, hath his englisch ending in d, t, or n: as, *loued, taught, slaine*. and his latine in tus, sus, xus: as, Amatus, visus, nexus. and one in üus, as Mortuüs. and it is formed of the latter supine, by puttin to s: as, Lectu, lectus. except Mortu⁹. Preter tense.

¶ A Participle of the Future in Dus, betokeneth to suffer, like the Infinitiue mode of the passiue voyce: as, Amandus, *To be loued*. And it is formed of the Genitiue case of the Participle of the present tense, by chaunging tis into dus: as, Amantis, amandus. Legentis, legendus. And it is also found to haue ỹ signification of ỹ present tense: as, Legendis veteribus proficis, *In readinge olde authors thou doest profit*. Future. 2.

¶ Of a verbe Actiue and of a verbe Neuter, whiche hath the Supines, come two Participles, one of the present tense, and an other of the Future in Rus: as of Amo, commeth amans, amaturus: of Curro, currens, cursurus. Of an Actiue com 2.

¶ Of a verbe Passiue, whose Actiue hath the Supines, come two Participles, one of the preter tense, and an other of the Future in Dus: as, of Amor, commeth Amatus, amandus. Of a Passiue. 2.

¶ Of a Verbe Deponent commeth three participles, one of the present tense, one of the Pretertense, and an other of the Future in rus: as of Auxilior, commeth auxilians, auxiliatus, auxiliaturus. And if the Verbe deponent to gouerne an accusatiue case after him, it may forme also a Participle in dus: as of Loquor, loquendus. Of a Deponent. 3.

¶ Of a verbe Commune comme foure Participles: as of Largior commeth largiens, largiturus, largitus, largiendus. Of a Commune. 4.

¶ Participles of the Present tense, be declined like nounes Adiectiues of three articles: as Nominatiuo hic, hęc, hoc amans. Genitiuo huius amantis. Datiuo huic amanti, &c. Participles declined like Adiectiues.

¶ Participles of other tenses, be declined like Nounes Adiectiues of three diuers endinges: as, Amaturus, amatura, amaturum. Amatus, amata, amatum. Amandus, amanda, amandum.

Of an Aduerbe.

AN Aduerb is a part of speache ioyned to the verbs, to declare their signification.

¶ Aduerbes some be of time: as, Hodie, cras, heri, perendie, olim, aliquando, nuper, quando.

Some be of
- Place: as, Vbi, ibi, hîc, istic, illic, intus, foris.
- Number: as, Semel, bis, ter, quater, iterum.
- Order: as, Inde, deinde, denique, postremò.
- Asking or doubting: as, Cur, quare, unde, quorsũ, num, nunquid.
- Calling: as, Heus, o, ehodum. (licet, esto.
- Affirming: as, Certè, næ, profectò, sane, scilicet,
- Denying: as, Non, haud, minime, neutiq̃, nequaq̃
- Swering: as, Pol, ædepol, hercle, medius, fidius.
- Exhorting: as, Eia, age, agite, agedùm.
- Flattering: as, Sodes, amabo.
- Forbidding: as, Ne.
- Wishing: as, Vtinam, si, ô si, ô.
- Gathering together: as, Simul, una, pariter, non modo, non solùm-
- Parting: as, Seorsim, sigillatim, vicatim.
- Chosing: as, Potiùs, imò.
- A thing not finished: as, Penè, fere, prope, vix, mo-
- Shewing: as, En, ecce. (dò, non.
- Doubting: as, Forsan, forsitan, fortassis, fortasse.
- Chaunce: as, Fortè, fortuito.
- Likenes: as, Sic, sicut, quasi, ceu, tanquam, uelut.
- Qualitie: as, Benè, malè, docte, fortiter.
- Quantitie: as, Multùm, parùm, minimum, paululum, plurimum.
- Cõparisõ: as, Tam, quàm, magis, minus, maximè.

Some be of

¶ Certaine Aduerbes be compared: as, Docte, doctiùs, doctissime.

15613a

mè. Fortiter, fortiùs, fortissimè. Prope, propiùs, proxime.

¶ Also the voyces of Prepositions, if they be set alone, not hauinge any casual worde to serue vnto, ioyned with them, be not Prepositions, but are changed into Aduerbs: as, Qui ante non cauet, post dolebit, He that bewareth not afore, shal be sory afterward. Coram laudare, & clam uituperare inhonestum est, In presence to commend one, & behinde the backe to dispraise, is an vnhoneste point.

Of a Coniunction.

A Coniunction is a parte of speache that ioyneth wordes and sentences together.

¶ Of Coniunctions, som be Copulatiues: as, Et, que, quoque, ac, atque, nec, neque.

Some be disiunctiues: as, Aut, ve, vel, seu, siue.

Some
- Discretiues: as, Sed, quidem, autem, verò, at, ast.
- Causals: as, Nam, nanque, enim, etenim, quia, vt, quod, quum, quoniam, and quando set for quoniam.
- Conditionales: as, Si, sin, modo, dum, dummodo,
- Exceptiues: as, Ni, nisi, quin, alioquin, præterquam.
- Interrogatiues: as, Ne, an, vtrum, necne, anne, nonne.
- Illatiues: as, Ergo, ideo, igitur, quare, itaque, proin.
- Aduersatiues: as, Etsi, quanquam, quamuis, licet, esto.
- Redditiues to the same: as, Tamen, attamen.
- Electiues: as, Quam, ac, atque.
- Diminutiues: as, Saltem, vel.

Of a Præposition

A Preposition is a parte of speache, moste commonly set before other partes, either in Apposition, as, Ad patrem: or els in Composition: as, Indoctus.

These Præpositions folowing, serue to the Accusatiue case.

Ad; To.
Apud, at.
Ante, before.
Aduersus,
Aduersum,
against.
Cis,
Citra,
on this side.

Circum, } about.
Circa, }
Contra, against.
Erga, towardes.
Extra, without
Intra, within.
Inter, betweene
Infra, beneth.
Iuxta, beside or ny to.
Ob, for.
Pone, behinde.
Per, by or through.
Prope, nygh.
Propter, for.
Secundum, } after.
Post, }
Trans, on ẏ ferder side.
Vltra, beyonde.
Præter, beside
Supra, aboue.
Circiter, about.
Vsque, vntill.
Secus, by.
Versus, towardes.
Penes, in the power.

¶ Wher note, ẏ Versus is set after his casual worde: as, Londinũ versus, Towardes London. And likewise may Penes be set also.

These Prepositions folowing, serue to the Ablatiue case.

A, Ab, Abs, from or fro
Cum, with
Coram, before or in presens.
Clam, priuely.
De, } of or fro.
E, }
Ex, }
Pro, for.
Præ, before, or in comparison.
Palam, openly.
Sine, } without.
Absque, }
Tenus, Untill, or Up to.

¶ Where note, that if the casuall worde, ioyned with Tenus, be the plurall numbre, it shalbe put in the Genitiue case, and be set before Tenus: as, Aurium tenus, Up to the eares.

¶ Note also, that the woyces of Prepositions, being set alone, without their casual wordes, be not Prepositions, but are tourned into Aduerbs: as is afore sayd in the Aduerbe.

These Prepositions folowing, serue to bothe cases.

In, with this signe To, to the Accusatiue case: as, In vrbem, Into the City. In, without this singe To, to the Ablatiue case: as,
In te spes est, My hope is in thee.
Sub noctem, A little before night.
Sub iudice lis est, The matter is before the iudge.
Super lapidem, Upon a stone.
Super viridi fronde, Upon green leaues.
Subter terram, Under the earth. Subter aquis, Under the water.

15613a

Of an Interiection

AN Interiection is a parte of speache which betokeneth a sodaine passion of the minde, vnder an vnperfect voice. Some are of Myth: as, Euax, vah.

Som are of
- Sorowe: as, Heu, hei.
- Wonderinge: as, Papè.
- Shunninge: as, Apàge.
- Sorowing: as, Hui.
- Exclamatiõ: as, Proh Deũm atq; hominũ fidem.
- Cursing: as, Væ malum.
- Laughing: as, Ha ha he.
- Calling: as, Eho, oh, io
- Silence: as, Au. And suche others.
- Dreade: as, Atat.
- Disdaining: as, Hem, vah.
- Praising: as, Euge.

THE CONCORDES OF LATINE SPEACHE.

FOr the due ioyning of wordes in construction, it is to be vnderstanded, that in Latine speache there be three Concords. The first, betweene the nominatiue case and the Verbe. The second, betweene the Substantiue and the Adiectiue. The Third, betweene the Antecedent and the Relatiue.

The Firste Concorde

WHen an English is geuen to be made in Latine, loke out the principal verbe. If there be mo verbs then one in a sentence, the first is the Principall Verbe, except it be the Infinitiue mode, or haue before it a Relatiue: as, *That*, *Whom*, *Which*. or a Coniunction: as, Vt *That*. Cum, *When*. Si *If*. and such others.

¶ When ye haue found the Verbe, aske this question, *Whom* or *What* and the worde that answereth to the question, shall be the Nominatiue case to the Verbe, except it be a Verbe impersonall, whiche will haue no nominatiue case. And the nominatiue case shall in ma-

kinge and construinge Latine, be set before the verbe, except a question be asked, and then the Nominatiue is set after the Verb, or after the signe of the Verbe: as, Amas tu? Louest thou? Venit ne Rex? Doth the kinge come?

¶ Likewise if the Verbe be of the Imperatiue mode: as, Ama tu, Loue thou. Amato ille, Let him loue. ¶ And somtime when the signe *it* or *there*, commeth before the Englishe of the Verbe: as, Est liber meus, It is my booke. Venit ad me quidam, There came one vnto mee. And that casuall worde, whiche commeth next after the Verbe, and answereth to this question, *Whom* or *What*, made by the Verb, shall commonly be the accusatiue case, except the Verb do properly gouerne an other case after him, to be construed withall: as, Si cupis placere magistro, vtere diligentia, nec sis tantus cessator, vt calcaribus indigeas, If thou couet to please thy maister, vse diligence, and be not so slacke, that thou shalt neede spurres.

¶ A Verbe Personall agreeth with his nominatiue case in numbre and person: as, Præceptor legit, vos vero negligitis, The maister readeth, and ye regarde not.

¶ Where note, that the First person is more worthy then the Seconde, and the Second more worthy then the Thirde.

¶ Many Nominatiue cases singular, with a Coniunction copulatiue comminge betweene them, will haue a verbe plurall, whiche verb plurall shall agree with the nominatiue case of the moste worthy person: as, Ego & tu sumus in tuto, I & thou be in safegard. Tu & pater periclitamini, Thou and thy father are in ieoperdy. Pater & præceptor accersunt te, Thy Father and thy Maister haue sent for thee.

¶ When a Verbe commeth betweene two nominatiue cases of diuers numbres, the verbe may indifferently accorde with either of them, so that they be both of one person: as, Amantium iræ, amoris redintegratio est, The falling out of louers, is a renuinge of loue. Quid enim nisi uota supersunt? For what remaineth, saiing onely prayers? Pectora percussit, pectus quoque robora fiunt, She stroke her breast, and her breast tourned into oke also.

Here

15613a

¶Here note also, that somtime the Infinitiue mode of a Verb, or els a whole clause afore goinge, or els some membre of a sentence, may be the nominatiue case to the Verb: as, Diluculo surgere, saluberrimum est, To arise betime in the morning, is the most holsom thinge in the worlde. Multum scire, vita iucundissima, To knowe muche, is the moste pleasaunt (or the sweetest) lyfe of all.

The second Concord.

When ye haue an Adiectiue, aske this question, *Who* or *What*, and the worde that aunswereth to the question, shall be the Substantiue to it.

¶The Adiectiue, whether it be a Noune, Pronoune, or Participle, agreeth with his Substantiue in Case, Gendre, and numbre: as, Amicus certus, in re incerta cernitur, A sure friend is tryed in a doubtfull matter. Homo armatus, A man armed. Ager colendus, A field to be tilled. Hic vir, This man. Meus herus est, It is my maister.

¶Where note, that the Masculine gendre is more worthy then the Feminine, and the Feminine more worthy then the Neutre.

¶Many substantiues singular, with a coniunction copulatiue comminge betweene them, will haue an adiectiue plurall, which adiectiue shall agree with the Substantiue of the moste worthy gendre: as, Rex & Regina beati, The Kinge and Queene are blessed.

The third Concorde.

When ye haue a Relatiue, aske this question, *Who* or *What*, and the word ꝑ answereth to the question, shalbe the Antecedent.

¶The Antecedent moste commonly is a worde that goeth before the Relatiue, and is rehearsed againe of the Relatiue.

¶The Relatiue agreeth with his Antecedent in Gendre, Numbre, and person: as, Vir sapit, qui pauca loquitur, That man is wyse, that speaketh few thinges, or wordes.

¶Somtime a Relatiue hath for his Antecedent the whole reason that goeth before him, and then he shal be put in the Neutre gendre and singular numbre: as, In tempore ueni, quod omnium rerum est primum, I came in season, whiche is the chiefest thinge

of all. But if the Relatiue be referred to two clauses or moe, then the Relatiue shall be put in the Pluvall numbre: as, Tu multum dormis & sæpe potas, quæ ambo sunt corpori inimica, Thou sleepest muche and drinkest often, whiche bothe thinges are naught for the body.

¶ When this Englishe *That*, may be tourned into this Englishe *Whiche*, it is a Relatiue, otherwise it is a Cõiunction, which in Latine is called quod, or vt: and in Latine making, it may elegantly bee put away, by tourning the nominatiue case into the Accusatiue, and the Verb into the Infinitiue mode: as, Gaudeo quod tu bene vales, Gaudeo te bene valere, I am gladde that thou art in good helth. Iubeo vt tu abeas, Iubeo te abire, I bid þ thou go hence.

¶ Many Antecedentes singular, hauinge a Coniunction Copulatiue betweene them, will haue a Relatiue Pluvall, which Relatiue shall agree with the Antecedent of the moste worthy Gendre: as, Imperium & dignitas quę petiisti, The rule and dignity whiche thou hast required.

¶ For in thinges not apt to haue lyfe, the neuter gendre is moste worthye, yea and in suche case, though the substantiues or Antecedentes be of the Masculine or of the Feminine gendre, and none of them of the Neuter, yet may the Adiectiue or Relatiue be put in the Neuter gendre: as, Arcus & calami sunt bona, The bowe and arowes be good. Arcus calami quę fregisti, The bowe and arrowes which thou hast broken.

The case of the Relatiue.

When there commeth no Nominatiue case betweene the Relatiue and the Verbe, the Relatiue shall be the Nominatiue case to the Verbe: as, Miser est qui nummos admiratur, Wretched is that person, which is in loue with money.

¶ But when there commeth a Nominatiue case betweene the Relatiue and the Verbe, the Relatiue shall be suche case as the verbe will haue after him: as, Fœlix quem faciunt aliena pericula cautum, Happy is he, whom other mens harmes do make to beware.

As

¶As the Relatiue may be the Nominatiue case to the Verbe, so yt may be the substantiue to the adiectiue that is ioyned with him, or that commeth after him: as, Diuitias amare noli, quod omnium est sordidissimum, Will not thou loue riches, which to doe, is the moste beggarly thing in the worlde.

¶Nounes Interrogatiues & Infinites, follow the rule of the Relatiue: as, Quis, vter, qualis, quantus, quotus, &c. which euermore come before the Verbe, like as the Relatiue doth: as, Hei mihi qualis erat, talis erat qualem nunquam vidi.

¶Yet here is to be vnderstanded and noted, that the Relatiue is not alwayes gouerned of the Verbe that he commeth before, but sometime of the Infinitiue mode that commeth after the Verbe: as, Quibus voluisti me gratias agere, egi, What persons thou willedst me to thanke, I haue thanked.

¶Sometime of the Participle: as, Quibus rebus adductus, feceristi? With what thinges moued, diddest thou it?

¶Sometime of the Gerunde: as, Quæ nunc non est narrandi locus, Which thinges at this present is no time to tell.

¶Sometime of a Preposition set before him: as, Quem in locum deducta res sit, vides, Vnto what state the matter is nowe brought, thou seest.

¶Sometime of the Substantiue that he doth accorde with: as, Senties qui vir siem, Thou shalt perceaue what a fellow I am. Albeit in this manner speakinge, Qui is an Indefinite, and not a Relatiue.

¶Somtime of a Nowne Partitiue or Distributiue: as, Quarum rerum utram minus velim, non facile possem existimare, Of the which two thinges whether I would with lesse will haue, I can not easily esteeme.

¶Sometime it is put in the Genitiue case, by reason of a Substantiue comming next after him: as, Ego illum non noui, cuius causa hoc incipis, I knew him not, for whose cause thou beginnest this matter.

¶Sometime it is otherwise gouerned of a Nowne Substantiue: as, Omnia tibi dabuntur, quibus opus habes, All thinges shalbe geuen the, which thou haste neede of.

Somtime

¶Sometime of an Aduerbe: as, Cui vtrum obuiam procedam nondum statui, Whom whether I will go to meete with, I haue not yet determined.

¶Somtime it is put in the Ablatiue case, with this signe *than*, and is gouerned of the comparatiue degree, comming after him: as, Vtere Virtute, qua nihil est melius, Vse Vertue, then the whiche nothing is better. Somtime it is not gouerned at all, but is put in the Ablatiue case absolute: as, Quantus erat Iulius Cæsar, quo imperatore, Romani primum Britanniam ingressi sunt, How worthy a man was Iulius Cesar, vnder whose conduct, the Romaines first entered into Britaine.

¶Also when it signifieth an Instrument wherwith a thinge to be done, it is put in the Ablatiue case: as, Ferrum habuit, quo se occideret, He had a knife, wherwith he would haue slaine himselfe.

¶When a Relatiue commeth betweene two Substantiues of diuers Gendres, it may indifferently accord with either of them: as, Auis quæ passer appellatur, or Auis qui passer appellatur, The byrde whiche is called a Sparrowe: Yea though the Substantiues be of diuers numbres also: as, Est ne ea Lutetia, quam nos Parisios dicimus? Is not that called Lutetia, that we do call Parise? Or els, Est ne ea Lutetia, quos nos Parisios dicimus?

Constructions of nounes Substantiues.

When two Substantiues come together, betokeninge diuers thinges, the latter shall be the genitiue case: as, Facundia Ciceronis, The eloquence of Cicero. Opus Vergilij, The worke of Vergill. Amator studiorum, A louer of studies. Dogma Platonis The opinion of Plato. But if they belonge bothe to one thing, thei shal be put both in one case: as, Pater meus vir, amat me puerum My Father being a man, loueth me a childe.

¶When the English of this word Res, is put with an Adiectiue, ye may put away Res, and put the adiectiue in the neuter gendre, lyke a substantiue: as, Multa me impedierunt, Many thinges haue letted me. And being so put, it may be the substantiue to an Adiectiue: as, Pauca his similia, A few things like vnto these. Nonnulla huiusmodi, Many things of lyke sorte.

An Adiectiue in the neutey gendze, put alone without a Substantiue, standeth foz a Substantiue, and may haue a genitiue case after him, as if it were a substatiue: as, Multum lucri, Much gaines. Quantum negotij? How much busines? Id operis, That worke.

¶ Wordes importing indument of any qualitie oz propzetie, to the praise oz dispraise of a thing, comminge after a Noune substantiue, oz a Uerbe substantiue, may be put in the ablatiue case, oz in the genitiue: as, Puer bona indole, oz Puer bonę indolis, A child of a good towardnes. Puer boni ingenij, oz Puer bono ingenio, A childe of a good witte.

¶ Opus & vsus, when they be Latine foz neede, require an ablatiue case: as, Opus est mihi tuo iudicio. I haue neede of thy iudgement Viginti minis vsus est filio, My sonne hath need of twenty pouds.

Constructions of Adiectiues.

The Genitiue case.

Adiectiues that signify desire, knowledge, remembzance, ignozance, oz forgetting, and such other like, require a genitiue case: as, Cupidus auri, couetous of money. Peritꝰ belli, Expert of warfare. Ignarus omnium, Ignozaunt of all thinges. Fidens animi, Bolde of heart. Dubius mentis, Doubtfull of minde. Memor prꝛeteriti, Mindfull of that is past. Reus furti, Accused of theft.

¶ Nounes Participues, and certaine Interrogatiues, with certaine nounes of numbze, require a genitiue case: as Aliquis, vter, neuter, nemo, nullus, solus, vnus, medius, quisque, quisquis, quicunque, quidem, quis foz aliquis, oz quis an Interrogatiue: Vnus, duo, tres: Primus, secundus, tertius &c: as, Aliquis nostrum. Primus omnium.

¶ When a question is asked, the answere in Latine muste be made by the same case of a Noune, Pronoune, oz Participle, and by the same tense of a Uerbe that the question is asked by: as, Cuius est fundus? Vicini. Quid agitur in ludo literario? Studetur. Except a question be asked by Cuius, ia, ium: as; Cuia est sententia? Ciceronis. Oz by a wozde that may gouern diuers cases: as, Quanti emisti librum? Paruo. Oz except I muste answere by

one

one of these Possessiues, Meus, tuus, suus, noster, vester: as, Cuius est Domus? Non vestra, sed nostra.

¶ Nounes of the Comparatiue & the Superlatiue degree, beinge put partitiuely, that is to say, hauing after them this englishe *of*, or *amonge*, require a Genitiue case: as, Aurium mollior est sinistra, Of the eares, the left is the softer. Cicero oratorum eloquentissimus, Cicero the moste eloquent of Orators.

¶ Nounes of the Comparatiue degree, hauinge *Than* or *by*, after them, do cause the word folowinge to be the Ablatiue case: as, Frigidior glaciæ, More colde than yce. Doctior multo, Better learned by a great deale. Vno pede altior, Hygher by a foote.

The Datiue case.

A Diectiues that betoken profit or disprofit, likenes, vnlikenes, pleasure, submitting, or belonginge to any thinge, require a datiue case: as, Labor est vtilis corpori, Labor is profitable to the body. Aequalis Hectori, Equall to Hector. Idoneus bello, Fit for war. Iucundus omnibus, Pleasaunt to all persons. Parenti supplex, Suppliaunte to his Father. Mihi proprium, Proper to mee.

¶ Likewise Nounes adiectiues of the Passiue signification in bilis, and Participials in Dus: as, Flebilis, flendus omnibus, To be lamented of all men. Formidabilis, formidandus hosti, To be feared of his enimies.

The Accusatiue Case.

THe measure of length, bredth, or thickines of any thing, is put after adiectiues in the Accusatiue case, and somtime in the Ablatiue case: as, Turris alta centum pedes, A tower an hundreth foote hyghe. Arbor lata tres digitos, A tree three fingers broade. Liber crassus tres pollices: vel tribus pollicibus, A booke three puches thycke.

The Ablatiue case.

A Diectiues signifieng fulnes, emptines, plenty, or wantinge, require an Ablatiue case, and somtime a Genitiue: as, Copijs abundans. Crura thymo plena. Vacuus ira, iræ, ab ira. Nulla epistola inanis re aliqua. Diritissimus agri. Stultorum plena sunt omnia. Quis nisi mentis inops, oblatum respuat aurum?

Integer

1561a

Integer vitæ sceleris q̃ purus, non eget Mauri iaculis, nec arcu. Expers omnium. Corpus inanæ animæ.

¶ These Adiectiues, Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, with suche others, will haue an ablatiue case: as, Dignus honore. Captus oculis. Virtute præditus. Paucis contentus.

¶ Where note, that Dignus, indignus, & contentus, may in steede of the ablatiue case haue an Infinitiue mode of a Verbe: as, Dignus laudari, Worthy to be prayed. Contentus in pace viuere, Content to liue in peace. Note.

Construction of the Pronoune.

THese genitiue cases of the primitiues, Mei, tui, sui, nostri, and vestri, be vsed when suffering or the person is signified: as, Pars tui. Amor mei. But when possession is signified, Meus, tuus, suus, noster, and vester be vsed: as, Ars tua. Imago tua.

¶ These genitiue cases Nostrum, vestrum, be vsed after distributiues, partitiues, comparatiues, & superlatiues: as, Nemo vestrum. Aliquis nostrum. Maior vestrum. Maximus natu nostrum.

Construction of the Verbe: and firste with the Nominatiue case.

SVm, forem, fio, existo, & certaine verbs passiues: as, Dicor, vocor, salutor, appellor, habeor, existimor, videor, & other like, will haue suche case after them, as they haue before them: as, Fama est malum. Fame is an euell thinge. Malus cultura fit bonus, An euell person by due ordering or gouernaunce, is made good. Crœsus vocatur diues, Crœsus is called riche. Horatius salutatur poëta. Horace is saluted by the name of Poet. Malo te diuitem esse quam haberi, I hadde leifer thou were riche in deede, then so accompted.

¶ Also Verbes that betoken bodily mouinge, goinge, restinge, or doing, which be properly called verbes of Gesture: as, Eo, incedo, curro, sedeo, appareo, bibo, cubo, studeo, dormio, somnio, and such other like, as they haue before them a Nominatiue case of the doer or sufferer, so may they haue after them a nominatiue case of a

Noune,

Noune or Participle, declaring the manner of circumstance of the doing or suffering: as, Incedo claudus, I go lame. Petrus dormit securus, Peter sleepeth voyde of care. Tu cubas supinus, Thou liest in bed with thy face vpwarde. Somnias vigilans, Thou dreamest wakinge. Studeto stans. Study thou standing. And likewise in the Accusatiue case: as, Non decet quenquam meiere currentem aut mandentem, It doth not become any man to pisse runninge or eatinge.

¶ And generally, when the worde that goeth before the Verbe, and the worde that commeth after the verbe, belong both to one thing, that is to say, haue respect either to other, or depend either of other, they shalbe put both in one case, whether the verbe be Transitiue or Intransitiue, of what kinde soeuer the Verbe be: as, Loquor frequens, I speake often. Taceo multus, I hold my peace much. Scribo epistolas rarissimus, I write letters very seldom. Ne assuescas bibere vinum ieiunus, Accustome not thy selfe to drinke wine nere thy harte, or not hauing eaten somwhat afore,

The Genitiue case.

¶ This Verbe Sum, when it betokeneth or importeth possessiō, owing, or otherwise pertaining to a thing as a token, propriety, duty, or guise, it causeth the noune, pronoune, or Participle folowing, to be put in the genitiue case: as, Hæc uestis est patris, This garment is my fathers. Insipientis est dicere: Non putaram, It is the propriety of a foole to say: I had not thought. Extremæ est dementiæ discere dediscenda, It is a poynt of the greatest folly in the world, to learne thinges that must afterwards be learned otherwise. Orātis est nihil nisi cœlestia cogitare, It is the duty of a man that is saying his prayers, to haue mynde on nothing but heauenly things.

¶ Except that these Pronounes Meus, tuus, suus, noster, & vester shall in such maner speakinge be vsed in the Nominatiue case: as, Hic codex est meus, This booke is myne. Hæc domus est vestra, This house is yours. Non est mentiri meum, It is not myne guyse (or propriety) to lye. Nostrum est iniuriam non inferre, It is oure partes, not to do wronge. Tuum est omnia iuxta pati, It is thy parte or duty, to suffer all thinges in like.

15613a

¶ Verbes that betoken to estreme or regarde, require a Genitiue case betokeninge the value: as, Parui ducitur probitas, Honesty is reckened little worthy. Maximi penditur nobilitas, Noblenes of byrth is very muche regarded.

¶ Verbs of accusing, condemning or warning, purging, quitinge or assoyling, will haue a genitiue case of the crime, or of the cause, or of the thinge that one is accused, condemned, or warned of: or els an ablatiue case most commonly without a prepositiō: as, Hic furti se alligat, *uel* furto. Admonuit me erroris, *uel* errore. De pecuniis repetundis damnatus est.

¶ Satago, misereor, miseresco, require a genitiue case: as, Rerum suarum satagit. Miserere mei Deus.

Reminiscor, obliuiscor, recordor, & memini, will haue a genitiue or an accusatiue case: as, Reminiscor historiæ. Obliuiscor carminis. Recordor pueritiam. Obliuiscor lectionem. Memini tui, *uel* te, I remembre thee. Memini de te, I spake of thee.

¶ Egeo or indigeo tui, *uel* te. I haue neede of thee. Potior vrbis, I conquer the Citie. Potior voto, I obtaine my desire.

The datiue case.

ALl maner of verbes put acquisitiuely, that is to say, with these tokens *to* or *for*, after them, will haue a Datiue case: as, Non omnibus dormio. I sleepe not to all men. Huic habeo non tibi, I haue it for this man, and not for thee.

¶ To this rule bathe also belonge verbes betokeninge to profite or disprofite: as, Commodo, incommodo, noceo.

To
- Compare: as, Comparo, compono, confero.
- Sine or restore: as, Dono, reddo, refero.
- Promise or to pay: as, Promitto, polliceor, soluo.
- Commaund or shew: as, Impero, indico, monstro.
- Trust: as, Fido, confido, fidem habeo.
- Obey, or to be against: as, Obedio, adulor, repugno.
- Threaten or to be angry w: as, Minor, indignor, irascor.

¶ Also Sum, with his compounds, except Possum. Also Verbes compounde with Satis, bene, and male: as, Satisfacio, benefacio, malefacio. Finally, certaine Verbes compounde with these præpositions,

positions, Præ, ad, con, sub, ante, post, ob, in, & inter, will haue a datiue case: as, Præluceo, adiaceo, condono, suboleo, antesto, postilhabeo, obijcio, insulto, interfero.

¶ This verb Sum, es, fui, may oftentimes be set for habeo, & then the word that seemeth in the englisch to be the nominatiue case, shal be put in the datiue case: and the word that semeth to be the accusatiue case, shalbe the nominatiue: as, Est mihi mater, I haue a mother. Non est mihi argentum, I haue no money. But if Sum be ỹ infinitiue mode, this nominatiue shalbe turned into the accusatiue: as, Scio tibi non esse argentum, I knowe thou hast no money.

¶ Also when Sum, hath after him a nominatiue case and a datiue, ỹ worde that is the nominatiue case, may be put also in the datiue: so that Sum, may in suche manner speakinges, be construed with a double datiue case: as, Sum tibi præsidio, I am to the a safegard. Hæc res est mihi voluptati, This thinge is to me a pleasure. And not onely Sum, but also many other verbes may in suche maner speaking haue a double datiue case, one of the person, and an other of the thing: as, Do tibi vestem pignori. Verto hoc tibi vitio. Hoc tu tibi laudi ducis.

The Accusatiue case.

Verbes transitiues, are al such as haue after them an accusatiue case of the doer or sufferer, whether they be actiues, commune, or deponent: as, Vsus promptos facit. Fœminæ ludificantur viros. Largitur pecuniam.

¶ Also verbes Neuters may haue an accusatiue case of their owne signification: as, Endymionis somnum dormis. Gaudeo gaudium. Viuo vitam.

¶ Verbs of asking, teaching, & arraying, wil haue two accusatiue cases, one of the sufferer, and an other of the thing: as, Rogo te pecuniam. Doceo te literas. Quod te iamdudum hortor. Exuo me gladium.

The Ablatiue case

All verbes require an ablatiue case of the instrument, put vp this signe *with*, before it: or of the cause, or of the maner of doing: as, Ferit eum gladio. Taceo metu. Summa eloquentia causam egit.

¶ The worde of price, is put after verbs in the ablatiue case: as,

Vendidi

Vendidi auro. Emptus sum argento. Except these Genitiues, when they be put alone without Substantiues, Tanti, quanti, pluris, minoris, tantiuis, tantidem, quantiuis, quantilibet, quanticunque: as, Quanti mercatus es hunc equum? Certe pluris quàm vellem. Saunge that after verbes of price, wee shall alwayes vse these aduerbes, Cariùs, viliùs, meliùs, & peiùs, in steede of their caluals.

¶ Verbes of plenty or scarsenes, filling, emptieng, louing, or vnlouing, will haue an ablatiue case: as, Affluis opibus. Cares virtute. Impleo te fabulis. Spoliauit me bonis omnibus. Oneras stomachum cibo. Leuabo te hoc onere. Likewise, Vtor, fungor, fruor, potior, lętor, gaudeo, dignor, muto, munero, communico, afficio, prosequor, impertio, impertior.

¶ Verbes that betoken vseauing, or distance, or taking away, will haue an ablatiue case, with A, ab, e, ex, or de: as, Accepit literas à Petro. Audiui ex nuncio. Longe distat à nobis. Eripui te è malis. And this ablatiue after verbes of taking away, may be tourned into the datiue: as, Subtraxit mihi cingulum. Eripuit illi vitam.

¶ Verbs of comparing or exceeding, may haue an ablatiue case of the word that signifieth the measure of exceeding: as, Præfero hunc multis gradibus, I preferre this man by many degrees. Paulo interuallo illum superat, He is beyond the other but a litle space.

¶ A Noune or a Pronoune substantiue ioyned with a Participle, expressed or vnderstanded, and hauing none other worde wherof it may be gouerned, it shalbe put in the ablatiue case absolute: as, Rege veniente, hostes fugerunt, The kinge comming, the enemyes fledde. Me duce, vinces, I being captaine, thou shalt ouercome. And it may be resolued by any of these wordes, Dum cum, quando, si, quanquam, postquam: as, Rege veniente. i. dum veniret Rex. Me duce. id est, si ego dux fuero.

Constructions of Passiues.

A Verb Passiue wil haue after him an ablatiue case wt a prepositiõ, or sometime a datiue of the doer: as, Vergilius legitur à me. Tibi fama petatur. And the same Ablatiue or Datiue shall be

the nominatiue case to the Verbe, if it be made by the Actiue: as, Ego lego Vergilium. Petas tu famam.

Gerundes.

GErundes and Supines will haue such case, as the Verbes that they come of: as, Ocium scribendi literas. Ad consulendum tibi. Auditum poetas.

DI. When the englishe of the Infinitiue mode commeth after any of these nounes substantiues: Studium, causa, tempus, gratia, ocium, occasio, libido, spes, opportunitas, voluntas, modus, ratio, gestus, facietas, potestas, licentia, consuetudo, cõsilium, vis, norma, amor, cupido, locus, & others like, if the verb should be of the Actiue voyce, it shalbe made by the gerund in Di. And the same Gerunde in Di, is vsed also after certaine adiectiues: as, Cupidus visendi. Certus eundi. Peritus iaculandi. Gnarus bellandi.

DO. When ye haue an englishe of the Participle of the Present tense, with this signe *of* or *with*, comminge after a noune Adiectiue, it shall in latine making be put in the Gerund in Do: as, Defessus sum ambulando, I am weary of walking.

¶ Also the englishe of the participle of the present tense, commynge without a Substantiue, with this signe *In* or *By*, before him, shal in Latine making be put in the gerund in Do: as, Cęsar dando, sub leuando, ignoscendo, gloriam adeptus est. In apparando, totum hunc consumunt diem. And the same gerund in Do, is vsed either without a preposition or with one of these prepositions: A, ab, de, e ex, cum, in: as, Deterrent à bibendo. Ab amando. Cogitat de edendo. Ratio bene scribendi cum loquendo coniuncta est.

DVM. The englishe of the infinitiue mode comming after a reason, and shewinge a cause of the reason, may be put in the Gerunde in Dum: as Dies mihi vt satis sit ad agendum, vereor, I feare that a whole day will not be enough for me to do my busines.

¶ The Gerunde in Dum, is vsed after one of these Prepositions: Ad, ob propter, inter, ante: as, Ad capiendum hostes. Ob (vel propter) redimendũ captiuos. Inter cœnandũ. Ante damnãdũ.

And

15613a

¶ And when ye haue this englishe *must* or *ought*, in a reason, where it seemeth to be made by this verbe Oportet, it may be put in the gerund in Dum, with this verb Est, set impersonally, and then the worde that in the englishe seemeth to be the nominatiue case, shalbe put in the datiue case: as, Abeundum est mihi, I must go hence.

Supines.

THe First Supine hath the actiue signification, and is put after verbs and participles that betoken mouing to a place: as, Eo cubitum. Spectatum admissi, risum teneatis amici.

¶ The Latter Supine hath his Passiue signification, & is put after nounes adiectiues: as, Dignus, indignus, turpis, fœdus, procliuis, facilis, odiosus, mirabilis, optimus, and suche like.

And the supine may be also tourned into the infinitiue mode passiue: as it may be indifferently said in latine, Facile factu, or Facile fieri, Easy to be don. Turpe dictu, or Turpe dici, Vnhoneste to be spoke.

The Tyme

NOunes that betoken part of time, be commonly vsed in the ablatiue case: as, Nocte nigilas. Luce dormis. But nounes that betoken continuall terme of time, without ceasing or intermission, be commonly vsed in the accusatiue: as, Sexaginta annos natus. Hyemem totam stertis.

Space of Place.

NOunes that betoken space betweene place and place, be commonly put in the accusatiue case: as, Pedem hinc ne discesseris, Go thou not a foote from this place.

A Place.

NOunes Appellatiues, or names of great places, be put with a Prepositiõ, if they follow a verbe that signifieth in a place, to a place, from a place, or by a place: as, Viuo in Anglia. Venit per Galliam in Italiam. Proficiscor ex vrbe.

¶ In a place or at a place, if the place be a proper name, and of the first or second declension, and the singular numbre, it shall be put in the genitiue case: as, Vixit Londini. Studuit Oxoniæ.

And these Nounes, Humi, domi, militiæ, belli, be likewise vsed: as, Procumbit humi bos. Militiæ enutritus est. Domi belliq; ocioſi viuitis.

¶ But if the place be of the third declenſon, or of the plural numbre it shalbe put in the Datiue or in the Ablatiue case: as, Militauit Carthagini, or Carthagine. Athenis natus est. Likewise we say, Ruri or Rure educatus est.

¶ To a place, if the place be a proper name, it shalbe put in the Accuſatiue case, without a Preposition: as, Eo Romam. Likewise Confero me domum. Recipio me rus.

¶ From a place, or by a place, if the place be a proper name, shall be put in the Ablatiue case, without a Preposition: as, Diſceſſit Londino. Profectus est Londino (vel per Londinum) Cantabrigiam. Domus and Rus be likewise vsed: as, Abijt domo. Rure reuerſus est.

Impersonalles.

A Verbe Impersonall hath no nominatiue case before him, & this word *it* or *there*, is commonly his signe: as, Decet, It becommeth. Oportet aliquem esse, There must be som body. But if it haue neyther of these wordes before him, then the woorde that seemeth to be the Nominatiue case, shall be suche case as the verbe Impersonall will haue after him: as, Me oportet, I must. Tibi licet, Thou maist.

¶ Interest, refert, and est for interest, require a Genitiue case of all casuall wordes, except Mea, tua, ſua, noſtra, veſtra, and Cuia, the ablatiue cases of the Pronounes Poſſeſſiues: as, Interest omnium recte agere. Tua refert teipſum noſſe.

¶ Certain Impersonals require a Datiue case: as, Libet, licet, patet, liquet, conſtat, placet, expedit, prodest, ſufficit, vacat, accidit, conuenit, contingit, and other like. ¶ Som wil haue an accuſatiue case onely: as, Delectat, decet, iuuat, oportet. Some beside the accuſatiue, will haue also a genitiue: as, Noſtri noſmet, pœnitet. Me ciuitatis tædet. Pudet me negligentiæ. Miſeret me tui. Me illorum miſereſcit.

¶ Verbes Impersonalles of the paſſiue voyce, being taken of Neuters, doe gouern such case, as the Verbes Neuters which they

come

15613a

come of: as, Parcatur sumptui, Let cost be spared. because we say, Parcamus pecuniæ, Let vs spare coste.

¶ A Verbe Impersonall of the Passiue voyce, hath like case as other verbes Passiues haue: as, Benefit multis à principe. yet many times the case is not expressed, but vnderstanded: as, Maxima vi certatur. subaudi ab illis.

¶ When a deede is signified to be done of many, the verbe beinge a Verbe Neuter, we may well chaunge the Verbe Neuter, into the Impersonall in tur: as, In ignem posita est, fletur.

A Participle.

PArticiples goueme suche case as the verbes that they come of: as, Fruitur⁹ amicis. Consulens tibi. Diligend⁹ ab omnibus.

¶ Here note, that Participles may foure manner wayes be chaunged into Nounes. The fyrste is, when the voyce of a Participle is construed with an other case then the verbe that it commeth of: as Appetens vini, Greedy of wine.

¶ The seconde, when it is compounded with a Preposition, whiche the verbe that it commeth of, can not be compounded withall: as, Indoctus, Innocens.

¶ The thirde, when it fourmeth all the degrees of comparison: as, Amans, amantior, amantissimus. Doctus, doctior, doctissimus.

¶ The fourth, is when it hath no respect or expresse difference of tyme: as, Homo laudatus, A man laudable. Puer amandus, i. a mari dignus, A childe worthy to be loued. And all these are properly called nounes Participials,

¶ Participles, when they be chaunged into nounes, require a genitiue case: as, Fugitans litium. Indoctus pilæ. Cupientissimus tui. Lactis abundans.

¶ These Participiall voyces, Perosus, exosus, pertæsus, haue alwayes y actiue signification, and gouern an accusatiue case: as, Exosus sæuitiam, Hating cruelty. Vitam pertæsus, Weary of lyfe.

The Aduerbe.

ADuerbes of quantitie, time, and place, do require a genitiue case: as, Multum lucri. Tunc temporis. Vbiq; gentium.

¶ Certaine Aduerbes will haue a Datiue case, like as the Nounes that they come of: as, Venit obuiam illi. Canit similiter huic.
¶ These Datiues be vsed aduerbially, Tempori, luci, vesperi: as, Tempori surgendum. Vesperi cubandum. Luci laborandum.
¶ Certaine aduerbs will haue an accusatiue case of the Preposition that they come of: as, Propius vrbem. Proxime castra.
¶ Wher note, that Prepositions when they be set without a case, or els do forme y degrees of comparison, be changed into aduerbs.

The Coniunction.

CConiunctions copulatiues and disiunctiues, and these foure, Quam, nisi, præterquam, an, couple like cases: as, Xenophon & Plato fuere æquales, And sometime they be put betweene diuers cases: as, Studui Romæ & Athenis. Est liber meus & fratris. Emi fundum centum nummis, & pluris.
¶ Coniunctions Copulatiues and Disiunctiues, moste commonly ioyne like modes and tenses together: as, Petrus & Iohannes precabantur & docebant. And sometime diuers tenses: as, Et habetur & referetur tibi à me gratia.

The Preposition.

SOmtime this Preposition In, is not expressed but vnderstanded, and the casuall worde neuertheles put in the ablatiue case: as, Habeo te loco parentis, id est, in loco.
¶ A verbe compound, sometime requireth the case of the Preposition that he is compounded withall: as, Exeo domo. Prætereo te insalutatum. Adeo templum.

The Interiection.

CErtain Interiections require a nominatiue case: as O festus dies hominis. Certaine a datiue: as, Hei mihi. Certaine an accusatiue: as, Heu stirpem inuisam. Certaine a vocatiue: as, Proh sancte Iupiter. And the same Proh, will haue an accusatiue: as, Proh Deum atque hominum fidem.

FINIS.

15613a

Guilielmi Lilii ad suos discipulos

MONITA PAEDAGOGICA, SEV *Carmen de Moribus.*

QVI mihi discipulus puer es, cupis atque doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.

Mane citus lectum fuge, mollem discute somnum,
Templa petas supplex, & venerare Deum.

Attamen in primis facies sit lota manusq;:
Sint nitidæ vestes, comtaq; cæsaries.

Desidiam fugiens cum te schola nostra vocarit
Adsis, nulla pigræ sit tibi causa moræ.

Me præceptorem cum videris, ore saluta,
Et condiscipulos ordine quosque tuos.

Tu quoque fac sedeas vbi te sedisse iubemus,
Inq; loco, nisi sis iussus abire, mane.

At magis vt quisque est doctrinæ munere clarus,
Sic magis is clara sede locandus erit.

Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,
Sint semper studijs arma parata tuis.

Si quid dictabo scribes, at singula rectè,
Nec macula aut scriptis, menda sit vlla tuis.

Sed tua nec laceris dictata, aut carmina chartis
Mandes, quæ libris inseruisse decet.

Sæpe recognoscas tibi lecta animoq; reuoluas,
Si dubites, nunc hos consule, nunc alios.

Qui dubitat, qui sæpe rogat, me dicta tenebit:
Is qui nil dubitat, nil capit inde boni.

Disce puer quæso, noli dediscere quicquam,
Ne mens te insimulet conscia desidiæ.

Sisq; animo attentus, quid enim docuisse iuuabit,
Si mea non firmo pectore verba premis?
Nil tam difficile est, quod non solertia vincat:
Inuigila, & parta est gloria militiæ.
Nam veluti flores tellus nec semina profert
Nisi continuo victa labore manus:
Sic puer ingenium si non exercitet ipsum
Tempus & amittet, spem simul ingenij.
Est etiam semper lex in sermone tenenda,
Ne nos offendat improba garrulitas.
Incumbens studio submissa voce loquêris,
Nobis dum reddis uoce canorus eris.
Et quæcunque mihi reddis discantur ad vnguem,
Singula & abiecto verbula redde libro.
Nec verbum quisquam dicturo suggerat vllum,
Quod puero exitium non mediocre parit.
Si quicquam rogito, sic respondere studebis,
Vt laudem dictis, & mereare decus.
Non lingua celeri nimis, aut laudabere tarda,
Est virtus medium quod tenuisse iuuat.
Et quoties loqueris, memor esto loquare Latinè,
Et veluti scopulos, barbara verba fuge.

Præterea socios quoties te cunque rogabunt
Instrue, & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licet indoctissimus esset,
Ipse breui reliquis doctior esse queat.

Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
Ingens Romani dedecus eloquij.
Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est,
Quem non autorem barbara turba probet.

Grammaticas recte si vis cognoscere leges,
Discere si cupias cultius ore loqui,
Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos autores turba Latina docet.

Nunc

15613a

CARMEN DE MORIBVS.

Nunc te Vergilius, nunc ipſe Terentius optat,
Nunc ſimul amplecti te Ciceronis opus.
Quos qui non didicit, nil præter ſomnia vidit,
Certat & in tenebris uiuere Cimmerijs.
Sunt quos delectat (ſtudio uirtutis honeſtæ.
Poſthabito) nugis tempora conterere.
Sunt quibus eſt cordi, manibus, pedibúſue ſodales,
Aut alio quouis ſollicitare modo.

Eſt alius, qui ſe dum clarum ſanguine iactat,
Inſulſo reliquis improbat ore genus.
Te tam praua ſequi nolim veſtigia morum,
Ne tandem factis præmia digna feras.

Nil dabis aut vendes, nil permutabis emẽſue:
Ex damno alterius commoda nulla feres.
Inſuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte alijs, puerum nil niſi pura decent.
Clamor, rixa, ioci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procul à vobis, Martis & arma procul.

Nil penitus dices quod turpe aut non ſit honeſtum:
Eſt vitæ, ac pariter ianua lingua necis.
Ingens crede nefas, cuiquam maledicta referre:
Iurare, aut magni numina ſacra Dei.

Denique ſeruabis res omnes atque libellos,
Et tecum, quoties iſq; rediſq; feres.
Effuge vel cauſas faciunt quæcunque nocentem,
In quibus & nobis, diſplicuiſſe potes.

FINIS.

15613a

STC 15613a Lily and Colet

Before rebinding, in Nov. 1947, this work was bound with five others (for full list and description see Coote, English Schoolmaster, 1670, or J. Withals, STC 25883, both now bound uniformly with this). When in sheets this work was examined and found to be as below:

Collation: Part I: A^{8}(-A1) B-D^{8}; Part II: A-H^{8} I^{8}(-I7,8).

Condition: At least three leaves were missing: A1 (probably the title) of Part I, and I7,8 of Part II. Otherwise all pairs of leaves were normally conjugate except F1/8 of Part II, which had certainly been conjugate but had come apart.

17 Nov. 1947 GEO

Excusum Londini apud Reginaldum Wolfium, Regiæ Maiest. in Latinis typographum.

ANNO DOMINI. 1564.

BREVISSIMA

Institutio

SEV RATIO

GRAMMATICES cognoscendæ, ad omnium puerorum vtilitatem præscripta, quam solam Regia Maiestas in omnibus Scholis profitendam præcipit.

1564.

Cum Priuilegio Regiæ Maiestatis.

ALPHABETVM GRAECVM.

Literæ apud Græcos sunt quatuor & uiginti.

Αλφα	Alpha	Α α	a
Βῆτα	Vita	Β β ϐ	b
Γάμμα	Gamma	Γ γ ɾ	g
Δέλτα	Delta	Δ δ ∂	d
Ε ψιλόν	Epsilon	Ε ε	e
Ζῆτα	Zita	Ζ ζ ζ	z
Ητα	Ita	Η η	e longum
Θῆτα	Thita	Θ ϑ θ	th
Ιῶτα	Iota	Ι ι	i
Κάππα	Cappa	Κ κ	c
Λάμβδα	Lamda	Λ λ	l
Μῦ	My	Μ μ	m
Νῦ	Ny	Ν ν μ	n
Ξῖ	Xi	Ξ ξ	x
Ο μικρόν	O micron	Ο ο	o paruum
Πῖ	Pi	Π π ϖ	p
Ρῶ	Rho	Ρ ρ ϱ	r
Σῖγμα	Sigma	Σ σ	s
Ταῦ	Tau	Τ τ ⊺	t
Υ ψιλόν	Ypsilon	Υ υ	y
Φῖ	Phi	Φ φ	ph
Χῖ	Chi	Χ χ	ch
Ψῖ	Psi	Ψ ↓	ps
Ω μέγα	O mega	Ω ω	o magnũ.

Finis Alphabeti.

DE GRAMMATICA ET eius partibus.

GRammatica est rectè scribendi atque loquendi ars

Grammaticæ quatuor sunt partes: Orthographia, Etymologia, Syntaxis, Prosodia.

DE ORTHOGRAPHIA.

ORTHOGRAPHIA est rectè scribendi ratio, qua docemur, quibus quæque dictio sit formanda literis: vt lectio, non lexio. ab ὀρθὸς, rectus, & γραφὴ, scriptura.

DE LITERIS.

Ex viginti duabus literis, quinque sunt uocales:
a, e, i, o, u: nam y græca est.
Ex quibus variè compositis, coalescunt Diphthongi quinque:

æ, au, œ, ei, eu vt, Musæ. Audio. Cœlum. Hei. Euge.

Reliquæ literæ Consonantes appellantur, quarum nouem sunt mutæ: b, c, d, f, g, k, p, q, t.

Septem autem semiuocales: l, m, n, r, s, x, z.
Ex quibus quatuor vocantur etiam Liquidæ: l, m, n, r.

S, verò suę cuiusdam potestatis litera est, quæ interdum etiam liquescit. X & z, duplices sunt consonantes. Atque etiam I, inter duas vocales.

Adduntur etiam consonantibus I & V, quando sibi vel alijs uocalibus in eadem syllaba prępонuntur: vt Iuno, Iouis, uoluntas, uultus.

K, y, & z, Latinis dictionibus nunquam admiscentur.
H, propriè quidem litera non est, sed aspirationis nota. Apud Poëtas autem interdum consonantis vim obtinet.

Præponitur autem vocalibus omnibus: vt, Hamus, hebenus, hiatus, homo, humus, hymnus: Consonantibus verò nullis.

Recte itaque enunciamus

Hiulcus, Hiacchus, } trissyllaba. { Hieronymus, Hieremias, } pentasyllaba.

At in latinis dictionibus interdum H postponitur C: vt, Charus, charitas: pulcher, pulchritudo.

Bifariam pinguntur literę: Maiusculis scilicet characterib⁹ & Minusculis. Maiusculis inchoantur sententiæ: vt Deum time. Regem honora. & propria nomina: vt, *Henricus, Anglia.*

Diligenter obseruari oportebit, quę dictiones diphthongis scribantur: nam hæ quidem vel scribi omnino, vel signari debent: vt, { Musę, Pręsunt, } vel { Musæ, Præsunt.

Literæ maiusculę cum solę aut paucę scribuntur, aliquando significant Prænomen, aliquando Numerum.

vt,
- A. Aulus.
- C. Caius.
- D. Decius.
- G. Gaius.
- L. Lucius.
- M. Marcus.
- P. Publius.
- P.R. Populus. Romanus.

- P. C. Patres conscripti.
- Q. Quintus, Quæstor, Quirites.
- R. P. Respulica.
- Sp. Spurius.
- Sex. Sextus,
- S.P.Q.R. Senatus, Populusq; Romanus.
- T. Titus,
- T. C. Tua clementia. & eius generis infinita.

In numeris verò significat

I.	Vnum.	1.
V.	Quinque.	5.
IX.	Nouem.	9.
X.	Decem.	10.
XL.	Quadraginta.	40.
L.	Quinquaginta.	50.
XC.	Nonaginta.	90.
C.	Centum.	100.
D.	Quingenta.	500.
M.	Mille.	1000.

DE SYLLABARVM DISTINCTIONIBVS.

RECTÈ scripturo, discendum est in primis syllabas inter scribendum aptè distinguere atq; connectere. In simplicibus vocib⁹, bd, vocali sequenti adhærent: vt, A-bdomen, A-bdera.

Quam quidem rationem sequuntur & ista:

c	vt,	Do-ctus,	gm	vt,	A-gmen.
		San-ctus,	gn		I-gnis.
pf		Scri-psi,	ft		Ve-ster.
		Sum-psi,			Magi-ster.
sc		Pi-scis,	x		An-xius.
		Di-sco,			Di-xi, & similia.
t n		E-tna.			

Inter, m, & n, non interseritur, p. Malè igitur pingeretur Sompnus, *pro* somnus. Columpna, *pro* columna.

Post, u, nõ scribitur, s: vt, Excribo, exoluo: nõ exscribo, exsoluo.

In compositis cum præpositione, auribus & euphoniꝫ seruiendum est: vt, Occurro, Officio, Aufero, potiùs quàm Obcurro. Obficio. Abfero.

Et contrà, Abstineo, Obtineo, Obrepo, non autem Austineo. Ottineo. Orrepo.

Atq; huius rei gratia, etiam consonantes in compositione aliquando interseruntur: vt, Redamo, redeo, ambigo, ambio.

DE ORTHOEPIA.

ORTHOGRAPHIAE affinis est Orthoëpia, hoc est emendatè rectèq; loquendi ratio: ab ὀρθὸς rect⁹, & ἔπος verbum.

Hic in primis curandum est, vt præceptores tenera ac balbutientia puerorum ora sic effingant & figurent, ne vel continua linguæ volubilitate ita sermonem præcipitent, vt nusquam, nisi vbi spiritus deficit, orationem claudant: vel con-

trà ad ſingulas quaſq; voces longa interſpiratione conſileſcãt, ructu, riſu, ſingultu, ſcreatu, vel tuſſi, ſermonis tenorem inepté dirimentes.

Cæterum ante omnia deterrendi ſunt pueri ab ijs vitijs, quæ noſtro vulgo pene propria eſſe videntur: cuiuſmodi ſunt Iotaciſmus, Lamdaciſmus, Iſchnotes, Trauliſmus, Plateaſmus, & ſimilia.

Iotaciſmus. Iotaciſmus dicitur, quando I littera pleniore ſono, & ſupra iuſtum decorem extenditur: quo vitio ex noſtratibus maximè laborant Angli Septentrionales.

Lamdaciſmus. Lamdaciſmus, eſt ubi quis L nimis operosè ſonat: vt, Elucet, pro elucet, ſauluus, pro ſaluus.

Noſtrati vulgo diuerſum vitium impingitur, nempe quòd hanc literam pinguius iuſtò pronunciant, dum

pro { Multus, Mollis, Falſus, } auditur { Moultus. Moolis. Faulſus. }

Iſchnotes. Iſchnotes, eſt quædam loquendi exilitas, quoties ſyllabas aliquas exilius & gracilius enunciamus quàm par eſt: vt cum

pro { Nunc, Tunc, Aliquis, Alius, } proferimus { Nync. Tync. Eliquis. Elius. }

Trauliſmus Trauliſmus, eſt hæſitantia quædam aut titubantia oris, quãdo eadem ſyllaba ſæpius repetitur: vt, Cacacanit pro Canit. Tututullius, pro Tullius.

Huic uitio vt fœdiſſimo, ita & periculoſiſſimo, ſic ſuccurrendum putat Fabius: ſi exigatur à pueris, vt nomina & verſus affectate difficultatis, ex plurimis & aſperrimis inter ſe coëuntibus ſyllabis concatenatis, ac velut confragoſis, quàm citiſſimè voluant: vt, *Arx, tridens, roſtris, ſpinx, præſter, torrida, ſeps, ſtrix;*

– poſtquam diſcordia tetra
Belli ferratos poſtes, portáſque refregit.

Plateaſmus Plateaſmus, eſt quando craſſiùs & uoce plus quàm virili loqui nitimur: vt cum

pro

pro { Montes, Fontes, Pontes, } efférimus { Mountes, Fountes, Pountes, } Vt etiam

pro { Ergo, Sperma, Perago, } efférimus { Argo. Sparma. Parago. }

Sunt & alibi apud noſtrates, qui pro u, conſonante, ſonant F: & contrà, u pro, f: vt,

Folo, Fis, Folui, Felle. } pro { Volo, Vis, Volui, Velle. } Et rurſum { Vero, Vers, Verre, } pro { Fero, Fers, Ferre. }

S, verò mediam inter duas vocales, corruptè ſonant nonnulli,

pro { Læſus, Viſus, Riſus, } pronuntiantes { Lezus. Vizus. Rizus. }

H, in initio dictionis leniùs, in medio aſperiùs enunciari vo-

lunt: malè ergo pro { Homo, Hamus, Humus, Chriſtus, Chriſma, Chremes, Thus, Diphtongus, Sphæra, } efférimus { Omo. Amus. Vmus. Criſtus. Criſma. Cremes. Tus. Diptongus. Spæra. }

Fœdè quoq; erratur à noſtris, vbi, t, & d, tanquam aſpiratas pronuntiant: vt, { Amath, Caputh, Aputh, } pro { Amat. Caput. Apud. }

At innumera penè ſunt huius generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentiæ emendanda relinquimus.

DE SENTENTIARVM PVNCTIS.

NEque exigua Orthographiæ pars in ſcriptura rectè diſtinguenda conſiſtere videtur: Proinde de clauſularum

distinctionibus paucula annotasse non fuerit superuacaneum.

Puncta ergo siue notæ, quibus in scribendo vtuntur eruditi, Latinis dicuntur

Subdistinctio,	Græcis	Comma,
Media distinctio,	Græcis	Colon,
Plena ac perfecta distinctio.	Græcis	Periodus.

Comma. Subdistinctio seu Comma, est silenti nota, seu potiùs respirandi locus, vtpote qua pronuntiationis terminus, sensu manente, ita suspenditur, vt quod sequitur, continuò succedere debeat. Notatur autem puncto deorsum caudato ad hunc modum, ,.

Ouid. *Vtendum est ætate, cito pede præterit ætas:*
Nec bona tam sequitur, quàm bona prima fuit.

Hac item nota distinguuntur orationum singulæ partes: vt, Iuuenal. *Grammaticus, Rhetor, Geometres, pictor, aliptes,*
Græculus esuriens, in cœlum, iusseris ibit.

Colon. Media distinctio seu colon, est ubi tantùm ferè de sententia restat, quantum iam dictum est: & est perfecta periodi pars, notaturq; duobus punctis sic,:. *Quemadmodum horologij umbram progressam sentimus, progredientem non cernimus: & fruticem aut herbam creuisse apparet, crescere autem nulli uidetur: ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis constat auctibus, ex interuallo sentitur.*

Periodus. Plena distinctio, quæ & periodus dicitur, ponitur post perfectam sententiam, quæ & puncto plano notatur hoc modo.,

Dic mihi musa uirum captæ post tempora Troiæ,
Qui mores hominum multorum uidit & urbes.

Huc annumerari solent Parenthesis & Interrogatio.

Parẽthesis, Parenthesis, est sententia duabus semilunulis inclusa, quæ remota, sermo tamen manet integer: vt, *Princeps (quia bella minantur*
Hostes) militibus urbes præmunit & armis.

Interrogatio. Interrogatio signatur duobus punctis, ac superiore sursum caudatot sic, ;. vt, *Et quæ tanta fuit Romam tibi causa uidendi?*

DE ETYMOLOGIA.

ETYMOLOGIA versatur in primis circa inuestigandas dictionum origines: vt num cœlebs dicatur, quasi cœlestem uitam agens: num depus, quasi leuipes.

Cæte-

Cæterum Etymologia (quatenus nos hoc loco de ea differimus) est ratio cognoscendi casuum discrimina: ut, Fortis fortiter: Lego legit. omnesq; orationis partes complectitur. Cicero notationem seu ueriloquium vocat. Componitur autem ab ἔτυμος verus, & λόγος sermo.

DE PARTIBVS ORATIONIS.

Partes orationis sunt octo. { Nomen, Pronomen, Verbum, Participium, } { Aduerbium, Coniunctio. Præpositio. Interiectio. }

NOMEN.

NOmen est pars orationis quæ rem significat, sine ulla temporis aut personæ differentia.

Nomen dupliciter dicitur, Substantiuum & Adiectiuum.

Substantiuum, est quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam. *Nomen substantiuum.*

Est autem substantiuum duplex; { Appellatiuum, & Proprium.

Appellatiuum, est quod rem multis communem significat vt, *Homo, lapis, iustitia, bonitas.*

Proprium, est quod rem uni indiuiduo proprium significat: vt, *Iesus, Maria, Londinum, Thamesis.*

Proprij nominis tria sunt genera.

Prænomen, quod uel differentiæ causa, vel ueteri ritu præponitur: ut, *Lucius, Publius, Aulus, Marcus.*

Nomen, quod suum est cuiq;: vt, *Petrus, Paulus, Cato, Tullius.*

Cognomen, quod uel à cognatione impositum est: vt, *Gracchus, Fabius, Scipio, Cicero.* Vel ab euentu aliquo: ut, *Africanus, Macedonicus, Germanicus.*

Adiectiuum, est quod substantiuo indiget, cui in oratione adhæret: ut, *piger, alacris, candidus, clemens.* *Nomen adiectiuum.*

Adiectiuum est duplex, { Commune, & Proprium.

Commune, est quod affectionem multis communem signi-

ficat: vt, *Bonus, malus, solers, satur.*

Proprium, est quod affectionem vni indiuiduo peculiarem significat: vt, *Gradiuus, Marti, Quirinus Romulo.*

DE ACCIDENTIBVS NOMINI.

Nomini accidunt septem.

Species, Figura, Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Comparatio.

DE SPECIE.

Species nominum est duplex: Primitiua & Deriuatiua.

Primitiua, est quæ aliunde non trahitur.

Deriuatiua, est quæ aliunde formatur.

Primitiuæ subijciuntur hæc quæ sequuntur, & huiusmodi.

Collectiuum. Collectiuum scilicet, quod singulari numero multitudinem significat: vt, *Concio, Cœtus, Plebs, Turba.*

Factitium nomen. Factitium, quod à sono fingitur: vt, Sibilus, tintinnabulum, stridor, clangor.

Interrogatiuum. Interrogatiuum: vt, Quis, vter, qualis, quantus, quot, nunquis. Quæ aliquando migrant in Indefinita, aliquando in Relatiua.

Redditiuum. Redditiuum, quod Interrogatiuo respondet: vt, Talis, Tantus, Tot.

Numerale. Numerale, cuius species hæ numerantur:

Cardinale. Cardinale, à quo seu à fonte alij numeri dimanant: vt, Vnus, Duo, Tres, Quatuor.

Ordinale. Ordinale: vt, Primus, Secundus, Tertius, Quartus.

Distribut. Distributiuum: vt, Singuli, Bini, Terni, Quaterni.

Partitiuum. Partitiuum, quod significat vel multa singulatim: ut Quisque, vnusquisque, vterque, neuter.

Vel vnum è multis: vt, Alter, aliquis, cætera, reliquus.

Vniuersale Vniuersale: vt, Omnis, cunctus, nullus, nemo.

Particulare Particulare: vt, Aliquis, quisquam, ullus, quidam.

Deriuatiua Deriuatiua autem has species subiectas habent: nimirum Verbale, vt, Lectio, litura, auditus, aratrum.

Patrium. Patrium: ut Eboracensis, Londinensis, Oxonienſis, Aetonensis.

Gentile. Gentile: vt, *Græcus, Latinus, Hebræus, Anglus.*

Patronymicum. Patronymicum, quod vel à patre, vel ab alia quapiam suæ familiæ

familiæ persona deriuatur:

vt, { *Aeácides*, filius vel nepos Aeàci.
Neríne, filia uel neptis Nerei.
Latôides, filius Latonæ.
Menelâis, vxor Menelai.

Diminutiuum: vt, *Regulus, popellus, maiusculus, minusculus.* Diminuti.

Possessiuum: vt, *Herilis, seruilis, Regius, paternus.* Poßeßiuum

Materiale: ut, *Faginus, Lapideus, Gemmeus, Aureus,* Materiale.

Locale: vt, *Hortensis, agrestis, marinus, montanus.* Locale.

Aduerbiale: vt, *Hodiernus, hesternus, crastinus, clandestinus.* Aduerbiale

Participiale: vt, *Amandus, docendus, uidendus, scribendus.* Particip.

Et quæ in lis exeunt, à uerbis deducta: vt, *Fictilis, Coctilis, Flexilis, Pensilis.*

DE FIGVRA.

Figura aut est simplex, vt *Iustus*: aut composita, vt, *Iniustus*. Sunt qui addunt & decompositam: vt, *Irreparabilis.*

DE NVMERO.

Numeri sunt duo, Singularis de uno, vt, *Pater*. Pluralis de pluribus, vt, *patres.*

DE CASV.

Casus nominum sunt sex

Nominatiuus, qui & rectus dicitur, est prima uox qua rem aliquam nominamus.

Genitiuus, qui significat cuius sit res quæpiam. Atque hic Patrius, Gignendi, aut Interrogandi casus dici solet.

Datiuus, siue dandi casus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus. Sub hac uoce Octauum etiam casum comprehenderunt: vt, *It clamor cœlo.* id est, *in cœlum.* Octauum Casus.

Accusatiuus, qui & Incusatiuus vel causatiuus dici potest, qui verbum sequitur, vtpote in quem actio uerbi immediate transit: ut, *Amo patrem.*

Vocatiuus, quem & Salutatorium uocant, vocandis compellandisue personis accommodatur.

Ablatiuus, quo quippiam ab aliquo auferri significamus. Hic Sextus atq; Latinus casus appellatur, nempe quod latinorum sit proprius. Latinus Casus.

NOMEN.

DE GENERE.

Genus, est sexus discretio. Et sunt genera numero septem. Masculinum, cuius nota est, hic. Fœminum, hæc. Neutrum, hoc. Commune, hic & hæc. Commune trium, hic, hæc, & hoc. Dubium, hic vel hæc. Epicœnũ seu promiscuũ, quum sub una generis nota, vtrunq; sexũ complectimur: vt *Hic anser, Hæc aquila.* Quanquam hoc quidem Genus ad præsens negotium non ita proprie spectare videtur, cum hoc quidem loco non de natura rerum agatur, sed de qualitate vocum.

Porrò inter commune genus & dubium hæc est differentia: quod vbi semel communis generis nomini adiectiuum copulaueris, non iam integrum fuerit de eadem re loquenti, mutare genus adiectiui: vt si dixeris, Durus parens, aut Canis fœta: quamdiu de eisdem ipsis indiuiduis loquéris, non licebit mutato genere dicere, Parentem iniquam, aut Canem fœtum. At verò dubij generis substantiuo posito, etiam si adiectiuũ masculinum addideris, nihilo tamen secius de eadem re sermonem continuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare gen' adiectiui: vt si dixeris, Durum corticem, poteris etiam de eodem loqui pergens dicere, eadem corticem esse & amaram.

Vt autem genera nominum adamussim calleas, hi sequentes canones tibi summa diligentia imbibendi sunt, quos & Guilielmo Lilio Anglo acceptos referre debes.

REGVLAE GENERALES PROPRIORVM.

PRopria quę maribus tribuuntur, mascula dicas:
Vt sunt diuorum, Mars, Bacchus, Appollo. utrorũ,
Vt Cato, Vergilius. fluuiorum, vt Tybris, Orontes.
Mensium, vt October, uentorum, vt Lybs, Notus, auster.

Propria fœmineum referentia nomina sexum,
Fœmineo generi tribuuntur: siue dearum
Sunt, ut Iuno, Venus. Mulierum, seu Anna, Philotis.
Vrbium, vt Elis, Opus. Regionum, vt Græcia, Persis.
Insulę item nomen, ceu Creta, Britannia, Cyprus,

Excipien

Excipienda tamen quædam sunt Vrbium, ut ista
Mascula, Sulmo, Agragas. Quædam neutralia, ut Argos,
Tybur, Prænestе, & genus Anxur quod dat utrunque.

REGVLAE GENERALES APPELLATIVORVM.

APpellatiua arborum, erunt muliebria: ut alnus,
Cupressus, cedrus: Mas pinus, mas oleaster.
Et sunt neutra siler, suber, thus, robur, acerq;

EPICOENA.

SVnt etiam uolucrum, ceu passer, hirundo. Ferarum,
Vt Tygris, uulpes: & piscium, ut ostrea, cœtus,
Dicta epicœna, quibus uox ipsa genus feret aptum.
Attamen ex cunctis, quæ diximus ante notandum,
Omne quod exit in um, seu Græcum siue Latinum,
Esse genus neutrum: Sic inuariabile nomen.

Sed nunc de reliquis, quæ Appellatiua uocantur,
Aut quę sunt tanquam Appellatiua, ordine dicam.
Nam genus his semper dignoscitur ex genitiuo,
Infra ut monstrabit, specialis regula triplex.

PRIMA REGVLA SPECIALIS.

NOmen non crescens genitiuo, ceu caro carnis,
Capra caprę, nubes nubis, genus est muliebre.

Quoniam Lilius noster, genus nominum Appellatiuorum ex genitiuo dignoscendum docet, admonendi hoc loco sunt pueri, hanc primam regulam esse omnium nominum Appellatiuorum non crescentium in genitiuo: cuius generis sunt omnia primæ & quartæ inflectionis, vt & secundæ etiam, præter paucula quædam, quæ infrà in tertia regula exceptareperies.

Pertinent etiam ad hanc classem plæraque tertiæ declinationis, cuiusmodi sunt Labes labis, Pestis pestis, Vis, genitiuo vis, Mater matris, Caro carnis.

NOMEN.

MASCVLINA.

MAscula nomina in A, dicuntur multa uirorum,
Vt scriba, assecla, scurra, & tabula, lixa, lanista.
Mascula Græcorum quot declinatio prima
Fundit in As & in Es, & ab illis quot per A fiunt:
Vt satrapas satrapa, athletes athleta. Leguntur
Mascula item verres, natalis, aqualis. Ab asse
Nata, ut centussis, coniunge lienis & orbis,
Callis, caulis, follis, collis, mensis & ensis.
Fustis, funis, panis, penis, crinis, & ignis,
Cassis, fascis, torris, sentis, piscis, & ungnis,
Et vermis, vectis, postis: societur & axis.
Mascula in Er, ceu uenter: In Os uel us, ut logos, annus.

FOEMININA.

FOeminei generis sunt mater, humus, domus, aluus,
Et colus: & quartæ pro fructu Ficus, acusq;
Porticus atque tribus, socrus, nurus, & manus, idus:
Huc anus addenda est, huc mystica uannus Iacchi.
His iungas Os in us uertentia græca, papyrus,
Antidotus, costus, diphthongus, byssus, abyssus,
Crystallus, synodus, saphyrus, eremus, & arctus,
Cum multis aliis, quæ nunc perscribere longum est.

NEVTRA.

NEutrum nomen in E, si gignit Is, vt mare, rete:
Et quot in on uel in um fiunt, ut barbiton, ouum.
Est neutrum hypomanes genus, & neutrum cacoëthes,
Et uirus, pelagus, neutrum modo, mas modo uulgus

DVBIA.

INcerti generis sunt talpa & dama, canalis,
Halcionis, finis, clunis, restis, penus, amnis,
Pampynus & corbis, linter, torquis, specus, anguis.
Pro fructu ficus fici dans, atque phaselus,

Lecytus

Lecytus, ac atomus, grossus, pharus, & paradisus.

COMMVNIA.

COmpositum à verbo dans A, cõmune duorum est:
Graiugena à gigno, agricola à colo. Id aduena mon-
A uenio. Adde senex, auriga & verna, sodalis, (strat
Vates, extorris, patruelis, perq; duellis,
Affinis, iuuenis, testis, ciuis, canis, hostis.

SECVNDA *Regula specialis.*

NOmen crescentis penultima si genitiui
Syllaba acuta sonat, velut hæc pietas pietatis,
Virtus virtutis monstrant, genus est muliebre.

Huc spectant quæ acuunt penultimam genitiui crescentis, qualia sunt omnia quintæ inflectionis, præter fides.

Omia item monosyllaba, præter Vis: reliqua omnia sunt tertiæ declinationis, vt sunt omnia desinentia

in { C, In, An, Ans, Ens, Vns } vt { Halec, halecis. / Delphin, Titan, } nis, / Infans, Quadrans, } antis. / Continens, Triens, } entis. / Decuns, decuncis.

In Er longum, quæ Græcis per η scribuntur: vt { Crater, Character, } { Stater, Soter, } eris.

Latina in Er, ad tertiam regulam pertinent: quare mulier haud rectè in hac classe collocatur.

{ Inx, Anx, Vnx, Ons, Ors } vt { Syrinx, ingis. / Phalanx, angis. / Deunx, Septunx, } uncis. / Effrons, Bifrons, } ontis. / Cohors, Consors, } ortis.

Præterea

O. Præterea in o latina, quæ ônis & ĕnis habent in genitiuo: vt { Lectio, Ligo, Spado, } ônis. Anio, ĕnis.

Præter pauca gentilia, quæ ad tertiam regulam pertinent: vt, Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo. ŏnis.

Al. In al neutra: vt Vectigal, Animal, âlis. Cætera in L, sunt tertiæ regulæ.

En. In En, quæ ênis habent in genitiuo: vt Lien, Siren. ênis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

ωy In ωy græca, quæ retinent ω in genitiuo: vt Damon, Ladon, Simon, Trion. ônis,

Quædam variãt: vt { Orion, Edon, Egeon, } ônis & ŏnis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

Ar. In ar latina: vt { Laquear, exemplar, Calcar, } ăris. prçter { Iubar, nectar, arar, hepar, } ăris. hepătis.

Or. In or latina: vt Amor, timor, vxor, soror. ôris.

Præter sequentia, quæ ad tertiam regulam spectant: vt Arbor, marmor, æquor, ador, robor. &c. ôris.

Et græca quoq; nonnulla: vt Rhetor, Hector, Nestor, stentor, &c. ŏris.

As. In As latina: vt Maiestas, lenitas, humilitas, humanitas, &c. ătis.

Excipe Anas anătis. & græca quædam fœminina: ut Lampas, monas, trias, decas. ădis.

Es. In Es latina aliquot: vt { { Quies, Magnes, locuples, } êtis. { Merces, Hæres, Cohæres, &c. } êdis.

Accedunt his etiam grçca quçdam: vt, Lebes, tapes, Dares, Chremes. êtis.

Is. In Is, quæ faciunt itis, înis, & idis in genitiuo: vt, { Samnis, Quiris, } itis. { Salamis, Trachis, } inis. { Psophis, Crenis, } idis.

Cætera

Cætera in Is sunt tertiæ regulæ.

In Os Latina: vt, { Custos, ôdis. / Nepos, ôtis. } Præter { Compos, / Impos, } ŏtis. Os.

Et Græca quæ retinent ω in penultima genitiui: ut, Heros, minos, rhinoceros, ægoceros. ŏtis.

In Vs, quæ mittunt genitiuum singularem

in { ûtis, / ûdis, / ûris, / ûntis. } vt, { Salus, / Palus, / Tellus, / Opus, } Vs.

Præter vnam vocem, Pecus pecŭdis.

Huc pertinent & comparatiua neutra in us: vt, Sanctius, probius, melius, peius. ôris.

In Ax tam Latina quàm Græca: vt, Limax, fornax, thorax, phæax, audax, bibax. âcis. Ax.

Excipe Græca quedam appellatiua, & gentilia: vt, Abax, Storax, Styrax, Smilax, Colax, Corax, Dropax, Pharnax, Candax. âcis.

Syphax tamen variat syphâcis, & syphăcis.

In Ex paucula quædam: vt Verucx, êcis. Vibex, ĭcis. Exlex êgis. Alex, ĕcis. Ex.

Reliqua in Ex, ad tertiam regulam referenda sunt.

In Ix Latina & Græca: vt, Lodix, radix, cornix, spadix, fœlix, phœnix, perdix, coturnix, &c. ĭcis. Ix.

Et verbalia omnia in trix: vt Victrix, Nutrix, Motrix, Lotrix, îcis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

In Ox substantiua & adiectiua: ut, Celox, Velox, ôcis.

Præter { Cappadox, / Allobrox, } { ŏcis. / ŏgis. } Ox.

In Vx: ut, Pollux pollucis. Cetera sunt tertiæ regulæ. Vx.

In Yx: ut, Bombyx bombycis. Bebryx autem varia bebrycis & bebrycis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent. Yx.

In S, Græca, præcedente P: vt, Hydrops, Cyclops, conops Cercops, ôpis. S.

Reliqua in ops, ad tertiam regulam referenda sunt.

MASCVLINA *excepta ex crescentibus deute.*

MAscula dicuntur monosyllaba nomina quædam:
Sal, sol, ren & splen, car, ser, vir, vas vadis, as, mas,
Bes, cres, pres & pes, glis glíris habens genitiuo.
Mos, flos, ros & tros, mus, dens, mõs, põs, símul & fons,
Seps pro serpẽte, gryps, thrax, rex, grex, gregis, & phryx.

Mascula sunt etiam polysyllaba in N, vt Acarnan,
Lichen & delphin. Et in O signantia corpus:
Vt leo, curculio: sic senio, ternio, sermo.

Er. or. os.

Mascula in Er, or & os, ceu crater, conditor, heros.
Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in dens:
Quale bidens, quando pro instrumento reperitur.
Adde gigas, elephas, adamas, garamasq́, tapesq́,
Atque lebes, cures, magnes: vnumq́ meridies nomen quintę, & quæ componuntur ab asse,
Vt dodrans, semis: iungantur mascula samnis,
Hydrops, nicticorax, thorax, & mascula veruex,
Phœnix, & bombyx pro vermiculo. Attamen ex his
Sunt muliebre genus, Siren, mulier, soror, uxor.

NEVTRA.

Sunt neutralia & hæc monosyllaba nomina: mel, fel,
Lac, far, ver, cor, es, vas vasis, os ossis & oris.
Al. Ar. Rus, thus, ius, crus, pus. Et in al polysyllaba, in arq́
Vt capital, laquear. Neutrum halec, & muliebre.

DVBIA.

Sunt dubia hęc, python, scrobs, serpẽs, bubo, rudens, grus,
Perdix, linx, limax, stirps pro trunco, pedis & calx.
Adde dies, numero tantum mas esto secundo.

COMMVNIA.

Sunt commune parens, autorq́, infans, adolescens,
Dux, ilex, heres, exlex, afronte creata,

Vt

Vt bifrons, custos, bos, fur, sus, atque sacerdos.

TERTIA *& ultima regula specialis.*

NOmen crescentis penultima si genitiui
Sit grauis, ut sanguis, genitiuo sanguinis, est mas

Hæc contrà penultimam genitiui crescentis grauant. Cuius generis sunt paucula illa secundæ declinationis, de quibus supra meminimus, uidelicet, Socer, gener, puer. ĕri. Adulter, adulteri. Presbiter, vox ecclesiastica.

Composita à vir viri: vt. { Leuir, Triumuir, } { Decemuir, Centumuir, } ĭri.

Composita item à gero & fero: vt Armiger, clauiger, caducifer, lucifer. ĕri.

Et Adiectiua quædam: vt, Tener, satur, dexter, prosper, ĕri.

Spectant huc & græca omnia neutri generis in A: vt Poëma, dogma, sophisma, ænigma. ătis. A.

In yr item Græca: vt Martyr martyris. Psithyr, psithyris. Yr.

Omnia item in ur latina: vt Augur, murmur, furfur, cicur. ŭris. Vr.

In ut, etiam omnia: vt, { Caput, capĭtis, Occiput, occipĭtis. } Vt.

Præterea in O, Latina omnia, præter illa quæ superius excipiuntur: vt, Imago, sartago, ordo, cardo. ĭnis. O.

In L: vt, { Annibal, ălis Mugil, ĭlis. } { Consul, Præsul, } ŭlis. L.

In En: vt, Pecten, tibicen, carmen, crimen. ĭnis. En.

In On græca, quæ sumunt O paruum in penultima genitiui singularis: ut Canon, demon, architecton, philemon. ŏnis. On.

In Or Latina & Græca: vt, Arbor, æquor, pantocrator, apator. ŏris. Or.

In As: vt, Anas, anătis. As.

Et grœca: ut Archas, Chilias, Hebdomas, enneas. ădis.

In Es Latina: ut, { Fomes, Limes, } ĭtis. { Præses. Deses, } ĭdis. Es.

In Is Latina & grœca: vt, { Sanguis, Pollis, } ĭnis. { Tyrannis, Paropsis. } ĭdis. Is.

Ar. In Ar latina & græca: vt Iubar, compar, nectar, bacchar. ăris.

Er. In Er latina & græca: vt { Socer, Gener, } ĕri. { Aer, Aether, } ĕris.

S præcedẽte consonante. In S, præcedente consonante, tam Latina quàm Græca:

vt, { Princeps, Hyems, Inops, } { cĭpis. emis. opis, } { Arabs, Aethiops, Chalybs, } { ăbis. opis. ybis. }

Os. In Os Latina: vt Compos, impos. ŏtis.

Vs. In Vs Latina & Græca: vt,

Pecus, Decus, { ŏris. } { Vellus, Vulnus, } ĕris. { Tripus, Oedipus. } ŏdis,

Ax. In Ax Græca: ut, Abax, storax, colax, climax. ăcis.

Ex. In Ex Latina: vt, { Index, Vindex, } { Carnifex, Aruspex, } ĭcis.

Yx. In Yx Latina & Græca: vt, { Varix, Fornix, Calix, } ĭcis. Mastix, ĭgis.

Ox. In Ox Latina & Grẽca: ut,

Prẽcox, Cappadox, } ŏcis. { Allobrox Polyphlox, } ŏgis.

Vx. In Vx Latina: ut, { Coniux, Redux, } { coniŭgis. reducis, }

Yx. Denique in Yx Græca: vt, { Onyx, Sardonyx, } ychis. { Cerix, Erix } ycis.

FOEMININA.

FOeminei generis sit hyper dissyllabon in do,
Quod dinis: atq; in go, quod dat ginis in genitiuo,
Id tibi dulcedo faciens dulcedinis, idq;
Monstrat compago compaginis: adiice uirgo,
Grando, fides, compes, teges, & seges, arbor, hyẽmsque.
Sic Bacchar, sindon, gorgon, icon, & amazon.
Græcula in As uel in Is finita, ut lampas, Iaspis,
Cassis, cuspis: in us uox una, pecus pecudis dans.
His forfex, pellex, carex, simulatq; suppellex,
Appendix, histrix, coxendix, adde philixq;.

Neutra

NEVTRA.

Est neutrale genus signans rem non animatam.
Nomẽ in A, vt problema: en vt omẽ: ar ut iubar: ur dans
Vt iecur: us ut onus: put vt occiput. Attamen ex his
Masculasunt pecten, furfur. Sunt neutra cadauer,
Verber, iter, suber, pro fungo tuber & vber,
Gingiber & lacer, cicer & piper, atque papauer,
Et siser atque siler. Neutra æquor, marmor, adorq́,
Atq́ pecus, quando pecoris facit in genitiuo.

DVBIA.

Sunt dubii generis, cardo, margo, cinis, obex,
Puluis, adeps, forceps, pumex, ramex, anas, imbrex.
Adde culex, natrix, & onyx cum prole, silexq́,
Quamuis hęc melius uult mascula dicier vsus.

COMMVNIA.

Communis generis sunt ista, vigil, pugil, exul,
Præsul, homo, nemo, martyr, Ligur, augur & arcas.
Antistes, miles, pedes, interpres, comes, hospes.
Sic ales, prędes, princeps, auceps, eques, obses.
Atque alia à verbis, quę nomina multa creantur,
Vt coniux, iudex, vindex, opifex, & aruspex.

REGVLA ADIECTIVORVM GENERALIS.

ADiectiua, unum duntaxat habentia vocem,
Vt fœlix, audax, retinent genus omne sub vna.
Sub gemina si voce cadant, velut omnis & omne,
Vox commune duûm prior est, vox altera neutrum.
At si tres uariant voces, sacer vt sacra sacrum,
Vox prima est Mas, altera fœmina, tertia neutrum.
At sunt quæ flexu prope substantiua uocares,
Adiectiua tamen natura vsuq́ reperta.
Talia sunt pauper, puber, cum degener, vber.

Et diues, locuples, sospes, comes, atque superstes.
Cum paucis aliis, quæ lectio iusta docebit.
Hęc proprium quendam sibi flexum ascíscere gaudẽt:
Campester, uolucer, celeber, celer atque saluber.
Iunge pedester, equester, & acer: iunge palustер,
Ac alacer, syluester. At hęc tu sic uariabis:
Hic celer, hæc celeris, neutro hoc celere. Aut aliter sic:
Hic atque hęc celeris, rursum hoc celere est tibi neutrum.
Sunt quæ dificiunt genere, adiectiua notanda.
De quibus atq; aliis, alibi tibi mentio fiet.

DE DECLINATIONE.

Prima nominũ. decli

DEclinatio, est variatio dictionis per casus. Sunt autem Declinationes numero quinque,

PRima declinatio complectitur quatuor terminationes,

A, As, } vt { Mensa. Aeneas. } { Es, E, } vt, { Anchises, Penelope.

Porrò græca sũt omnia quę in { As, Es, E. } finiũtur: vt { Thomas. Anchises Phœbe.

Sunt qui huc addunt Hebræa quædam in am: vt, Adam, Adæ. Abraham, Abrahæ: Quæ tamen melius ad Latinorum formam redacta, ad hunc modum inflexeris: Adâmus Adami. Abrahamus, Abrahami.

As. As, accusatiuum in am & an facit: ut, Aenéas, Aeneam uel Aenean, Vocatiuum in a: vt, Aeneas, Aenea.

Es. Es, in Accusatiuo En sumit: vt,

Anchises, Anchisen, } In vocatiuo & abltõ, e, vel a: vt, { Anchise, vel Anchisa,

E. E, genitiuum in es mittit, datiuum in E, accusatiuum in En, vocatiuum & ablatiuum in E: vt,

Nom. { Penelope. Gen. { Penelopes. Dat. { Penelope } { Accus. Vocat. Ablat. } { Penelopen. Penelope. Penelope.

As in genitiuo. As, in genitiuo nominum Latinorum, interdum reperitur ad Græcorum imitationem: vt Pater familias. Filius famili

as. Id quod ueteres obſeruabant in multis aliis. Ennius: *Dux ipſe uias.* Liuius Andronicus. *Mercurius cunque, eo filius Latonas,* pro *Latonæ.* Sic Neuius. *Filij terras.* pro *terræ.* Vergilius. *Nec auras nec ſonitus memor.*

Aulai & pictai, atque id genus alia, priſcis relinquito. Genitiuus pluralis interdum ſyncopen admittit: ut, Aeneadûm, Graiugenûm. pro Aeneadarûm, Graiugenarûm.

Hæc datiuos & ablatiuos plurales mittunt in ab⁹: Dea, mula, equa, liberta, ambæ, duç. abus.

Hæc uerò tam in Is quàm in abus, { Filia, filiis uel filiabus. / Nata, natis vel natabus.

SECVNDA DECLINATIO.

Secunda declinatio.

SEcundæ declinationis terminationes ſunt apud Latinos quidem { Er, Ir, Vr, Vs, Vm. } vt, { Aper, Vir. Satur. Dominus. Templum.

Et Græcorum { Os, On, Eus, } vt, { Delos, Ilion. Orpheus.

Attica in os, genitiuum in O mittunt, accuſatiuum in On: ut, *Os.*
Androgeos, Androgeo. Accuſatiuum Androgeon.

Quędam græca contracta in us, uocatiuum formant in V: ut, *Ve.*

Panthus, Oedipus, { Panthu, Oedipu.

Notabis & Latina quędam, tam in us quam in E, mittere Vocatiuum ſingularem: vt, Agnus, vulgus, lucus, fluuius, chorus, populus pro natione. Quin Ouidius auſus eſt dicere,

Latmius Endymion, non eſt tibi luna rubori?

Sed Atticam Gręcorum dialecton imitatus, quæ uocatiuũ Recto ſimilem ſemper format.

Eus, genitiuum format in ei uel eos, datiuum in ei, accuſatiuum in ea, vocatiuum in eu: ut, *Eus.*

Nominatiuo Orpheus. / Gen. Orphei uel Orpheos. / Datiuo Orphei. } { Acc. Orphea. Ouid. Orpheõ. / Vocatiuo Orpheu. / Ablatiuo Orpheo.

Notandæ ſunt deniq; ſyncopationes illæ, { Deûm, Virûm, } pro { Deorum. Virorum.

Ambo & duo in accuſatiuo maſculino.

Item anomala illa Ambo & duo, quas duas uoces poëtæ etiam in accuſatiuo maſculino uſurpant:

Verg. *Si duo præterea tales Idea tuliſſet Terra uiros.*

Horatius. *Ne uos titilet gloria. Iureiurando obſtringam ambo.*

Cicero in Philip. ſecunda. *Præter duo uos, nemo ſic loquitur.*

TERTIA DECLINATIO.

TErtia declinatio admodum uaria eſt, cuius difficiliores duntaxat caſus hoc loco attingemus.

Quorundam accuſatiui flectuntur tantum in Im: ut, Vim, rauim, tuſsim, ſitim, maguderim, amuſsim, charybdim.

Sic & quidam fluuiorum accuſatiui: ut, Tibrim, Ararim.

Accuſatiui in im, em.

Quædam accuſatiuos flectunt in im & in em communiter: vt, Buris, peluis, clauis, ſecuris, puppis, torquis, turris, reſtis, febris, nauis, bipennis, aqualis. im uel em.

Ablatiuus ſingularis.

Ablatiuus regulariter in E deſinit: ut, { Pectus, Salus, } Ablatiuo { Pectore. Salute.

Propria nomina adiectiuis ſimilia, ablatiuos in E mittunt: vt, Felice, Clemente, Iuuenale, Martiale, &c.

At neutra deſinentia in al, ar & e, ablatiuum magna ex parte mittunt in I. vt, { Vectigal, Calcar, Mare, } Ablatiuo { Vectigali. Calcari. Mari.

Retis.

Ablatiuus rete, à nominatiuo retis eſt, non à nominatiuo rete. Par cum compoſitis, tam E, quam I habet: vt Par, compar. Ablatiuo Pare, compare. uel ri.

Hæc tamen E retinent: Far, hepar, iubar, nectar, gauſape, præſepe. e.

Vt hæc propria, { Soracte, Præneſte, Reate, } Ablatiuo { Soracte. Præneſte. Reate.

Feſtorum nomina.

Feſtorum nomina, quæ tantum pluralia ſunt, genitiuum interdum in orum mittunt: ut, Agonalia, Vinalia. Genitiuo Agonaliorum, Vinaliorum.

Interdum

Interdum autem in iüm: ut, Floralia, Feralia. Genitiuo Floralium, Feralium.

Aliquando uerò tam in orum quàm ium:

vt, { Parentalia, Saturnalia, } Genitiuo { Parentaliorum, Saturnaliorum, } vel ium.

Datiuos verò & ablatiuos in bus: ut, Saturnalibus, Bacchanalibus.

Præter quinquatrijs, quod iuxta ſecundam declinationem format prædictos caſus.

Menſium nomina in Er & Is, ablatiuum in I ſolum mittũt: *Menſium nomina.*

vt, { September, Aprilis, } Ablatiuo { Septembri, Aprili.

Quorum accuſatiuus in im tantùm deſinit, ijs ablatiuus exit in I: vt, { Sitim, Tuſsim. } Ablatiuo { Siti. Tuſsi.

Adiectiua quæ nominatiuum in Is uel Er, & E neutrum faciunt, ablatiuum mittunt in I ſolum:

vt, { Fortis, Mollis, Dulcis. } Abltõ. { Forti. Molli. Dulci. } Sic { Acer, Acris, Acre. } abl. acri.

Licet poëtæ interdum metri cauſa E pro I uſurpent, *Notã.*

Cætera adiectiua, tam in E quàm in I mittunt: ut, Capax, duplex. Ablatiuo Capace, duplice. uel ci.

Præter { Pauper, Degener, Vber, } { Soſpes, Hoſpes, } { quæ in E tantum faciunt ablatiuum.

Comparatiua etiam bifariam faciunt ablatiuum: vt, Melior, doctior. Ablatiuo Meliore, doctiore. uel ri.

Similiter & ſubſtantiua quædam } vt, { Ignis, Amnis, Anguis, } { Suppellex. Vnguis. Vectis. } ablat. e uel i.

Rariùs autem Ciuis, } abltõ. { Ciue, vel ciui.
Rariùs etiam Arpinâs, } { Arpinate, uel ti.

Et ſic de cæteris id genus gentilibus. Deniq; ad eundem modũ ablatiuos formant, quorum accuſatiui per em & im finiunt: ut

Puppis, nauis. Ablatiuo Puppe, naue. uel i. Et uerbalia item in trix: ut, {Victrix. Altrix.} Ablatiuo {Victrice, Altrice,} uel ci.

Neutra, quorum ablatiuus singularis exit in I tantum, uel in E & I, nominatiuum pluralem mittunt in ia: vt, Molli, duplice. uel ci. Nominatiuo plurali, Mollia, duplicia. Præter Vbera, plura vel pluria, aplustra uel aplustria.

Et comparatiua: ut, Meliora, fortiora, doctiora, priora.

Genitiuus pluralis.

Ex ablatiuis in I tantum, vel in E & I, fit pluraliter genitiuus in iŭm: ut, Vtili utilium, puppe uel, i, puppium.

Præter comparatiua: vt, {Maiorum, Meliorum.} Item præter ista, Supplicum, complicum, strigilum, artificum, uigilum, veterum, memorum, pugilum, inopum. At plus plurium format.

Sunt & quę syncopam aliquando admittunt: cuiusmodi sunt, Sapientûm, pro sapientium. Serpentûm, pro serpentiûm.

Quando nominatiui singulares duabus consonantibus finiuntur, genitiui plurales exeunt in iŭm: ut, {Pars, Vrbs, Falx, Glans, Trabs, Merx,} Gtō plu. {Partium. Vrbium. Falcium. Glandium. Trabium. Mercium.}

Excipe Hyemum, principum, participum, municipum, forcipum, inopum, cœlibum, clientum.

Vbi in nominatiuo & genitiuo singularibus reperiuntur pares syllabæ, genitiuus pluralis exit in ium:

vt, {Collis, Mensis, Auris,} is. Genitiuo {Collium. Mensium. Aurium.} Adde istis Litium, ditium, vitium, salium, manium, penatium.

Excipe tamen Canum, panum, vatum, iuuenum, opum, apum.

As format asium.
Mas, marium,
Vas vadis, uadium.
Nox, noctium.
Nix, niuium,
Os, ossium.
Faux, faucium.
Mus, murium.
Caro, carnium.
Cor, cordium.

Alituum

A lituum ab ales, assumit u.

Boum anomalum est, vt etiam bobus uel bubus.

Quorum genitiui plurales desinunt in ium, accusatiuum formant per es & eis diphthongum: vt, Partium, omnium. Partes, omnes. vel eis. *Accusat. plural.*

Græco fonte deriuata plæraque, quando iuxta linguæ suæ morem uariantur, genitiuum mittunt in os: vt. *Græcorum declinat.*

Titan, Pan, Daphnis, Phyllis, } gtō. { Titânos, Panos, Daphnĭdos, Phyllidos. } Datiuū verò in ĭ breue. } vt, { Titáni. Pani. dâphnĭdi. Phyllĭdi.

Accusatiuum in a, nisi sint neutri generis in A non terminantia: vt, Pana, phyllida, amaryllida, Orphea.

Is tamen & ys, per os purum declinata in genitiuo, accusatiuum faciunt, S, nominatiui mutata in N: vt,

Thethys, Thethyos. Decapolis, lios. Genesis, genesios. Metamorphosis, sios. } Accusatiuo. { Tethyn. Decapolin. Genesin, Metamorphosin.

Sunt quæ duplicem genitiuum faciunt, alterum in os non purum, alterum in os purum. Atque hęc pro genitiuorum ratione duplicem quoque accusatiuum formant, alterum in N, alterum in ă: vt Paris, genitiuo Paridos & Parios: accusatiuo Paridă & Parin. Themis, genitiuo Themidos & Themios: accusatiuo Themida & Themin.

Fœminina in ô, genitiuum in ûs, & accusatiuum in ô mittunt: vt, { Sapphô, sapphus. Mantô, mantus. Cliō, cliûs. } han c { Sapphô. Mantô. Cliô.

Vocatiuus nominatiuo magna ex parte similis est: in nonnullis tamen à nominatiuo abscitur, s: } vt, { Pallas, Pallántis, Theseus, Théseos. Tethys, Téthyos. } Voc. ò { Palla. Theseus. Tethy. *Vocatiuus.*

Phyllis, phyllidos. Alexis, alexios. Achillis, achilleos, } Voc. ò. { Phylli. Alexi. Achylle.

Neutra

Græca neutra in A. Neutra singularia in A, græca sunt: vt problema, poëma, quæ veteres iuxta Latinam quoque formam declinabant, addita syllaba Tum: vt hoc problematum, hoc poëmatum, Quorum Datiui & ablatiui plurales adhuc in frequentiore vsu sunt: vt, problematis, poëmatis.

QVARTA DECLINATIO.

QVartæ declinationi nihil ferè difficultatis inest, nam duas tantum sortitur terminationes in recto singulari, nempe us & u: vt, Man⁹, genu. Veteres à nominatiuis

Anus, Tumultus, Ornatus, } dixerunt { Anuis, Tumulti, Ornati, } in genitiuo.

Terentius, *Eius anuis causa.* Idem. *Nihil ornati. Nihil tumulti.*

Datiuus sing. Datiuus ui habet, & interdum etiam u: vt, Fructui, concubitui. rariùs fructu, concubitu.

Vergil. *Quòd neque concubitu indulgent.* Ter. *Vestitu nimio indulges.*

Currûm autem pro curruum, synæresis est, vt & in alijs declinationibus fieri solet.

Iesus. Iesus in accusatiuo Iesum habet. In reliquis verò casibus, vbique Iesu.

Datiuus & Abl. Plur. Hæc datiuum & ablatiuum pluralem in ubus formant: Acus, lacus, artus, arcus, tribus, ficus, specus, quercus, partus, portus, veru. ŭbus.

Cętera omnia in ĭbus: vt Fructibus, fœtibus, manibus, motib⁹.

QVINTA DECLINATIO.

QVinta declinatio, genitiuum, datiuum, & ablatiuum pluralem in paucioribus sortita est, quemadmodum infra in Heteroclitis fusius traditur.

Olim iuxta hanc declinationem flectebantur quædam nomina tertiæ inflectionis: *vt, plebes, plebei.*

Genituus sing. Genitiuus huius declinationis, olim etiam in es, ȩ, & e, exibat. Cicero. *Equites uerò daturos illius diei pœnas.* Vergilius. *Munera læticiámque dij.* Salustius. *Vix decima parte die reliquâ.*

Cęterùm præter ista quæ iam dixim⁹, notabis etiã diligenter ea nomina

nomina, que à grammaticis Heteroclita dicuntur. Hęc partim varia probatorum autorum lectione, partim à sequentibus regulis discere licebit.

DE NOMINIBVS HETEROCLITIS.

QVæ genus aut flexum uariant, quęcunque nouato Ritu deficiunt, superántue, Heteroclita sunto. *Heteroclita quæ sunt.*

VARIANTIA GENVS.

Variantia.

Hæc genus ac partim flexum uariantia cernis:
Pergamus infœlix vrbs Troum, Pergama gignit,
Quod nisi plurali careat, facit ipsa suppellex,
Singula fœmineis, neutris pluralia gaudent.
Dat prior his numerus neutrũ genus, alter vtrumque,
Rastrum cum freno, filum, simul atque capistrum,
Argos item & cœlum, sunt singula neutra. Sed audi,
Mascula duntaxat cœlos uocitabis & Argos.
Frena sed & frenos, quo pacto & cætera formant.
Nũdinũ, & hinc epulũ, quibus addito balneum. Et hęc sũt
Neutra quidem primo, muliebria rite secundo.
Balnea plurali, Iuuenalem constat habere.
Hæc maribus dantur, singularia plurima neutris:
Męnalus, atque sacer mons Dindymus, Ismarus, atque
Tartara, Taygetus: sic Tenera, massica & altus
Gargarus. At numerus genus his dabit alter utrumq;
Sibilus atque iocus, locus & Campanus, Auernus.

DEFECTIVA.

Quæ sequitur manca est numero, casúue propago.

APTOTA.

Quæ nullum uariant casum, ut fas, nil, nihil instar.
Multa & in u, simul i, ut sunt hęc, cornuq;, genuq;.
Sic gummi, frugi: sic tempe, tot, quot: & omnes
A tribus ad centum numeros, aptota uocabis,

MO-

NOMEN.

MONOPTOTON.

Estq; Monoptôton nomen cui vox cadit vna,
Ceu noctu, natu, iussu, iniussu, simul astu,
Promptu, permissu, plurali legimus astus:
Legimus inficias, sed vox ea sola reperta est.

DIPTOTA.

Sunt Diptota, quibus duplex flexura remansit:
Vt fors forte dabit sexto, spontis quoque sponte.
Sic plus pluris habet, repetundarum repetundis,
Iugeris & sexto dat iugere. Verberis autem
Verbere, suppetię quarto quoque suppetias dant.
Tantundem dat tantidem. Simul impetis, hoc dat
Impete. Iunge vicem, sexto uice: nec lego plura.
Verberis atque vicem, sic plus cum iugere, cunctos
Quatuor hęc numero casus tenuere secundo.

TRIPTOTA.

Treis quibus inflectis casus, Triptôta uocantur.
Vt Preces atque precem, petit & prece blandus amicam.
Sic opis est nostrę, fer opem legis, atque ope dignus.
At tantum recto frugis caret & ditionis.
Integra uox uis est, nisi desit forte datiuus,
Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.
Quæ referunt, ut qui: quæ percontantur, ut ecquis:
Et quæ distribuunt, ut nullus, neuter & omnis.
Infinita solent his iungi, ut quilibet, alter:
Quinto hæc sępe carent casu, & pronomina, pręter
Quatuor hęc infra, noster, nostras, meus, & tu.

Propria. Propria cuncta notes, quibus est natura coërcens.
Plurima ne fuerint, ut Mars, Cato, Gallia, Roma,
Ida, Tagus, Lelaps, Parnassus, Bucephalusq;.
His frumenta dabis, pensa, herbas, uda, metalla,
In quibus autorum quę sint placita, ipse requiras.

Est

Est vbi pluralem retinent hæc, est vbi spernunt.

Neu. sing. carentia quibusdam casibus pluralibus.

Ordea farra, forum, mel, mulsum, defruta, thusq́,
Tres tantum similes voces, pluralia seruant.
Hesperus & uesper, pontus, limusq́, fimusq́.
Sic penus & sanguis. Sic æther, nemo, sed ista
Masculasunt, numerum vix excedentia primum.

Masculasingul.

Singula fœminei generis, plurália raro,
Pubes atque salus: sic talio cum indole, tussis,
Pix, humus, atque lues, sitis & fuga, iunge quietem.
Sic cholera, atque fames, bilisq́, senecta, iuuentus:
Sed tamen hæc soboles, labes, ut & omnia quinfæ,
Treis similes casus plurali sæpe tenebunt.
Excipe res, species, facies, aciesq́, diesq́,
Quas voces numero totas licet esse secundo.
Istis multa solent muliebria nectere, vt hęc sunt:
Stultitia, inuidia & sapientia, desidia, atque
Id genus innumeræ voces, quas lectio præbet,
Quam tibi prefixam, ceu certum collige filum,
Rarius his numerum quandoque sed adde secundum.

Fœm. carentia plurali.

Nec licet his neutris numerum deferre secundum,
Delicium, fenium, læthum, cœnumq́ salumq́,
Sic Barathrum, virus, vitrum, viscumq́, penumq́.
Iustitium, nihilum, uer, lac, gluten, simul halec.
Adde gelu, solium, iubar, hic quoque talia ponas,
Quæ tibi si obserues, occurrent multa legenti.

Neutra carentia plurali.

Masculasunt tantùm numero contenta secundo,
Manes, maiores, cancelli, liberi, & antes,
Menses profluuium, lemures, fasti, atque minores.
Cum genus assignant natales, adde penates,
Et loca plurali, quales Gabiiq́, Locriq́,
Et quęcunque legas passim similis rationis.

Masculacarentia Plurali.

Fœminina carentia singulari.

Hæc sunt fœminei generis, numeriq; secundi:
Exuuiæ, phaleræ, gratesq;, manubiæ, & idus.
Antiæ, & inducię, simul insidiæq;, minæq;.
Excubiæ, nonæ, nugæ, tricæq;, calendæ.
Quisquiliæ, thermę, cunæ, diræ, exequięq;.
Inferię, & ferię, sic primitięq;, plagæq;.
Retia signantes: ut ualuę, diuitięq;.
Nuptię item & lactes. Addantur Thebæ & Athenę.
Quod genus inuenias, & nomina plura locorum.

Neutra carentia sing.

Rariùs hęc primo Pluralis neutra leguntur,
Mœnia cum tesquis, pręcordia, lustra ferarum.
Arma, mapalia, sic bellaria, munia, castra.
Funus iusta petit, petit & sponsalia virgo.
Rostra, disertus amat, pueriq; crepundia gestant,
Infantesq; colunt cunabula, consulit exta
Augur, & absoluens superis effata recantat.
Festa Deûm poterunt, ceu Bacchanalia iungi.
Quod si plura leges, licet hac quoque classe reponas.

REDVNDANTIA.

Hęc quasi luxuriant, uarias imitantia formas.
Nam genus & uocem uariant, tonitrus tonitruq;.
Sic clypeus clypeum, baculus baculum, atque bacillum.
Sensus & hoc sensum, tignus tignumq;, tapetum
Atque tapete tapes, punctus punctumq;. Sinapis,
Quod genus immutans, fertur scelerata sinapis.
Sinus & hoc sinum, uas lactis, mendaq; mendum.
Viscus & hoc viscum: si cornu flexile cornum.
At Lucanus ait, Cornus tibi cura sinistri.
Euentus simul euentum: sed quid moror istis,
Talia doctorum tibi lectio mille ministrat.

Nominati. ex accusas. Græcis.

Sed tibi præterea quædam sunt græca notanda,
Quæ quarto casu fœtum peperere Latinum.
Nam panther panthera creat, craterq; crater.

Cassis

Cassida cassis habet, sed & æther æthera fundit.
Hinc cratera uenit, uenit æthera, sic caput ipsum,
Cassida magna tegit, nec uult panthera domari.

Vertitur his rectus, sensus manet & genus vnum. *Vocum diuerse terminationes sub eodem genere,*
Gibbus & hic gibber, cucumis cucumer, stipis & stips.
Sic cinis atque cíner, vomis uomer, scobis & scobs.
Puluis item puluer, pubis puber. Quibus addes
Quę pariunt or & os, honor & labor, arbor, odorq́.
His & apes & apis, plebs plebis. Sunt quoque multa
Accepta à Græcis, geminam referentia formam:
Vt delphin delphinus, & hic elephas elephantus.
Sic congrus conger, meleagrus sic meleager.
Teucrus item Teucer. Dabis huc & cætera cuncta,
Quę tibi par ratio dederint, & lectio casta.

Hęc simul & quarti flexus sunt atque secundi, *Declinationem uariantia.*
Laurus enim laurí facit, & laurus genitiuo:
Sic quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus.
His colus atque penus, cornus quando arbor habetur.
Sic lacus atque domus, licet hæc nec ubique recurrant.
His quoque plura leges, quę priscis iure relinquas.

Et quæ luxuriant sunt Adiectiua notanda *Adiectiua luxuriantia.*
Multa, sed in primis quot & hæc tibi nomina fundunt:
Arma, iugum, neruus, somnus, cliuusq́, animusq́.
Et quot limus habet, quot frenum, & cera, bacillum,
A quibus us, simul is formes, vt inermus inermis.
Rarior ast hilarus, vox est hilaris bene nota.

COMPARATIO NOMINVM.

COmparantur nomina, quorum significatio augeri minuiue potest. Gradus comparationis sunt tres. *Positiuus gradus.*
Positiuus, qui rem sine excessu significat: vt Albus, Niger, Probus, Improbus.

Comparatiuus, qui significationem sui positiui per aduer- *Comparatiuus.*

bium Magis, auget: vt Albior, Probior. id est, Magis albus, Magis probus.

Fit autem regulariter à primo positiui casu in i, addita syllaba or: vt ab Amici, pudici, fit Amicior, pudicior.

Superlatiuus. Superlatiuus, qui supra positiuum cum aduerbio Valde vel Maximè significat: vt

Doctissimus, Iustissimus, } id est { Valde doctus, Valde iustus, } vel maximè { doctus, iustus.

Fit autem regulariter à primo positiui casu in i, adiectis, s, & simus: vt à { Candidi, Prudenti, } fit { Candidissimus. Prudentissimus.

In rimus. Quæ verò positiua in, r, desinunt, adiecto rimus, superlatiuum formant: vt Pulcher pulcherrimus. Niger nigerrimus.

Excipiuntur, Dextimus à dexter. Maturimus, siue Maturissimus, ab antiquo Matur.

Sex ista in lis, superlatiuum formant in limus: nempe, Facilis facillimus, Docilis docilimus, Agilis agilimus, Gracilis gracilimus, Humilis humilimus, Similis similimus.

Deriuata à dico, loquor. &c. Quę deriuantur à dico, loquor, volo, facio, ad hunc modum comparantur.

Maledicus, Maledicentior, Maledicentissimus, } à dico. { Magniloquus, Magniloquentior, Magniloquentissimus, } à loquor

Plautus tamen à mendaciloquus, & confidentiloquus, vsurpat mendaciloquius, & confidentiloquius.

Beneuolus, Beneuolentior, Beneuolentissimus, } à volo. { Magnificus, Magnificentior, Magnificentissimus, } à facio.

Comparatio nom. in us purum. Quoties vocalis præcedit us finale, comparatio fit per aduerbia Magis & maximè: vt Idoneus, Magis idoneus, Maximè idoneus. Arduus, Magis arduus, Maximè arduus.

COMPARATIO IMVSITATIOR.

Interim acrè iudicium adhibendum est, vt quæ in legendis autoribus rarò occurrunt, rarò itidem vsurpentur. Cuiusmodi sunt quæ sequuntur.

Assiduio

Assiduior, Egregiissimus, Pientissimus
Strenuior, Mirificissimus, vel Pissimus:
Ipsissimus,
Perpetuissimus, Exiguissimus, apud Ouidium.
Tuissimus, Multissimus, apud Ciceronem.

COMPARATIO ANOMALA.

Bonus, melior, optimus. Paruus,
Malus, peior, pessimus. Minor,
Magnus, maior, maximus, Minimus.

Comparatio irregularis.

Multus plurimus, Multa plurima, multum plus plurimum.
Vetus, veterior, vetterrimus.
Deterior, deterrimus, ab antiquo Deter.
Nequam, nequior, nequissimus.
Citra, citerior, citimus. Intra, interior, intimus.
Infra, inferior, infimus, Extra, exterior, extimus, vel extremus.
Supra, superior, supremus, vel summus.
Post, posterior, postremus. Vltra, vlterior, ultimus.
Prope, propior, proximus, à quo proximior apud Ouidium.
Pridem, prior, primus. Diu, diutior, diutissimus.
Sæpe, sæpius, sæpissimè.

COMPARATIO DEFECTIVA.

Inclytus, Merens, Opimus, Sinister.
Inclytissim⁹. Meritissim⁹. Opimior, Sinisterior.

Comparatio manca.

Ocyor,
Ocyssimus. Nouus, Iuuenis,
ab ἀκύς. Nouissimus, Iunior.

Adolescens, Senex, Potior, Ante,
Adolescentior, Senior, Potissimus, Anterior,
Maximus natu.

Longinquus, Nuper, Pene,
Longinquior, Nuperrimus. Penissimus.

Interdum etiam à substantiuis fit comparatio, sed abusiuè:

Comparatio abusiua.

Ut, Neronior, Cinædior, Punior, à Nerone, Cinædo, Porno.

C.ñ DE

DE PRONOMINE.

PRONOMEN, est pars orationis, qua in demonstranda aut repetenda re aliqua vtimur.

Pronoïa sunt quindecim: Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras. Quibus addi possunt & sua composita;

vt, { Egomet, Tute, Idem, } & similia. Vt etiam Qui, quæ, quod.

DE ACCIDENTIBVS PRONOMINI.

Accidunt Pronomini Species, Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Persona, Figura.

Species pronom. Species Pronominum est duplex: Primitiua & deriuatiua.

Ad primitiuam spectant ista: Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is.

Primitiua. Ex primitiuis alia sunt Demonstratiua, alia Relatiua.

Demonstratiua. Demonstratiua dicuntur eadem quæ & primitiua, nimirum Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is.

Relatiua. Relatiua autem sunt, Ille, ipse, hic, is, idem, qui.

Deriuatiua Deriuatiua sunt Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, uestras.

Deriuatiuorum alia sunt possessiua, alia gentilia.

Possessiua. Possessiua sunt, Meus, tuus, suus, noster, uester.

Gentilia. Gentilia ex eo dicuntur, quod gentem & nationem, vel partes & sectas significent: vt, Nostras, Vestras, & Cuias nomen.

DE NVMERO.

Numerus Pronominum duplex est. Singularis, vt Ego: Pluralis, vt Nos.

DE CASV.

Casus autem sunt sex, quemadmodum in Nomine.

Vocatiuo carent omnia pronomina, præter hæc quatuor: Tu, meus, noster, nostras.

Martialis tamen pronomini Ipse, vocatiuum tribuere videtur, quum ait: *Vt Martis reuocetur amor, sæuique tonantis,*

A te Iuno petat Cestos, & ipsa Venus.

DE

PRONOMEN.

DE GENERE.

Genera sunt in pronominibus, perinde vt in adiectiuis nominum. Alia enim ad tria genera referuntur: vt, Ego, tu, sui: Alia per tria genera variantur: vt, Meus, mea, meum.

DE DECLINATIONE.

Declinationes pronominum sunt quatuor.

Prima pronominum declinatio.

GEnitiuus autem primæ declinationis exit in I: ut, Ego, Tu. {gtō. Mei, Tui, & Sui, quod Recto erat in vtroq; numero,

Secunda.

GEnitiuus secundæ desinit in ius vel ius. Cuius formæ sunt,

Ille, Ipsē, Iste, {Genit. Illius, Ipsius, Istius. {Hic, Is, Qui. {Genit. Huius. Eius. Cuius.

Tertia.

GEnitiuus tertiæ declinationis exit in i, æ, i, quemadmodum nominum adiectiuorum quæ per tres terminationes variātur. Cuius sortis sunt,

Ntō. {Meus, mea, meum. Tuus, tua, tuum. Suus, sua, suum. Noster, nostra, nostrum. Vester, uestra, vestrum. Gtō. {Mei, meæ, mei. Tui, tuę, tui. Sui, suæ, sui. Nostri, nostræ, nostri. Vestri, vestræ, uestri.

Quarta.

GEnitiuus quartæ habet ātis: est quo ordine sumen.

Nostras, Vestras, Cuias, {Genitiuo Nostrātis. Vestrātis. Cuiātis.

Cæteri obliqui, in vtroque numero, ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

Personæ.

Personę pronominum sunt tres, {Prima, Secunda, Tertia. vt, {Ego. Tu. Ille.

DE FIGVRA.

Figura est duplex, Simplex, ut Ego: Composita, ut Egomet.

Pronominū compositio.

Pronomina inter se componuntur: ut, Egoipse, tuipse, Suiipsius, Meiipsius.

Ntõ. { Istic, Istæc, Istoc, } accusat. { Istunc, Istanc, Istoc. } ablat. { Istoc, Istac, Istoc,

Pluraliter, Nominatiuo & accusatiuo istæc. Eodem modo declinatur & Illic, Illęc, Illoc.

Componuntur etiam cum nominibus: ut, Cuiusmodi, huiusmodi, istiusmodi, illiusmodi.

Componuntur & cum præpositionibus: ut, Mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum, quicum, quibuscum.

Componuntur itidem & cum aduerbijs:

vt, { Eccum, Eccam, Eccos, Eccas, } ab ecce. { Ellum, Ellam, Ellos, Ellas, } ab Ecce. Vt & Idem quo-

quę, ab is & demum.

Cum coniunctione quoque componuntur: vt,

Ntõ. { Hicine, Hæccine, Hoccine, } Actõ. { Hunccine, Hanccine, Hoccine, } Ablõ. { Hoccine, Hæccine, Hoccine.

Plural. Hæccine neutrum.

Componuntur denique cum syllabicis adiectionibus: vt,

Met, Te, Ce, Pte.

Met, adijcitur primæ & secundę personæ: ut, Egomet, meimet, mihimet, memet, nobismet, &c. Sic sibimet, quoq; ac semet dicimus.

Met.

Tumet autem in recto non dicimus, ne putetur esse verbum à Tumeo: Sed Tuimet, sibimet, semet, nosmet, &c.

Te adijcitur istis { Tu, Te, } vt, { Tute. Tetu }

Te.

Ce, adijcitur obliquis horum pronominum, Hic, Ille, iste, quoties in s desinunt: vt, Huiusce, hisce, illiusce, istiusce, hosce, illosce, istosce.

Ce.

Pte, apponitur istis ablatiuis, { Mea, Tua, Sua, Nostra, Vestra, } vt, { Meapte. Tuapte. Suapte. Nostrapte, Vestrapte. }

Pte.

Interdum etiam masculinis & neutris adijci solet: vt Meopte

marte

marte. tuopte labore. suopte iuuento. nostropte damno. &c.

Quis & qui ad hunc modum componuntur.

Quis in compositione his particulis postponitur. Quis.

En,	Ecquis.	Et hæc tam in fœminino singu-	
Ne,	Nequis.	lari, quàm in neutro plurali,	
Alius, vt,	Aliquis,	qua habent, nõ que: vt, Siqua	
Num,	Numquis,	mulier, nequa flagitia. &c.	
Si,	Siquis.	Præter Ecquis, quod vtrunque	Ecquis.

in fœminino habere reperitur, Ecquæ & Ecqua.

His autem Particulis præponitur Quis, in compositione:

Nam,	Quisnam,	Et hæc vbique (præterquàm in	
Piam,	Quispiam,	ablatiuo singulari) Quæ ha-	
Putas, vt,	Quisputas,	bent non Qua: vt, Quænam	
Quam,	Quisquam,	doctrina. Negotia quæpiam.	
Que,	Quisque.	Optima quæque.	

Quis etiam cum seipso componitur: vt, Quisquis: quod & in hunc modum uariatur.

Nõ	Quisquis.	Accusatiuo quicquid. Abla.	Quoquo.
	Quicquid.		Quaqua.
			Quoquo.

Qui, in compositione præponitur his particulis. Qui.

Dam,	Quidam.	Et hæc vbique præterquàm in	
Vis,	Quiuis.	ablatiuo singulari, quę retinẽt,	
Libet, vt,	Quilibet.	non Qua: vt, Quædam puella,	
Cunq;,	Quicunq;.	Quæcunque facinora.	

DE VERBO.

VERBVM, est parsorationis, quæ modis & temporibus inflexa, esse aliquid, agere ve, aut pati significat: vt, Sum, existo, moueo, tango, moueor, tangor.

Verbum diuiditur in primis in Personale: vt, Doceo. & Impersonale: vt, Oportet.

Personale, est quod certis personis distinguitur: ut, Ego lego, Tu legis, Hic legit, Illi legunt.

Contrà, impersonale dicitur, quod diuersarum personarum

uocibus non distinguitur nec variatur: vt, Pœnitet, tædet, miseret, oportet.

DE ACCIDENTIBVS VERBO.

Verbo quidem accidunt ista, { Genus, Modus, Tempus, Figura, } { Species, Persona, Numerus, Coniugatio.

DE GENERE.

Quinque sunt verborū genera, { Actiuum, Passiuum, Neutrum, } { Deponens, Commune.

ACTIVVM.

Actiuum, est quod agere significat, & in o finitum, passiuum in or formare potest: vt, Doceo, doceor, Lego, legor.

PASSIVVM.

Passiuum, est quod pati significat, & in or finitum, actiui formam, r, dempto, resumere potest: vt,
Amor, amo. Afficior, afficio.

NEVTRVM.

Neutrum, est quod in O uel in M finitum, nec actiuam, nec passiuam formam integre induere potest: ut, Curro, ambulo, iaceo, sum.

Neutrorum tria sunt genera.

Neutrum substant.

Nam aliud substantiuum dicitur: vt, Sum, es, est, sumus, &c.

Neut. absolutum.

Aliud absolutum, sic dictum, quod ipsum per se sensum absoluat.

Atq; hoc rursum duplex est. Nam alterum actionem completam in ipso verbo significat, nec in aliud transeuntem: ut, Ambio, dormio, pluit, mingit.

Alterum uerò passionem in ipso completam indicat: ut, Palleo, rubeo, albesco, nigresco.

Est præterea & aliud, cuius actio in rem cognatæ significationis transit, ac tertiam personam passiuæ vocis vsurpat: ut

vt, { Bibo uinum, / Curro stadium, / Viuo vitam, } { Vinum bibitur. / Stadium curritur. / Vita viuitur. }

Sunt denique quæ simplicia quidem neutra sunt, composita verò agendi vim concipiunt: vt, Eo, adeo: mingo, commingo.

DEPONENS.

Deponens, quod in or finitum, uel actiui significationem habet. vt, Loquor verbum. vel neutri: vt, Philosophor.

COMMVNE.

Commune, quod in or finitum, tam actiuam quàm passiuam significationem obtinet: vt, Veneror, criminor, consolor, stipulor, speculor, osculor, adulor, frustror, dignor, testor, interpretor, amplector, meditor, experior, ementior: multáq; id genus alia, quæ passim apud Veteres reperias.

DE MODO.

Modi uerborum sex enumerantur.

Indicatiuus, qui simpliciter aliquid fieri aut non fieri definit: vt, *Probitas laudatur & alget*. Hic modus aliquando per interrogationem vsurpatur: vt, *Quis leget hæc?* Aliquando per dubitationem: vt, *An in æstu uenit aliud ex alio malum?* Indicatiuus

Imperatiuus, quo inter imperandum vtimur. Hic modus futurum non habet, sed præsens duplex: ut apud Propertium, Imperatiuus.

Aut si es dura, nega: sin es non dura, uenito.

Verg. *Tityre dum redeo, breuis est uia, pasce capellas.*

Et potum pastas age Tityre, & inter agendum

Occurrat capro (cornu ferit ille) caueto.

Præteritum autem à subiunctiuo mutuatur: Cicero. *Sed amabo te, nihil incommodo ualetudinis tuæ feceris.*

Martialis. *Dic quotus es, quanti cupias cœnare, nec ullum*

Addideris uerbum: cœna parata tibi est.

Quin & illa passiua, Præceptum sit, Dictum sit, Determinatum sit, præteriti imperatiui esse fatetur Priscianus.

Hic modus etiam Permissiuus dicitur: quòd interdum per hunc permissio significetur: vt,

Si sine pace tua, atque inuito numine Troës
Italiam petiere, luant peccata, nec illos *Iuueris auxilio.*

Denique aliquando etiam Suppositiuus aut Hortatiuus appellatur: vt, *Eamus, & in media arma ruamus.*

Optatiuus. Optatiuus, quo optamus fieri rem aliquam, nec refert facta ne sit, an fiat, an sit facienda: ut, *Vtinam bonis literis sum detur honos.*

Modus Optatiuus, Potentialis, & Subiunctiuus, quinque separata iisdem vocibus, tempora habere videntur: vt est author Linacrus. Præterea notandum est, Præsens huius modi assumere quandóque significationem Futuri: vt, *Vtinam aliquando tecum loquar.*

Potẽtialis. Potentialis, quo posse, aut velle debere fieri aliquid significamus: ut, *Expectes eadem à summo minimóque poëta.* pro potes expectare. *Non expectes, ut statim gratias agat, qui sanatur inuitus:* pro Non debes expectare. *Quis enim rem tam ueterem pro certo affirmet:* pro Vult affirmare.

Græcorum optandi modus. Græci hunc modum nunc per Indicatiuum, nunc per Optatiuum modum, & particulam ἄν exprimunt.

Subiunctiuus. Subiunctiuus, qui nisi alteri subiiciatur orationi, vel alteram sibi subiectam orationem habeat, per se sententiam non absoluit: vt, *Si fueris fœlix, multos numerabis amicos:*
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia (sicut dictum est) conueniunt: discernuntur verò significatu & signis.

Nota. Optatiuus enim semper adhæret aduerbio cuipiam optãdi: vt, *Vtinam ueniat aliquando tempus.* Potentialis verò neque vllum aduerbium adiunctum habet, nec Coniunctionem. Subiunctiuus autem semper aliquam coniunctionem annexam habet: vt, *Si uenero. Vt taceas. Quum cœnauero.*

Infinitiuus. Infinitiuus, qui agere quidem aut pati significat, at citra certam numeri & personæ differentiam: vt, *Malim probus esse, quàm haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora sunt quinque.

Præsens. Præsens, quo actio nunc geri significatur: vt, *Scribo.*

Imperfectum

Imperfectum, quo prius quidem aliquid in agendo fuisse si- Imperfectū
gnificatur, nō tamen absolutam tunc temporis fuisse actionem.
Verg. *Hic templum Iunoni ingens, Sydonia Dido*
Condebat. Erat enim aduuc in opere.

Perfectum, quo præterita absolutaq; significatur actio. Hoc Perfectum.
in passiuis, Deponentibus & communibus duplex est, & ob id
duplici circuitione explicatum.

Alterum, quo proximè præteritum exprimitur: vt, *Pransus sum.* Alterum, quo vlterius prēteritum indicatur: vt, *Pransus fui.* Non enim si modò pransus sis, Pransus fui, commodè aptè ve dixeris.

Plusquam perfectum, quo actio iam diu præterita significatur. Plusquam perfectum.

Futurum, quo res in futuro gerenda significatur. Hic pro- Futurum.
missiuus modus à nonnullis vocatur, quòd videatur aliquid
promittere aut velle facere: vt Ouidius.

Ibimus ò Nimphæ, monstrataque saxa petemus.

Huius aliud genus est quod exactum vocant; vt, *Videro. Abiero.* Terentius. *Si te æquo animo ferre acceperit, negligentem fecerus.*

Quod quidem exactum futurum etiam in subiunctiuo modo reperitur. Pli. *Ero securior dum legam, statim timebǫ quum legero.*

DE FIGVRA.

Figura est duplex, Simplex, vt facio: Composita, vt calefacio. Verba composita, quorum simplicia exoleuerūt, sunt Defendo, offendo, aspicio, conspicio, experior, comperior, expedio, impedio, deleo, imbuo, compello, appello, incendo, accendo, ingruo congruo, infligo, instigo, impleo, compleo. & id genus alia.

Quędam etiam videntur à grœcis nata: vt. { Impleo, à πλῶ. Percello, à περ-ελλω.

DE SPECIE.

Species est duplex.

Primitiua, quæ est prima verbi positio: vt, Ferueo. Primitiua.

Deriuatiua, quæ à primitiua deducitur: vt ferueſco. Deriuatiua

Deriuatiuæ genera sunt quinque.

Inchoatiua, à grammaticis appellata (quæ Valla meditati- Inchoatiua
ua

ut potius & augmentatiua appellat) in Sco desinunt: vt Lăbasco, calesco, ingemisco, edormisco. Hæc aut inchoationem significant, vt, Lucescit, id est, incipit lucere: Aut certè glisscere & intendi: ut apud Vergilium.

Eplere mentem nequit, ardescitque tuendo: hoc est magis magisque ardet. Ex his plæraq; pro thematibus primarijs vsurpantur: vt, *Timesco, hisco conticesco.* id est, *timeo, hio, taceo.*

Frequentatiua. Frequentatiua desinunt in to, so, xo, aut tor: vt, Visito, affecto, scriptito, pulso, uiso, quasso, nexo, texo, vexo, sector, scitor, scilicitor.

Significant autem vel assiduitatem quandam vel conatum: ut, Dictito, id est frequenter dico. Viso, id est, eo ad videndum.

Apparatiua. Huc pertinent & illa; Vellico, fodico, albico, & similia id genus, quæ à grammaticis etiam Apparatiua appellari solent.

Desideratiua. Desideratiua finiunt in urio: vt, Lecturio, parturio, esurio, cœnaturio. Hæc ad significationem suorum primitiuorum, studium atque appetentiam quandam adijciunt: vt, Lecturio, id est, legere cupio. Cœnaturio, id est, Cupio cœnare.

Diminutiua. Diminutiua in Lo, vel sso exeunt: vt, Sorbillo, cantillo, pitisso: id est parum ac modice sorbeo, canto, bibo.

Imitatiua. Imitatiua sunt, quæ imitationem significant: vt, Patrisso, Atticisso, Platonisso. At latini hac forma non adeo delectati sunt: vnde pro Græcisso, Græcor vsi sunt: vt, Cornicor, à cornice. Vulpinor à vulpe. Bacchor, à Baccho.

DE PERSONA.

Tres sunt verbi personæ, Prima, vt Lego: Secunda, vt legis: Tertia, vt legit.

Numerus verborum. Numeri sunt item duo: { Singularis, / Pluralis, } vt, { Lego. / Legimus.

DE CONIVGATIONE.

Quandoquidem de cõiugandorum verborum ratione in Rudimentis Anglicis traditum est, quę pueri tanq; vngues suos exactissime callere debent, proximum fuerit, vt hę Guilielmi Lilij de præteritis & supinis, regulæ lucidissime quidem ille, compendiosissimæq;, nec sane minus vtiles, pari auiditate imbibantur.

DE

DE SIMPLICIVM VERBO

rum Primæ coniugationis commune præteritum.

AS in præsenti perfectum format in aui,
Vt no, nas, naui: uocito, uocitas, uocitaui.
Deme lauo lauí, iuuo iuui, nexoq; nexui,
Et seco quod secui, neco quod necui, mico
verbum
Quod micui, plico quod plicui, frico quod fricui dat.
Sic domo quod domui, tono quod tonui, sono verbum
Quod sonui, crepo quod crepui, ueto quod uetui dat:
Atque cubo cubui. Raro hæc formantur in aui,
Do das, rite dedi: sto stas, formare steti vult.

Hypermeter.

Hypermeter uersus plus iusto una syllaba constat, sed coliendа cũ prima uoce sequẽtis uersus, id quod omnium commune est.

Secundæ Coniugationis commune præteritum.

ES in præsenti perfectum format ui dans,
Vt nigreo, nigres, nigrui: lubeo excipe iussi.
Sorbeo sorbui habet, sorpsi quoque. Mulceo mulsi,
Luceo vult luxi, sedeo sedi, videoq;
Vult uidi, sed prandeo prandi, strideo stridi.
Quatuor his infra geminatur syllaba prima:
Pendeo namque pependi, mordeo uultq; momordi,
Spondeo habere spopondi, tondeo vultq; totondi.
Suadeo suasi, rideo risi, habet ardeo & arsi.
L, uel R, ante geo si stet, geo uertitur in si:
Vrgeo ut ursi, mulgeo mulsi, dat quoque mulxi.
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.
Dat fleo fles fleui, leo les leui, indeq; natum,
Deleo deleui, pleo ples pleui, neo neui.
A maneo mansi formatur, torqueo torsi.
Hæreo vult hæsi. Veo fit ui, ut ferueo ferui,
Niueo, & inde satum, poscit conniueo niui.

Geo.

Veo.

Et

Et nixi. Iunge his cieo ciui, vieoq; vieui.

TERTIA CONIVGATIO.

TErtia præteritum formabit vt hic manifestum.

Bo. Bo fit bi, vt lambo lambi. Scribo excipe scripsi.
Et nubo nupsi, antiquum cumbo cubui dat.

Co. Co fit ci, vt uinco vici: vult parco peperci,
Et parsi. Dico dixi, duco quoque duxi.

Do. Do fit di, vt mando mandi. Sed scindo scidi dat,
Findo fidi, fundo fudi, tundo tutudiq;.
Pendo pependi, tendo tetendi, pedo pepedi.
Iunge cado cecidi, pro verbero cædo cecidi.

Cædo. Cędo pro discedere siue locum dare, cessi.
Vado, rado, lædo, ludo, diuido, trudo,
Claudo, plaudo, rodo, ex do semper faciunt si.

Go. Go fit xi, vt iungo iunxi. Sed, r, ante go, vult si:
Vt spargo sparsi, lego legi, & ago facit egi.
Dat tango tetigi, pungo punxi, pupugiq;.
Dat frango fregi: cum signat pango paciscl,
Vult pepigi, pro iungo, pegi, pro cano panxi.

Ho. Ho fit xi, traho ceu traxi docet, & veho vexi.

Lo. Lo fit ui, ceu colo colui, P sallo excipe cum p,
Et sallo sine p, nam salli format vtrumq;.
Dat vello uelli, vulsi quoque, fallo fefelli,
Cello pro frango, seculi, pello pepuliq;.

Mo. Mo fit ui, uomo ceu uomui, sed emo facit emi.
Como petit compsi, promo promsi. Adijce demo
Quod format dempsi, sumo sumpsi, præmo pressi.

No. No fit ui, sino ceu siui, temno excipe tempsi.
Dat sterno straui, sperno spreui, lino leui,
Interdum lini & leui, cerno quoque creui,
Gigno, pono, cano, genui, posui, cecini dant.

Po. Po fit psi, ut scalpo scalpsi, rumpo excipe rupi.

Et ſtrepo quod format ſtrepui, crepo quod crepui dat.
Quo fit qui, vt linquo liqui, coquo demito coxi. Quo.
Ro fit ui, ſero ceu pro planto & ſemino, ſeui: Ro.
Quod ſerui melius dat, mutans ſignificatum.
Vult verro verri & verſi, vro vſſi, gero geſſi,
Quæro quæſiui, tero triui, curro cucurri.
So velut accerſo, arceſſo, inceſſo, atque laceſſo, So.
Formabit ſiui. Sed tolle capeſſo capeſſi,
Quodq; capeſſiui facit: atque faceſſo faceſſi.
Sic uiſo uiſi, ſed pinſo pinſui habebit.
Sco fit ui, vt paſco paui, vult poſco popoſci. Sco.
Vult didici diſco, quexi formare quiniſco.
To fit ti, vt uerto uerti. Sed ſiſto notetur To.
Pro facio ſtare actiuum, nam iure ſtiti dat.
Sterto ſtertui, habet meto meſſui. Ab ecto fit exi:
Vt flecto flexi, pecto dat pexui, habetq;
Pexi. Etiam necto dat nexui, habet quoque nexi.
Dat mitto miſi, petii peto, ſiue petiui.
Vo fit ui, ut uoluo uolui: uiuo excipe vixi. Vo.
Nexo vt nexui habet, ſic texo texui habebit.
Fit cio, ci: vt facio feci, iacio quoque ieci.
Antiquum lacio lexi, ſpecio quoque ſpexi, Cio.
Fit dio, di: vt fodio fodi. Gio, ſeu fugio, gi. Dio.
Fit pio, pi: vt capio cœpi, cupio excipe piui, Gio.
Et rapio rapui, ſapio ſapui, atque ſapiui. Pio.
Fit rio, ri: ut pario peperi: Tio ſi, geminans S, Rio.
Vt quatio quaſſi, quod uix reperitur in vſu. Tio.
Denique uo fit ui, vt ſtatuo ſtatui, pluo pluui
Format, ſiue plui. Struo ſed ſtruxi, fluo fluxi. Vo.

QVARTA CONIVGATIO.

QVarta dat is iui, monſtrat ſcio ſcis tibi ſciui:
Excipias venio dans veni, cambio campſi,

Raucio rauci, farcio farsi, sarcio sarsi,
Sepio sepsi, sentio sensi, fullio fulsi.
Pes proseleusmaticus. Haurio item hausi, sancio sanxi, vincio vinxi.
Pro salto, salio salui, & amicio amicui dat.
Parcius vtemur cambiui, hauriui, amiciui,
Sepiui, sanciui, sarciui, atq; saliui.

DE COMPOSITORVM VERBORVM PRAETERITIS.

RAeteritum dat idem simplex & compositiuum,
Vt docui edocui monstrat. Sed syllaba semper
Quam simplex geminat, composto non geminatur,
Preterquam tribus his, precurro, excurro, repungo.
Atque à do, disco, sto, posco, rite creatis.
Plico. A plico compositum cum sub, uel nomine, ut ista:
Supplico, multiplico, gaudent formare plicaui.
Applico, complico, replico, & explico, ui uel in aui.
Oleo. Quamuis vult oleo simplex olui, tamen inde
Quoduis compositum, melius formabit oleui.
Simplicis at formam Redolet sequitur, suboletq;.
Pungo. Composita à pungo, formabunt omnia punxi.
Vult unum pupugi, interdumq; repungo repunxi.
Do. Natum à do, quando est inflexio tertia, ut addo,
Credo, edo, dedo, reddo, perdo, abdo, uel obdo,
Condo, indo, trado, prodo, uendo, didi: At unum
Abscondo abscondi. Natum à sto stas, stiti habebit.

MVTANTIA *primam uocalem ubique in* E.

VErba hęc simplicia, presentis Preteritiq;,
Si componantur, uocalem primam in E mutant.
Damno, lacto, sacro, fallo, arceo, tracto, fatiscor.
Partio, Partio, carpo, patro, scando, spargo, pariq;,
Cuius nata peri, duo comperit & reperit dant,
Cetera sed perui, uelut hæc, aperire, operire.

A pasco

A pasco, pauī tantum. Composita notentur
Hæc duo, compesco, dispesco, pesqui habere.
Cætera, ut epasco, seruabunt simplicis usum. Pasco.

Mutantia primam uocalem ubique in I.

Hęc, Habeo, lateo, salio, statuo, cado, lædo
Pango dans pegi, cano, quæro, cędo cecidi,
Tango, egeo, teneo, taceo, sapio, rapioq;,
Si componantur,, uocalem primam in I mutant:
Vt rapio rapui, eripio eripui. A cano natum
Pręteritum per ui, ceu concino concinui dat. Cano.

A placeo sic displiceo: sed simplicis usum Placeo.
Hæc duo, complaceo cum perplaceo, bene seruant.

Composita à pango retinent A, quatuor ista: Pango.
Ḍepango, oppango, circumpango, atque repango,

A maneo manſi: minui dant quatuor ista, Manco.
Præmineo, emineo, cum promineo, immineoq;:
Simplicis at uerbi, seruabunt cætera formam,
Composita à scalpo, calco, salto, a, per u mutant,
Id tibi demonstrant, exculpo, inculco, resulto.

Composita à claudo, quatio, lauo, resciunt a, Claudo.
Id docet à claudo, occludo, excludo: à quatioq;
Percutio, excutio: à lauo, proluo, diluo nata.

Mutantia primam uocalem ubique in I, *præterquam in præterito.*

Hæc si componas, ago, emo, sedeo, rego, frango,
Et capio, iacio, latio, specio, premo, semper
Vocalem primam præsentis in I sibi mutant,
Præteriti nunquam: ceu frango, refringo refregi.
A capio, incipio incepi. Sed pauca notentur.
Nanq; suum simplex perago sequitur, satagoq;.

Vtq; ab ago, dego dat degi, cogo coēgi, Ago.
A rego, sic pergo perrexi, uulti quoque surgo Rego.

Surrexi, media præsentis syllaba adempta.
Nil uariat facio, nisi præposito præeunte.
Id docet olfacio, cum calfacio, inficioq;.

Lego. A lego nata, re, se, per, præ, sub, trans præeunte,
Præsentis seruant vocalem in i, cætera mutant,
De quibus hęc, intelligo, diligo, negligo, tantùm
Præteritum lexi faciunt, reliqua omnia, legi.

DE SIMPLICIVM VERBORNM SVPINIS.

NVnc ex præterito discas formare supinum.
Bi. Bi sibi tum format, sic nanque bibi bibitum fit.
Ci. Ci fit ctum, ut vici victum, testatur & ici
Dans ictum, feci factum, ieci quoque iactum.
Di. Di fit sum, vt uidi uisum: quędam geminant S,
Vt pandi passum, sedi sessum, adde scidi quod
Dat scissum, atque fidi fissum, fodi quoque fossum.
Hic etiam aduertes, quod syllaba prima supinis.
Quam vult præteritum geminari, non geminatur:
Idq; totondi dans tonsum docet, atque cecidi
Quod cæsum, & cĕcidi quod dat casum, atque tetendi
Quod tensum & tentum, tutudi tunsum, atque pepedi
Quod format peditum, adde dedi quod iure datum vult.
Gi. Gi fit ctum, vt legi lectum, pegi pepigiq;
Dat pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum,
Egi actum, pupugi punctum, fugi fugitum dat.
Li. Li fit sum, vt falli stans pro sale condio, falsum.
Dat pepuli pulsum, ceculi cullum, atq; fefelli
Falsum. Dat velli vulsum, tuli habet quoque latum.
Mi. Ni. Pi. Mi, ni, pi, qui, tum fiunt, velut hic manifestum:
Qui. Emi emptum, veni ventum, cecini à cano, cantum.
A capio cepi, dans captum, à cœpio ceptum.
A rumpo rupi ruptum, liqui quoque lictum.
Ri. Ri fit sum, ut uerri uersum, peperi ęxcipe partum.
Si. Si fit sum, ut uisi uisum: tamen s, geminato.

Misi formabit missum, fulsi excipe fultum,
Hausi haustum, farsi sartum, farsi quoque fartum.
Vssi ustum, gessi gestum, torsi duo, tortum
Et torsum. indulsi indultum, indulsumq; requirit.
Psi fit ptum, vt scripsi scriptū, campsi excipe campsum. Psi.
Ti fit ptum, à sto nanque steti, à sistoque stiti fit Ti.
Præterito, commune statum, uerti excipe uersum,
Vi fit tum, flaui ut flatum, paui excipe pastum. Vi.
Dat laui lotum, interdum lautum atque lauatum.
Potaui potum, interdum facit & potatum:
Sed faui fautum, caui cautum, à sero seui
Formes rite satum, Leui liniq; litum dat,
Solui à soluo solutum, volui à uoluo uolutum:
Vult singultiui singultum, uæneo uænis
Veniui, uænum: sepeliui rite sepultum.
Quod dat uï dat itū, ut domui domitū: excipe quoduis Vi.
Verbum in uō, quia semper uï formabit in utum:
Exui ut exutum, à ruo deme rui, ruitum dans.
Vult secui sectum, necui nectum, fricuique
Fric̄tum, miscui item mixtum, at amicui dat amic̄tum. Procèleus-matic̄us.
Torrui habet tostum, docui doctum, tenuiq;
Tentum, consului consultum: alui altum, alitumq;
Sic salui saltum, colui occului, quoque cultum.
Pinsui habet pistum, rapui raptum, seruiq;
A sero uult sertum: sic texui habet quoque textum.
Hæc sed ui mutant in sum, nam censeo censum,
Celui habet celsum: meto messui, habet quoque messum
Nexui item nexum, sic pexui habet quoque pexum.
Dat patui passum, carui cassum, caritumq;
Xi fit ctum, ut uinxi uinctum: quinque abiiciunt, n, Xi.
Nam finxi fictum, minxi mictum, inq; supino
Dat pinxi pictum, strinxi, rinxi, quoque rictum.
Xum, flexi, plexi, fixi dant, & fluo fluxum,

DE COMPOSITORVM VERBORVM SVPINIS.

COmpositum ut simplex formatur quodque supinum
Quamuis non eadem stet semper syllaba vtrique.
Tundo. Composita à tunsum, dempta n, tusum: à ruitum fit,
Ruo. Dempta vocali media, rutum: & à saltum quoque sultum.
Salio. A sero quando satum format, composta situm dant.
Sero. Hæc, captum, factum, iactum, raptum, a, per, e, mutant.
Et cantum, partum, sparsum, carptum, quoque fartum.
Edo. Verbum edo compositum, non estum, sed facit esum:
Vnum duntaxat comedo, formabit utrunque.
A nosco tantum duo, cognitum & agnitum habentur:
Cętera dant notum, nullo est iam noscitum in usu.

PRAETERITA VERBORVM IN OR.

VErba in or, admittunt ex posteriore supino
Præteritum, uerso, u, per, us, & sum consociato
Vel fui: vt à lectu, lectus sum uel fui. At horum
Nunc est deponens, nunc est commune notandum.
Patior. Nam labor lapsus, patior dat passus, & eius
Nata, ut compatior compassus, perpetiorq;
Fateor. Formans perpessus. Fateor quod fassus, & inde
Nata, ut confiteor confessus, diffiteorq;
Gradior. Formans diffessus. Gradior dat gressus, & inde
Nata, vt digredior digressus. Iunge fatiscor
Fessus sum, me, sus sum metior, utor & usus.
Pro texo, or ditus, pro incepto, dat ordior orsus.
Nitor nisus uel nixus sum, ulciscor & ultus:
Irascor simul iratus, reor atque ratus sum.
Obliuiscor uult oblitus sum, fruor optat
Fructus uel fruitus, misereri iunge misertus.
Tuor. Vult tuor & tueor, non tutus, sed tuitus sum.
Quamuis & tutum & tuitum sit utrique supinum.
A loquor adde loquutus, & à sequor adde sequutus.

Experior

Experior facit expertus: formare paciſcor
Gaudet pactus ſum, nanciſcor, nactus. Apiſcor
(Quod uetus eſt verbū) aptus ſū, unde adipiſcor adeptus.
Iunge queror queſtus, proficiſcor iunge profectus.
Expergiſcor, ſum experrectus. Et hęc quoque, commi-
-niſcor commentus, naſcor natus, moriorq;
Mortuus, atque orior, quod pręteritum facit ortus.

DE VERBIS GEMINVM PRAETERITVM FORMANTIBVS.

PRæteritum actiuę & paſsiuę vocis habent hęc.
Cœno cœnaui & cœnatus ſum tibi format.
Iuro iurauí & iuratus, potoq; potaui
Et potus, titubo titubauí vel titubatus.
Sic careo caruī & caſſus ſum: prandeo prandi
Et pranſus, pateo patui & paſſus, placeoq;
Dat placui & placitus, ſueſco ſueui atq; ſuetus.
Væneo pro uendor, vęniui, uenditus & ſum,
Nubo nupſi nuptaq; ſum, mereor meritus ſum
Vel merui: adde libet libuit, libitum. Et Licet adde,
Quod licuit licitum, Tædet quod tæduit, & dat
Pertæſum: adde pudet, faciens puduit puditumq;.
Atque piget, tibi quod format piguit pigitumq;.

DE NEVTROPASSIVORVM PRAETERITIS.

NEutropaſſiuum ſic pręteritum tibi format.
Gaudeo gauiſus ſum, fido fiſus, & audeo
Auſus ſum, fio factus, ſoleo ſolitus ſum:
Mœreo, ſum mœſtus. ſed Phœcę nomen habetur,

DE VERBIS PRAETERITVM MVTANTIBVS.

QVædam præteritum uerba accipiunt aliunde.
Incœptiuum in ſco, ſtans pro primario, adoptat.

Præteritum eiusdem verbi: vult ergo tepesco
A tepeo, tepui: feruescò à ferueo, ferui.
A uideo cerno, vult vidi: à concutio vult
Præteritum quatio, concussi: à percutioq;
Percussi, ferio: à mingo vult meio, minxi.
Hyperme- A sedeo sido, vult sidi: à suffero tollo,
ter, Sustuli, & à fuo Sum, fui: & à tulo rite fero, tuli.
A sto sisto, steti, tantum pro stare: furoq;
Insaniui, à uerbo eiusdem significati.
Sic poscunt uescor, medeor, liquor & reminiscor,
Præteritum à pascor, medicor, liquefio, recordor.

De verbis præterito carentibus

Præteritum fugiunt vergo, ambigo, glisco, fatisco,
Polleo, nideo. Ad hæc inceptiua, vt pueraſco.
Et passiua, quibus caruere actiua supinis:
Vt metuor, timeor. Meditatiua omnia, præter
Parturio, esurio, quę præteritum duo seruant.

Verba Supinum rarò admittentibus.

Hæc rarò aut nunquam retinebunt verba supinum:
Lambo, mico micui rudo, scabo, parco pepercí,
Dispesco, posco, disco, compesco, quinisco,
Dego, ango, fugo, lingo, mingo, satagoq;
Psallo, uolo, nolo, malo, tremo, strideo, strido.
Flaueo, liueo, auet, paueo, conniueo, feruet,
A nuo compositum, vt renuo: à cado, vt incido: præter
Occido, quod facit occasum, recidoq; recasum.
Respuo, lingo, luo, metuo, cluo, frigeo, caluo,
Et sterto, timeo: sic luceo & arceo, cuius
Composita ercitum habẽt. Sic à gruo, ut ingruo natum:
Et quęcunque in üi formantur neutra secundæ.
Excepti oleo, doleo, placeo, taceoq;,
Pareo: item careo, nocco, pateo, lateoq;.

Et valeo, caleo, gaudent hæc namq; supino,

DE VERBIS DEFECTIVIS.

SEd nunc ut totum percurras ordine verbum,
Istis pauca dabis mutilata & anomala verba.
Quæ quia clauda quidem remanent, nec versibus apta,
Qui rectis pedibus plenisq; incedere gaudent,
Hisce sequens dabitur quem cernis sermo solutus.

¶Prçsens Indicatiuus. Aio, ais, ait. Plural. Aiunt. Aio.
Prçteritum imperfectum. Aiebam, aiebas, aiebat. Plural. Aiebamus, aiebatis, aiebant. Imperatiuus, Ai.
Prçsens Optatiuus, Potentialis & Subiunctiuus, Aias, aiat. Pluraliter. aiamus, aiant. Prçsens participium, Aiens.

¶Prçsens Optatiuus & Subiunctiuus, Ausim, ausis, ausit. Ausim.
Pluraliter, ausint.

¶Imperatiuus. Aue, aueto. Pluraliter, auete, ãuetote. Aue.

¶Imperatiuus, Cedo. Pluraliter, Cedite. Cedo.

Futurum, Faxo faxis, faxit: pro faciam vel fecero. Pl. faxint. Faxo.

¶Imperfectum. Opt. Poten. & Subiunct. Forem, fores, foret, pro essem, esses, esset. Pluraliter, Forent. Forem.
Infinitiuus Fore. id est, Futurum esse.

¶Præsens Indicatiuus, Quçso. Pluraliter, Quæsumus. Quæso.

¶Infit sola vox est, Dicit seu dixit, significans. Infit.

¶Præsens indicat. Inquio vel inquam, inquis, inquit. Pl inquiũt Inquio.
Præterperfectum. Inquisti, inquit. Futurum, inquies, inquiet.
Imperatiuus, Inque apud Terentium, Inquito apud Plautum.
Præsens optatiuus, Potentialis, & Subiunctiuus, Inquiat.
Participium, Inquiens. Futur. Inquies, inquiet.

Hæc quatuor sequentia, Odi, cœpi, memini, noui, omnes voces præteriti perfecti, & plusquam perfecti, omnium modorum integras habent: vt & futuri quoq;, quoties à præterito indicatiui formantur: in reliquis magna ex parte deficiũt, nisi quod Memini in imperatiuo sing. Memento, Plural. Mementote habet. Odi. &c.

Notabunt præterea pueri, Dor, furo, for, der, fer à for, simplicia non reperiri.

Præterea { Dic, Duc, Fer, Fac, } pro { Dice, Duce, Fere, Face, } uoces esse per apocopen concisas & decurtatas.

Denique notabunt, Eo & queo, habere imperfectum Ibam, quibam: in Futuro, Ibo, quibo.

DE VERBIS IMPERSONALIBVS.

ET de personalibus quidem hactenus dictum esto, deinceps uerò de Impersonalibus dicendum, quę nominatiuum certę personę nõ recipiunt, sed mutatur nominatiuus personę in obliquos: vt quod Anglicè personaliter dicimus, *I must reade Vergil.* Latinè impersonaliter effertur. Oportet mę legere Vergilium.

Impersonalia igitur appellantur, non quod personæ careãt, (habent enim ut uidemus, uocem tertiæ personæ tam actiuam quàm passiuã, quam plurima) sed quia nullius personæ aut numeri certam significationem, nisi ex adiũcto nominis vel pronominis casu obliquo sortiantur. Nam Oportet me, primæ personæ esse uidetur, numeríque singularis: Oportet nos, primæ personæ pluralis. Oportet te, secundæ personæ singularis: Oportet uos, secundæ pluralis. atque itidem de reliquis.

Sunt igitur Impersonalia duplicia, { Actiuæ uocis, & Passiuæ uocis,

Impersonalia actiuæ uocis sunt hęc, & his similia:

Est, Interest, Refert, Placet, Libet, Pœnitet, Tædet, Accidit, Contingit, Euenit, Expedit, Liquet, Licet, Solet, Vacat, Præstat, Restat, Decet, Oportet, Potest, Iuuat, Constat, Conducit, Miseret, Piget, Pudet.

Denique

Denique nullum fere verbum est tam personale, ut non idem impersonalis formam possit induere: nec è diuerso. Nam horum quædam personaliter vsurpantur: ut, *Virtus placet probis. Pecunia omnia potest. Ars iuuat egentes.*

Quędam verò semper manent impersonalia: ut, Pudet, pœnitet, oportet. Temetsi legere est apud Terentium,

Quæ adsolent, quæq; oportent signa ad salutem esse, huic omnia esse uideo.

Coniugantur autem in tertia persona sing. per omnes modos. Aliquer, non extat præteritum. Pædet, pertęsum est format.

Miseret & miscrescit, misertum est.

Inueniũtur etiam in usu,
- Placitum est, — præterit. à — placet.
- Libitum est, — Libet.
- Puditum est, — pudet.
- Licitum est, — Licet,
- Pigitum est, — Piget

Impersonalia passiuæ uocis, fiunt ab omnibus uerbis actiuis & neutris: ut, Curritur, Turbatur.

Impersonatia Supinis & vocibus gerundij carent.

DE GERVNDIIS.

Gerundi porrò uoces, participialia uocari possunt, quod similia participijs sunt; sicut prouerbialia dicimus, quæ sunt similia prouerbijs.

Proinde quia uidebam⁹ parum cõuenire inter grãmaticos, utrũ ad aduerbia an ad participia propi⁹ pertinerent, hinc in cõfinio utriusq; partis reliquimus, ut utri velint sese regno addicant.

Porro à nomine casum, à uerbo agendi uel patiendi, uel neutris, significationem accipiunt.

Et quia temporum nec discrimen discretis vocibus recipiunt, neque numeros aut personas admittunt, ideo nec iusta uerba esse possunt, nec participia.

Gerundi terminationes sunt tres:
- Di, genitiui casus.
- Do, datiui & ablatiui.
- Dum, nominatiui & acc.

Gerundia autem actiue maiore ex parte significare, nulli dubium est, licet interdum etiam passiue significent. Cuius rei

exempla erunt ista: *Athenas quoque missus eruditendi causa*. id est, vt erudiretur: *Vritq; videndo fœmina*: id est, dum videtur. *Satis ad cognoscendum illustria. Ars ad discendum facilis*. id est ut cognoscantur, Vt discatur.

DE SVPINIS.

SVpina quoque meritò participialia verba dicuntur, omniáque cum gerũdŋ vocibus communia habent. Exeunt autem { Prius in Vm. / Posterius in V, } vt, { Visum. / Visu. } { Significãt autem Prius quidem fere actiuè, / sicut in Rudimentis dictum est: Posterius verò passiue.

DE PARTICIPIO

PArticipium est pars orationis inflexa casu, quæ à Nomine genera, casus & declinationem: à Verbo, tempora & significationes: ab vtroq;, numerum & figuram accipit.

DE ACCIDENTIBVS PARTICIPIO.

Accidunt participio sex, { Genus, / Casus, / Tempus, } { Significatio, / Numerus, / Figura.

De genere autem & casu & declinatione, idem hic statuendum, quod supra in Nomine est traditum.

TEMPVS.

Tempora Participiorum sunt tria.

Præsens — Præsens in Ans vel Ens: vt, Amans, Legens.

Cæterum Iens participium ab Eo, simplex rariùs legitur in Nominatiuo: sed euntis, eunti, euntem, eunte, in obliquis.

Composita verò Nominatiuum quidem in iens finitum habent, genitiuum autem in untis: vt, Abiens, abeuntis: Rediens, redeuntis: præter vnum Ambiens, ambientis, &c.

Hãc formã sequuntur etiam horum gerundia: vt, abeundi, abeundo, abeundum; Præter Ambiendi, ambiendo, ambiendum.

Præteritum

Præteritum verò in { Tus, Sus, Xus. } vt, { Doctus, Visus, Nexus. } *Præteritū.*

Futurum. Futurum autem duplex. Alterum quidem in Rus, Actiuæ vt plurimum significationis: aut Neutralis, ut Lecturus, cursurus. Alterum verò in Dus, passiuę significationis semper: vt, Legendus.

SIGNIFICATIO.

Actiuè significant ea participia quæ ab actiuis cadunt: ut, Docens, docturus.

A neutris cadentia, neutraliter significant: vt, Currens, cursurus, Dolens, doliturus.

A quibusdam neutris reperiuntur etiam participia in Dus: vt, Dabitandus, vigilandus, carendus, dolendus.

Passiuè significant, quæ à passiuis descendunt: ut, Lectus, legendus. Auditus, audiendus.

Participia passiua à neutris. Fiunt participia passiua ab huiusmodi neutris, quorum tertię personæ passiue vsurpantur: vt, *Aratur terra*. Hinc arata & aranda terra.

Participia pass. à deponentibus. Participia formata à deponentibus, imitantur significationem suorum uerborum: vt, Loquens, loquutus, loquuturus, à Loquor.

Deponentibus, quę olim communia fuerunt, manet participium futuri in Dus: ut,

{ Sequendus, Loquendus, } { Vtendus, Patiendus, } { Obliuiscendus: & alia id genus.

Habent & deponentia præteriti temporis participia, quæ nunc actiue, nunc passiue significant.

Vergilius. *Nunc oblita mihi tot carmina.*

Terentius. *Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.*

Vergilius. *- mentita aqu- tela Agnoscunt.*

Communium denique uerborum participia ipsorum significationem induunt: ut, Criminans, criminatus, criminaturus, criminandus.

Impersonalia carent particip. Ab impersonalibus nulla extant participia, preter Pœnitens, decens, libens, pertęsus, pœnitendus, pudendus.

Hæc

Hæc participia, præter analogiam à verbis suis deducuntur: Pariturus, nasciturus, sonaturus, arguiturus, luiturus, eruiturus, noscitурus, moriturus, oriturus, osurus, futurus,

Similia participijs sunt ista: Tunicatus, togatus, personatus, laruatus. Et innumera huius sortis vocabula, quæ à nominibus, non à verbis, deriuantur.

NVMERVS.

Est & numerus in participijs vt in nomine: Singularis, vt, Legens: Pluralis, vt, Legentes,

DE FIGVRA

Figura est duplex, { Simplex, / Composita. } vt, { Spirans. / Respirans.

Participia aliquando degenerant in nomina participialia, vel quum alium casum quàm suum verbum regunt:

vt, { Abundans lactis, / Alieni appetens, } { Patiens inediæ. / Fugitans litium.

Vel cum componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi non possunt: vt, Infans, indoctus, innocens, ineptus.

Vel cum comparantur: vt, { Amans, / Amantior, / Amantissimus. } { Doctus, / Doctior, / Doctissim'

Vel quum tempus significare desinunt: vt,

Expectem, qui me nunquam uisurus abisti? hoc est, *qui eo animo discessisti, ut me amplius non uideres?*

Nullam mentionem fecit cometarum, non prætermissurus, si quid exploratí haberet: id est, *ita affectus, ut non prætermitteret.*

Amandus est doctissimus quisque. id est, *dignus est*, vel *debet amari*, *Vita laudata.* id est, *laudabilis.*

Ejcienda est hæc mollities animi. id est, *debet ejci.*

Participia præsentis temporis, non rarò fiunt substantiua nomina, Modò in Masculino genere: vt, Oriens, occidens, profluens, confluens. modò in fœminino: vt, Consonans, continens, Modò in neutro: vt, Contingens, accidens, antecedens, consequens. Modò in communi genere, proverbalibus in tor vel trix: vt, Appetens, diligens,

diligens, fitiens, indulgens.
Animans, modò fœmininum, modò neutrum reperitur.

DE ADVERBIO.

ADVERBIVM est pars orationis non flexa, quæ adiecta verbo, sensum eius perficit atque explanat. Explanat etiam interdum & nomen: vt, *Homo egregie impudens. Ne parum sis leno. Nimium philosophus.* Aliquoties & Aduerbium: vt, *Parum honeste se gerit.*

ACCIDENTIA ADVERBIO.

Aduerbio accidunt, { Significatio, Comparatio, } { Species. Figura.
Significationis varietas, ex verborũ circũstantijs colligenda est.

ADVERBIA LOCI.

In loco significãt hæc: Hîc, illic, istic, intus, foris, usquam, nusquam, vbi, vbique, vbicũque, vbilibet, vtrobique, vbiuis, vbiubi, ibî, alibi, alicubi, necubi, sicubi, inibi, ibidem, inferiùs, superiùs.

Ad locum verò respiciunt, Hùc, illuc, istuc, intrò, alio, quo, aliquò, nequò, quoquò, siquò, eò, eodem, quolibet, quóuis, quocunq; foras, horsum, aliorsum, dextrorsum, sinistrorsum, sursum, deorsum, vtroque, neutro, quoquouersum.

A loco denotant, Hinc, illinc, istinc, intus, foras, inde, vnde, aliunde, alicunde, sicunde, necunde, indidem, vndelibet, vndéuis, vndecunque, superne, inferne, cœlitus, funditus.

Denique per locum innuunt, Hac, illac, istac, quacunque, eà, eadem, alia, siqua, aliquâ, nequa, quaque.

TEMPORIS.

Aduerbia temporis sunt: Dum, quum, quando, aliquando, quamdiu, dudum, quamdudum, iamdudum, quampridem, iampridem, vsque, quousque, toties, quoties, aliquoties, heri, hodie, cras, pridie, postridie, perendie, mane, vesperi, nudiustertius, nudiusquartus, nudiusquintus, nudiussextus, &c. Diû, noctu, interdiu, nunc, iam, nuper, aliàs, olim, item, pridem, tantisper, paulisper, parumper, sæpe, rarò, subinde, identidem, plærumq; quotidie

tidie, quotannis, nunquam, unquam, adhuc, etiam pro adhuc, hactenus, in dies, in horas, vt primum, quum primum, simulac, simulatque.

Vsque, temporis & loci Aduerbium est: vt, *Vsque sub obscurum noctu. Ab Aethiopia est usque hæc.* Est & ubi pro semper aut continue ponitur: ut, *Vsque metu micuere sinus.*

NVMERI.

Aduerbia numeri: ut, Semel, bis, ter, quater, quinquies, septies, uigesies, trigesies, quadragies, quinquagies, septuagies, octogies, Centies, Millies, pluries, infinities. &c.

ORDINIS.

Ordinis sunt, Inde, deinde, hinc, dehinc, deinceps, nouissimo in-primis, postremo, primum, iam-primum, denique, demum, tandem, adsummum, &c.

INTERROGANDI.

Aduerbia interrogandi sunt Cur, quamobrem, quare, quomodo, ecquid, quin pro cur non, num, quid ita, quo, unde, quantum.

VOCANDI.

Vocandi sunt: ò, heus, eho: & si qua sunt similia.

NEGANDI.

Negandi: vt, Haud, non, Minimè, nequaquam, ne pro non: & similia.

AFFIRMANDI.

Affirmandi: ut, Etiam, si, ecquidni, sane, prorsus, nempe, nimirùm, certè, profectò, adeò, plane, scilicet.

IVRANDI

Iurandi: vt, Hercule, mehercules, medius fidius, dius fidius, pol, ædepol, castor, ecastor.

HORTANDI.

Hortandi: ut, Age; sodes, sultis, amabo, agedum, ehodum, eia, agite.

PROHIBENDI: ut, Ne, non.

OPTAN-

OPTANDI: vt, Vtinam, ſi, ò, òſi.

EXCLVDENDI.

Excludendi: ut, Modò, dummodo, tantummodò, ſolummodò, tantùm, ſolùm, duntaxat, demùm.

CONGREGANDI.

Congregandi: vt, Simul, vna, pariter, populatim, uniuerſim, coniunctim, &c.

SEGREGANDI

Segregandi: vt, Seorſim, gregatim, egregiè, nominatim, viritim, oppidatim, vicatim, priuatim, ſpeciatim, bifariam, trifariam, omnifariam, plurifariam, oſtiatim.

DIVERSITATIS: vt, Aliter, ſecus.

ELIGENDI.

Eligendi: vt, Potiùs, potiſſimùm, immò, ſatiùs.

INTENDENDI.

Intendendi: vt, Valde, nimis, nimium, immodice, impendio, impenſe, prorſus, pœnitus, funditus, radicitus, omnino.

REMITTENDI.

Remittendi: vt, Aegrè, paulatim, ſenſim, pedetentim.

CONCEDENTIS.

Concedentis: vt, Licet, eſto, demùs, ſit ita, ſit ſane.

NEGATAE SOLITVDINIS.

Negatæ ſolitudinis: vt, Non ſolùm, non tantùm, non modò, nedum,

QVALITATIS.

Qualitatis: vt Docte, pulchre, fortiter, grauiter.

QVANTITATIS.

Quantitatis: vt Parùm, minime, maxime, ſummùm, adſummùm: & ſimilia.

COMPARANDI.

Comparandi: vt, Tàm, quàm, magis, minus, maximè, minimæ, æque,

Rei non peractæ: vt, Fermè, ferè, propè, propemodũ, tantùm, tantùm non, modo non.

DEMONSTRANDI.

Demonstrandi: ut, En, ecce, sic: Vt cum dicimus, *Sic scribito.*

EXPLANANDI.

Explanandi: vt, Id est, hoc est, quasi dicas, putà, vtputà, vt potè.

DVBITANDI.

Dubitandi: vt, Forsan, forsitan, fortassis, fors, fortasse.

EVENTVS.

Euentus: vt, Forte, casu, forte fortuna.

SIMILITVDINIS.

Similitudinis: vt, Sic, sicut, sicuti, ita, item, itidem, tanquam, quasi, ceu, vti, uelut, ueluti.

DE COMPARATIONE.

Comparatio.

Aduerbia, à nominibus adiectiuis nata, & comparantur & regunt casus comparatiui & superlatiui: vt, Docte, doctius illo, doctissime omnium.

Similiter & quædam alia: vt, Bene, melius, optime. Male, peius, pessime. Sæpe, sæpius, sæpissime. Nuper, nuperrime. & similia.

DE SPECIE.

Species est duplex: Principalis, quæ ex se originem habet: ut, *Heri, Cras.*

Deriuatiua, est eorum quę nata sunt aliunde: vt, *Furtim. à furor. Strictim, à stringo. Humaniter, ab humanus.*

Aliquando neutra adiectiua induunt formam Aduerbiorum, ad Græcorum imitationem: vt,

Recens, pro recenter. toruum, pro torue,

DE FIGVRA.

Figura est duplex. { Simplex, / Composita, } vt, { Prudenter. / Imprudenter.

DE

DE CONIVNCTIONE.

ONIVNCTIO, est pars orationis quę sententiarũ clausulas aptè connectit.

DE ACCIDENTIBVS CONIVNCTIONI.

Coniunctioni accidunt Figura, Potestas, & Ordo.

DE FIGVRA.

Figura est duplex, Simplex, vt Nam: Composita, vt namque.

POTESTAS.

Potestas, id est significatio, est varia: Alię enim è coniunctionibus copulatiuæ sunt: vt, Et, ac, que, atque, quoque, etiam, item, itidem, cum, & tum.

Tum item geminatum: vt, *Vir tum probus tum eruditus.*

Huc spectant & his contrariæ: vt, Nec, neque, neu, neue.

Hæ quatuor sequentes, Et, que, nec, neque, cum geminãtur, Suspensiuæ etiam uocantur, quòd aliud semper expectari faciant: vt, *Et fugit & pugnat. Nec sapit ista, nec sentit.* *Suspensiuæ.*

Aliæ disiunctiuæ: vt, Aut, uel, ue, seu, siue. *Disiunctiuæ*

At istæ cum geminantur, Suspensiuæ etiam uocantur: ut, *Vel scribit uel dictat.*

Alię discretiuę: vt, Sed, sédenim, at, ast, atqui, quidem, autem, quoque, scilicet, cæterum, verò, enimuerò, quodsi, uerùm, porrò, quin. *Discretiuæ*

Aliæ rationales, seu illatiuæ: vt, Ergo, ideo, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quocirca, proinde, propterea, ob eam rem, ea re. Cicero. *Ea re statim ad te Aristocritum misi.* *Rationales seu illatiuæ*

Aliæ causales, id est, quæ rationem præcedentis orationis inferunt: vt Nam, namque, enim, etenim, quòd, quia, quippe, vtpote, siquidem, quando, quandoquidem, propterea, quòd, quoniam, quatenus, & pro quia, *Causales.*

Vergilius. *Audierat, & fama fuit.* pro Nam, vel quia fuit,

pro Quia: vt, Cicero. *Non quô quicquam desit, sed quia ualde cupio.* Ouidius. *Crede mihi bene qui latuit bene uixit: & intra*
Fortunam debet quisque manere suam. pro *nam*, vel *quia*.

Perfectiuæ. Aliæ perfectiuæ seu absolutiuæ: vt, Vti, quô pro vt. Ne & Vt, pro Ne non. Terentius. *Sed patrui nim ut queas ferre.* Ne, pro Vt non. Cicero. *Opera datur, iudicia ne fiant.*

Continuat. Aliæ continuatiuæ: vt, Si, sin, ni, nisi.

Dubitati. Aliæ dubitatiuę: vt, Ne, an, anne, num, nunquid, vtrum, necne.

Aduersatiuæ. Alię aduersatiuæ: vt, Etsi, quanquam, quamuis, licet, tametsi, & alię id genus.

Redditiuæ. Alię redditiuę earundem: vt, Tamen, attamen, sedtamen, verùntamen.

Diminutiuæ. Alię diminutiuę vt, Saltem, at, certè, uel: vt, *Ne uel latum digitum discesseris.*

Electiuæ. Aliæ electiuæ: vt, Quam, ac, atque, vt, quando pro Quam accipiuntur.

Expletiuæ. Aliæ expletiuæ: vt, Quidem, equidem, nimirum, autem, scilicet, quoque, nam, profectò, verò, enimuerò, sedenim, enim pro certè.
Vergilius. *Nam quis te iuuenum confidentissime nostras*
Iussit adire domos? Terent. *At enim non sinam.*

Sunt dictiones, quæ nunc aduerbia, nunc coniunctiones, nunc prępositiones esse inueniuntur: vt Cum, quoties casui iũgitur, præpositio est.

Cum.

In genere coniunctiones adeò tenui discrimine ab aduerbijs discernuntur, vt quàm sæpissime confundantur: vt, Quando, proinde, & similia.

ORDO.

Ordo coniunctionum est triplex: nempe

Præpositiuus, earum scilicet quæ in sententiarum exordio ponuntur.

Præpositiuæ.

Subiunctiuus, earum scilicet quæ secundum in clausula, uel tertium, vel ad summum quartum locum occupant.

Subiunctiuæ.

Communis.

Ex coniunctionibus Hæ in primis præponi solent.

Nam, quare, ac, ast, atque, et, aut, vel, nec, neque, si, quin, quatenus

tenus, sin, seu, siue, ni, nisi.

Subiunctiuæ verò sunt, Quidem, quoque, autem, verò, enim, et. Et tres encliticæ: Que, ne, ue, sic dictæ, quod accentum in præcedentem syllabam inclinent: vt Horatius. *Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis:*
Indoctusq; pilæ, discive, trochive quiescit. Sunt & aliæ quoque voces aliquot encliticæ: vt dum, sis, nam. &c. *Subiunctiuæ.* *Encliticæ.*

Communes denique dicuntur, quæ indifferenter & præponi & postponi possunt, quales sunt reliquæ ferè omnes, præter prædictas: vt, Equidem, ergo, igitur, saltem, tamen, quãquam. &c. *Communes*

DE PRAEPOSITIONE.

PRæpositio, est pars orationis indeclinabilis, quę alijs orationis partibus, vel in compositione, vel in Appositione præponitur.

Appositione: vt, *Christus sedet ad dexteram patris.*
Compositione: vt, *Adactum iuramentum adhibendum admonuit.*

Quædam præpositiones postponi suis casibus inueniuntur,

vt, { Cum, Tenus, Versus, Vsque, } vt, { Quibuscum. Pube tenus. Angliam versus. Ad occidentem vsque. }

Præpositiones postpositæ suis casibus.

DE ACCIDENTIBVS PRAEPOSITIONI.

Præpositioni accidit casuum regimen, siue constructio.

Cæterùm in ijsdem casib⁹ mira est significationis varietas, quæ non tam regulis, quam assiduo legendi atq; scribendi vsu discenda est. Exempli causa.

Secundum, aliud significat cum dico: *Secundum aurem uulnus accepit.* id est, *iuxta aurem.* Aliud verò hic: *secundum Deum parentes amandi sunt:* id est, *Proxime post deum.* Aliud in hac oratione: *secundum quietem satis mihi fœlix uisus sum.* id est, *in quiete, uel inter quietem.* *Secundum.*

Præpositiones Accusatiuum regentes.

Ex Præpositionibus, istæ accusatiuo casui adiunguntur.

AD. Ad Calendas Græcas.

APVD. Vergilius. At bene apud memores, ueteris stat gratia facti.

ANTE. Horatius. -dicique beatus
Ante obitum nemo, supremáque funera debet.

ADVERSVS. Ne Hercules quidem aduersus duos.

CIS. Cis Thamesim sita est Aetona.

CITRA. VLTRA. Hora. Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos ultra citráq; nequit consistere rectum.

INTRA. Ouidius. Crede mihi bene qui latuit bene uixit: & intra
Fortunam debet quisque manere suam.

EXTRA. Plin. Maior. Extra omnem ingenij aleam positus Cicero.

CIRCVM. locale est: vt, Circum montem.

CIRCA. Circa forum. Circa uiginti annos.

CIRCITER. tempus & numerum significat: vt, Circiter horam decimam.

Cæsar. Circiter duo millia desiderati sunt.

CONTRA. Ne contra stimulum calces.

ERGA. Princeps erga populum clemens.

INTER. Horatius. Multa cadunt inter calicem supremáq; labra.

INFRA. Terentius. Quem ego infra omnes infimum esse puto.

SVPRA. Salustius. Dux hostium cum exercitu supra caput est.

IVXTA. Ter. Cum lucubrando iuxta ancillas lanam faceret.

OB. Fœda mors ob oculos uersabatur.

PER. Horatius. Impiger extremos currit mercator ad Indos
Per mare, pauperiem fugiens, per saxa per ignes.

PROPE. Prope urbem. Prope mortem.

PRAETER. Terent. Ita fugias, ne præter casam.

PROPTER. Aliquid mali, propter uicinum malum.

POST. Horatius. O ciues ciues, quærenda pecunia primum est,
Virtus post nummos.

PENES. Ouidius, Me penes est unum nasti custodia mundi.

TRANS. Horatius. Cœlum non animam mutant, qui trans mare currunt.

Præpositiones Ablatiuum regentes.

A. Terent. *A me nulla tibi orta est iniuria.*

AB, Hæc vocalibus præponitur. Mimus. *Ab alio expectes, alteri quod feceris.*

ABS. Ter. *Abs quouis homine beneficiũ accipere cum opus est, gaudeat.*

ABSQVE. Ter. *Absque eo esset. Absque pecunia miserè viuitur.*

CVM. Mimus. *Damnum appellandum est, cum mala fama lucrum.*

CLAM. *Clam patre.* & Plautus, *Clam patrem.*

CORAM. *Coram senatu res acta est.*

DE. *Sophistæ rixantur de lana caprina.*

E. *Qui falsum testimoniũ dixisse cõuictus erat, è saxo Tarpeio deijciebatur. Ex malis moribus, bonæ leges natæ sunt.*

PRO. Mimus. *Comes facundus in uia, pro uehiculo est.*

PRAE. Terent. *Huic aliquid præ manu dederis.*

SINE. Terent. *Sine Cerere & Baccho, friget Venus.*

TENVS. Verg. *Capuloq; tenus ferrum impulit ira.*

Præpositiones vtrique casui seruientes.

Hæ quatuor, vtrunque casum exigunt, sed diuersa fere significatione.

IN. Ter. *In tempore ueni, quod omnium rerum est primùm.* sine motu. Ouid. *Inéq; domos superas, scandere cura fuit.* motum quodam modo

SVB. Verg. *Sub lucem exportant calathus.* i. *Paulò ante lucem.* (innuit, Idem. *Vasto uidisse sub antro.*

SVPER: Verg. *Super ripas Tiberis. Fronde super uiridi.*

SVBTER. *Subter terram. Densa subter testudine.* Verg.

Præpositiones nunquam extra compositionem reperiuntur.

Sunt & præpositiones, quæ nunquam extra compositionem inueniuntur, nimirum

Am, Di, Dis,	vt,	Ambio. Diduco. Distraho.	Re, Se, Con,	vt,	Recipio. Sepono. Condono.
---	---	---	---	---	---

Con verò, quoties cum dictione à vocali incipiente componitur, amittit, n: vt, Coagmento, coemo, coinquino, cooperio.

DE INTERIECTIONE.

INTERIECTIO, est pars orationis quæ sub incondita uoce subitò prorumpentem, animi affectũ demonstrat. Tot autem sunt interiectionum significationes, quot animi perturbati sunt motus.

Exultantis: vt, Euax, Vah. Plaut. *Euax, iurgio tandem uxorem abegi.*

Dolentis: vt, Heu, hoi, hei, ō, ah, Terent. *Intro, hoi, hei.* Vergilius. *O dolor atque decus magnum.*

Timentis: vt, Hei, atat. Terent. *Hei, uereor ne quid Andria apportet mali.*

Admirantis: vt, Papè. Terent. *Papè, noua figura oris.*

Vitantis: vt, Apage, apagésis. Ter. *Apagésis, egon' formidolosus?*

Laudantis: vt, Euge. Martialis. *Cito, nequiter, euge beate.*

Vocantis: vt, Eho, oh, io. Terent. *Oh, qui uocare?*

Deridentis: vt, Hui. Terent. *Hui, tu mihi illam laudas?*

Ex improuiso aliquid deprehendentis; ut, Atat. Terent. *Atat, data Hercle mihi sunt uerba.*

Exclamantis: vt, Oh, proh, proh nefas. Seneca. *Oh pauperta fœlix.*

Imprecantis: vt, Malùm, Ve malùm. Ver. *Quid (hoc malùm) infœlicitatis est?*

Ridentis; vt, Ha ha he. Terentius. *Ha ha he, defessa iam miseram sum te ridendo.*

Silentium iniungentis: vt, Au. Terent. *Au, ne comparandus hic quidem ad illum est.*

Aliæ partes sunt Interiectionis.

Illud hic obseruandum est, nomina quoque & verba quandóque interiectionis loco poni: vt apud Vergilium: *Nauibus infandum amissis.* Cicero. *Sed amabote, cura.* Imò quæuis orationis pars affectum animi incónditum significans, interiectionis vice fungitur.

Atque hæc quidem de octo orationis partium Etymologia, quamlibet crassa (quod aiunt) Minerua, tradita sint pueris, tantisper dum ordinarijs in ludo operis ac pensis subseruire desinunt, abundè sufficere arbitramur.

Quod

Quod si cui tamen adlubescit quicquam his altius exactiusq; perscrutari, hunc ad Grammaticorum euoluenda perferutandaque opera relegandum censemus: Quorum cum magnus sit numerus, & quidem egregiè doctorum, nullum tamen nouimus, quem uel propter eruditionis ac doctrinæ præstantiam, uel propter præcipiendi claritatem elegantiamq;, Linacro nostro comparari posse uideamur, nedum præponi.

DESIDERII ERASMI ROTERODAMI, AD CHRISTIANVM LVBECensem, de Ratione Studij, Epistola paræneticа.

CVMTE incredibili quodam ardore literarum flagrare minimè dubitarem, Christiane non vulgaris amice, hortatore nihil op⁹ esse putaui, sed eius quam ingressus esses uiç, duce modo ac tanquam indice, id quod mei officij esse iudicaui, videlicet, vt tibi homini non modo multis modis copulatissimo, verum etiam iucundissimo, vestigia quibus ipse à puero essem ingressus, commonstrarem. Quæ si tu pari cura accipies atq; ego dictur⁹ sum, futurum cõfido, vt neque me monuisse, neque te paruisse pœnituerit. Prima igitur cura sit, vt præceptorem tibi deligas quam eruditissimũ. Neque enim fieri potest, vt is recte quenquam erudiat, qui sit ipse ineruditus: quem simulatque nactus eris, fac modis omnibus efficias, vt ille patris in te, tu filij vicissim in illum induas affectum. Ad quod quidem cum ipsa honesti ratio nos debet adhortari, (quod non minus debeamus his à quibus recte viuendi rationem, quam à quibus viuendi initia sumpsimus) tum mutua ista beneuolentia tantum ad discendum habet momenti, vt frustra sis literarum præceptorem habiturus nisi habueris & amicum. Deinde, ut te illi & attentum & assiduum præbeas. Contentione enim immodica, nonnunquam obruuntur ingenia discentium: assiduitas uerò & mediocritate sua perdurat, & quotidianis incrementis maiorem opinione aceruum accumulat. Sacietate cum omnibus in rebus, tum in literis nihil perniciosius. Laxanda est igitur

aliquoties illa literarum contentio, Intermiscendi lusus, sed liberales, sed literis digni, & ab his non min⁹ abhorrentes: immò mediis ipsis studijs perpetua quædã voluptas est intermiscenda vt ludum potiùs discendi quàm laborem existimemus. Nihil enim perdiu fieri potest, quod non agentem aliqua voluptate remoretur. Optima queq; statim ac primũ discе. Extremæ est dementiæ, discere dediscenda. Quod in curando stomacho solent præcipere medici, idem tibi in ingenijs seruandum puta. Caue ne aut noxio aut immodico cibo ingeniũ obruas, vtroq; enim iuxtà offenditur. Ebrardũ, Cantholicontem, Bracinilogum, cæterosq; id genus, quos percensere neque possum, neque opere prę̃cium est, ijs relinquito, quos barbariem immenso labore edi scere iuuat. Initio non quã multa, sed quam bona & quam bene percipias refert. Sed iam rationem accipe, qua possis non solum rectiùs, sed etiam facilius discere. Hoc enim in homine artifice præstare solet artis ratio, ut tantundem operis quum rectiùs expediciusq; tum leuiùs etiã efficiat: Diem tanquam in operas partire, id quod & à Plinio Secundo, & à Pio Pontifice Max viris, omnium memoria præstantissimis factitatum legimus. Principio, quod caput est, prę̃ceptorem interpretãtem nõ attentus modo, sed & auidus auscultato, non content⁹ impigrè sequi differentem, aliquoties præuolare contende. Omnia illius dicta memoriæ, præcipua etiam literis mãdabis, fidelissimis vocum custodibus: quib⁹ rursus ita confidas caue, ut diues ille ridiculus apud Senecam, qui sic animum induxerat, vt se tenere crederet, quicquid seruorum quisquam memuisset. Noli cõmittere vt codices habeas eruditos, ipse inerudit⁹. Audita ne effluant, aut apud te, aut cum alijs retracta. Nec his contentus, aliq; temporis partem tacite cogitationi tribuere memento, quam unam D Aurelius tum ingenio, tum memoriæ in primis conducere scripsit. Conflictatio quoque, & tanquam palestra ingeniorum neruos animi præcipue tum ostendit, tum excitat, tum adauget. Nec scisciteris si quid dubitas, nec castigari si quid errabis, sit pudor. Nocturnas lucubrationes atque intempestiua studia fugito, nam & ingenium extinguunt, & valetudinem vehementer offendunt. Aurora musis amica est, apta studijs.

Caluisius Sabinus. lege Senecam epist. 27, ad Lucillum.

Pransus

Prans⁹ aut lude aut deãbula, aut hilaris cõfabulare. Quid quod inter ista quoque studij locus esse potest? Cibi, non quantum libidini, sed quantum valetudini satis sit, sumito. Sub cenam paulisper inambula, cœnatus idem facito. Sub somnum exquisiti quippiam ac dignum memoria legito, de eo cogitantem somnus opprimat: id experrectus à teipso reposcas. Plinianum illud semper animo infideat tuo, Omne perire tempus, quod studio non impartias. Cogita iuuenta nihil esse fugatius, quæ ubi auolarit semel, redit nunquam. Sed iam hortator esse incipio, indicem pollicitus. Tu suauissime Christiane, hanc formam, aut si quam poteris meliorem, sequere, ac bene vale.

DE MODO REPETENDAE LECTIONIS, EODEM ERASMO AVTORE.

QVIBVSDAM prima ac vnica fere cura est, statim ad verbum ediscere: quod equidem non probo: est enim tum magni laboris, tum fructus prope nullius. Quorsum enim attinet, psittaci more verba non intellecta reddere? Commodiorem igitur viam accipe. Lectionem quidem auditam, continuo relege, ita vt vniuersam sententiam paulo altius animo infigas. Deinde, à calce rurs⁹ ad caput redibis, & singula uerba excutere incipies, ea duntaxat inquirens, quæ ad Grammaticam curam attinent, uidelicet, si quod verbũ obscurum, aut ancipitis detiuationis, si hæteroclite coniugationis, quod supinum, quod præteritum faciat, quos habeat maiores, quos nepotes, quam constructionem, quid significet, & huiusmodi non nulla.

Hoc vbi egeris, rursum de integro percurrito, ea iam potissimum inquirens, quæ ad artificium Rhethoricum spectant. Si quid venustius, si quid elegantius, si quid concinnius dictum videbitur, annotabis indice, aut asterisco apposito. Verborum compositionem inspicies, orationis decora scrutabere, authoris consiliũ indagabis, qua quicque ratione dixerit. Vbi quid te delectauerit uehementius, caue preter casam, (quod

ainnt) fugias. Fige pedem, ac abs teipso rationem exige, quare tantopere sis ea oratione delectatus, cur non ex cæteris quoq; parem cœperis voluptatem. Inuenies te acumine aut exornatione aliqua oratoria, aut compositionis harmonia, aut (ne omnia persequar) simili quapiam causa commotum fuisse. Quod si aliquod adagium, si qua sententia, si quod prouerbium vetus, si qua historia, si qua fabula, si qua similitudo non inepta, si quid breuiter accute, aut alioqui ingeniose dictum esse videbitur, id tanquam thesaurum quendam animo diligenter reponendum, ductio ad vsum & ad imitationem. His diligenter curatis, ne pigeat quarto iterare. Nam hoc habent eruditorum virorum summo ingenio, summis vigilijs elucubrata scripta, vt millies relecta, magis magisq; placeant, semperq; admiratori suo nouum miraculum ostendant. Id quod tibi in tabula tua se penumero, nec sine causa laudata, euenire solet, quod antea non animaduertisses, idem tibi multo amplius in bonis autoribus eueniet. Releges igitur quarto, ac quæ ad philosophiã, maximè verò Ethicen referri posse videantur, circumspicies si quod exemplum quod moribus accommodari possit. Quid autem est ex quo non vel exemplum viuendi, vel imago quędam, vel occasio sumi queat? Nam in aliorum pulchre ac turpiter factis quid deceat, quid non, iuxtà videmus. Hæc si facies, iam uel ediscere, quanquam aliud egisti. Tum demùm si libet, ad edisscend laborem accedito, qui tum aut nullius erit, aut certe perquam exiguus. Quid deinde? Restat, vt cum studiosis congredi aris, tuas annotationes in medium proferas, viciſsimq; illorum audias. Alia laudabis, alia reprehendes: tua partim defendes, partim castigare permittes. Postremo, quod in alijs laudasti, tuis in scriptis imitare conaberis.

Secreta studia à doctis laudantur, at ita, vt postea è latebris in arenam prodeamus, viriumque nostrarum periculum faciamus. Id quod sapientissimè à Socrate est dictum, Experiamur utrum partus ingeniorum vitales sint: nimirum obstetricum industriam imitati. Quare alternatim vtriſque utetur, qui non vulgariter volet euadere doctus.

VALE.

DE CONSTRVCTIONE octo partium orationis.

ATQVE DE OCTO quidem orationis partibus, earumque speciebus, quatenus ad Etymologiam attinet, hactenus dictum esto, deinceps de eisdem, quatenus ad Syntaxim, quæ Constructio dicitur, agemus.

Est igitur constructio debita partium orationis inter se compositio connexioq;, iuxta rectam Grammatices rationem. Ea uerò est, qua ueterum probatissimi tum in scribendo, tum in loquendo usu sunt. Cõstructio quid sit.

Cæterùm priusquam de partium orationis structura singulatim pertractemus, quædam in genere de tribus grammaticæ concordantijs sunt paucis edisserenda. Concordantia Grammatices.

CONCORDANTIA NOminatiui & Verbi.

VErbum personale cohæret cum Nominatiuo in numero & persona: vt, *Nunquam fera est ad bonos mores uia. Fortuna nunquam perpetuò est bona.* Prima concordantia.

Nominatiuus primæ vel secundæ personæ rarissimè exprimitur, nisi causa discretionis: ut, *Vos damnastis.* quasi dicat, præterea nemo: aut emphasis gratia: vt, Terent. *Tu es patronus, tu Pater, si deseris tu, perimus.* quasi dicat, præcipuè & præ alijs tu patronus es. Ouidius. *Tu dominus, tu uir, tu mihi frater eris.*

In verbis, quorum significatio ad homines tantùm pertinet, tertiæ personę Nominatiuus sępe subauditur: ut, Est, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant, & in similibus: vt, Terentius. *Fertur atrocia flagitia designasse,* Ouidius. *Teque ferunt iræ, pœnituisse tuæ.*

Non semper uox casualis est uerbo Nominatiuus, sed aliquando verbum infinitum: vt, *Mentiri non est meum.* Plautus.

Aliquando oratio: ut Ouidius.

Adde quod ingenuas, didicisse fideliter artes,
Emollit mores, nec sinit esse feros.

Aliquando aduerbium cum genitiuo: vt, *Partim uirorum ceciderunt in bello. Partim signorum sunt combusta.*

EXCEPTIO PRIMA.

Verba infiniti modi, pro nominatiuo, accusatiuum ante se statuunt: vt, *Te redisse incolumem, gaudeo. Te fabulam agere, uolo.* Resolui potest hic modus per quod & vt, ad hunc modum: *Quod tu redisti incolumis, gaudeo. Vt tu fabulam agas, uolo.*

Verbum inter duos nominatiuos, diuersorum numerorum positum, cum alterutro conuenire potest. vt,

Terent. *Amantium irae, amoris redintegratio est.*
Ouid. *-quid enim nisi nota supersunt?*
Idem. *Pectora percussit, pectus quoque robora sunt.*
Vergilius. *-nihil hic nisi carmina desunt.*

EXCEPTIO SECVNDA.

Impersonalia, prçcedentem nominatiuum non habent: vt, *Tædet me uitæ. Parteſum est coniugij.* de quibus in suo loco.

Nomen multitudinis singulare, quandoque verbo plurali iungitur: vt, *Pars abiere. Vterque deludumtur dolis.*

CONCORDANTIA SVBstantiui & Adiectiui.

Secunda concordantia.

ADiectiuum cum Substantiuo, genere, numero & casu consentit: vt, Iuuenalis. *Rara auis in terris, nigroque simillima cigno.*

Ad eundem modum participia & pronomina substantiuis adnectuntur: vt, Ouidius.

Do nec eris felix, multos numerabis amicos:
Nullus ad amissas, ibit amicus opes.

Seneca. *Non hoc primum pectora uulnus mea senserunt, grauiora tuli.*

Aliquando oratio supplet locum substantiui: vt,

Audito regem Doroberniam proficisci.

CONCORDANTIA RELA-

tiui & Antecedentis.

RElatiuum cum Antecedente concordat genere, numero, & persona: vt -nir bonus est quis? Qui consulta patrum, qui leges, iuraq; seruat. Tertia cõcordantia.

Nec unica vox solùm, sed interdum etiam oratio ponitur pro antecedente: vt,

Terentius. In tempore ad eam ueni, quod omnium rerum est primum.

Relatiuum inter antecedentia diuersorum generum collocatum, nunc cum priore conuenit: vt, Val. Max.

Senatus assiduam stationem eò loci peragebat, qui hodie Senaculum appellatur. Non procul ab eo flumine, quod Saliam uocant.

Nunc cum posteriore: ut Cicero. Homines tuentur illum globum, quæ terra dicitur. Est locus in carcere, quod Tullianũ appellatur. In coitu lunæ, quod interlunium uocant.

Aliquando relatiuum, aliquando & nomen adiectiuum respondet primitiuo, quod in possessiuo intelligitur: vt,

Terentius. Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas meas, Qui filium haberem tali ingenio præditum.

Ouidius, Nostros uidisti flentes ocellos.

Quoties nullus nominatiuus interseritur inter relatiuum & verbum, relatiuum erit verbo nominatiuus: vt

Boëtius. Fœlix qui potuit boni,
Fontem uiscere lucidum.

At si nominatiuus relatiuo & verbo interponatur, relatiuum regetur à verbo, aut ab alia dictione, quę cum verbo in oratione locatur; ut, Casus relatiui.

Ouidius, Gratia ab officio, quod mora tardat abest.

Vergilius. Cuius numen adoro. Quorum optimum ego habeo. Cui similem non uidi. Quo dignum te iudicaui. Quo melius nemo scribit. Quem uidendo obstupuit. Lego Vergilium, præ quo cæteri poëtæ sordent. &c.

DE SVBSTANTIVORVM constructione.

Genitiuus substantiui.

VBum duo Substantiua, diuersæ significationis sic concurrũt, vt posteriùs à priore possideri quodã modo videatur, tum posteriùs in genitiuo ponitur: vt Iuuen. *Crescit amor nummi, quantũ ipsa pecunia crescit.* Rex pater patriæ. Arma Achillis. Cultor agri.

Proinde hic genitiuus, sæpissimè adiectiuum in possessiuum mutatur: vt Patris domꝰ, Paterna domꝰ. Heri filiꝰ, Herilis filiꝰ.

Est etiam ubi in datiuum vertitur: vt Luca. de Cat. *Vbi pater est, urbique maritus. Herum tibi, mihi pater.*

EXCEPTIO.

Appositio.

Excipiuntur quæ in eodem casu per Appositionem connectuntur: vt

Ouidius. *Effodiuntur opes, irritamenta malorum.*

Vergilius. *Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent.*

Adiectiuum in neutro genere absolutè, hoc est absque substantiuo positum, aliquando genitiuum postulat: vt

Paululum pecuniæ. *Hoc noctis.*

Catul. *Non uidemus mantice quod in tergo est.*

Iuuenalis. *Quantum quisque sua nummorum seruat in arca,*
Tantum habet & fidei.

Ponitur interdum genitiuus tantùm, nempe priore substantiuo per Eclypsim subaudito: vt in huiusmodi locutionibus. Terentius. *Vbi ad Dianæ uenerit, ito ad dexterã. Veniebam ad vestæ,* vtrobique subauditur, *templum.*

Vergilius. *Hectoris Andromachæ.* subauditur, *uxor.*

Idem. *Deiphobæ Glauci.* subauditur *filia.* Terent. *Huius uideo Byrrhiam,* subaudi seruum.

LAVS ET VITVPERIVM.

Laus & vituperium rei, uariis modis effertur, at frequentius in ablatiuo vel genitiuo: ut, *Vir nulla fide.*

Ouidius. *Ingenij uultus puer, ingenuiq; pudoris.*

OPVS ET VSVS.

Opus & vsus, ablatiuum exigunt: vt Cicero. *Authoritate tua nobis opus est.* Gellius. *Pecuniam qua sibi nihil esset usus, ab ijs quibus sciret usui esse, non accepit.*

Opus autem adiectiuè, pro necessariùs quandoq; poni videtur, varieq; construitur. Cicero. *Dux nobis & autor opus est.* Idem. *Dicis nummos mihi opus esse ad apparatum triumphi.* Terentius. *Alia quæ opus sunt, para.* Cicero. *Sulpitij operâ intelligo ex tuis literis, tibi multum opus non fuisse.*

DE ADIECTIVORVM constructione. GENITIVVS.

ADiectiua, quæ desiderium, notitiam, memoriam, atque iis contraria significant, genitiuum adsciscunt: vt, Plinius. *Est natura hominum nouitatis auida.* Vergilius. *Mens futuri præscia.* Idem. *Memor esto breuis eui.* Terentius. *Imperitos rerum, eductos libere, in fraudem illicis.* Sillius. *Non sum animi dubius, sed deuius æqui.* Cicero. *Græcarum literarum rudis.*

Adiectiua uerbalia in ax, etiam in genitiuum feruntur: vt, *Audax ingenij.* Ouidius. *Tempus edax rerum.* Seneca. *Virtus est uitiorum fugax.* Horatius. *Vtilium sagax.* Idem. *Propositi tenax.* Verg. *Tam ficti pranique tenax, quam nuncia ueri.* Plautus, *Pecuniarum petax. &c.*

Ingens præterea adiectiuorum turba, nullis certis regulis obstricta, casum patrium postulant: Quorum farriginem satis quidem amplam, congesserunt Linacrus & Despauterius. Tu, vero crebra lectione ea tibi reddes admodum familiaria.

Nomina partitiua, aut partitiue posita: Interrogatiua quædam, & certa numeralia, genitiuo, a quo & genus mutuantur, gaudent: vt Cice. *Quanquam te Marce fili annum iam audientem Cratippũ, idque Athenis, abundare oportet præceptis institutisque philosophiæ, propter summã & doctoris authoritatem & urbis, quorum alter te scientia augere potest, altera exemplis, &c. Vtrum horum mauis, accipe.* Tibul. *Quisquis ille fuit deorum.*

Terentius

Terentius. *An quisquam hominum est æquè miser ut ego?*
Vergilius. *-diuum promittere nemo Auderet.*
Tres fratrum. Quatuor iudicum. Sapientum octauus quis fuerit, nondum constat. Primus regum Romanorum fuit Romulus.
In alio tamen sensu, ablatiuum exigunt cum præpositione: vt *Primus ab Hercule. Tertius ab Aenea.*

In alio verò sensu datiuum: ut, Verg. *-nulli pietate secundus.*

Nom. uaria constructio. Vsurpantur autem & cum his præpositionibus: E, de, ex, inter, ante: vt, Ouidius. *Est Deus è uobis alter.*
Idem. *Solus de superis.* Vergilius. *Primus inter omnes.*
Idem. *Primus ibi ante omnes, magna comitante caterua, Laocoon ardens, summa decurrit ab arce.*

Interrogatiuum. Interrogatiuum & eius reddititiuum, eiusdem casus & temporis erunt: vt, *Quarum rerum nulla est facietas? Diuitiarum. Quid rerum nunc geritur in Anglia? Consulitur de religione.*

Fallit hæc regula, quoties interrogatio fit per cuius, ia, ium: vt, *Cuium pecus? Lanionum.* Aut per dictionem uariæ syntaxeos: vt, *Furtine accusas, an homicidij, an utroque?*

Fallit denique, cùm per possessiua Meus, tuus, suus, &c. respondendum est: vt, *Cuius est hic codex? Meus.*

Comparatiua & superlatiua. Comparatiua & superlatiua, accepta partitiuè, genitiuum, vnde & genus sortiuntur, exigunt. Comparatiuum autem ad duo, superlatiuum ad plura refertur: vt, *Manuum fortior est dextra. Digitorum medius est longissimus.* Accipiuntur autem partitiuè, cum per E, ex, aut inter, exponuntur: vt, *Vergilius poëtarum doctissimus.* id est, ex poëtis, vel inter poëtas.

Comparatiua, cum exponuntur per Quam, ablatiuum adsciscunt: vt Horatius. *Vilius argentum est auro, uirtutibus aurum.* id est, *quàm aurum. quàm uirtutes.* Adsciscunt & alterum ablatiuum qui mensuram excessus significat: vt, Cicero. *Quanto doctior es, tanto te geras submissius.*

Tantò, quantò, multò, longè, ætatè, natu, vtriq; gradui apponuntur: vt Catul. *Tantò pessimus omnium poëta.*
Quantò tu optimus omnium patronus.
Erasmus, *Nocturnæ lucubrationes longè periculosissimæ habentur.*

Longè

Longè cæteris peritior es, sed non multo melior tamen.
Iuuenalis. *Omne animi uitium tanto conspectius in se*
Crimen habet, quanto maior qui peccat habetur.
Maior & maximus ætate. Maior & maximus natu.

DATIVVS.

Adiectiua, quibus commodum, incommodum, similitudo, dissimilitudo, voluptas, summissio, aut relatio ad aliquid significatur, in datiuum transeunt; ut, *Commodū & incommodum.*
Vergilius. *Sis bonus ò fœlixq; tuis.*
Mar. *Turba grauis paci, placidæq; inimica quieti. Est finitimum oratori poëta.* Ouidius. *Qui color albus erat, nunc est contrarius albo.*
Martialis, *Iucundus amicis.* *Omnibus supplex.*
Iuuenalis. *Si facis ut patriæ sit idoneus, utilis agro.*

Huc referuntur adiectiua ex con præpositione composita: vt, Contubernalis, commilito, conseruus, cognatus, &c. *Compositū cum Con.*

Quædam ex his quæ similitudinem significant, etiam genitiuo gaudent: vt Lucanus. *Quem metuis, par huius erat.* *similitudo*
Terentius. *Patres æquum esse censent, nos iamiam à pueris illico nasci fores, Neque illarum affines esse rerum, quas fert adolescentia.*
Idem. *Domini similis es.* Ausonius. *Mens conscia recti.*
Vergilius. *Prætereà regina tui fidissima dextra, Occidit ipsa sua.*

Communis, alienus, immunis, variis casibus seruiunt: vt, Cicero. *Commune animantium omnium est, coniunctionis appetitus procreandi causa. Mors omnibus communis. Hoc mihi tecum commune est.* Sallustius. *Non aliena consilij. Alienus ambitioni.* Cicero. *Non alienus à Scęuolæ studijs.* Ouidius. *-uobis immunibus huius Esse malis dabitur.* Plinius. *Caprificus omnibus immunis est. Immunes abillis malis samus.* *Varia construction quorundam adiectiuorum.*

Natus, commodus, incommodus, vtilis, inutilis, vehemens, aptus, interdum etiam accusatiuō cum præpositione adiungūtur: vt, Cicero. *Natus ad Gloriam.*

Verbalia in bilis, accepta passiuè, vt & participia, seu potius participialia in Dus, datiuo adiecto gaudent: vt, *In Bilis & Dus.*
Martialis. *O mihi post nullos, Iuli memorande sodales.*
Statius. *-nulli penetrabilis æstro Lucus erat.*

ACCVSATIVVS.

Mensura. Magnitudinis mensura, subiicitur adiectiuis in accusatiuo: vt, *Gnomon septem pedes longus, umbram non amplius quatuor pedes longam reddit.* Interdum & in ablatiuo: vt,
Columel. *Fons latus pedibus tribus, altus triginta.*
Interdum etiam & genitiuo: ut,
Columel. *In morem horti areas latas pedum denûm, longas pedum quinquagenûm facite.*

ABLATIVVS.

Copia & inopia. Adiectiua quæ ad copiam, egestatémue pertinent, interdum ablatiuo, interdum & genitiuo gaudent: vt,
Plautus. *Amor & melle & felle est fœcundissimus.*
Horatius. *Dives agris, dives positus in fœnore nummis.*
Vergilius. *At fessæ, multa referunt se nocte minores. Crura thymo plenæ.*
Idem. *Quæ regio in terris, nostri non plena laboris?*
Idem. *Dives opum, dives picturæ uestis & auri.*
Persius. *O curuæ in terras animæ, & cœlestium inanes.*
Expers fraudis. Gratiæ beatus.

Diuersitas. Nomina diuersitatis, ablatiuum sibi cum præpositione subiiciunt: ut Verg. *Alter ab illo. Aliud ab hoc. Diuersus ab isto.*
Nonnunquam etiam datiuum: vt, *Huic diuersum.*
Adiectiua regunt ablatiuum significantem causam: vt,
Pallidus ira. Incuruus senectute. Liuida armis brachia. Trepidus morte futura.

Modus rei. Forma vel modus rei, adiicitur nominibus in ablatiuo: vt,
Facies miris modis pallida. Nomine grammaticus, re barbarus.
Cicero. *Sum tibi natura parens, præceptor consilijs.*
Vergilius. *Troianus origine Cæsar. Spe dives, re pauper. Syrus natione.*

Dignus &c. Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, extorris, auferendi casum a dictum volunt. vt,
Terentius. *Dignus es odio, Qui filium haberem tali ingenio præditum.*
Vergilius. *Atque oculis capti, fodere cubilia talpæ.*
Idem. *Sorte tua contentus, abi.*
Horum nonnulla genitiuum interdum vendicant: vt,
Ouidius. *Militiæ est operis altera digna tui.*
Verg. *Descendam magnorum haud quaquam indignus auorum.*

DE PRONOMINVM CON
ſtructione.

MEi, tui, ſui, noſtri, veſtri, genitiui primitiuorum, ponuntur cùm paſſio ſignificatur: vt, *Languet deſiderio tui.* Ouid. *Parſq; tui latitat, corpore clauſa meo. Imago noſtri.* Primitiua pronomina

Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, adiiciuntur cum actio vel poſſeſsio rei denotatur: vt, *Fauet deſiderio tuo. Imago noſtra.* id eſt, *quam nos poſſidemus.*

Noſtrûm & veſtrûm genitiui, ſequuntur Diſtrubutiua, Partitiua, Comparatiua, & Superlatiua: vt, *Vnuſquiſque veſtrûm. Nemo noſtrûm. Ne cui veſtrûm ſit mirum. Maior noſtrûm. Maximus natu noſtrûm.* Derivatiua pronomina

Hęc poſſeſſiua, Meus, tuus, ſuus, noſter & veſter, hos genitiuos poſt ſe recipiunt: Ipſius, ſolius, vnius, duorum, trium, &c. omnium, plurium, paucorum, cuiuſque: & genitiuos participiorum, quæ ad genitiuum primitiui in poſſeſſiuo incluſum referuntur: vt, *Ex tuo ipſius animo coniecturam feceris.* Poſſeſſiua pronomina

Cicero. *Dico mea unius opera rempub. eſſe liberatam.*

Idem. *Meum ſolius peccatum corrigi non poteſt.*

Eraſmus. *Noſter duorum euentus oſtendat, utra gens ſit melior. In ſua cuiuſque laudę præſtantior. Noſtra omnium memoria.*

Brutus ad Ciceronem. *Veſtru paucorum reſpondet laudibus.*

Horatius. *-ſcripta Cum mea nemo legat, uulgo recitare timetis.*

Sui & ſuus, reciproca ſunt, hoc eſt, ſemper reflectuntur ad id quod præceſſit in eadem oratione: vt, Reciproca.

Petrum nimium admiratur ſe. Parcit erroribus ſuis.

Aut annexa per copulam: vt, *Magnopere Petrum rogat, ne ſe deſerat. Cicero reminiſcitur clientum ſuorum.*

Ipſe, ex pronominibus ſolum trium perſonarum ſignificationem repręſentat: vt, *Ipſe uidi. Ipſe uiderit. Ipſe dixit.* Ipſe.

Et nominibus pariter ac pronominibus adiungitur: vt, *Ipſe ego. Ipſe ille. Ipſe Hercules.*

Idem, etiam omnibus perſonis iungi poteſt: vt, *Ego idem adſum.* Terentius. *Idem has nuptias pergę facere,* Idem.

Vergilius. *-idem iungat uulpes, & mulgeat hyrcos.*

Demõstrat. Hæc demonstratiua: Hic, ille, iste, sic distinguuntur: Hic, mihi proximum demonstrat: Iste, eum qui apud te est. Ille, eum qui ab vtroque remotus est, indicat.

Ille & Iste. Ille tum vsurpatur, cum ob eminentiam rem quãpiam demonstramus: vt, *Alexander ille Magnus*. Iste verò ponitur, quãdo cum contemptu rei, alicuius mentionem facimus: vt, Terent. *Istum annulum quoad poteris, ab ea pellito.*

Hic & Ille. Hic & ille, cum ad duo anteposita referuntur, Hic ad posterius & propius, Ille ad prius & remotius, proprie ac vsitatissimè referri debet: vt,

Columel. *Agricolæ contrarium est pastoris propositum: ille quam maxime subacto & puro solo gaudet, hic nouali graminoſoque: ille fructũ è terra sperat, hic è pecore.* Est tamen vbi è diuerso pronomen Hic, ad remotius suppositum, referri inuenias, & Ille ad proximius.

DE VERBORVM CONstructione. Nominatinus post Verbum.

Nominatinus utrinque. VErba substantiua, vt Sum, forem, fio, existo: Verba vocãdi passiua, vt nominor, appellor, dicor, vocor, nuncupor, & ijs similia: vt scribor, salutor, habeor, existimor. Item verba gestus, vt sedeo, dormio, cubo, incedo, curro, vtrinque nominatiuum expetunt: vt, *Deus est summum bonum. Verpusilli nocantur nani. Fides religionis nostræ fundamentũ habetur. Malus pastor, dormit supinus.* Lactantius. *Homo incedit erectus in cœlum.*

Denique omnia ferè verba post se nominatiuum habent adiectiui nominis, quod cum suppositio verbi casu, genere & numero concordat: ut, *Rex mandauit primus extirpari hæresim. Pij orant taciti. Boni discunt sedulo.*

Infinitum quoque vtrinque eosdem casus habet, præcipuè cum verba optandi eisque similia accedunt: vt, *Hypocrita capit videri iustus. Hypocrita cupit se videri iustum. Malo diues esse quàm haberi. Malo me diuitem esse quàm haberi.* Claudianus. *Viuitur exiguo melius. —natura beatis*
Omnibus esse dedit, si quis cognouerit uti.

Martialis. *Nobis non licet esse tam disertis, vel disertos.*

Terentius

Terentius. *Expedit bonas esse uobis.*
Ouidius. *Quo mihi commisso, non licet esse piam?* Quanquam in his postremis exemplis subaudiuntur accusatiui ante verba infinita: *Nos esse disertos. Vos esse bonas. Me esse piam.*

GENITIVVS POST VERBVM.

SVm, genitiuum postulat, quoties significat possessionem aut ad aliquid pertinere: vt, Vergilius. *Pecus est Melibei.* Possess. &c.
Cicero. *Adolescentis est maiores natu reuereri.* officium.
Vergilius. *Regum est Parcere subiectis, & debellare superbos.*

Excipiuntur hi nominatiui, meum, tuum, suum, nostrum, vestrum, humanum, beluinum, & similia: vt,

Non est meum contra autoritatem Senatus dicere.
Terentius. *Eia, haud uestrum est iracundos esse. Humanum est irasci.*

At hic subintelligi videtur officium, quod aliquando etiam exprimitur: vt,
Terentius. *Tuum est officium has bene ut adsimules nuptias.*

Verba æstimandi, genitiuis gaudent: ut, *Plurimi passim fit pecunia. Pudor parui penditur. Nihili (uel pro nihilo) habentur literæ.* Æstimandi uerba.
Horatius. *Pluris opes nunc sunt, quàm prisci temporis annis.*

Aestimo, vel genitiuum uel ablatiuum adsciscit: vt,
Val. Max, *Non huius te æstimo. Magno ubique uirtus æstimanda est.*

Flocci, nauci, nihili, pili, assis, huius, teruncij, his verbis æstimo, pendo, facio, peculiariter adiiciuntur: vt,
Ego illum floccipendo. Nec huius facio, qui me pili æstimat.
Singularia sunt illa: *Aequi boni consulo. Aequi boni facio.* id est, *in bonam accipio partem.*

Verba accusandi, damnandi, monendi, absoluendi, & consimilia, genitiuum postulant: qui crimen significet: ut, Accusandi uerba.
Plaut. *Qui alterum incusat probri, ipsum se intueri oportet.*
Cicero. *Etiam sceleris condemnat generum suum.*
Ouid, *Parce tuum uatem, sceleris damnare Cupido.*
Admoneto illum priscinæ fortunæ. Furti absolutus est.

Vertitur hic genitiuus aliquando in ablatiuum, uel cum præpositione, vel sine præpositione: vt,
Cicero. *Si in me iniquus es iudex, condemnabo eodem ego te crimine.*

Gellius. *Vxorem de pudicitia grauiter accusauit.*
Cicero. *Putaui ea de re admonendum esse te.*
Vterq;, nullus, alter, neuter, alius, ambo, & superlatiuus gradus, non nisi in ablatiuo id genus verbis subduntur: vt, *Accusas furti an stupri, an utroque? siue de utroque. Ambobus, uel de ambobus? Neutro,* uel *de neutro? De pluribus simul accusaris.*

Satago. Satago, misereor, misereſco, genitiuum admittunt: vt,
Terentius. *Is rerum suarum satagit.*
Verg. *-oro miserere laborum.*
Tantorum, miserere animi non digna ferentis.
Statius. *Et generis miserescе tui.*

Misereor &c. At misereor, & misereſco, rarius cum datiuo leguntur.
Seneca. *Huic succurro, huic misereor*
Boëtius. *Diligе iure bonos, & miserescе malis.*

Reminiſcor &c. Reminiſcor, obliuiſcor, memini, genitiuum aut accuſatiuum deſiderant: vt,
Date fidei reminiscitur. Proprium est stultitiæ, aliorum uitia cernere, obliuisci suorum.
Terent. *Faciam, ut meique & huius diei de loci semper memineris.*
Plaut. *Omnia quæ curant senes, meminerunt.*
Memini de hac re, de armis, de te. id est, *mentionem feci.*

Potior. Potior, aut genitiuo aut ablatiuo iungitur: vt,
Plaut. *Romani signorum & armorum potiti sunt.*
Vergilius. *Egressi optata Troës potiuntur arena.*

DATIVVS POST VERBVM.

Verba acquirendi. OMnia verba acquiſitiue poſita, adſciſcunt datiuum eius rei, cui aliquid quocunque modo acquiritur; vt,
Plautus. *Mihi istic nec seritur, nec metitur.*
Vergilius, *Neſcio quis teneros oculus mihi faſcinat agnos.*

Huic regulæ appendent varii generis verba.

In primis, verba ſignificantia commodum aut incommodum, regunt datiuum: vt, Vergil. *Illa seges demum uotis respondet auari*
Agricolæ. *Non potes mihi commodare nec incommodare.*
Idem. *-nudis incumbito remis. Suam eruditionem tibi deceptam fert.*

Ex his quædam efferuntur etiam cum accusatiuo: vt

Cicero. *Vnum studetis omnes, unum sentitis.*

Plautus. *Si ea memorem quæ ad uentris victum conducunt, mora est.*

Cicero. *In hæc studia incumbite. Naturáne plus ad eloquentiam conferat, an doctrina. Fessum quies plurimum iuuat.*

Verba comparandi, regunt datiuum: vt, *Verba comparandi.*

Vergil. *-sic paruis componere magna solebam.*

Fratri se & opibus & dignatione adæquauit.

Interdum additur ablatiuus cum præpositione: vt,

Comparo Vergilium cum Homero.

Aliquando Accusatiuum cum Præpositione Ad: vt,

Si ad eum comparatur, nihil est.

Verba dandi, & reddendi, regunt datiuum: vt, *Verba dandi.*

Fortuna multis nimium dedit, nulli satis. Ingratum est, qui gratiam benemerenti non reponit.

Hæc uariam habent constructionem: *Dono tibi hoc munus.* *Varia constructio.*

Dono te hoc munere. Cicero. *Huic rei aliquid temporis impertias.*

Terent. *Plurima salute Permenonem summum suum impartit Gnato.*

Aspersit mihi labem: Aspersit me labe. Instrauit equo penulam: Instrauit equum penula.

Ouid. *Vt piget infido, consuluisse uiro.* id est, *dedisse consilium.* uel etiam *prospexisse.*

Luc. *Rectoremq; ratis, de cunctis consulit astris.* id est, *petit consilium.*

Consule saluti tuæ. id est, *prospice.*

Terent. *Pessimè istuc in te atque in illum consulis.* id est, *statuis.*

Metuo, timeo, formido tibi, uel *de te.* id est, *sum sollicitus pro te.*

Metuo, timeo, formido te. vel *à te.* scilicet, *ne mihi noceas.*

Verba promittendi ac soluendi, regunt datiuum. *Verba promittendi.*

Cicero, *Hæc tibi promitto, ac recipio sanctissimè esse obseruaturum.*

Aes alienum mihi numerauit.

Verba imperandi & nunciandi, datiuum requirunt: vt, *Verba imperandi.*

Horat. *Imperat aut seruit collecta pecunia cuique.*

Idem. *Quid de quoque uiro, & cui dicas sæpe caueto.*

Dicimus tempero, moderor tibi, &c. Refero tibi, & ad te. Item, *Refero ad senatum,* id est, propono, scribo. Mitto tibi, & ad te. Do tibi literas vt ad aliquem feras: Do ad te literas: id est, mitto vt legas.

Verba fidendi. Verba fidendi, datiuum regunt: vt Horat. *Vacuis committere uentis*
Nil nisi lene decet. *Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem.*

Verba obsequendi. Verba obsequendi & repugnandi, datiuum regunt: ut
Semper obtemperat pius filius patri. Quæ homines arant, nauigant, ædificant, uirtuti omnia parent. Ipsum hunc orabo, huic supplicabo.
Persius. *Venienti occurrite morbo. Ignauis precibus, fortuna repugnat,*
At ex his quædam cum alijs casibus copulantur: *Ad amorem nihil potuit accedere. Hoc accessit meis malis. Illud constat omnibus, seu inter omnes.* Terentius. *Hæc fratri mecum non conueniunt.*
Iuuen. *Sæuis inter se cõuenit ursis. Auscultо tibi* id est. *obedio. Auscultо te.* id est. *audio. Adamas dissidet magneti,* seu *cum magnete. Certat cum illo.* & Græcanice, *illi. Non pugnare duobus.* id est, *contra duos.* Vergilius. *Tu dic mecum quo pignore certes.*

Verba minandi. Verba minandi & irascendi, regunt datiuum: vt
Vtrique mortem minatus est.
Terent. *Adolescenti nihil est quod succenseat.*

Sum, cum compositis, præter possum, datiuum exigit: ut
Rex pius, est Reipublicæ ornamento. Mihi nec obest, nec prodest.
Horat. *Multa petentibus, desunt multa.*

Verba cõposita. Datiuum postulant verba composita cum his præpositionibus.

PRAE. Cicero. *Ego meis maioribus uirtute præluxi.*
Sed Præeo pro uinco, præcedo, præcurro, præuertor, accusatiuo iunguntur.
AD. *Albo gallo ne manum admoliaris.*
CON. *Conducit hoc tuæ laudi. Conuixit nobis.*
SVB. Terent. *Subolet iam uxori, quod ego machinor.*
ANTE. Cicero. *Iniquissimam pacem, iustissimo bello antefero.*
POST. *Posthabeo, postpono, famæ pecuniam.*
Verg. *Postposui tamen illorum mea seria ludo.*
Terent. *Dixi, qui suum commodum posthabuit præ meo commodo.*
OB. Terentius, *Quum nemini obtrudi potest, itur ad me.*
IN. *Impendet omnibus periculum.*
INTER. Cicer. *Ille huic ngotio nõ interfuit modò, sed etiam præfuit.*
Pauca ex his mutant datiuum aliquoties in alium casum: vt

Quin

Varia construction.

Quintil. *Præstat ingenio alius alium. Multos virorum anteit sapientia.*
Terent. *In amore hæc insunt uitia.* Plin. *Interdico tibi aqua & igni.*

Est pro habeo, datiuum exigit: vt

Persius. *Velle suum cuique est, nec noto uiuitur anno.*
Vergil. *Est mihi namque domi pater, est iniusta nouerca.*

Huic confine est suppetit: vt,

Horatius. *Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.*

Sum, cum multis alijs, geminum adsciscit datiuum: vt

Exitio est auidis mare nautis. Spem tibi laudi fore, quod mihi uitio uertis. Nemo sibi Mimos accipere debet fauori.

Est vbi hic datiuus, tibi, aut sibi, aut etiam mihi, nulla necessitatis, at festiuitatis potiùs causâ additur: vt,

Ego tibi hoc effectum dabo.
Terentius. *Expedi mihi hoc negotium. Suo sibi hunc iugulo gladio.*

ACCVSATIVVS POST VERBVM.

Verba transitiua.

VErba transitiua cuiuscunq; generis, siue actiui, siue communis, siue deponentis, exigunt accusatiuum: vt Horat. *Percontatorem fugito, nam garrulus idem est,* Idem. *Nec retinent patulæ commissa fideliter aures.* Vergil. *In primis uenerare deos. Aper agros depopulatur.*

Neutra transitiua.

Quin etiam verba, quamlibet alioqui intransitiua atque absoluta, Accusatiuum admittunt cognatæ significationis: vt
Cicero. *Tertiam ætatem hominum uiuebat Nestor.*
Vergilius. *Longam incomitata uidetur ire uiam.*
Plaut. *Duram seruit seruitutem.*

Hunc Accusatiuum mutant autores non raro in ablatiuum: vt
Plautus. *Diu uideor uita uiuere. Ire recta uia.*
Suetonius. *Morte obijt repentina.*

Sunt & quæ figurate Accusatiuum habent: vt
Vergilius. *Nec uox hominum sonat, Dea certe.*
Iuuenalis. *Qui Curios simulant & bacchanalia uiuunt.*
Horatius. *Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hyrcum.*

DVO ACCVSATIVI.

Verba rogandi, docendi, vestiendi, duplicem regunt Accusatiuum

satiuum: vt,
Vergil. *Tu modò poſce Deum ueniam.* Dedocebo te iſtos mores. Ridiculum eſt, te me admonere iſtud. Ter. *Induit ſe calceos, quos prius exuerat.*

Rogandi uerba. Rogandi verba, interdum mutant alterum accuſatiuum in ablatiuum: vt, Vergil. *Ipſum obteſtemur, ueniámque oremus ab ipſo.* Terent. *Suſpicionem iſtam ex illis quære.*

Veſtiendi uerba. Veſtiendi verba, interdum mutant alterum accuſatiuum in ablatiuum, vel datiuum: vt, *Induo te tunica.* vel *tibi tunicam.* Ouid. *-hoc te celauimus unum.* Cicero. *Baſſus noſter de hoc me celauit.*

ABLATIVVS POST VERBVM.

QVoduis verbum admittit ablatiuum ſignificantem inſtrumentum, aut cauſam, aut modum actionis.

INSTRVMENTVM

vt, *Demona non armis, ſed morte ſubegit Ieſus.*
Horat. *Naturam expellas furca licet, uſq; recurret.*
Vergilius. *Hi iaculis, illi certant defendere ſaxis.*

CAVSA.

Terent. *Gaudeo (ita me dij ament) gnati cauſa. Vehementer ira excanduit.*
Horatius. *Inuidus alterius rebus, macreſcit opimis.*

MODVS ACTIONIS.

Mira celeritate rem peregit.
Iuuennal. *Inuigilate uiri, tacito nam tempora greſſu*
Diffugiunt, nullóque ſono conuertitur annus.
Ouidius. *Dum uires anniq; ſinunt, tolerate laborem:*
Iam ueniet tacito curua ſenecta pede.

Ablatiuo cauſæ, & modi actionis: aliquando additur præpoſitio: vt, *Baccharis præ ebrietate. Summa cum humanitate tractauit hominẽ.*

Verba precij. Quibuſlibet uerbis ſubijcitur nomen præcij in ablatiuo caſu: vt, *Teruncio, ſeu uitioſa nuce, non emerim.*
Liuius. *Multo ſanguine ac uulneribus ea victoria ſtetit.*

Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimidio, duplo, adijcitur ſæpe ſine ſubſtantiuis: vt,
Terent, *Redime te captum quàm queas minimo. Vili uenit triticum.*
Seneca. *Conſtat parno fames, magno faſtidium.*

Excipiuntur

Excipiuntur hi genitiui sine substantiuis positi: Tanti, quanti, pluris, minoris, tantiuis, tantidem, quantilibet, quanticunque: vt Cicero. *Tanti eris alijs, quanti tibi fueris. Non uendo pluris quam alij, fortasse etiam minoris.*

Ouidius. *Vix Priamus tanti, totaq; Troia fuit.*

Sin addantur substantiua, in ablatiuo efferuntur: vt.

Aul. Gel, *Tanta mercede docuit, quanta hactenus nemo.*

Minori precio uendidi quàm emi.

Valeo, etiam interdùm cum accusatiuo iunctum reperitur: vt

Varro. *Denarij dicti, quod denos æris ualebant, quinarij, quod quinos.*

Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diuersa, ablatiuo gaudent: vt Terentius. *Amore abundas Antipho.* Verba abundandi.

Malo uirum pecunia, quàm pecuniam uiro indigentem.

Salustius. *Sylla omnes suos diuitijs expleuit.*

Terentius. *Hoc te crimine expedi.*

Cicero. *Homines nequissimi, quibus te onerant mendatijs?*

Vergilius. *Ego hoc te fasce leuabo.*

Salustius. *Aliquem familiarem suo sermone participauit.*

Ex quibus quædam nonnunq; etiam in genitiuum feruntur: ut

Verg. *Quam diues niuei pecoris, quam lactis abundans.*

Terentius. *Quasi tu huius indigeas patris.*

Quid est quòd in hac causa defensionis egeat?

Vergilius. *Implentur ueteris Bacchi, pinguisq; ferinæ.*

Idem. *Postquam dextera fuit cædis saturata.*

Terentius. *Omnes mihi labores leues fuere, præterquam tui carendum quod erat. Paternum seruum sui participauit consilij.*

Fungor, fruor, utor, & similia, ablatiuo iunguntur. Fungor.

Cicero. *Qui adipisci ueram gloriam uolunt, iustitiæ fungantur officijs. &c.*

Optimum est aliena frui insania. In re mala, animo si bono utare, iuuat.

Vergilius. *Aspice uenturo, lætentur: & omnia sæclo*

Cæsar. *Qui sua uictoria tam insolenter gloriarentur.*

Martialis. *Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis.* Vescor carnibus.

Vergilius. *-haud equidem tali me dignor honore.*

Terentius. *Vt malis gaudeat alienis.*

Plautus. *Exemplorum multitudine supersedendum est.*

Macrobius

Macrobius. *Regni eum societate numerauit.*

Plautus. *Communicabo te semper mensa mea.*

Prosequor. Afficeo. Prosequor te amore, laude, honore, &c. i. amo, laudo, honoro.

Afficio, te gaudio, supplicio, dolore, &c. id est exhilaro, punio, contristo.

Mereor. Mereor, cum aduerbijs benè, malè, meliùs, pelùs, optimè, pessimè, ablatiuo adhæret, cum præpositione De: vt,

De me nunquam bene meritus es.

Erasmus de lingua Latina optimè meritus est. Catilina pessimè de republica meruit.

Quædam accipiendi, distandi & auferendi verba, ablatiuum cum prepositione optant: vt,

Istuc ex multis iam pridem audieram.

Luca. *A trepido uix abstinet ira magistro. Nasci à principibus fortuitũ est.*

Procul abest ab Vrbe Imperator.

Vertitur hic ablatiuus aliquando in datiuum: vt,

Horatius. *Viuere si recte nescis, discede peritis.*

Ouidius. *Est uirtus placitis abstinuisse bonis.*

Vergilius. *Heu fuge nate Dea, teque his (ait) eripe flammis.*

Verbi comparandi. Verbis quæ vim comparationis obtinent, adnicitur ablatiuus significans mensuram excessus: vt, *Deforme existimabat, quos dignitate præstaret, ab ijs uirtutibus superari.*

Ablat. absolutus. Quibuslibet uerbis additur ablatiuus absolutè sumptus: vt *Imperante Augusto, natus est Christus: Imperante Tyberio, crucifixus.*

Iuuenalis. *Credo pudicitiam, Saturno rege moratam In terris.*

Nil desperandum Christo duce, & auspice Christo.

Iam Maria audito Christum uenisse cucurrit.

Synecdoche. Verbis quibusdam additur auferendi casus per Synecdochen, & poëtice accusatiuus: vt *Aegrotat animo magis quam corpore.*

Candet dentes. Rubet capillos.

Quædam tamen efferuntur in gignendi casu: vt *Absurde sucis, qui angas te animi. Exanimatus pendet animi. Desipiebam mentis.*

Plaut. *Diserutior animi, quia ab domo abeundum est mihi.*

Diuersi casus. Eidem uerbo diuersi casus, diuersæ rationis apponi possunt: vt, *Dedit mihi uestem pignori, te præsente, propria manu.*

Passiuis additur ablatiuus agentis, sed antecedente præpositione,

Horatius. *-laudatur ab his, culpatur ab illis.*
Cicero. *Honesta bonis uiris non occulta petuntur.*

Quorum participia frequentiùs datiuis gaudent: vt,
Vergilius. *Nulla tuarum audita mihi, nec uisa sororum.*
Horatius. *Oblitúsque meorum, obliuiscendus & illis.*

Cæteri casus manent in passiuis, qui fuerunt actiuorum: ut,
Accusaris à me furti. Habeberis ludibrio. Dedoceberis à me istos mores. Priuaberis magistratu.

Vapulo, væneo, liceo, exulo, fio, neutropassiua, passiuam constructionem habent: vt, *A præceptore uapulabis. Malo à ciue spoliari, quàm ab hoste uenire. Quid fiet ab illo? Virtus paruo precio licet omnibus. Cur à conuiuijs exulat philosophia?* Construct. neutropass.

Quibusdam tum uerbis, tum adiectiuis, familiariter subiiciuntur verba infinita: vt,
Vergilius. *-iuuat usque morari Et conferre gradum.*
Ouidius. *Dicere quæ puduit, scribere iußit amor.*
Martialis. *Vis fieri dines Pontice? nil cupias.*
Vergilius. *-& erat tum dignus amari.*
Horatius. *Audax omnia perpeti. Gens humana ruit, per uetitum nefas.*

Ponuntur interdum figuratè & absolutè verba infinita: vt, *Hæccine fieri flagitia?* subauditur decet, oportet, par est, æquum est, aut aliquid simile.
Vergilius. *Criminibus terrere nouis, hinc spargere uoces.*
Idem. *In uulgum ambiguas, & quærere conscius arma.* id est *terrebat, spargebat, quærebat.*

DE GERVNDIIS.

GErundia siue Gerundiuæ voces, & supina, regunt casus suorum verborum: vt, Cic. *Efferor studio uidendi parentes.*
Ouidius. *-Vtendum est ætate, cito pede labitur ætas.*
Vergilius. *-scitatum oracula Phœbi Mittimus.*

Gerundia in Di, pendent à quibusdam tum substantiuis, tum adiectiuis: vt, Verg. *Et quæ tanta fuit Romam tibi causa uidendi?* Di.
Idem. *Secropiæ innatus apes, amor urget habendi.*
Idem. *Aeneas celsa in puppi, iam certus eundi.*

Poëticæ

Nota. Poëtice infinitus modus loco gerundij ponitur: vt,
Vergilius. *-studium quibus arua tueri. Peritus medicari.*
Interdum non inuenustè adijcitur gerundij vocibus etiam genitiuus pluralis: vt,
Quum illorum uidendi gratia me in forum contulissem.
Terentius. *Date crescendi copiam nouarum.*
Concessa est diripiendi pomorum atq; obsoniorum licentia.

DO. Gerundia in Do, pendent ab his præpositionibus: A, ab, abs, de, e, ex, cum, in, pro: vt,
Cicero. *Ignaui à discendo citò deterrentur.*
Amor & amicitia, utrunque ab amando dictum est.
Cicero. *Ex defendendo, quam ex accusando uberior gloria comparatur.*
Consultatur de transeundo in Galliam.
Quintilianus. *Rectè scribendi ratio cum loquendo coniuncta est.*
Plautus. *Pro uapulando, ab hoste mercedem petam.*
Ponuntur & absque præpositione: vt,
Vergilius. *-alitur uitium, crescitque tegendo. scribendo disces scribere.*

DVM. Gerundia in Dum, pendent ab his præpositionibus: Inter, ante, ad, ob, propter: *inter cœnandum hilares este.*
Vergilius. *-ante domandum Ingentes tollent animos.*
Cicero. *Locus ad agendum amplissimus.*
Idem. *Ob absoluendum, munus ne acceperis. Veni propter te redimendum.*
Cùm significatur necessitas, ponuntur citra præpositionem, addito verbo Est: vt, Iu. *Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.*
Vergilius. *Vigilandum est ei, qui cupit uincere.*

Gerundia in Nomina uertuntur.

Vertuntur gerundi voces in nomina adiectiua: vt,
Vergilius. *Tantus amor florum, & generandi gloria mellis,*
Ad accusandos homines duci præmio, proximum latrocinio est.
Cur adeò delectaris criminibus inferendis?

DE SVPINIS. VM.

Rius supinum actiue significat, & sequitur verbum aut participium, significans motum ad locum: vt,

Ouidius.

Ouidius. *Spectatum ueniunt, ueniunt spectentur ut ipsæ.*
Milites sunt missi speculatum arcem.

Illa verò, Do vænum, Do filiam nuptum, latentem habent motum. At hoc Supinum in neutro passiuis, & cum infinito iri passiuè significat: vt, Plaut. *Coctum ego non uapulatum, dudum conductus sum.* Ter. *Postquam audierat non datum iri uxorem filio.* Poëtice dicunt, Eo uisere. Vado uidere.

Ponitur & absolutè cum verbo est: vt, Terentius. *Actum est, ilicet, peristi.* Ouidius. *Itum est in uiscera terræ. Cessatum est satis.* Nota.

Posterius supinum passiuè significat, & sequitur nomina adiectiua: vt, *Sum extra noxam, sed non est facile purgatu.* V.
Quod factu fœdum est, idem est & dictu turpe.
Qui pecunia non mouetur, hunc dignum spectatu arbitramur.

In istis verò, *surgit cubitu, Redit uenatu*, Cubitu & Venatu, nomina potiùs censenda uidentur, quàm supina.

DE TEMPORE ET LOCO.

Tempus.

QVæ significant partem temporis, in ablatiuo frequentiùs vsurpãtur, in accusatiuo raro: ut, *Nemo mortalium omnibus horis sapit. Nocte latent mendæ. Id tempus creatus est consul.* Quamquam hæc eclipsis videtur esse præpositionis Per vel sub. Pars temporis.

Quæ autem durationem temporis, & continuationem denotant, in accusatiuo, interdum & ablatiuo efferuntur: vt, Vergilius. *Hic iam ter centum, totos regnabitur annos.* Idem. *Noctes atque dies patet atri ianua Ditis.* Idem. *Hîc tamen hac mecum poteris requiescere nocte.* Suetonius. *Imperauit triennio, & decem mensibus, octoq; diebus.* Dicimus etiam, *In paucis diebus. De die. De nocte. Promitto in diem. Commodo in mensem. Annos ad quinquaginta natus. Per tres annos studui. Puer id ætatis. Non plus triduum. aut triduo. Tertio*, vel *ad tertium Calendas.* vel *calendarum.* Duratio temporis.

SPACIVM LOCI.

Spacium loci in accusatiuo effertur, interdum & in ablatiuo: vt Vergilius. *Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)*

Trois

Treis patèt cœli spacium, non amplius ulnas.
Iam mille passus processeram. Abest bidui. subintelligitur spaciũ, vel spacio, itinere uel iter. Abest ab Vrbe quingentis passuum millibus.

APPELLATIVA LOCORVM.

Nomina appellatiua, & nomina maiorum locorum, adduntur ferè cum præpositione, verbis significantibus in loco, ad locum, à loco, aut per locum: vt,

In foro uersatur. Meruit sub rege in Gallia.
Vergilius. -ad templum non æque Palladis ibant Iliades.
Salustius. Legantur in Hispaniam maiores natu nobiles.
E Sicilia decedens, Rhodum veni. Per mare ibis ad Indos.

Loca propria.

Omne verbum admittit genitiuum proprij nominis loci, in quo fit actio, modò primæ vel secundæ declinationis & singularis numeri sit. Iuue. Quid Romæ faciam? mentiri nescio.
Terentius. Samia mihi mater fuit, ea habitabat Rhodi.

Hi genitiui, humi, domi, militiæ, belli, propriorum sequuntur formam: vt

Terent. Domi belliq; simul uiximus.
Cicero. Parua sunt foris arma, nisi est consilium domi.

Domi.

Domi, non alios secum patitur genitiuos, quàm meæ, tuę, suæ, nostrę, vestræ, alienæ: vt, Versor domi meæ, non alienæ.

Verùm si proprium loci nomen pluralis duntaxat numeri, aut tertiæ declinationis fuerit, in datiuo aut ablatiuo ponitur: ut, Colchis an Assyrius, Thebis nutritus an Argis.
Suetonius. Lentulum, Getulicus Tiburi genitum scribit.
Liuius. Neglectum Anxuri præsidium.
Cicero. Cum una sola legione fuit Carthagini.
Horatius. Romæ Tibur amo ventosus, Tibure Romam.
Cicero. Quum tu Narbone mensas hospitum conuomeres.
Idem, Commendo tibi domum eius quæ est Sycione.

Sic vtimur Ruri vel rure in ablatiuo: vt, Rure fere se continet.
Persius. -rure paterno Est tibi fir modicum.

AD LOCVM.

Verbis significantibus motum ad locum, apponitur proprium loci in accusatiuo: ut, Concessi Cantabrigiam ad capiendum ingenij

genij cultum. Eo Londinum ad merces emendas.

Ad hunc modum vtimur Rus & Domus: ut, Ego rus ibo. Vergilius. Ite domum saturæ, uenit Hesperus, ite capellæ.

A LOCO, PER LOCVM.

Verbis significantibus motum à loco, aut per locum, adijcitur proprium loci in ablatiuo: vt, Nisi antè Roma profectus esses, nunc eam relinqueres. Eboraco (siue per Eboracum) sum facturus iter.

Ad eundum modum vsurpantur Domus & Rus: vt, Nuper exijt domo. Terentius. Timeo ne pater rure redierit.

DE IMPERSONALIVM CONstructione. GENITIVVS.

HAec tria impersonalia, interest, refert, & est, quibuslibet genitiuis annectuntur, præter hos ablatiuos fœmininos, meâ, tuâ, suâ, nostrâ, vestrâ, & cuia: vt, Interest magistratus tueri bonos, animaduertere in malos.

Refert multùm Christianæ Reipublicæ, Episcopos doctos & pios esse. Prudentis est multa dissimulare. Tua refert teipsum noße.

Cicero. Ea cædes crimini potissimùm datur ei, cuia interfuit, non ei cuia nihil interfuit.

Adijciuntur & illi genitiui, tanti, quanti, magni, parui, quanticunque, tantidem: vt, Magni refert quibuscum uixeris. Tanti refert honesta agere. Vestra parui interest. Et, Interest ad laudē meā.

DATIVVS.

In datiuum feruntur hæc impersonaliā, Accidit, certum est, contingit, constat, confert, competit, conducit, conuenit, placet, displicet, dolet, expedit, euenit, liquet, libet, licet, nocet, obest, prodest, præstat, patet, stat, restat, benefit, malefit, satisfit, superest, sufficit, vacat. Prodicium est: vt, Conuenit mihi tecum. Salustius. Emori per uirtutem mihi præstat, quàm per dedecus uiuere. Non uacat exiguis rebus adesse Ioui.

Terentius. Dolet dictum imprudenti adolescenti & libero. Conuerta malefit priuignis. A Deo nobis benefit. Vergilius. Stat mihi casum renouare omnes. id est, statutum est.

ACCVSATIVVS.

Hæc impersonalia accusandi casum exigunt: Iuuat, decet, cum compositis, delectat, oportet: vt, *Me iuuat ire per altum. Vxorem ædes curare decet. Dedecet uiros muliebriter rixari.* Cato. *Patrem familias uendacem, non emacem esse oportet.* His verò, Attinet, pertinet, spectat, propriè additur præpositio Ad: vt, *Méne uis dicere quod ad te attinet? Spectat ad omnes bene uiuere.* Quintilianus. *Pertinet in utranque partem.*

ACCVSATIVVS CVM GENITIVO.

His impersonalibus subiicitur accusatiuus cum genitiuo, Pœnitet, tædet, miseret, misereſcit, pudet, piget: vt, Cicer. *si ad centesimum uixisset annum, senectutis eum suæ non pœniteret. Tædet animam meam uitæ meæ. Aliorum te miseret. Tui nec miseret nec pudet. Fratris me quidem pudet, pigétque.*

Impersón. fiunt personalia.

Nonnulla impersonalia remigrant aliquando in personalia: vt, Vergil. *Non omnes arbusta iuuant, humilesq; myricæ.* Quid. *Namque decent animos, mollia regna tuos.* Seneca. *Agricolam arbor ad frugem producta, delectat. Nemo miserorum commiseresçit. Te non pudet istud? Non te hæc pudent?*

Cœpit. &c

Cœpit, incipit, desinit, debet, solet, & potest, impersonalibus iuncta, impersonalium formam induunt: vt, Quintilianus. *Vbi primùm cœperat non conuenire, quæstio oriebatur.* Idem. *Tædere solet auaros impendij. Desinit illum studij tædere. Sacerdotem inscitiæ pudere debet.* Quintilianus. *Peruenire ad summum, nisi ex principijs non potest.*

Verbum impersonale passiuæ vocis, similem cum personalibus passiuis casum obtinet: vt, Cæsar. *Ab hostibus constanter pugnatur.*

Qui quidem casus interdum non exprimitur: vt, Verg. *Strato discumbitur ostro.*

Verbum impersonale passiuæ vocis, pro singulis personis vtriusque numeri indifferenter accipi potest: vt, *Statur*, id est. *sto, stas, stat: stamus, statis, stant.* Videlicet ex vi adiuncti obliqui: vt *Statur à me*, id est, *sto. Statur ab illis*, id est, *stant.*

DE PARTICIPII CONstructione.

PArticipia regunt casus verborum à quibus deriuantur: vt, Verg. *Duplices tendens ad sydera palmas* *Talia uoce refert.* Idem. *Vbera lacte domum referent distẽta capellæ.* *Diligẽdus ab omnibus.*

Quamuis in his vsitatior est datiuus: vt, Terentius. *Restat Chremes, qui mihi exorandus est.*

GENITIVVS.

Participiorum voces, cum fiunt nomina, genitiuum postulant: ut Salust. *Alieni appetens. Sui profusus. Cupientissimus tui. Inexpertus belli. Indoctus pilæ.*

ACCVSATIVVS.

Exosus, perosus, & pertæsus, actiuè significant, & in accusatiuum feruntur: vt, *Immundam segnitiem perosæ.*

Astronomus exosus ad unum mulieres.

Suetonius. *Pertæsus ignauiam suam.*

Exosus & perosus, etiam cum dandi casu leguntur, videlicet passiuè significantia: vt, *Germani Romanis perosi sunt.* *Exosus Deo & sanctis.*

ABLATIVVS.

Natus, prognatus, satus, cretus, creatus, ortus, æditus, in Ablatiuum feruntur: vt, Terent. *Bona bonis prognata parentibus.* Vergilius. *-sate sanguine diuûm.* Idem. *-quo sanguine cretus?* Ouidius. *-Venus orta mari, mare præstat eunti.* *Terra æditus.*

DE ADVERBII CONstructione.

NOMINATIVVS.

EN & ecce, demonstrandi aduerbia, nominatiuo frequentius iunguntur, accusatiuo rariùs.

Vergilius. *En Priamus, sunt hic etiam sua præmia laudi.* Cicero. *Ecce tibi status noster.* Verg. *-en quatuor aras.*

Ecce duo tibi Daphni, duóque altaria Phœbo.

En & ecce exprobantis, soli accusatiuo nectuntur: vt, *En animum & mentem.* Iuuenal. *En habitum.* Ter. *Ecce autem alterã.*

GENITIVVS.

Quædam aduerbia loci, temporis, & quãtitatis, genitiuum post se recipiunt.

LOCI.

Vt ubi, vbinam, nusquam, eò, longè, quò, vbiuis, huccine: vt, *Vbi gentium? Quo terrarum abijt? Nusquam loci inuenitur. Eò impudenciæ uentum est.*

TEMPORIS.

Vt nunc, tunc, tum, interea, pridie, postridie: vt, *Nihil tunc temporis amplius quàm flere poteram. Pridie eius dici pugnam inierunt. Pridie calendarum, seu calendas.*

QVANTITATIS.

Vt parùm, satis, abundè, &c. vt *Satis eloquentiæ, sapientiæ parum. Abundè fabularum audiuimus.*

Instar. Instar, æquiparationem, mensuram, aut similitudinem significat: vt, Verg. *Instar montis equum diuina Palladis arte Aedificant. Mittitur Philippus solus, in quo instar omnium auxiliorum erat. Sed scelus hoc meriti pondus & instar habet.*

Hîc apponitur interdum præpositio Ad: vt, *Vallis ad instar castrorum clauditur.*

Populus Ro. è parua origine, ad tantæ magnitudinis instar emicuit.

Genitiuus festiuitatis. Teren. *Ah minime gentium, non faciam.* Hic genitiuus *gentium*, festiuitatis causa additur.

DATIVVS.

Quædam datiuum admittunt nominum vnde deducta sunt: vt, *Venit obuiam illi.* Nam obuius illi dicitur. *Canit similiter huic.* Et, *Sibi inutiliter uiuit. Propinquus tibi sedet, quàm mihi.*

Sunt & hi datiui aduerbiales, Tempori, luci, uesperi: vt, *Tempori uenit, quod omnium rerum est primum. Luci occîdit hominem. Vidi ad nos afferri uesperi.*

ACCVSATIVVS.

Sunt quæ accusãndi casum admittunt præpositionis, vnde sunt profecta: vt, *Castra propius urbem mouentur.*

Salustius.

Saluſtius. *Proximè Hiſpaniam ſunt Mauri.*

Cedò, flagitantis exhiberi, accuſatiuum regit: vt, Cedò. Cedò.
Terentius. *Cedò quemuis arbitrum.*

ABLATIVVS.

Aduerbia diuerſitatis, aliter, ſecus: & illa duo, antè, pòſt, cum ablatiuo non rarò inueniuntur: vt, *Multò aliter. Paulò ſecus. Multò antè. Longè ſecus.* Et Vergilius. *Longo pòſt tempore uenit. Paulò pòſt.* Niſi & ipſa aduerbia potiùs cenſenda ſunt.

Aduerbia comparatiui & ſuperlatiui gradus, admittunt caſus comparatiuis & ſuperlatiuis aſſuetos ſubſeruire, ſicut antè præceptum eſt: vt, *Acceſſit propiùs illo. Optimè omnium dixit.*
Cicero. *Leginus propius ad deos, & propius à terris.*
Liuius. *Paulò plus trecenta uehicula ſunt amiſſa.*
Idem. *Hominum eo die cæſa plus duo millia.*

Plus, nominatiuo, genitiuo, accuſatiuo, & ablatiuo iunctum reperitur: vt. Liuius. *Plus quinquaginta hominum ceciderunt.* Plus.

Aberat acies paulò plus quingentos paſſus.
Terentius. *Dies triginta, aut plus eò, in naue fui.*

Quibus verborum modis quæ congruant aduerbia.

Vbi, poſtquam, & Cùm, temporis aduerbia, interdum indicatiuis, interdum verò ſubiunctiuis apponuntur: vt,
Vergilius. *Hæc ubi dicta dedit.* Ter. *Vbi nos lauerimus, ſi uoles, lauato.*
Vergilius. *Cum faciam uitula pro frugibus, ipſe uenito.*
Idem. *Cùm canerem reges & prælia, Cynthius aurem Vellit.*
Hic prius Aduerbium, poſterius Coniunctio eſſe videtur.

DONEC.

Donec, pro Quamdiu, indicatiuo gaudet: vt.
Ouidius. *Donec eram ſoſpes.*

Pro quouſq;, nunc indicatiuum, nunc ſubiunctiuũ exigit: vt,
Vergilius. *Cogere donec oues ſtabulis, numerumq; referre Iuſſit.*
Columel. *Donec ea aqua quam adiecerit, decocta ſit.*
Ouid. *Donec eris fœlix, multos numerabis amicos.*

DVM.

Dum, de re præſenti non perfecta, aut pro quamdiu, faten

dimodum poscit : vt,
Terentius. *Dum apparatur uirgo in conclaui.*
Idem. *Ego te meum dici tantisper uolo, Dum quod te dignum est facis.*

Dum pro dummodo, alias potentiali, aliâs subiunctiuo nectitur : vt, *Dum prosim tibi. Dum ne ab hoc me falli comperiam.*

Dum pro Donec, substantiuo tantùm : vt,
Vergilius. *Tertia dum Latio regnantem uiderit æstas.*

QVOAD.

Quoad, pro Quamdiu, vel indicatiuis, vel subiunctiuis: pro donec; subiunctiuis solis adhibetur: vt, *Quoad expectes contubernalem?* Cicero. *Quoad possem & liceret, ab eius latere nunquam discederem.*
Omnia integra seruabo, quoad exercitus huc mittatur.

SIMVLAC.

Simulac, simulatq;, indicatiuo & subiunctiuo adhærent: vt *simulac belli patiens erat.* Vergilius. *-simulatque adoleuerit ætas.*

QVEMADMODVM, &c.

Quemadmodum, vt, vtcunque, sicut, vtrunque modum admittunt. Erasmus. *Vt salutabis, ita & resalutaberis.*
Horatius. *Vt sementem feceris, ita & metes.*
Vt, pro postquam, indicatiuo iungitur : vt, *Vt uentũ est in Vrbem.*

QVASI, &c.

Quasi, seu, tanquam, perinde-acsi, haud secus, acsi, quum proprium habent verbum, subiunctiuo apponuntur : vt,
Tanquam feceris ipse aliquid.
Terentius. *Quasi non norimus nos inter nos.*
Aliâs copulant consimiles casus : vt,
Noui hominem tanquam te. Arridet mihi quasi amico.

NE.

Ne, prohibendi, vel imperatiuis, uel subiunctiuis præponitur : ut, Vergilius. *-ne sæui magna sacerdos.*
Terentius. *Hic nebulo magnus est, ne mentiam.*

Ne, pro non, cæteris modis inseruit.

Aduerbia, accedente casu, transeunt in præpositiones : vt,
Iuuenalis. *Cantabit uacuus coram latrone uiator.*

constructione.

CONiunctiones copulatiuæ & disiunctiuę, cum his quatuor, quàm, nisi, præterquam, an, similes omnino casus nectunt: vt, *Socrates docuit Xenophontem & Platonem. Vtinam calidus esses aut frigidus. Albus an ater homo sit, nescio. Est minor natu quàm tu. Nemini placet, nisi (uel præterquam) sibi.* Excepto si casualis dictionis ratio aliqua priuata repugnet, vel aliud poscat: vt, *Emi librum centusi & pluris.* *Vixit Romæ & Venetijs.*
Horatius, *-in Meti descendant iudicis aures, Et patris & nostras.*

Coniunctiones copulatiuæ & disiunctiuæ, aliquoties similes modos & tempora conglutinant: vt,

Recto stat corpore, despicitq; terras.

Aliquoties autem similes modos, sed diuersa tempora: vt,
Terentius. *Nisi me lactasses amantem, & uana spe produceres.*
Tibi gratias egi, & te aliquando collaudare possum.

ETSI. &c,

Etsi, tametsi, etiamsi, quanquam, in principio orationis indicatiuos modos, in medio subiunctiuos sæpius postulant.

Quamuis, & Licet, subiunctiuos frequentiùs: vt,

Etsi nihil noui afferebatur.

Quanquam animus meminisse horret.

Vergilius. *Quamuis Elysios miretur Græcia campos*
Ouidius. *Ipse licet uenias musis comitatus Homere,*
Nil tamen attuleris, ibis Homere foras.

NI, NISI. &c.

Ni, nisi, si, siquidem, quod, quia, quàm, postquàm, postea quam, vbi pro postquam, nunquam, priusquam, & indicatiuis & subiunctiuis adhęrent: vt, *Quod redieris incolumis, gaudeo. Castigo te, non quod odio habeam, sed quòd amem. Aliud honestum iudicas, quam philosophi statuant.* Plin. *Grauiùs accusas, quàm patitur tua consuetudo.*

Si, vtriq; modo iungitur: Etsi, pro quamuis, subiunctiuo tantùm: vt, Terent. *Redeam? non si me obsecret.* SI.

Si quis, tantùm indicatiuo: vt, *Si quis adest.*

QVANDO, &c.

Quando, quandoquidem, quoniam, indicatiuo iungitur: vt,
Verg. Dicite (*quandoquidem in molli consedimus herba.*)
Quoniam mihi non credis, ipse facito periculum.

QVIPPE.

Quippe, quum proprium habet verbum, gaudet indicatiuo: vt, *Danda est huic uenia, quippe ægrotat.*
Si addideris Qui, vtrunque admittit modum: vt,
Non est huic danda uenia, quippe qui iam bis peierauit. siue *peierauerit.*

QVI.

Qui, cùm habet vim causalem, subiunctiuum postulat: vt,
Stultus es qui huic credas.

CVM.

Cùm, pro quamuis, pro quandoquidem vel quoniam, subiunctiuis semper adhæret: vt,
Cicero. *Nos cum præcipi nihil posse dicamus, tamen alijs de rebus disserere solemus.* Verg. *Cum sis officijs Gradiue uirilibus aptus.*

CVM, & TVM.

Cùm & Tûm: item tûm geminatum, similes modos copulant. Est autem in Cùm quiddam minus, atq; ideo in priore clausulæ parte statuitur: In Tûm quiddam maius, ac proinde in posteriore clausulæ parte locatur: vt,
Amplectitur cùm eruditos omnes, tùm in primis Marcellum.
Odit tùm literas, tùm uirtutem.

NE, AN, NVM.

Ne, an, num, interrogandi particulæ, indicatiuum amant: vt,
Vergilius. *Superátne, & uescitur aura ætherea?*
At cùm accipiuntur dubitatiuè aut indefinitè, subiunctiuum postulant: vt, *Vise num redierit. Nihil refert, feceris ne an persuaseris.*

VT.

Vt, causalis seu perfectiua coniunctio, & vt pro Ne non, post verba timoris, nunc Potentiali, nunc subiunctiuo iungitur: vt,
Terentius. *Filium perduxere illuc secum, ut una esset meum.*

Idem

Idem. *Te oro Dáue, ut redeat iam in uiam.*
Idem. *Metuo ut ſubſtet hoſpes.* id eſt, *ne non ſubſtet.*

Vt, concedentis, ſiue poſitum pro Quanquam: & vt, pro vtpote, ſubiunctiuo ſeruit.

Vt omnia contingant quæ uolo, leuari non poſſum.
Non eſt tibi fidendum, ut qui toties fefelleris. ut qui ſolus relictus fueris.

Vt, pro poſtquam, pro Quemadmodum, vel ſicut, & interrogatiuum, indicatiuis nectitur: vt,

Cicero, *Vt ab Vrbe diſceſſi, nullum intermiſi diem, quin ſcriberem.*
Terentius, *Tu tamen hæ nuptias perge facere, ut facis.*
Idem. *Credo ut eſt dementia.* Vergil. *Vt ualet? ut meminit noſtri,?*

Quanquam de hoc in aduerbij quoque conſtructione paulò ſupra eſt dictum,

DE PRAEPOSITIONVM conſtructione.

PRæpoſitio ſubaudita, interdum facit vt addatur ablatiuus: vt, *Habeo te loco parentis.* id eſt, *in loco.*
Apparuit illi humana ſpecie. id eſt, *ſub humana ſpecie.*
Diſceſſit magiſtratu. id eſt. *à magiſtratu.*

Præpoſitio, in compoſitione, eundem nonnunquam caſũ regit, quem & extra compoſitionem regebat: vt,

Verg. *Nec poſſe Italia Teucrorum auertere regem.*
Prætereo te inſalutatum.
Vergilius. *Emoti procumbunt cardine poſtes.*
Idem. *Detrudunt naues ſcopulo.*

Verba compoſita cum a, ab, ad, con, de, e, ex, in, nonnunquã repetunt eaſdem prępoſitiones cum ſuo caſu, extra compoſitionem, idq; eleganter: vt, *Abſtinuerunt à uiris.*
Terent. *Amicos aduocabo ad hanc rem.* *Cum legibus conferemus.*
Cicero. *Detrahere de tua fama nunquam cogitaui.*
Cum ex inſidijs euaſeris.
Terentius, *Poſtquam exceſſit ex Ephebis.*
In rempublicam cogitatione curaq; incumba.

IN.

In, pro erga, contra & ad, accuſandi caſum habet: vt,

Vergilius. *Accipit in Teucros animum, mentemq; benignam.*
Idem. *Quid meus Aeneas in te committere tantùm,*
Quid Troës potuere?
Idem. *Quo te Meri pedes, an quò uia ducit in Vrbem?*

Item In, accusatiuo iungitur, quoties diuisio, mutatio, aut incrementum rei cum tempore significatur: vt,
Vergilius. *Estque locus, parteis ubi se uia findit in ambas.*
Ouid. *Versa est in cineres sospite Troia uiro.* *-amórque crescit in horas.*

In, cum significatur actus in loco, ablatiuum postulat: vt,
Ouid. *Scilicet ut fuluum spectatur in ignibus aurum.*

SVB. Sub, pro ad, per, & ante, accusatiuo innititur: vt,
Sub umbram properemus.
Liuius. *Legati ferè sub id tempus ad res repetendas missi.* id est, *Per id tempus.*
Verg. *-sub noctem cura recursat.* id est, *Paulò ante noctem.* vel *instante nocte.* Aliàs ablatiuum admittit: ut,
Quicquid sub terra est, in apricum proferet ætas.
Vergil. *-sub nocte silenti.* id est, *in nocte silenti.*

SVPER.

Super, pro vltra, accusatiuo iungitur: vt,
Vergil. *-super Garamantas & Indos* *Proferet imperium.*
Super, pro de & in, ablatiuo: vt,
Tacitus. *Multus super ea re, uariúsque rumor.*
Vergilius. *Fronde super uiridi.*

SVBTER.

Subter, vno significatu vtriq; casui apud autores iungitur: vt, Liuius. *Pugnatum est super subterq; terras.* Verg. *-omnes*
Ferre libet subter densa testudine casus.

TENVS.

Tenus, gaudet ablatiuo & singulari & plurali: vt, *Pube tenus. Pectoribus tenus.* At genitino tantùm plurali: vt, *Crurum tenus.*

Præpositiones, cum casum admittunt, migrant in aduerbia: vt, Verg. *-lõgo post tẽpore uenit.* Idem. *Ponè subit coniux, ferimur per opaca locorum.* Idem. *-coram quem quæritis, adsum* *Troius Aeneas*

DE INTERIECTIONVM constructione.

INteriectiones non rarò absolutè & sine casu ponuntur: vt, Vergilius.

Spem gregis (ah) silice, in nuda connixa reliquit.

Terentius. *Quæ (malùm) dementia?*

O.

O, exclamantis, nominatiuo, accusatiuo, & vocatiuo iungitur: vt, *O festus dies hominis.*

Verg. *O fortunatos nimium, bona si sua norint, Agricolas.*

Idem, *O formose puer, nimium ne crede colori.*

HEV, PRO.

Heu & prò, nunc nominatiuo, nunc accusatiuo adhærent: vt, *Heu pietas.* Verg. *Heu prisca fides.* Idem, *Heu stirpem inuisam.*

Terent. *Prô Iupiter, tu homo adiges me ad insaniam.*

Idem. *Prô Deum atque hominum fidem. Prô sancte Iupiter,* apud Plaut.

HEI, VEH.

Hei, & Veh, dativo apponuntur: vt,

Ouid. *Hei mihi, quòd nullis amor est medicabilis herbis.*

Terent. *Veh misero mihi, quanta de spe decidi?*

DE FIGVRIS.

FIGVRA, est nouata arte aliqua dicendi forma. Cuius duo tantum genera, Dictionis scilicet, & Constructionis, hoc loco trademus. *Figura quid sit.*

FIGVRAE DICTIONIS.

Figuræ dictionis sunt sex, { Prósthesis, Aphæresis, Epénthesis, } { Syncope, Paragôge, Apócope.

Prósthesis

Próthesis. Próthesis, est appositio literę vel syllabæ ad principium dictionis: ut, *Gnatus*, pro *natus*. *Tetuli*, pro *tuli*.

Aphæresis. Aphæresis, est ablatio literæ vel syllabæ à principio dictionis: vt, *Ruit*, pro *eruit*. *Temnere*, pro *contemnere*.

Epénthesis Epénthesis, est interpositio literę vel syllabę in medio dictionis: vt, *Relliquiæ*, *Reiligio*, addita, l. *Induperatorẽ*, pro *Imperatorem*.

Syncope. Syncope, est ablatio literæ vel syllabæ è medio dictionis: vt, *Abiit*, *petiit*, *dixti*, *repostum*. &c.

Paragôge. Paragôge, est appositio literæ vel syllabæ ad finem dictionis: vt, *Dicier*, pro *dici*.

Apócope. Apôcope, est ablatio literæ uel syllabæ à fine dictionis: vt, *Peculi*, pro *peculij*. *Dixtin'*, pro *dixtine*. *Ingeni*, pro *ingenii*.

FIGVRAE CONSTRVctionis,

Figuræ constructionis sunt octo. Appositio, Euocatio, Syllepsis, Prolepsis, Zeugma, Syntheſis, Antiptôsis, Synecdoche.

APPOSITIO.

APpositio, est duorum substantiuorum eiusdem casus, quorum altero declaratur alterum, continuata siue immediata coniunctio: vt, *Flumen Rhenus*. Potest autem Appositio plurium substantiuorum esse: ut, *Marcus Tullius Cicero*.

Interdum apud autores in diuersis casibus ponuntur substantiua, perinde quasi ad diuersa pertinerent: vt, *Vrbs Patauii*, apud Vergilium. *Vrbs Antiochiæ*, apud Ciceronem.

In Appositione, substantiua non semper eiusdem generis aut numeri inueniuntur. Nam quoties alterum substantiuorũ caret numero singulari, aut est nomen collectiuum, diuersorum numerorum esse possunt: vt, *Vrbs Athenæ*.

Ouidius. *In me turba ruunt, luxuriosa proci*.

Vergilius. *Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent*.

Triplici nomine fit Appositio.

Restringendę generalitatis gratiâ: vt, *Vrbs Roma*, *Animal equus*.

Tollendæ æquiuocationis causa: vt, *Taurus mons Asiæ*. *Lupus*

piscis

piscis.

Et ad proprietatem attribuendam: vt, *Erasmus uir exactissimo iudicio. Nireus adolescēs insigni forma. Timotheus homo incredibili fortuna.*

EVOCATIO.

Quùm prima uel secunda persona immediatè ad se euocat tertiam, ambæ fiunt primæ vel secundæ personæ: vt, Ego *pauper laboro. Tu diues ludis.* Est ergo Euocatio immediata tertiæ personæ ad primam vel secundam reductio.

Obseruandum verò est, verbum semper conuenire cum persona euocante: vt, Ego *pauper laboro. Tu diues ludis.*

Nam in Euocatione quatuor sunt: Persona Euocans, quæ semper est prima vel secunda: Euocata, quæ semper est tertia: Verbum, quod semper est primæ vel secundę personę: & Absentia coniunctionis.

In Euocatione, persona vocans & euocata aliquando sunt diuersorum numerorum: vtpote vel cùm persona euocata caret numero singulari: vt, *Ego tuæ deliciæ istuc ueniam.* Aut quum est nomen collectiuum: vt, *Magna pars studiosorum amœnitates quæriemus.* hic subauditur *nos.* Aut deniq; cùm est nomen distributiuum: ut, *In magna læsi rebus utrerque sumus*: subintelligitur *nos.*

Duplex enim est Euocatio: Explicita, vbi tam persona euocans quàm euocata exprimitur: & Implicita, vbi persona euocans subintelligitur: vt, *Sum pius Aeneas*: subintelligitur, Ego. *Populus superamur ab uno.* subintelligitur, *nos.*

SYLLEPSIS.

Syllepsis seu conceprio, est compræhensio indignioris sub digniore, à σύν con, & λῆβω sumo.

Duplex autem est conceptio, Personarum scilicet, quoties persona concipitur cum persona: & Generum, quoties genus indignius cum genere digniore concipitur. Cuius declarandæ rei gratia, hæc quę sequuntur obseruabis.

Copulatum

Copulatum per Cõiunctionem, Et, nec, neq;, & Cum pro Et acceptum, est pluralis numeri: ac proinde Verbum aut adiectiuum aut relatiuum exigit plurale. Quod quidem verbum, aut adiectiuum, aut relatiuum, genere & persona cum digniore suppositio ac substantiuo quadrabit: vt,

Quin tu & soror facitis? Ego & mater miseri perimus.

Tu & uxor qui adfuistis, testes estote.

CONCEPTIO PERSONARVM.

Dignior Persona.

Dignior enim est persona prima quàm secunda aut tertia: & dignior secunda, quàm tertia: vt, *Ego & pater sumus in tuto. Tu atque frater estis in periculo. Neque ego neque tu sapimus.*

Vergilius. *Iphitus & Pelias mecum diuellimur inde.*

Idem. *-Rhemus cum fratre Quirinus Iura dabant.*

Cum.

Cum, tamen singulare verbum magis amat: ut,

Tu quid ego & populus mecum desideret, audi.

CONCEPTIO GENERVM.

Dignius genus.

Dignius etiam est masculinum genus quàm fœmininum aut neutrum: & digniùs fœmininum quàm neutrum: vt,

Rex & regina beati. Chalybs & aurum sunt in fornace probati. Hinc per uim, leges & plebiscita coactæ.

At cum substantiua res inanimatas significant, adiectiuum aut relatiuum vsitatius in neutro genere ponitur: vt,

Vergilius. *-cum Daphnidis arcum*
Fregisti & calamos, quæ tu peruersæ Menalca:
Et cũ uidisti puero donata, dolebas. Salust. *Ira & ægritudo permista sunt.*
Idem. *Huic bella ciuilia, cædes & discordia ciuilis, grata fuerunt.*
Virga tua & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.

Porrò conceptio aliâs Directa est, nempe cùm concipiens, i. dignius, & conceptum, id est indigni⁹, copulantur per Et vel atque, vel quæ: aliâs indirecta, cum copulantur per Cum: vt, *Ego cum fratre fumus candidi.* ubi utraque conceptio est indirecta.

Est etiam quædam conceptio generum implicita, nempe quando nec gen⁹ concipiens, nec genus conceptum explicãtur, sed de mare atque fœmina perinde loquimur, ac de solo mare:

ut

vt si dicam, Vterque est formosus. loquens de sponso & sponsa. Sic Ouid. *Impliciti laqueis, nudus uterque iacet.* loquens de Marte & Venere, reti implicitis à Vulcano.

PROLEPSIS.

PRolepsis seu præsumptio, est pronuntiatio quædam rerum summaria. Fit autem quum congregatio siue totũ cum verbo vel adiectiuo aptè cohæret: deinde partes totius ad idem verbum vel adiectiuum reducuntur, cum quo tamen ferè non concordant: Vt, *Duæ aquilæ uolauerunt: hæc ab oriente, illa ab occidente.* Hic congregatio seu totum, *Duæ aquilæ*, cum verbo, *uolauerunt*, per omnia concordant. cum quo Partes, *hæc & illa*, ad idem verbum relatę, in numero non concordant.

Congregatio siue totum, est dictio pluralis numeri: vt, *Duæ aquilæ*: aut plurali æquiualens: vt, *Corydon & Thyrsis.* Nam copulatum æquiualet plurali: vt,

Compulerántque greges, Corydon & Thyrsis in unum;
Thyrsis oues, Corydon distentas lacte capellas.

Aut congregatio est nomen collectiuum: vt,

Populus uiuit, alij in penuria, alij in delitijs.

Sulpitius & Aldus quinq; dicunt in prolepsi esse necessaria. Congregationem, vt in priore exemplo, *duæ aquilæ*: verbum, vt *uolauerunt*: Partes, vt *hæc & illa*: Partium determinationem, vt: *Ab oriente & occidente*: & ordinem, videlicet quòd totum præcedat, partes sequantur.

Duplex autem est prolepsis. Explicita, vbi omnia exprimuntur quæ in prolepsi esse oportet: vt *Equi concurrunt, hic à dextera, ille à sinistra Hippodromi*: & Implicita, in qua aliquid tacetur: vt,

Alter in alterius, iactantes lumina uultus,
Quærebant taciti, noster ubi esset amor.

Deest altera partium cum determinatione, videlicet, *Alter in alterius.* Et, *Alter alterius onera portate.* ubi deest, *uos*: & altera pars cum determinatione, uidelicet, *Et alter alterius.* Ter, *Curemus æquam uterque partem*, Hic totum, *nos*, subintelligitur: & partes, *alter & alter*, includuntur in distributiuo, *uterque.*

Diomedes prolepsim dicit esse, quoties id quod posterius gestum

gestum est, antè describimus: vt, Vergil. -*Lauiniaq; uenit Littora*. Lauinium enim nondum erat, quum Aeneas veniret in Italiã.

Dicitur verò prolepsis à πρό quod est ante, & λήβω sumo.

ZEVGMA.

ZEugma, est unius verbi vel adiectiui viciniori respondentis, ad diuersa suppositа, reductio, ad vnum quidem expresse, ad alterum verò per supplementum: vt. *Nihil te nocturnum præsidiũ palatij, nihil urbis uigilæ, nihil timor populi, nihil concursus bonorũ omniũ, nihil hic munitissimus habendi senatus locus, nihil horum ora uultusq; mouerunt?* Hic *Mouerunt*, expresse reducitur, *ad ora uultusq;*: at ad cętera per supplementum. Subintelligendum est enim, Præsidium mouit, Vigiliæ mouerunt, Timor populi mouit, Bonorum concursus mouit, Habendi senatus locus mouit

Comparatio.

Attamen quando est comparatio vel similitudo, verbum vel adiectiuum conuenit cum remotiore: vt,

Ego melius quàm tu scribo. Ego sicut fœnum arui.
Hoc ille ita prudenter atque ego fecisset.

Item per nisi: vt, Terentius. *Talem filium nulla nisi tu páreret.*

Licet poętę interdum aliter loqui soleant: vt Vergilius. -*nihil hic nisi carmina desunt.*

Quid, nisi secretæ lęserunt Phyllida syluæ.

De quibus in concordantia verbi & nominatiui suprà est dictum, Et Cicero. *Quare ut arbitror, priùs hic te nos, quam istic tu nos uidebis.*

Tribus modis fit Zeugma: In persona: vt, *Ego & tu studes.* In genere: ut, *Maritus & uxor est irata.*
In numero: ut, -*hic illius arma, Hic currus fuit.*

Ponitur aliquando uerbum uel adiectiuum in principio, & tum uocatur Protozeugma: ut. *Dormio ego & tu.* Quandoq; in medio, uocaturq; Mesozeugma: ut, *Ego dormio & tu.* Quandoq; in fine, & uocatur Hypozeugma; ut, *Ego & tu dormis.*

Requiruntur autem in zeugmate quatuor. Duo substantiua, vt. Rex & Regina. Cõiunctio, quæ uel copulatiua uel disiunctiua.

uel

uel etiam expletiua esse potest: vt &, vel, &c. verbum vel adiectiuum, vt, *irata est*: & quod uerbum uel adiectiuum uicinioni suppositio respondeat. Fit etiam quoddam zeugmatis genus per aduerbia: vt, *Cubas ubi ego. Cœnas quando nos.*

Quando verbum ad duo supposita reducitur, & cum utroque conuenit, est zeugma, vt dicunt, locutionis, non constructionis: vt, *Iohannes fuit piscator & Petrus.*

Dicitur autem zeugma, quasi copulatum à græco verbo ζευγνύω, vel ζεύγνυμι, quod est copulo.

SYNTHESIS.

SYnthesis, est oratio congrua sensu, non voce: vt, Vergilius. *Pars in frusta secant. Gens armati.*

Fit autem Synthesis, nunc in genere tantùm, idq; aut sexus discernendi causâ: vt, *Anser fœta. Elephantus grauida*, aut supplementi gratia: vt, *Præneste sub ipsa.* subauditur, *urbe. Centauro in magno.* subintelligitur, *nauí.*

Nunc in numero tantùm: vt, *Turba ruunt. Aperite aliquis ostium.*

Nunc verò in genere & numero simul: vt, *Pars mersi tenuere ratẽ.* Vergilius. *Hæc manus ob patriam pugnando uulnera passi.*

Dicitur autem Synthesis à σύν quod est con, & θέσις positio: quia est compositio, id est, cõstructio, facta gratia significationis

ANTIPTOSIS.

ANtiptôsis, ab ἀντὶ quod est pro, & πτῶσις casus: est positio casus pro casu, idq; interdum non innenuste.

Vergil. *Vrbem quem statuo, uestra est.* Terent. *Populo ut placerent, quas fecisset fabulas. Sermonem quem audistis, non est meus. Eius non uenit in mentem.* pro *id.*

Quanquam hic *uenit*, impersonaliter potiùs usurpari existimãdum est. *Aristotelis libri sunt emne genus elegantia exacti.* pro *omnis generis.* Sic *id genus, quod genus, &c. Idne est is autores mihi* pro *eius.*

Interdũ autem fit durior antiptosis: vt, *Salue princeps omnium par ens patriæ appellatè*, pro *prime. Habet ames gladios, quibus altero te occisurum minatur, altero illicem.* pro *Quorum altero.*

SYNECDOCHÊ.

SYnecdoche, est cùm id quod partis est, attribuitur toti: vt, *Aethiops albus dentes.* Hic album, quod solis dentibus conuenit, toti attribuitur Aethiopi.

Per Synecdochen, omnia nomina adiectiua, aliquam proprietatem significantia: item uerba passiua & neutralia, significantia aliquam passionem, possunt regere accusatiuum aut ablatiuum, significantem locũ in quo est proprietas aut passio: vt, *Aeger pedes*, vel *pedibus. Saucius frontem*, vel *fronte. Doleo caput*, vel *capite. Redimitus tempora lauro. Truncatus membra bipenni. Effusas laniata comas, contusaque pectus.* Nam illæ Græcæ phrases sunt, *Excepto quod non simul esses. Cætera lotus. Cætera similes, uno differunt.*

Dicitur autem Synecdoche à σύν, quod est con, & ἐκδέχομαι, suscipio: videlicet quod totum cum sua parte capiatur.

SI CVI lubet figuratę constructionis elegantias pernoscere, legat Thomam Linacrum de Eclipsi, Pleonasmo, & Enallage, deq; aliis figuris eruditè, dilucidè, ac copiosè differentem.

DE PROSODIA.

PROSODIA, est quæ rectam vocum pronunciationem tradit: Latinè Accentus dicitur,

Diuiditur autem Prosodia in { Tonum, Spiritum, & Tempus,

Tonus. Tonus, est lex vel nota, qua syllaba in dictione eleuatur vel deprimitur

Est autem tonus triplex, { Acutus. Grauis. Circumflexus.

Acutus. Tonus acutus, est virgula obliqua, ascendens in dexteram, sic, /.

Grauis. Grauis, est virgula obliqua, descendens in dexteram, ad hunc modum, \.

Circumflexus. Circumflexus, est quiddam ex vtrisq; conflatum, hac figura, ^.

Hæc

Huc addatur etiam Apostrophus, qui est quædam circuli pars, in summo literę appositа, quam sic pignes ’.

Hac nota vltimam dictionis vocalem deesse ostenditur: vt,

-tanton' me crimine dignum Dixisti: pro *tantóne*.

Spiritus duo sunt, Asper, & Leuis. Spiritus.

Asper, quo aspirata profertur syllaba: vt, Homo, Honor. Asper.

Leuis, quo citra aspirationem syllaba profertur: vt, Amo, Onus. Leuis.

TONORVM REGVLAE.

PRIMA.

MOnosyllaba dictio breuis, aut positione longa, acuitur: vt, Mél, fel, pars, pax. Natura longa, circumflectitur: vt, spès, flos, sol, thus, rus, &c. Monosyllaba.

SECVNDA.

In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit natura, posterior breuis, prior circumflectitur: vt, Lûna, Mûsa. In cęteris acuitur: vt. Sítus, Látus, Solers. Dissyllaba.

TERTIA.

Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam, accuit eandem: vt, Libértas, penátes. Sin breuem habet penultimā, acuit antepenultimam: ut, Dóminus, pontifex. Polysyllaba.

Excipiuntur composita à facio: vt, Benefácis, malefácis, cálefacit, frigefacit, quæ penultimam accuunt,

At si penultima longa fuerit naturâ, & vltima breuis, circumflectitur penultima: vt, Românus, amâtor.

Composita à fis, fit, vltimam acuunt: vt, Madefis, calefit, benefit, satisfit.

APPENDIX.

Quia hodie propter hominum imperitiam, circumflexus ab acuto vix prolatione discernitur, Grammatici circumflexū cum acuto confuderunt. Acentuum confusio.

QVARTA.

Quinque sunt quę tonorum regulas perturbant. Quæ tonos perturbant.

DIFFERENTIA.

Differentia tonum transponit: vt, Vná aduerbium, vltimam acuit, ne videatur esse nomen. Sic eó, alió, aliquó, continuó, seduló, perró, fortè, quá, siquá, aliquá, nequá, illó, falsó, ci-

tó, feré, plané, & id genus alia: putá pro sicut, poné pro post, corám, circúm, aliás palàm, ergò coniunctio, sed ergô pro causa, circumflectitur: vt Vergil. - *illuc ergô Venimus.* Hæc igitur omnia sicut græca acutisona, in fine quidem sententiarum acuuntur, in consequentia verò grauantur.

Sic differentiæ causa, antepenultima suspenditur in his: déinde, proinde, perinde, aliquando, siquādo, nequādo, húcusque, á longe, delonge, deinceps, dūtaxat, deorsum, quápropter, quinimo, enimuerò, propémodum, ádmodum, ádfabre, intereá loci, nihilóminus, paulóminus, cum non sunt dictiones diuersę, vti sunt pube tenus, crurûm tenus. non enim composita sunt veluti hàctenus, quátenus, & eius generis reliqua,

TRANSPOSITIO.

Transpositio, tonum inuertit. Id quod vsu venit in prępositionibus; quæ postpositæ grauantur: vt,

Transtra per & remos. *Te penes imperium.*

ATTRACTIO.

Attractio, tonum mutat, cùm post vocabulum aliquod sequitur coniunctio inclinatiua: vt que, ne, ve. Attrahunt enim hæ particulæ accentum syllabæ præcedenti, eámque acuunt: vt, *Lumináque laurûsque* Dei. Sic dum, sis, nam, parelca.

Vbi autem est manifesta compositio, non variatur tonus: vt, denique, útique, ítaque, úndique, hiccine, & huiusmodi.

Vbique tamen temporis sui tonum seruat, & ubiuis.

CONCISIO.

Concisio transfert tonum, cùm dictiones per syncopen aut apocopen castrātur. Tunc enim tonum retinent integrè dictionis: vt, Vergili, Valeri, Mercuri: pro Vergilij, Valerij, Mercurij.

Sic quædam nomina & prænomina syncopata, circumflectunt vltimam: ut Arpinâs, Rauennâs, nostrâs, vestrâs, cuiâs: ab Arpinátis, Rauennatis, nostrátis. &c.

Sic Donec, à donecum. Sic hûc, illûc, istûc, adhûc, &c. pro hucce, illucce, &c. Et composita à dic, duc, fac: ut benedic, reduc, calefac.

IDIOMA.

IDIOMA, hoc est linguæ proprietas, tonum variat, adeò vt si dictiones græcę integrè ad nos ueniant, seruent tonum suum: vt, Simóis, Periphas, penultimam acuunt, at facta latina, antepenultimam eleuant, quia corripiunt penultimam. 5.

Quæ autem prorsus latina fiunt, Latinum quoque tonum seruant: vt, Geórgica, Bucólica, antepenultima acuta, licet apud Græcos in vltima tonum habeant.

Sic & comœdia, tragœdia, sóphia, symphónia, tonum recipiũt in antepenultima, licet in sua lingua habeãt in penultima.

Porrò si ignoretur proprius peregrinæ vocis tonus, tutissimum fuerit, iuxta Latinum accentum illam enunciare. Nota.

Syllabæ communes, in prosa oratione, semper corripiuntur: vt, Célebris, Cáthedra, Mediocris.

Finis Syntaxeos.

DE CARMINVM RA-

TIONE.

HACTENVS de Tonis & Spiritibus, deinceps de ſyllabarum tempore & carminis ratione pauca adiiciemus.

Tempus ſyllabarum. Tempus, eſt ſyllabæ pronunciandæ menſura.

Syllaba breuis, vnius eſt temporis: Longa verò duorum.

Tempus breue ſic notatur, ∪ . *uel ſic* . V.

Longum autem ſic. –, *uel ſic*, Λ : vt – ∪, Terra,

Ex ſyllabis, iuſtò ordine diſpoſitis, fiunt pedes.

Pes. Eſt autem pes duarum ſyllabarum pluriúm ve conſtitutio, ex certa temporum obſeruatione.

Pedum alij diſſyllabi, alij triſſyllabi. De tetraſyllabis autem non multũ attinet ad hoc noſtrum inſtitutũ differere.

Diſſyllabi ſunt, Spondeus, Pyrrichius, Trochæus, Iãmbus. vt, – – Virtus. ∪ ∪ Deus. – ∪ Panis. ∪ – Amans.

Triſſyllabi octo. Moloſſus, Tribrachus, Dactylus, Anapæſtus, Bachius, Antibachius, Amphimãcer. Amphibrãchus: vt, – – – Magnates. ∪ ∪ ∪ Dominus. – ∪ ∪ Scribere. – ∪ – Pietas. ∪ – – Honeſtas. – – ∪ Audire. – ∪ – Charitas. ∪ – ∪ Venire.

Porrò pedes iuſto numero atque ordine concinnati, Carmen conſtituunt.

Carmen. Eſt enim carmen oratio iuſto atque legitimo pedum numero conſtricta.

Carmen compoſituro, in primis diſcendum eſt pedibus ipſum ritè metiri: quam Scanſionem uocant.

Scanſio. Eſt autem Scanſio legitima carminis in ſingulos pedes cõ-

men

mensuratio.

Scansioni accidunt, Synalœpha, Eclipsis, Synæresis, Diæresis, & Cæsura, *Accidentia Scansioni.*

SYNALOEPHA.

Synalœpha, est elisio quædam vocalis ante alteram in diuersis dictionibus: vt, *Sera nimis uit' est, crastina uiu' hodie.*

Fit & interdum in vna dictione: vt

Dñ, dñs, Iidem, ñsdem: Deinde, deinceps, Semianimis, semihomo, Semiustus: Deest, deerat, deerit, & similia.

At heu & ò, nunquam intercipiuntur.

ECLIPSIS.

Eclipsis, est quoties, m, cum sua vocali perimitur, proxima dictione à uocali exorsa: vt,

Monstr', horrend', inform', ingens cui lumen ademptum. pro *monstrum, horrendum, informe, &c.*

SYNAERESIS.

Synæresis, est duarum syllabarum in vnam contractio: vt, Verg. *seu lento fuerint alueria uimine texta.*

DIAERESIS.

Diæresis, est vbi ex vna syllaba dissecta, fiunt duæ: vt,

\- ∪ ∪ – – – – ∪ ∪ – ∪ ∪ –

Ouidius, *Debuerant fusos euoluisse suos.* pro *euoluisse.*

CAESVRA.

Cæsura, est quum post pedem absolutum, syllaba breuis in fine dictionis extenditur. Huius species sunt

Triemimeris, ex pede & syllaba: vt, *Triemimeris.*

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪

Vergilius. *Pectoribus inhians spirantia consulit exta.*

Penthemimeris, ex duobus pedibus & syllaba: vt, *Penthemimeris.*

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – – ∪ ∪ – –

Vergilius. *Omnia uincit amor. & nos cedamus amori.*

Hepthemimeris, ex tribus pedibus & syllaba: vt, *Hepthemimeris.*

– – – – ∪ ∪ – – – ∪ ∪ – ∪

Idem. *Ostentans artem pariter, arcumq; sonantem.*

ENNEEMIMERIS.

Enneemimeris, constat ex quatuor pedibus & syllaba: vt,

- ∪∪ - ∪∪ – – – – - ∪∪ – –

Idem. *Ille latus niueum, molli fultus hyacintho.*

DE GENERIBVS CARminum.

CARMINVM genera, de quibus nos hoc loco potissimùm tractare decreuimus, sunt Heroicum, Elegiacum, Asclepiadeum, Sapphicum, Phaleucium, Iãmbicum.

CARMEN HEROICVM.

Hexametrum. Carmen Heroicum, quod idem Hexametrũ dicitur, constat pedibus numero quidem sex, genere verò duobus, dactylo & spondéo. Quintus locus dactylum, sextus spondéum peculiariter sibi vendicat: Reliqui hunc vel illum, pro vt volumus: - ∪∪ - ∪∪ - ∪∪ – – - ∪∪ – –

vt, Vergilius. *Titere tu patulæ recubans sub tegmine fagi.*

Reperitur aliquando spondeus etiam in quinto loco: vt,

- ∪∪ - ∪∪ – – - ∪∪ – – – –

Idem. *Chara deum soboles magnum Iouis incrementum.*

Nota. Vltima cuiusque versus syllaba habetur communis.

CARMEN ELEGIACVM.

Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici constat Pentemimeri, quarum prior duos pedes, dactylicos, spondaicos, vel alterutros comprehendit, cum syllaba lõga: altera etiam duos pedes, sed omnino dactylicos, cum syllaba item longa: – – - ∪∪ – - ∪∪ - ∪∪ –

vt, Ouidius. *Res est sollicitis plena timoris amor.*

CARMEN ASCLEPIADEVM.

Pentametrum. Carmen Asclepiadeum, cõstat ex pentemimeri, hoc est spondéo & dactylo, & syllaba longa, & duobus deinde dactylis:

- – - ∪∪ – ∪∪ – ∪∪

vt, Horatius. *Mecœnas atauis edite Regibus.*

SAPPHI-

SAPPHICVM.

Carmen Sapphicum constat ex trochæo, spondeo, dactylo, & duobus demùm trochæis: vt,

– ∪ – – – ∪ ∪ – ∪ – ∪

Horat. *Iam satis terris niuis atque diræ.*

In hoc tamen carminis genere, post tres versus additur Adonicum, quod constat ex dactylo & spondeo: vt, Adonicum.

– ∪ – – – ∪ ∪ – ∪ – ∪

Horat. *Integer uitæ scelerisq; purus*

– ∪ – – – ∪ ∪ – ∪ – ∪

Non eget Mauri iaculis nec arcu,

– ∪ – – – ∪ ∪ – ∪ – ∪

Nec uenenatis grauida sagittis

– ∪ ∪ – –

Fusce pharetra.

PHALEVCIVM SIVE ENDECASYLLABVM.

Carmen Phaleucium siue endecasyllabum, constat ex spondeo, dactylo, & tribus tandem trochæis: vt,

– – – ∪ ∪ – ∪ – ∪ – ∪

Quoquo diffugias pauens Mabili

– – – ∪ ∪ – ∪ – ∪ – ∪

Nostrum non poteris latere nasum.

IAMBICVM ARCHILOCHIVM.

Legitimus versus Iämbicus, è solis constat Iämbis: vt,

∪ – ∪ – ∪ – ∪ – ∪ – ∪ –

Suis & ipsa Roma uiribus ruit.

Recipit tamen interdum in locis imparibus, pro Iämbo tribrachum, spondeum, dactylum, anapæstum: atque in paribus, tribrachum, spondeum rarius.

Hoc tamen in duo genera diducitur, Dimetrum, & Trimetrum seu Senarium.

DIMETRVM.

Dimetrum constat ex quatuor pedibus: vt,

O carminum dulces notæ, – – ∪ – – – ∪ –

Quas ore pulchra melleo – – ∪ – ∪ – ∪ –

Fundis, lyraq; ſuccinis. -- ∪ - ∪ - ∪∪

TRIMETRVM SIVE SENARIVM.

Trimetrum, ſenis conſtat pedibus: vt,

-- -- -- -- ∪ - -- ∪ -

Qui nos damnant, ſunt hiſtriones maximi.

- ∪∪ - ∪∪ -- -- -- -- ∪∪

Iuuenalis. *Nam Curios ſimulant, uiuunt Bacchanalia.*

DE QVANTITATE PRIMARUM ſyllabarum.

PRIMARVM ſyllabarum quantitas octo modis cognoſcitur:

Poſitione,
Vocali ante vocalē,
Diphthongo,
Deriuatione,
Compoſitione,
Præpoſitione.
Regula, (ritate.
Exemplo ſeu auto-

POSITIO. REGVLA I.

1 Vocalis ante duas conſonantes, aut duplicem in eadem dictione, vbique poſitura longa eſt: vt, *Ventus, axis, patrizo.*

2 Quod ſi conſonans priorem dictionem claudat, ſequente item à conſonante inchoante, vocalis præcedens, etiam poſitione longa erit: vt, *Maior ſum, quàm cui poſſit fortuna nocere.*

Syllabæ, ior, ſum, ſit, (*& ſit,*) poſitione longæ ſunt.

At ſi prior dictio in vocalem breuem exeat, ſequente à duabus conſonantibus incipiente, interdum, ſed rariùs, producitur:

-- -∪∪ -- -- -∪∪ --

vt, *Occulta ſpolia, & plures de pace triumphos.*

3 Vocalis breuis ante mutam, ſequente liquida, communis redditur: vt, *Patris, uolucris.* Longa verò non mutatur: vt, *Arātrum, simulācbrum.*

VOCALIS ante alteram.

Vocalis ante alteram in eadem dictione, vbique breuis eſt: vt, Dĕus, præamplus. (*Tum, pius.*)

Excipias genitiuos in iis, ſecundam Pronominis formā habentes

bentes: ut, Vnius, illius, &c. vbi, i, communis reperitur: licet in alterius, semper sit breuis, in alius semper longa.

Excipiendi sunt etiam genitiui & datiui quintæ declinationis, vbi, e, inter geminum, i, longa fit: vt, Faciēi, alioqui non: vt, Réi, spei, fidei.

Fi, etiam in Fio, longa est, nisi sequantur E & R simul: vt, Fierem, fieri. Iuuenalis.

Sic fiunt octomariti. – – – – ∪ ∪ – –

– ∪ ∪ – – – ∪ ∪ –

Idem. *Quod fieri non posse putes.*

Ohe, Interiectio, priorem syllabam ancipitem habet.

REGVLA SECVNDA.

Vocalis ante alteram, in grȩcis dictionibus, subinde longa fit: vt, Dicite Pīerides, Respice Lāerten. Et in possessiuis: vt, Aenēa nutrix, Rodopēius, Orpheus.

REGVLA TERTIA.

Omnis diphthongus apud latinos longa est: vt, Aūrum, neuter, musæ, nisi sequente vocali: vt, Præiere. Diphthongus.

DERIVATIO. REGVLA IIII.

Deriuata eandem cum primitiuis quantitatem sortiuntur: vt, ămator, amicus, amabilis, prima breui, ab ămo. Excipiuntur tamen pauca quæ à breuibus deducta, primam producunt. Cuius generis sunt.

Vōx vōcis, à vŏco,
Lex legis, à lego.
Rex regis, à rego.
Sedes & sedile, à sedeo,
Iumentum, à iuuo.
Fomes & fomentū, à foueo.

Iūcundus, Iunior, Mobilis, Humanus, Vomer, Pedor, à iŭuo. iuuenis. moueo. ab homo. vomo. pede.

Sunt & contrà, quæ à longis deducta corripiuntur: qualia sunt,

Dŭx dŭcis, à dūco.
Dicax, meledicus, & id genus multa, à dico.
Fides, à fio.

ărena, arista, } ab ăreo.
Posui, à pono.
Genui, à gigno.

Fragor

vt, { Frăgor, Frăgilis, Nŏto, as, à nōtu. } à frāngo. { Nătu, as, à nātu. Diſertus, à dīſſero. Sŏpor, à ſōpio. }

Et alia nonnulla ex vtroque genere, quæ relinquuntur ſtudioſis inter legendum obſeruanda.

COMPOSITIO. Regula quinta.

Compoſita, ſimplicium quantitatem ſequuntur:

vt, { Pŏtens, Impŏtens, } { Solor, Conſōlor, } { Lĕgo, is, Perlĕgo, } { Lēgo, as, Allēgo. }

Excipiuntur tamen hæc breuia à longis enata:

Innŭba, Pronŭba, } à nŭbo. { Deiĕro, Peiĕro, } à iŭro.

Et quęcunque ſunt huius generis.

PRAEPOSITIO. Regula ſexta.

Ex præpoſitionibus hæ vbique producuntur: A, de, præ, ſe, e, niſi vocali ſequente: vt, Vnda dehiſcens. Sudibúſue præuſtis. apud Vergillum.

PRO. Pro, quoque longa eſt, præterquam in iſtis,

Prŏcello, profugus, proteruus, pronepos, propago pro ſtirpe, profanus, profiteor, profundus, proficiſcor, profari, propero, profugio, profecto.

Procuro, profundo, propello, propulſo, propago, as, primam ſyllabam habent ancipitem.

Prŏpheta & propino, gręca ſunt per o paruum, & proinde primam breuem habent.

DI. Di, etiam producitur, niſi in { Dĭrimo, & Dĭſertus. }

Reliquæ prępoſitiones, ſi poſitio ſinat, corripiuntur. Cuiuſmodi ſunt, Ad, ob, ab, ſub, re, in, &c.

REGVLA. Canon. I.

Omne præteritum diſſyllabum, priorem habet longam: vt Lēgi, ēmi. Excipias tamen Fĭdi à findo, bĭbi, dĕdi, ſcĭdi, ſtĕti, tŭli.

Canon, II.

Primam præteriti geminantia, primam itidem breuem habent:

bent: vt, { Pĕpendi, Tetendi, Totondi, Momordi, } { Pĕpedi, Tutudi, Fefelli, Tetigi, } { Pupŭgi. Didici, Cecĭdi, à cado. Cecîdi, à cædo.

Canon. III.

Omne ſupinum diſſyllabum, priorem producit:

vt, { Motum, Latum, Lotum, Cretum. } Excipe { Quĭtum, Situm, Litum, Itum, } { Rutŭm. Ratum. Datum. Satum.

& cĭtum à cieo, es. nam citum à cieo, cis, quarte, priorem habet longam. Exemplum, ſeu autoritas. Regula VIII.

Quarum verò ſyllabarum quantitas ſub prædictas rationes non cadit, à poëtarum vſu, exemplo, atq; autoritate petenda eſt, certiſſima omnium regula. Diſcat ergo pueri obſeruare ex poëtis communes primarum ſyllabarum quantitates, cuius ſortis ſunt, Britannus, Bithynus, cacus, coſyra, crathys, pachynus, palatium, pelion, criticus, curetes, diana, fidenæ, gradiuus, himnulus, pyrene, rubigo, rutilius, hymen, Italus, liquor, liquidus, lycas, orion, rudo, ſycheus, ſychanius, & ſimilia. *Quæ prinmam habent communem.*

DE MEDIIS SYLLABIS.

MEdiæ ſyllabæ partim eâdem ratione qua primæ, partim etiam ex incrementis genitiui, atq; coniugationis aualogia cognoſci poſſunt. *Coniugationum analogia.*

De incrementis genitiui nominum polyſyllabarum, ſuprà in generibus nominum abunde dictum arbitramur, vnde petere licebit ſi quid de hac re hæſitaueris. Cetera frequens lectio, & optimorum poëtarum obſeruatio, facilè ſuppeditabunt.

Coniugationis analogiam ex imbibitis Rudimentis pueri didicerunt, nempe A indicem primæ coniugationis longam eſſe natura, præterquam in Do, & eius compoſitis, quando huius ſunt coniugationis:

vt, { Dánus, Circúndánus, } { Dăbis, Circúndăbis, } { Dăre, Circúndăre.

Præterea

Rimus & Ritis.

Præterea syllaba rimus & ritis, in præterito perfecto modi subiunctiui, vbique pro breuibus habendas animaduertant: In futuro autem in oratione prosa, longas esse debere: in carmine verò indifferentes reperiri, quemadmodum contendit Aldus: vt, Præterito { Amauérimus, Amaueritis. } Futuro { Amauerimus. Amaueritis.

Mediæ syllabæ.

Est & vbi mediæ syllabæ variant apud poëtas, vt in his quæ subiunximus:

Connūbium, Connŭbium. Ficēdula, Ficĕdula. { Malēa, Maleă. Pharsālia, Pharsălia. } { Bathāuus, Bathăuus. Sidonius, Sidŏnius. } & similia.

Inus.

Adiectiua in Inus Latina, penultimam producunt: vt Clādestinus, mediastinus, parietinus, matutinus, vespertinus, repentinus.

Præter hæc sequentia, { Diútinus, Crástinus, Prístinus, Peréndinus, Hornótinus, } { Serótinus, Oleáginus, Fáginus, Cédrinus, Carbásinus. }

Et reliqua materialia, siue à metallorum nominibus formata in *inus*, qualia sunt permulta à græcis vocibus deducta in *ivos*: vt Crystallĭnus, myrrhinus, hyacinthinus, adamántinus, &c.

Cætera fœlicius docebit vsus & poëtarum obseruatio, quàm vllæ Grammaticorum regulæ, quas sine vllo modo aut fine de mediarum syllabarum quantitate tradere solent.

Quare illis prætermissis, ad vltimarum syllabarum quantitates aperiendas iam accingamur.

DE VLTIMIS SYLLABIS.

QVANQVAM vltimæ syllabæ ipsum litterarum numerum aut æquant aut etiam superant, nō tamen pigebit illas etiam ordine percurrere.

Primùm, A finita, producuntur: vt, Amā, contrā, ergā. Excipias Pută, ităă, quiă.

Item

Item nominatiuos, accusatiuos, & vocatiuos in A, cuiuscunque fuerint generis, numeri, aut declinationis, præter vocatiuos in A, à græcis in As: vt, ô Ancā, ô Thomā.

Numeralia in ginta, A finalem habent communem, sed frequentius longam: vt, Trigintā, Quadragintā.

In b, d, t, desinentia, breuia sunt: vt, ăb, ad, caput. B, D, T.

E, finita, breuia sunt: vt, Marĕ, pene, lege, scribe. E.

Excipiendæ sunt omnes voces quintæ inflectionis in E: vt, Diē, fide: vnà cum aduerbijs inde enatis.

ut, { Hodiē, Quotidie, Pridie, } { Postridie, Quare, Quadere, Eare. } & si qua sunt similia.

Et secundæ item personæ singulares imperatiuorum actiuorum secundę coniugationis: vt, Docē, moue, mane, caue.

Producuntur etiam monosyllaba in E: In e monosyllaba.

vt, { Mē, Te, Se. } præter { Quĕ, Ne, Ve, } coniunctiones encliticas.

Quin & aduerbia quoque in E, ab adiectiuis deducta, E long. Aduerbia gum habent: vt, Doctē, pulchre, valde pro valide. Quibus accedunt, Fermē, & fere.

Benĕ tamen & malĕ, corripiuntur,

Postremò, quæ à græcis per s scribuntur, natura producuntur, cuiuscunque fuerint casus, generis, aut numeri: vt, Lethē, Anchisē, cete, tempe.

I finita longa sunt: vt, Dominī, magistri, amari, doceri. I.

Præter Mihi, tibi, sibi, vbi, ibi, quę communia sunt.

Nisi verò & Quasi corripiuntur. Cuius etiam sortis sunt datiui & vocatiui Græcorum, quorum genitiuus singularis in os breue exit: vt, Huic { Palladi, Phyllidi, Minoidi, } Vocat. ô, { Amarillĭ. Alexi. Daphni. }

L finita corripiuntur: vt, Animăl, Annibal, mel, pugil, sol, consul. L.

Præter

Præter Nil, contractum à nihil. Et barbara quædam in El: vt, Michael, Gabriel, Raphael, Daniel.

N. N, finita, producuntur: vt, Paān, hyemēn, quīn, Xenophōn, nōn, dæmōn.

Excipe, forsan, forsitan, an, tamen, attamen, veruntamen.

IN. Corripitur & In, cum compositis: vt, Exĭn, subin, dein, proin.

Accedunt his & voces illæ quæ per apocopen castrantur: vt, { Men', Viden', } { Audin', Nemon'.

ĕN. Nomina item in en, quorum genitiuus ĭnis, correptum habent: vt, Carmen, crimen, pecten, tibicen. ĭnis.

ŌN. Græca etiam in On, per O paruum, cuiuscunque fuerint casus: vt, Nominatiuo Ilion, pelion. Accusatiuo caucason, pylon.

ĭN. Quædam etiam in In: vt Alexin. In Yn: vt Ytin.

ĂN. In An quoque à nominatiuis in A: vt,

Nominatiuo { Iphigenia, Aegina, } Accusatiuo { Iphigenian. Aeginan.

Nam in An, à nominatiuis in As, producuntur: vt,

Nominatiuo { Aeneās, Marsyas, } Accusatiuo { Aeneān. Mersyan.

O. O, finita, communia sunt: ut, Amo, virgo, porrò, docendo, legendo, eundo: & aliæ gerundij voces in Do.

Præter obliquos in O, qui semper producuntur: vt,

Huic { Domino. Seruo. } Ab hoc { Templo. Damno.

Et aduerbia à nominibus deriuata: vt, Tantō, quanto, liquido, falso, primo, manifesto, &c.

Præter sedulò, mutuò, crebrò, serò, quę sunt communia.

Cæterùm Modo & Quommodo, semper corripiuntur.

Citò, quoque: vt & ambo, duo, atque homo, vix leguntur producta.

Monosyllaba tamen in o, producuntur: vt, Dō, sto: vt & ergo, pro causa.

Item græca per ω, cuiuscunque fuerint casus: vt,

Hæc

Hæc { Sappho, / Dido. } Huius { Androgeō, / Apollo. } Hunc { Athō. / Apollo.

R finita, corripiuntur: vt, R.

Cæsăr, torcular, per, vir, vxor, turtur.

Cor semel apud Ouidium productum legitur: vt,

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – ∪ ∪ – ∪ ∪ – –

Molle meum leuibus, cor est uiolabile telis.

Producuntur etiam Far, lar, nar, vīr, fur, cur.

Par, quoque cum compositis: vt, Compār, impar, dispar.

Gręca quædam in Er, quæ illis in ηρ desinunt: vt, Aēr, crater, stater, character, æther, soter.

Præter Patĕr, & Matĕr, quæ apud latinos vltimam breuem habent.

S, finita, pares cum numero vocalium habent terminationes, nempe As, es, is, os, us. S.

Primo, As finita producuntur: vt, Amās, musas, maiestas, bonitas. As.

Præter Gręca, quorum genitiuus singularis in Dos exit: ut, { Archas, / Pallas. } Genitiuo { Archados. / Pallados.

Et præter Accusatiuos plurales nominum crescentium: vt, { Heros, / Phyllis, } { Heroos, / Phyllidos, } Acto Plur. { Heroas. / Phyllidas.

Es finita longa sunt: vt, Anchisēs, sedes, doces, patres. Es.

Excipiuntur nomina in es, tertiæ inflectionis, quæ penultimam genitiui crescentis corripiunt: vt,

Milĕs, seges, aries, abies, paries, diues, præpes, ceres, pes, cum compositis.

Es, quoque à sum, vna cum compositis, corripitur: ut, Potĕs, Ades, Prodes, Obes.

Quibus penes adiungi potest, vna cum neutris, ac nominatiuis pluralibus græcorum: vt, Hyppomanĕs, cacoēthes, cyclopes, Naiades.

Is finita, breuia sunt: vt, Parĭs, panis, tristis, hilaris. Is.

Excipe obliquos plurales in Is, qui producuntur: vt, Musīs, mensis à mensa, dominis, templis.

Item quĕis pro quibus, cum producentibus penultimam genitiui crescentis:

vt, { Samnis, Salamis, } genitiuo { Samnītis: Salamīnis.

Adde huc quæ in Eis dipthongum desinunt, siue Græca siue latina, cuiuscunque fuerint numeri aut casus: vt Symoeis, pyroeis, parteis, omneis.

Et monosyllaba item omnia: vt vīs, lis: præter ĭs & quĭs, nominatiuos, & bĭs apud Ouidium.

Istis accedunt secundæ personæ singulares verborum in is, quorum secundæ personæ plurales desinunt in ītis, penultima producta, unà cum futuris subiunctiui in Ris:

vt, { Audis, Velis, Dederis, } Pluraliter { Audītis, Velitis, Dederitis.

Os. Os, finita producuntur: vt, Honos, nepos, dominos, seruos.

Præter compos, impos, & os ossis. Et geæca per O, paruum: vt, Delŏs, chaos, pallados, phyllidos.

Vs. Vs finita producuntur: vt, Famulus, regius, tempus, amamus.

Excipiuntur producentia penultimam genitiui crescentis:

vt, { Salus, Tellus, } Genitiuo { Salûtis. Tellûris.

Longæ sunt etiam omnes voces quartæ inflectionis in us, præter nominatiuum & vocatiuum singulares: vt, Huius manus, hæ manus, has manus, ò manus.

His accedunt etiam monosyllaba: vt, Crūs, thus, mus, sus. &c.

Et Græca item per *avs* diphthongum, cuiuscunq; fuerint casus: vt,

Hic { Panthus, Melampus. } huius { Sapphus, Clius.

Atque pijs cunctis, uenerandum nomen Iĕsus.

V. Postremo, u finita producuntur omnia: vt, Manu, genu, amatu, dict.

FINIS GRAMMATICES

NOMINVM IN REGVLIS

Generum contentorum, tum heteroclitorum ac verborum, interpretatio aliqua.

Abdo, Abscondo, occulto. } *To hyde.*

Abyssus, immensa quædam profunditas impenetrabilis *A depth that by soundinge can not be founde.*

Acarnan, gens ex quadã regiõe Græciæ. *The people of Aearnania in Greece.*

Acer, arbor. *A Maple tree.*

Accerso, eo ad vocandum, vel voco. *To go to call.*

Acies, acumen rerũ secãtium, exercitus instructio, oculi lumen. *An edge. The araye of an armye. The sight of the eye.*

Acus, instrumentum sartoris, ac mulieris ornamentum. *A nedell, or an instrument wherwith womẽ did set their heare.*

Adeps, omnis pinguedo siue carnis, siue alterius rei. *Fatte.*

Adipiscor, assequutus sum. *To obtaine.*

Adolescens, iuuenis adultus. *A stripling from twelue yeares to xxj.*

Ador, frumenti genus vel farris. *Wheate.*

Æther, tota cœli syderumque substantia ac compago. *The whole substãce of the Spheres, from the fyre vnto the extremest circuite of heauen.*

Aduena, qui non est ciuis, sed externus. *A stranger.*

Affinis, cognatus. *A kinseman by mariage.*

Ago, facio. *To Doe.*

Agragas, vrbs Siciliæ. *A towne in the Isle of Sicile, called now Gergenti.*

Agricola, qui exercitat rem rusticã. *An husbãdmã.*

Alcyon, auis maritima, hyeme pullos educans. *A certaine Sea byrde that leyeth in the sandes, and hatcheth in winter.*

Ales, quælibet auis, aut velox. *A byrde, or swifte.*

Alnus, genus arboris. *An alder tree.*

Alo, nutrio. *To nourishe.*

Alter. *The other of the two.*

Amazones, Scythicæ fœminæ, eo quod mammis careant. *Certaine women of Scythia, so named for lackinge a dugge.*

Ambigo, circumago, circundo. *To dõpasse, to doubt.*

Amicio, vestio. *To clothe.*

Amnis, fluuius. *A River.*

Anas, auis in aquis degens. *A ducke, or a drake.*

Ango, crucio, premo, vexo. *To trouble and vexe.*

Anguis, serpens in aquis degens. *A drye or a water snake.*

Animus, consilii principium. *The mynde.*

Anna, nomen mulieris. *Anne.*

Annuo, assentior. *To assent and agree vnto.*

Anus, vetula. *An old wyfe.*

Antes, ab ante, eminentes lapides, siue ultimæ columnæ quibus sustinetur fabrica. *The Pillers or sayling stones that sayleth ouer the walles to beare the frame, or the drye stone walle that inclooseth a vines yarde, or the first jette or frontier of vines.*

Antidotus, medicamẽtum contra uenena datum. *A preseruatiue against poyson.*

Antiæ, mulicbres capilli in fronte demissi. *A womans forelockes.*

Antistes, in aliqua re summus. *A president or chefe ruler, man or woman.*

Anxur, nomen vrbis Italiæ, quæ nunc Tarentina dicitur. *Tarentine.*

Aperio, indico, refero. *To open, to shew, or to declare.*

Apes & apis, animal mellificum. *A bee.*

Apiscor, assequor, acquiro. *To obtaine.*

Apollo, deus quem Græci solem appellant. *The God of Wisedome and Phisicke, and of Prophesye, and the God that caryeth the Sunne about.*

Appendix, quod aliis adiunctũ, quasi ex alio pendeat. *An appentise or a boote to encrease a thinge.*

Applico, adiungo, & aduenio. *To apply vnto, or to arriue.*

Aptoton, nomen inuariabile, sed nullo defectum casu. *A nowne vndeclined, hauinge one termination in all the cases.*

Arbor, vel arbos, notæ significationis. *A tree.*

Arceo, pello, & aduenire non sino. *To keepe away.*

Arcesso, voco, & accuso. *To call, or to accuse, or to goe to accuse.*

Archas, ex archadia populus. *The people of Archadie.*

Arctus, vrsa, quam nostri septentrionem dicunt, signum cœleste. *A signe called the Beare, or the wagon.*

Ardeo, vror, inflammor. *To be hote.*

Argos, oppidi nomen. *A towne of the halfe Isle in Greece called Peloponnesus.*

Arma, munimenta, scutũ, gladius, telum, & ea quibus prœliamur. *Armour, or any kinde of weapon.*

Aruspex, qui uictimas inspicit. *He or she that seeketh destinies by the bowels of beastes.*

As, est libra, id est duodecim uncię. *A pounde of xij. vnces, or the whole summe of any thinge.*

Assecla, qui continue & semper aliquid sequitur. *A Page or lackey, or continuall waiter.*

Athamas, nomen uiri. *A mãs name which should be sacrificed for his sonne Phryxus.*

Astu, dolo, fallacijs. *By deceyt or guile.*

Athenæ, ciuitas Græciæ, inter Achaiam & [illegible]

doniam. *The citie of Athens.*

Athletes, pugil & luctator. *A champion, or he that striueth for a game,*

Atomus, corpus insecabile. *A mote, so small that it cannot be parted.*

Auceps, qui uel quę aues capit. *A fouler, mā or womā*

Audeo, sum ausus. *To be bold, to enterprise.*

Aueo, cupio. *To desire, or to couette.*

Augeo, maius facio, amplifico. *To encrease.*

Augur, qui futura pronunciat. *A southsayer, man or woman.*

Auernus, lacus Campaniæ prope Baias, quem Plutoni dicatū opinabantur veteres. *A lake in Italy, where hence they thought was descent into hell*

Auriga, qui uel quæ currum ducit. *A waggoner, a carman, or a carter:*

Auster, ventus flans a meridie. *The south winde.*

Autor, qui vel quæ aliquod opus facit. *The worker or doer of any thinge, man or woman.*

Axis, diametros mūdi, & dicitur lignum teres, circa quod rota currus vertitur. *An axeltree. And by translation, the strayght lyne that maye be imagined from the one pole to the other pole.*

B.

Bacchanalia, Dionisia, i. Bacchi festa. *The feaste of Bacchus.*

Basilicum, herba radicis odoratæ. *An herbe that the Frenche men call, our Ladies gloues.*

Bacchus, deus vini. *The dronkē God, the God of wine.*

Baculus, bacillus & baculum, & hinc bacillum, scipio. *A staffe.*

Balneum locus publicus vel priuatus, in quo aut sanitatis aut abstergendarū sordium causa lauamur. *A bathe.*

Barathrū erat locus profundior Athenis putei more. *A certaine pitt by Athenes. Now it is taken for hell. It is also the hole where anye water entreth and falleth into the earth.*

Barbiton, instrumentum musicum, quod pulsatur plectro vel calamo. *The lute, or any like that is played on with a quille. It is also Barbitos, bothe masculine and feminine.*

Basilaria, cibi secundæ mensæ. *Iuncates.*

Bes, vnciæ octo. *Eight vnces.*

Bidens, instrumentum duorū dentiū, vel ouis. *An instrumēt with two teeth, or a sheepe of two teeth, in the feminine gendre.*

Bifrons, habens duas frontes. *He or she that hath a face before, another behinde.*

Bilis, humoris genus. *It is with this word* atra, melancholy, *and with* flaua, Cholere, *and being vsed as a fever, is the same disease that* Cholera *is after* Cor. Celsus. *See* Cholera.

Bombix, vermis, & pro materia sumitur. *A silke worme, or silke.*

Bos, nota est significatio. *An Oxe, Cow, or Bull.*

Britannia, Insula quam nunc Angli & Scoti incolunt. *The Isle which is inhabited of Englishemen and Scotishmen, and is called* Britannia maior.

Britannia minor, *is Britaine in Fraunce.*

Bubo, auis nomen, a bouis mugitu. *An Owle.*

Bucephalus, nomen equi Alexādri magni. *Alexander the Greate his horse*

C.

Cacoæthes, malus mos. *An euill custome, or a bile harde to be cured.*

Cadauer, corpus mortuum. *A carcasse.*

Cælum vel cœlum, extrema mundi determinatio cum spheris quas ambit ad elementū ignis. *Heauē, or with a difference anye of the spheres. It signifieth whether also.*

Callis, via perdurata, id est via trita. *A path waye.*

Calx, pes imus, & pro cuiusuis rei fine ponitur, vel pro materia qua lapides in muro cōgluti nantur. *An heele, or last ende of a race, or lime.*

Canalis per quod aqua confluit in vijs lapide stratis. *A chanell.*

Cancelli, ligna inter se modicis interuallis in trāsuersum instar retis inuicem annexa. *A lattise, or the listes of a gameplace or of a spectacle.*

Canis, animal latratile, & piscis marinus, & signū cæleste. *A dogge, or a dogge fishe, and a starre or signe in the firmament, called* Cants.

Capistrum, capitis vinculum, adhibitum ne animalia aufugiant. *An halter.*

Capital, quod olim sacerdotes gestabant in capite. *An ornament that the Nunnes were wonte to beare vpon their heades.*

Capra, animal a carpēdis virgultis dictū. *A Goate.*

Car, aliquis ex Caria. *A man of Caria.*

Cardo, quo ianua mouetur. *An hooke or hinges.*

Caro, quod anima careat, non solum de animalibus, sed etiam de piscibus & fructibus. *The meate of any thing, but most commonly flesh.*

Castra, locus in quo milites tentoria fixerunt. *The campe, the Pauilions, or the army.*

Carex, herba acuta durissima. *Sedge.*

Cassis, reticulū, & pro galea fœminini est. cassis, dis & hæc cassida. *A net, or an helmet, in the feminine gendre.*

Cato, nomen viri. *A certaine Romaines name.*

Caulis, in herbis dicitur ipsum robur, siue stipes. *A stalke.*

Cedrus, arbor ingens & procera. *A Cedre tree.*

Centum, *An hundred.*

Centussis, centum librarum. *An hundred pounde.*

Cera, illud quod melle ex fauis expresso remanet. *Waxe.*

Cetus, piscis maximus. *A Whale.*

Cholera, est ventriculi immodica perturbatio supra

&, infra

& supra per nomitū facta. The Cholike. *It is also cholere the whote and dry humour.*

Cicer, genus leguminis. *A certaine Italian pese.*

Cinis, vel ciner, puluis. *Asshes.*

Clunis, natium tumor. *The buttocke.*

Clypeus & Clypeum, scuta maiora, & proprie peditum, *A buckler.*

Collis, monticulus. *An hillocke.*

Colus, instrumentum quod pensa continet. *A distaffe or spindle.*

Comes, comitans aut sequens. *A companion by the way, either man or woman.*

Compago, compactio, & coniunctio. *A ioynt.*

Compedes, vinculi genꝰ. *A paier of fetters or glues.*

Congrus, conger, genus piscis. *A congre.*

Coniunx, maritus vel vxor. *An husband or wyfe.*

Cornus, vel Cornum, aut Cornu, munimentum capitis quorundam animaliū. *An horne. By translation the tourninges of riuers be called* Cornua. *It signifieth also the winge of an armie, and the end of a thinge.*

Costus, radix magni odoris. *A shrubbe growing in Arabia, Iury, and Syria, hauinge a roote of verye fragrante sauoure, the whiche antiquitie burned to their Gods, as they did frankincense.*

Coxendix, coxatim vertex, quo femora vertuntur. *The Hippe.*

Crater, vel cratera, vas amplum, cui vinum aut oleum imponimus. *A Goblet or standing piece.*

Crepundia, prima munuscula quæ pueris dantur. *All manner of thinges that are geuen children in their infancie, as corales, swathelingbandes, daggers, timbriles, and suche like.*

Creta, insula est. *The Isle called Candie.*

Cres, Cretensis. *A man of Candie.*

Crinis, capillus. *Heare.*

Crystallus, glacies ex gelu vehementer concreta. *Christall.*

Crus, pars a genibꝰ vsq; ad inferiorē pedē. *A legge.*

Conditor, qui aliquid facit. *A maker or builder.*

Corbis, vas ex viminibus factum. *A basket.*

Culex, vermiculus alatus. *A Gnatte.*

Cunabula, cunæ. *A cradell.*

Cunæ, cunabula. Idem.

Cupressus, arboris nomen. *A Cypresse tree.*

Cures, oppidi nomen. *A townes name.*

Curculio, animal paruum, frumentum corrodens. *A Weesle.*

Cuspis, acutior pars hastæ. *The poynt of a speare, pike, partizane, or any other like.*

Custos, qui vel quę rem aliquam tuetur & curat. *A keeper, man or woman.*

Cyprus, insula diues. *Cypres the Isle.*

D.

Dama, animal timidum. *A Bucke, or a doe.*

Damno, damno afficio, vel condemno. *To damnage, or to condemne*

Dedo, in perpetuum do, vel totum subdo, siue in manus & arbitrium do. *To yelde*

Defrutum, a defruendo, vinum decoctum ad mediam partem. *Wine sodden to the halfe*

Dego, ago. *To liue*

Deleo, expungo, proprie lineas aut regulas. *To put out and to canceil*

Delictum, oblectamentum quod nobis voluptati est *The thinge wherin we take pleasure in,*

Delphin, uel delphinus, uel delphis, piscis maris, & signum cæleste. *A Dolphine.*

Demo, aufero. *To pull away and to exempt.*

Dens, notum est: per similitudinem capitur pro omni, quo aliquid teri potest. *A tothe,*

Depango, defigo. *To fasten downe and to plante.*

Desidia, ignauię vitium. *Slothfulnesse.*

Dico, loquor, nomino *To speake or to call.*

Dies, tempus viginti quatuor horarum. *A daye.*

Difficeor, inficias eo, nego. *To deny.*

Digredior, discedo. *To go from.*

Diligo, amo. *To loue.*

Diluo, aqua uel quouis humore aliquid purgo. *To purge with washing.*

Diphthongus, vnus duarum vocalium sonus. *A double founde.* A diphthonge.

Diptoton, nomen flexum duobus in casibus quibuscunque. *A nowne declined with two cases whatsoeuer.*

Dindymus, iugum montis Phrigię, Idę matri deum dicatum. *The toppe of Ida, the hill by Troy.*

Dirę, imprecationes, execrationes, & inferorum furię. *Curses, banninges, and the Furies of hell.*

Disco, capio doctrinam. *To learne.*

Dispesco, separo, dirimo. *To seuer.*

Ditionis, imperij, dominij. *Of my right and title. we neede not scrupulously to refuse ditio, the nominatiue.*

Diuido, partior. *To diuide.*

Diuitiæ, opes, amplę fortunę. *Riches.*

Do, dono. *To giue.*

Dodrans, vncię nouem. *Nine vnces.*

Doleo, tristis sum. *To be sorowfull.*

Domo, mansuetum facio. *To tame.*

Domus, ędificium ad habitandum factum. *An house.*

Duco, notum est. *To leade, to marry, to accompte.*

Dulcedo, suauitas. *Sweetnes.*

Dux, qui uel quæ ducit aliquem. *A guide, Man or Woman.*

E.

Ecquis. *Whether any.*

Edo, comedo. *To eate.*

Effata, sunt vltima precationes augurum post finem auspicionum extra vrbem dictę. *The prayers*

ers that Southsaiers said, after notes taken of birds flieng, before they entred the Citie.

Egeo, careo. *To neede.*

Elephas, elephãtus, animal fama notũ. *An Elephãt.*

Elis ciuitas, Arcadiæ. *A citie in Arcadia, or a coũtrey in Peloponnesus.*

Emineo, præ aliis appareo, vel excello. *To appere before others, and to passe them.*

Emo, comparo, mercor. *To bye.*

Ensis, gladius. *A sworde.*

Epulum, quasi edipulum, est celebre conuiuium. *A banket or feast.*

Eques, homo equo insidens. *An horseman, or hee or shee that rideth.*

Eremus, locus desertus. *A deserte, or wildernesse.*

Eripio, extra rapio. *To pull out.*

Esurio, famem patior. *To hunger.*

Euentus, euentũ, quod casu aut fortuna nobis euenit. *Happe, or that that commeth to passe.*

Excludo, extra claudo. *To shutt out.*

Excubiæ, vigiliæ diurnæ & nocturnæ. *Watchinges and wardinges.*

Exequiæ, funebre officiũ. *The ceremonies of the buriall.*

Excuso, extra culpam reddo. *To excuse.*

Excutio, eiicio, emitto. *To smite oute.*

Exlex, sine lege viuens. *A lawlesse man or womã.*

Expergiscor, eugilo. *To awake.*

Experior, tento, vel tentor. *To proue, or be proued.*

Explico, extendo, & declaro. *To streatche out and to declare.*

Exta, proprie cor, iecur, & pulmo dicuntur. *The intrailes.*

Exterris, exul. *A banished man or woman.*

Exul, qui vel quæ exulat. *A banished man or woman.*

Exuo, exoluo, denudo. *To put of, to unclothe.*

Exuuiæ, ab exuendo. *The thinges that we put of.*

F.

Facies, *A Face.*

Facio, aliquid ago. *To make.*

Facesso, facio, vel eo ad faciendum. *To make or to go to make.*

Fallo, decipio. *To deceaue.*

Fames, edendi cupiditas. *Hunger.*

Farcio, saturo, impleo, pinguefacio, sagino. *To stuff, to fill to satisfie, and make fatte.*

Fas, pium, religiosum, & dignum fatu. *Lawfull, right, godly, and worthy the telling.*

Fascis, lignorum aut alterius rei cõgeries. *A fagot.*

Fasti, libri in quibus totius anni res populi Romani scriptę continebantur, & causæ festiuitatum explicabantur. *A Register for the order of thinges for the whole yeare, Fasti dies, were daies wherein the iudges might giue sentence without offence of the Gods, with these three solemne wordes of the lawe,* Do, dico, addico. Nefasti dies *were three contrary.*

Fateor, annuo, concedo. *To graunt and assent vnto.*

Fatiscor, fessus sum. *To be weary.*

Fatisco, deficio, aut defatigor. *Abundantly to gape, to faint and to be weake.*

Faueo, recte alicui opto. *To fauour.*

Fel, purgamentum sanguinis. *The galle.*

Ferię, dies cessationum ab opere. *Holy daies, or time of pastime vsed.*

Ferio, percutio. *To strike.*

Feruco, valde caleo. *To be hote.*

Feruesco, calesco. *To wexe hote.*

Ficus, arbor vel morbus. *A figge tree, or a certaine bile rising in the fundament.*

Fides, constantia in omnibus rebus. *Faith and truth.*

Fido, fiduciam & spem habeo. *To haue truste.*

Filum, illud subtile quod ex lino lanaue trahendo ducitur. *A thredde.*

Fimus, letamen & excrementa animalium, quibus agri stercorantur, *Dunge. It is also* Fimum *in the neutre Gendre.*

Findo, disseco, diffindo. *To cleaue.*

Fingo, formo. *To fasshon.*

Finis, extremitas, siue terminus in vnaquaque re. *An ende.*

Fio, efficior. *To be made.*

Flaueo, flauus sum. *To be yellowe.*

Flecto, inclino, voluo, duco, moueo. *To bow, to moue, and to cause to folowe.*

Fleo, lachrymor. *To weepe.*

Flo, spiro. *To blowe.*

Flos, dictus qui ex arboribus vel herbis colligitur; *A flower.*

Fluo, decurro, proprie vt liquores. *To flowe.*

Fodio, terram eruo. *To digge.*

Follis, instrumẽtum quo attrahitur atque emittitur ventus. *A paier of bellowse.*

Fons, scatebra. *A welle.*

Forceps, instrumẽtum quo tenetur aliquid. *A paier of tongues.*

Forfex, instrumentum sartorium quo aliquid scinditur. *A paire of Scissers.*

Fors, fortuna, casus. *Happe.*

Forum, à ferendo, quia lites & venalia illuc ferantur. *The iudiciall place, and then it is named* Forum iudiciale: *or the market place, and is called* Forum venale

Frango, rumpo, destruo. *To breake.*

Frenum, vel frænum, instrumẽtum quo equum insessor coercet. *A bridel.*

Frico, scalpo. *To rubbe.*

Frigeo, frigidus sum. *To be colde.*

Frugi, indeclinabile omnis generis, vtilis, necessarius,

rius, frugalis. *Good, profitable and thriftie.*

Frugis, eius quod ex terrę fructu in alimoniam vertim⁹. *Of corne or puls. Some make the nominatiue hereof* Fruges, *and some* Frux, *the foremoste is not to be misliked.*

Fundo, liquefacio vel liquidum spargo. *To melte or to powre.*

Fugio, vito, currēdo relinquo *To flee frō, to auoide.*

Fulcio, sustineo, munio *To vnderpropp, and to shore.*

Fuga, fugiendi actus. *Flieng, or running away*

Funis, restis. *A rope.*

Fur, qui vel quę alteri subtrahit. *A Man or Woman theefe.*

Furfur, purgamentum farinę. *Branne, or scurfe.*

Furo, insanio. *To be madde.*

Fustis, baculus. *A clubbe.*

G.

Gabii, Volstorū vrbs. *A towne in Italie. 70. miles from Rome.*

Gallia, Europæ pars, sita intra Pirenæos mōtes inter Hispaniam, Germaniamque & duo Maria, Oceanum Britannicum & mare nostrū. *Fraunce.*

Garamas, Libię incola. *A certaine inhabitaunte of Afrike.*

Gargarus, vnus ex collibus mōtis Idæ. *A very high toppe of the hill* Ida. *There is also a towne of that name at the foote of the same hille.*

Gaudeo, lætor. *To reioice.*

Gelu, proprie glacies. *Frost or Yse.*

Genu, curuatura qua crus & femur committuntur. *A knee.*

Gero, porto. *To beare.*

Gibbus, & gibber, solidus in dorso tumor. *A iubbe or a bunche.*

Gigas, vir altissimæ staturæ. *A Giaunt.*

Gigno, genero. *To begett.*

Gingiber, herba in Arabia nascens. *Ginger*

Glis, animal muri simile. *A dormouse.*

Gluten, glutinum, aut colla. *Glue.*

Gorgon, nomen mulieris. *A certaine terrible womā.*

Gradior, eo, incedo, progredior. *To go.*

Graiugena, Grecus. *A Gretiane borne.*

Grando, gutta aquę in aere congelata. *Haile.*

Grates, gratię relatę pro accepto beneficio. *Thāks.*

Grex, pecudum multitudo. *A flocke.*

Gryps, animal pennatū, omni ex parte leoni similę. *A Griffyon.*

Grossus, ficus abortiua quę non maturescit. *A rathe ripe figge.*

Gruo, vt grues gruere dicuntur. *To cry like a crane.*

Grus, auis nota. *A Crane.*

Gummi, liquor glutinosus ex arboribus resudans. *Gumme.*

Gurgulio, pars gutturis a naribus ad pulmonē, vel animal. *The Wesande, or a Wesle.*

H.

Habeo, possideo, teneo. *To haue.*

Hęreo, arcte alicui rei infigor. *To cleaue vnto.*

Hæres, qui succedit in hæreditarem alterius. *An Heire.*

Halec, piscis qui sola aqua nutritur. *A hearing.*

Hesperus, serotina stella. *The euening Starre.*

Heteroclitum, nomen secus quàm declinationum canones poscūt flexū. *A word declined otherwise then the bare rules of the declensions doe require.*

Haurio, extraho humorem, & educo ex profūdo aliquo loco. *to drawe.*

Hilaris, vel hilarus, iucundus, lętus. *Mery.*

Hippomanes, uirus ab equa collectum, vel carnēcula in fronte pulli equini, hominem ad insaniam redigēs. *Poison to procure loue withal, or a little piece of flesh growing in the coltes forehead when it is first foled.*

Hirundo, auis notissima. *A swallow.*

Histri, animal exherinaceorū genere. *A porcupike.*

Homo, notæ significationis. *A Man or Woman.*

Honor, vel honos, est reuerentia quam alicui exhibem⁹ in virtutis testimoniū. *Honour, Worship.*

Hordeum, ab horrore, quoniam hordeo q̄ frumento arista est mordacior. *Barlye.*

Hospes, qui vel quę ad hospitium recipit, aut recipitur, & capitur pro peregrino. *An host or an hostes, or a geest, man or woman.*

Hostis, inimicus, vel peregrinus. *An enemye.*

Huber, fertilis, abundans, & mamma pecoris & hominis. *Plētiful, or a dugg, or the vdder of any beast.*

Humus, terra humefacta. *The grounde.*

Hydrops, aqua intercus. *The dropsie.*

Hyems, bruma. *Winter.*

I.

Iaceo, decumbo. *To lye.*

Iaspis, lapis preciosus. *A greene precious stone, whereof there be diuers kindes & degrees of colours diuers.*

Icon, imago. *An Image.*

Ida, mons altissimus Troici soli. *An hill in the cōtrey of Troye.*

Idus, dies qui diuidant mēsem. *In March, May, Iune, and October, it is the. 15. day, in the rest the. 13.*

Iecur, hepar. *The liuere.*

Ignis, vnum ex quatuor elementis. *Fyre.*

Illex, qui sine lege viuit. *A lawles body, man or woman.*

Imber, agmen aquarum largius e x nubibus effusū. *A shoure.*

Immineo, insto. *To hange ouer.*

Impetis, violentię, inuasionis. *Of violence, and boysteousnes.*

Incesso, accuso, impero. *To accuse, to prouoke, to reuile, to inuade and enter into.*

Incido, ferio, seco. *To cut, to graue in.*

156138

Inculco, eadē sæpius iterando ingero. *Often to repete.*
Indo, impono. *To put in.*
Indoles, facilis significatio futurę probitatis. *Towardenes, or likely disposition.*
Indulgeo, obsequor. *To set much by, and to giue to.*
Induciæ, pax in paucos dies. *A truce.*
Inermis, vel Inermus, qui armatus non est. *Vnarmed.*
Infans, homo per ętatē nondū sciens fari. *A babe.*
Inficias, negationem se vel debere quod actor poscit, vel cōmisisse quod accusator obijcit. *A denial, and it foloweth onely the verbe* Eo.
Inficio, intingo, vitio ceu maculo. *To dye, or to infecte.*
Ingruo, inuado, impetum facio. *To giue an onset, and to inuade.*
Iniussu, absque auctoritate, & temere sine missione. *Without biading.*
Insidiæ, dolosa expectatio ad hominem aggrediendum, fallacia. *A lieng in waite for, or a deceite.*
Instar, significat vel similitudinem vel æquiparationem & mensuram. *Like, or as bigge, or the Image.*
Intelligo, capio. *To vnderstande.*
Interpres, qui authores declarat, aut aliquid ex lingua in linguam transfert. *An interpreter, man or woman, or a translatour.*
Iocus, est quidam lepor & festiuitas in verbis. *A mery scoffe.*
Irascor, ira stimulor. *To be angry.*
Ismarus, mōs Thraci, asper & incultꝰ ex vna parte, ex alia fertilis vinetis & oliuetis. *A certain hill in* Thracia *so named.*
Iter, itio, actus eundi. *A iourney.*
Iubar, sol, vel ipsius splendor. *The Sunne beame.*
Iubeo, impero. *To commaunde.*
Iudex, qui vel quæ iudicat. *A iudge, hee or shee.*
Iugeris, agri tantum quantum ab vno pari aut iugo boum vno die arari potest. Plinius. *We call it an acre. The authors doe vary in the measure of it. For commodityę of the nominatiue and other cases we may vse* Iugerum.
Iungo, cumulo, & quasi in vnum ago. *To ioine.*
Iuno, dea, Iouis vxor. *The Goddesse, Iupiters wife.*
Iuro, iuramentum facio. *To sweare.*
Ius, quod natura, aut ciuitas, aut gens iubet, & liquor eorum quæ coquuntur. *The law and right, and the brothe of any thinge sodden.*
Iussu, imperio, iussione. *By commaundement.*
Iusta, idem quod exequiæ
Iustitium, iuris dicendi intermissio. *No terme.*
Iuuenis, qui adolescentiū excessit ætatem. *One cōmen to mans age.*
Iuuentus, etas iuuenilis. *Manlode.*
Iuuo, auxilium do. *To helpe.*

L.

Labes, hiatus, macula, dedecus. *A great chape, a spotte, a dishonour or reproche.*
Labor, vel labos, opera, defatigatio. *Labour and toile.*
Lac, succus maternus, quo animalia nutriuntur. *Mylke.*
Lacesso, vexo, incito, prouoco. *To trouble, to prouoke.*
Lacio, in fraudem duco. *To allure or to entise.*
Lactes, graciliora intestina. *The small guttes.*
Lacto, lac emitto, vel per blanditias decipio. *To giue milke, or to deceaue.*
Lacus, locus profundus cum aquis perpetuis ibidē natis, qui efficit riuos. *A Lake, a weare, or a meare.*
Lelaps, nomen cuiusdam e canibꝰ Actæonis. *One of Acteons dogges called* Lelaps, *for spedy furiousens. For* Lælaps *signifieth a whourlwinde, a tempest and a storme.*
Lambo, lingua lingo. *To licke.*
Lampas, ignis aut solis splendor. *A fire, or brightnes of the Sunne, or a lampe.*
Lanista, qui domi gladiatores docet, & populo vēdit. *A Maister of defence.*
Laquear, pars superior cubiculi parum conuexa. *A vaunted roofe of a parlare.*
Laser, herba quædā, & succus qui ex culmo laser pitij exudat. *The Herbe out of the which cōmeth the iuise that the Apothecaries do call* Asa dulcis, *&* Belzoe, *or* Belzoin, *the cōmō people called it* Beniamin.
Lauo, aqua purgo. *To washe.*
Lateo, abscondor, non compareo. *To lurke, or to bee hidden.*
Laurus, genus arboris. *A bayetree.*
Lebes, vas æneum. *A caldrone, or a panne.*
Lecythus, ampulla olearia. *A box for oile and ointment. It is taken also for eloquence in writing.*
Lego, notum est. *To reade.*
Lemures, laruæ nocturnæ, & terrificationes imaginum. *Hogbloblines, or night spirites.*
Leo, animal ferox. *A Lyon.*
Leo, imprimo, formo. *To imprint, to forme* Abusiuē.
Lethum, mors, interitus. *Death.*
Liberi, pignora, *Children. One Sonne or one Daughter may be called* Liberi, *and so maye Neuewes and their successours.*
Libet, placet. *It pleaseth.*
Libs, vētus Aphricus. *The south west winde by west.*
Licet, fas est. *It is lawfull.*
Lichen, herba, vel grauissimū morbi genus. *Liuerwort, of the Apothecaries called hepatica. It is also the kinde of leprie, called a sauce fleame, in latine* Impetigo.

Lic

Lien, splen. *The mealte.* Dicitur & lieni⁹ in nomis natiuo.

Ligur, incola Liguriæ. *An Italian of the countrey of Liguria.*

Limax, testudo & cochlea terrestris. *The shelled snaile, and the dewe snaile.*

Limus, vestis genus ab vmbilico ad pedes, ceu lustum, aut cœnum mollius. *A kinde of garment, or els slime or mudde.*

Lingo, lambo, id est aliquid lingua molliter tãgo. *To licke.*

Lino, aliquid alicui rei superinduco. *To dawbe.*

Linquo, committo, pecco. *To leaue, to trespasse.*

Linter, nauicula è cauata arbore facta. *A cockboate.*

Linx, animal maculosum, acutissime videns. *Our men call this beast an Ounce.*

Liquefio, liquesco. *To be molten.*

Liquor, liqueo. *Idem.*

Liueo, liuidus sum, id est sordidus. *To be wanne, or filthye.*

Lixa, coquus in exercitu, vel qui sequitur quæstus gratia. *The scolion that waiteth on an army.*

Locri, vrbs in Brutijs. *A towne in Italye.*

Locus, proprie illud quod aliquid cõtinet. *A place.*

Logos, sermo, ratio, verbũ. *Speache, reason, a worde.*

Luceo, lucem emitto. *To be light.*

Ludo, ludum exerceo, iocor. *To play, or to sporte.*

Lues, cum in vrbe aut in agro febris, aliudue morbi genꝰ, homines aut pecora, aut vtrosque corrumpit. *A commune disease or moriene.*

Luo, soluo, penas do. *To redeme, to clense, to pay for.*

Lustra, habitacula ferarum. *Dennes of wilde beastes. or bordell howses, and petie typplinge houses of baudry.*

M.

Menalus, mons quidam Arcadiæ. *An hille of that name in Arcadia.*

Magnes, lapis ferrum attrahens. *A stone that draweth yron vnto. It is called also* Heraclius lapis, *or* Sideritis.

Maiores, aui, abaui, proaui, attaui, tritaui, & quicunque ante hos in infinitum. *Our Aunceslers.*

Malo, magis velim. *To will rather.*

Mando, comedo, vel committo. *To eate, or to cõmit.*

Maneo, sisto, & expecto. *To tarry, or to tary for.*

Manes, dij infernj inter numina læua. *Spirites or Deuils.*

Manubiæ, quę manu capiuntur ab hostibꝰ. *Spoiles taken in warres.*

Manus, membrum notum. *An hande.*

Mapalia, agrestes casæ. *Sheepecotes, or smal cotages.*

Mare, pelagus. *The Sea.*

Margo, cuiusque rei extremitas. *The brinke or skirt of any thing, or the banke of a riuer or Sea.*

Marmor, lapidis genus. *Marble.*

Mars, deus belli. *The name of the God of warre.*

Martyr, testis. *A witnesse, man or woman.*

Mas, vir. *A man.*

Massicus, mons Campaniæ, optimi vini fertilis. *An hill in that parte of Italye that is called* Campania, *fruitefull of pleasant wines.*

Mater, nota est significatio. *A Mother.*

Medeor, do medelam. *To cure.*

Medicor, medeor, remedium adfero. *Idem.*

Meio, mingo. *To pysse.*

Mel, liquamen dulce. *Honye.*

Meleager, vel meleagrus. Oenei Aetolię regis filius. *A mans name.*

Menses, mulierum profluuium. *Womens flowers.*

Mensis, tempus lunæ curriculo confectũ. *A moneth.*

Mereor, aliquid facio, quamobrem dignus sum obtinere præmium, vel pœnam pati. *To deserue.*

Meridies, dies medius. *Noone, or the noone steede.*

Metior, pondero, mensuro, considero. *To measure.*

Meto, seco, amputo herbam vel segetem. *To mowe.*

Metuo, timeo. *To feare.*

Metuor, timeor. *To be feared.*

Meus. *Myne.*

Mico, fulgeo cum motu vel tremore. *Often with certaine intermissions to shine, and likewise to be moued, to put forth fingers to him with whom we play wil put forth, which is called* Micare digitis.

Mingo, vrinam facio. *To pisse, to make water.*

Minę, metus incussiones per verba aut signa. *Threateninges.*

Minores, posteri, etiam post trinepotes futuri. *Our successours.*

Misereor, misericordia afficior. *To take pitie on.*

Mitto, ad aliquem do. *To sende.*

Mœnia, murus vrbis. *The walles of a towne, and figuratively the towne it selfe.*

Monoptoton, nomen non flexum, sed carens omni casu preterquãvno, & eo obliquo. *A noune hauing one termination, and that in one oblique case.*

Mons, terrę tumor altissimus. *An hylle.*

Mordeo, dentibus lædo. *To byte.*

Morior, è vita discedo. *To dye.*

Mos, virę institutum consuetudine firmatum. *A custome.*

Mulceo, lenio. *To asswage.*

Mulgeo, lac e mammis exprimo. *To milke.*

Mulier, quę non est virgo. *A Woman.*

Multiplico, adaugeo. *To multiplie, to encrease.*

Munia, onera legi debita, & officia quę publicę præstantur. *A duetie or office.*

Mus, exiguum animal. *A Mowse.*

N.

Nanciscor, acquiro. *To get, and to obteine.*

Nascor, orior, in mundum venio. *To be borne.*

Natales, conditio sanguinis & familię. *The degree*

...and gentree, or generosi natales, natales obscuri. *It is also taken for yeares.* Sex mihi nati anni iérant, *There were passed vi. yeares. It is also vsed for the origine or first springe of thinges.*

...aticui natalis. *A birthe daye.*

...serpens aquaticus. *A water serpent that with poison infecteth the water.*

...etate, partu. *By age, or by birth.*

...quicunque te occido. *To kill.*

Necto, ligo, ...ligo, *To knitt.*

Negligo, contemno, non curo. *Not to passe on.*

Nefrens, porculus per ætatem fabam frangere nõ dum potens. *A yonge pigge.*

Nigreo, niger fio. *To become blacke.*

Nemo, nullus homo. *No body, man or woman.*

Neuter, *Neither of both.*

Nervus, motus sensusque instrumentum. *A sinowe.*

Nexo, ligo vel necto. *To bynde.*

Nisicorax, coruus nocturnus. *A night Rauen.*

Niteo, splendeo. *To shine.*

Nihil, rei cuiusuis priuatio. *Nothinge.*

Nullum, rei cuiusuis priuatio.

Nil, vide nihil.

Nitor, conor, ago sedulo. *To go about, to endeuour.*

Nisco, est oculorum & aliorum membrorum nisu aliquid conari. *To giue a token with the eyes, to beckē, to endeuour.*

No, nato. *To swimme.*

Nocto, malum infero. *To hurt or to harme.*

Noctu, nocte. *By night.*

...renuo, non volo. *To nill.*

...nouæ, quasi nouæ, propter initium obseruationis. ...erant aut in Martio, Maio, Iunio, & Octobri ...illę dies qui calendas sequebantur, in reliquis quatuor. *The names of a moneth.*

...sco, rem certam habeo. *To knowe.*

...ter. *Ours.*

...ra, *Of our country, secte, or fashion.*

...bes, vapor humidꝰ sublime egressus. *A cloude.*

...bo, viro trador. *To maried to a man, For it is in the Womans partes onely.*

...ę, cum nihil agimus. *Trifles.*

...ne, *No one.*

...dinum, dies & conuentus status rerum mercatus. *A faire.*

...ptię, legitima coniunctio maris & fœminæ in vitę societatem. *Mariage.*

...rus, filij vxor. *A daughter in lawe.*

O.

...oppono, siue appono. *To sett against.*

...sum aliquod, vel obstaculum, vt pessulus ...ostium. *A barre or stoppe.*

...è memoria aliquid excidere sino. *To*

...vel ...tur in fidem alteri. *As*

hostage or pledge, man or woman.

Occiput, posterior pars capitis. *The hinder parte of the Heade.*

Occludo, claudo. *To shutte.*

Odor, vel odos, quasi olor ab oleo, est autem infectus aer. *A sauour.*

Oleaster, olea silvestris. *A certaine shrubbe lyke the Oliue tree. the Greekes call it the wilde Oliue, or the grounde oliue, for the lowneſſe.*

Omen, augurium quod fit ore. *Halsomnge and fores speaking.*

Omnis, *Euery one.*

Onus, pondus alicui iniunctum. *A burden.*

Onyx, vnguis, & gemma. *The naile of mans hande, a precious stone white like a naile, the bawe in a mans eye.*

Operio, tego. *To couer.*

Opis, adminiculi, præsidij. *Of ayde and helpe.*

Opifex, qui opus facit. *A workeman.*

Oppango, circumfigo, circumplanto. *To fasten or to ioine vnto, or to plante aboute.*

Opus opuntis, nomẽ ciuitatis in Locris. *A townes name in the countrie of Locris.*

Orbis, circulus mundi, res rotunda. *A Globe or a bowle, and therof the world is called orbis, because it is euery way rounde like a bowle.*

Ordior, incipio. *To beginne or to commenche.*

Oriens, regio orientalis. *The Eaſte.*

Orior, nascor, surgo, incipio. *To springe, to rise, to beginne.*

Orontes, nomen viri, & fluuij. *A mans name, or a certaine riuer in Syria, now called Tarfaro.*

Os oris, concauum illud intra quod sunt dentes & lingua. *A mouth.*

Os ossis, solidamentum corporis durum. *A bone.*

Ostreum, conchæ species. *An Oister.*

P.

Palleo, parum albeo. *To be pale.*

Pampinus, vitis ramus. *A Vine branche.*

Pando, aperio, patefacio. *To open.*

Pango, paciscor, cano, iungo, plango, figo. *To bargaine, to singe, to ioine, to waile, to fasten.*

Panis, quo pascimur. *Breade.*

Panther, & panthera, animal quoddam pardo simile. *A certaine beaſt.*

Papauer, genus herbæ soporiferum. *Popie.*

Papyrus, charta qua vtimur in literis scribendis. *A certaine sorte of rushe growing in the marishes of Egypt somewhat hyghe, whereof they made a kinde of papire, and called it* Papyrus, *whereof our papire now is called likewise.*

Paradisus, locus amenissimus. *A place of pleasure.*

Parco, abstineo abstinẽtione. *To spare.*

Pareo, obedio. *To obey.*

Pario, prolem produco. *To bring forth.*

Parens,

Parens, pater aut mater, auus, aut auia. *A Father or Mother, a Graundefather, or Graundemother.*

Parnassus, mons in Phocide, duos vertices habens. *An hill in Phocis a countrey of Greece.*

Parturio, cupio aut conor parere. *To be towarde labour.*

Pasco, nutrio. *To feede, to nurrishe.*

Pascor, nutrior, alor. *To be fedde.*

Passer, auis salaciſſima. *A Sparrowe.*

Pateo, apertus sum. *To be open.*

Patior, sustineo, tolero. *To suffer or to abide.*

Patro, aliquid mali committo. *To cõmit some euill.*

Patrueles, patruorum filij. *Brothers children.*

Paueo, timeo. *To feare.*

Pecten, instrumentum textorum, & dentatum. *A combe, or a weauers sleye.*

Pecto, orno capillos. *To coame the heare.*

Pecus, cudis, oris, omne animal quod sub hominis imperijs pabulo terræ pascitur. *All cattell.*

Pedo, ventris crepitum facio.

Pelagus, mare. *The Sea.*

Pellex, mulier impudica. *An Harlott.*

Pello, ejicio, remoueo. *To driue or to put away.*

Penates, dij domestici, quod penes nos nati sunt. *Housebolde Goddes.*

Pendeo, suspensus sum. *To be hanged.*

Pendo, suspendo, vel pondero, æstimo, *To hange, to waye, to price.*

Penis, quo pascimur. *Breade.*

Penus, vel penum, omne esculentum, poculentum quo homines vescuntur. *All maner of victuall.*

Perago, perficio. *To finisshe and to perfect busineſſe.*

Perlego, totũ lego. *Wholy and thoroughly to reade.*

Percutio, ferio. *To smite.*

Perdix, auis nota. *A Partridche.*

Perdo, amitto. *To leese.*

Pergamus, ciuitas insignis Asiæ, in ditione Troianorum. *The citie of the Troianes, otherwise called* Ilium, *or* Ilio.

Pergo, in re procedo, abeo. *To go forwarde.*

Permissu, permissione, cum nemo aduersatur. *By sufferaunce, with leaue and licence.*

Perpetior, multum cum labore ac dolore patior. *Thoroughly to beare or suffer.*

Persis, orientalis regio. *The countrey of Persia.*

Pes, ima pars corporis qua gradimur. *A foote.*

Peto, oro, obsecro, volo. *To aske.*

Phaleræ, ornamenta equorum. *Horse trappinges.*

Pharus, turris altissima in portu, quæ lucet nauigantibus. *A watchetower.*

Phaselus, nauicula velox & oblonga. *A Brigandine.*

Philotis, nomen mulieris. *A woman's name.*

Phrix, vir Phrigiæ. *A Troian.*

Pietas, pius cultus. *Godlines.*

Piget, dolet, seu molestum est. *It grieueth.*

Pingo, formam alicuius rei ductis lineis [illegible] to. *To painte.*

Pinso, tũdo, panem cõficio. *To smite with [illegible] to beate in a mortare, as once they did the [illegible] & thereof to bake.*

Piper, herba. *Pepper.*

Piscis, animal quod continue sub aquis degit. *A Fisshe.*

Pix, resina ex arboribus fluens. *Pytche.*

Python, serpens e putredine natus. *A Serpent.*

Placeo, gratus sum. *To please.*

Plagę, retia rarior ad capiẽdas feras. *Hunting nettes or wide meashed nettes to take beastes.*

Plaudo, manibus percutio, ac gestu lætitiam [illegible] co. *To clappe handes for ioye.*

Plebes, vel plebis, idem quod vulgus. *The commune people.*

Pleo, plenum facio. *To fill.*

Plico, cõtraho, & rugas facio. *To fowlde or to plight.*

Pluo, aquam dimitto. *To raine.*

Plus, vox incrementi. *More.*

Pons, asser vel quoduis aliud per quod super aquas transimus. *A bridge.*

Pono, colloco, constituo. *To sett or to put.*

Pontus, mare. *The Sea.*

Porticus, ampla domus propter repentinos imbres deambulationis gratia ædificata. *A galery, or a [illegible] bulatorie.*

Posco, peto. *To aske and to require.*

Postis, latus portæ siue ianuæ. *A poſt.*

Poto, bibo. *To drinke.*

Præcordia, quæ extra seperant ab inferiore ventrium parte. *The Midderiffe.*

Præcurro, antecurro, siue cito anteeo. *To runne before.*

Præmineo, præcello. *To excell other.*

Præsul, qui vel quæ præest. *Hee or shee that [illegible] intendeth.*

Præses, qui vel quę præsidet. *Idem.*

Prandeo, prandium sumo, vel ante prandium [illegible] sumo. *To dyne.*

Precis, precationis, obsecrationis. *Of praier, of [illegible] tion.*

Preneste, nomen vrbis. *A towne in Italie.*

Pres, spõsor qui se obligat, id est fidei iussor in [illegible] nummaria. *A suertie.*

Princeps, qui vel quæ principatum obtinet. *The Prince or Princes.*

Problema, propositio interrogationem [illegible] habens. *A demaunde.*

Prodo, manifesto. *To betraie, to make manifeſt.*

Proficiscor, eo alio. *To go forthe.*

Proluo, multũ siue multo tempore lauo. *To [illegible]*

Prominco, procul apparco. *To hange out [illegible]*

15613a

...

...

...

STC 15613a Lily and Colet

Before rebinding, in Nov. 1947, this work was bound with five others (for full list and description see Coote, English Schoolmaster, 1670, or J. Withals, STC 25883, both now bound uniformly with this). When in sheets this work was examined and found to be as below:

Collation: Part I: A^8(–A1) B-D^8; Part II: A-F^8 T^8(–I7,8).

Condition: At least three leaves were missing: A1 (probably the title) of Part I, and I7,8 of Part II. Otherwise all pairs of leaves were normally conjugate except F1/8 of Part II, which had certainly been conjugate but had come apart.

17 Nov. 1947 LLD